МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

ВІСНИК ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ВІННИЧЧИНИ

Збірник науково-методичних праць

Випуск чотирнадцятий

Вінниця – 2018

УДК 377.36(045)
В 53

Рекомендовано до друку на засіданні навчально-методичної ради Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Вінницькій області (протокол № 4 від 29 листопада 2018 р.)

Редакційна колегія:

Дорош В.С. – кандидат юридичних наук, доцент, в.о. директора Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Вінницькій області, голова

Латуша Н.В. – кандидат педагогічних наук, методист НМЦ ПТО у Вінницькій області, заступник голови

Мартинюк О.М. – методист НМЦ ПТО у Вінницькій області, секретар редакційної колегії

Глущенко Г.М. – методист НМЦ ПТО у Вінницькій області
Западнова С.А. – методист НМЦ ПТО у Вінницькій області
Короленко Л.С. - – методист НМЦ ПТО у Вінницькій області
Мазур В.А. – методист НМЦ ПТО у Вінницькій області
Марчук В.А. – методист НМЦ ПТО у Вінницькій області

В 53 Вісник професійно-технічної освіти Вінниччини: збірник науково-методичних праць. - Вип. 14. / Навч.-метод. центр проф.-техн. освіти у Вінниц. обл.; ред. колегія: В.С. Дорош (голова) та ін.; Вінниця: ТОВ «Планер», 2018. - 228 с.

ISBN 978-966-2770-16-2

У збірнику висвітлено проблеми і перспективи науково-методичного забезпечення професійно-технічної освіти, досвід впровадження педагогічних технологій і авторських методик професійного навчання серед майбутніх кваліфікованих робітників, новітні аспекти управлінської діяльності, особливості інформаційного забезпечення навчально-виробничого процесу та сучасні підходи щодо загальноосвітньої підготовки й виховної роботи серед учнів ЗП(ПТ)О.

Журнал призначений для публікації наукових статей педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, викладачів ВНЗ I-IV р.а., вчителів загальноосвітніх шкіл, управлінців освітньої галузі, слухачів курсів підвищення кваліфікації, науковців, аспірантів, студентів.

Рецензенти:

В.М. Бойчук, доктор педагогічних наук, професор

Н.А. Олійник, кандидат педагогічних наук, доцент

I8BN 978-966-2770-16-2

УДК 377.36(045)
© Навчально-методичний центр
професійно-технічної
освіти у Вінницькій області, 2018
©Автори статей, 2018
© 2018

РОЗДІЛ 1. ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

О.І.Ільїна, В.В.Тихоненко

ВИКОРИСТАННЯ GOOGLE-СПІЛЬНОТ НА УРОКАХ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Постановка проблеми. Сучасна система професійно-технічної освіти зорієнтована на те, щоб задовольняти потреби різних галузей господарства України в робітничих кадрах.

В умовах переходу до ринкових відносин головними завданнями професійно-технічної освіти є підготовка кваліфікованих, конкурентоспроможних робітників із високим рівнем професійних знань, умінь та навичок.

Нині навчально-пізнавальна діяльність учнів зазнає кардинальних змін внаслідок науково-технічного прогресу та поширення інформаційних технологій. Саме через це виникає нагальна потреба у ефективній реорганізації освіти, що,у свою чергу, спонукає майстрів виробничого навчання шукати нові підходи для урізноманітнення освітнього процесу, активізації пізнавальної діяльності учнів та розширення сфери їх інтересів.

Аналіз попередніх досліджень. Протягом значного періоду українськими науковцями значна увага приділялася інформатизації й комп'ютеризації управління навчально-виховним процесом, у тому числі шляхом використання хмарних технологій (Г. Алексанян, В. Биков, Р. Гуревич, А. Дзюбенко, Н. Дзямулич, М. Кадемія, О. Кузьминська, С. Литвинова, Н. Морзе, В. Огнев'юк, М. Попель, Л. Рождественська, В. Руденко, М. Шишкіна та ін.). Хмарні технології в управлінні навчально-виховним процесом вивчають зарубіжні вчені: Н. Склейтер, К. Хеввіт та багато інших.

У дослідженнях зарубіжних та вітчизняних учених спостерігається інтерес до віртуальних предметних спільнот, що зумовлено їх зростаючою кількістю, постійними змінами і впровадженням новітніх технологій для підтримки їхньої діяльності.

В сучасних умовах наукові пошуки орієнтовані на педагогічні підходи до вивчення віртуальних спільнот, відображено у працях Бикова В.Ю.,Жалдака М.І.,Задорожної Н.Т., Кухаренко В.М., Малицької І.Д., Морзе Н.В. (Україна), Андрєєва О.О., Патаракіна Є.Д., Полат Є.С., Хуторського А.В. (Росія), Віркус С. (Великобританія), Боуден Д. (США) та ін. Різні аспекти використання ІКТ у навчальному процесі розглядали у своїх працях: В. Биков, Р. Гуревич, ГжегошКедрович,М. Жалдак, І. Захарова, М. Кадемія, О. Спірін, І. Роберт, Є. Полат, І. Трайнєв та ін. Питання використання хмарних технологій для професійного росту майстра виробничого навчання та підвищення якості знань учнів досліджено недостатньо.

Метою статті є визначити можливості і перспективи використання Google-спільнот у освітньому процесі на уроках виробничого навчання задля кращого засвоєння, відтворення, розуміння учнями знань та застосування їх на практиці.

Виклад основного матеріалу. Упровадження хмарних сервісів сприяє створенню єдиного інформаційного простору, що забезпечує доступ до цих сервісів педагогічних працівників, учнів, батьків. Перевагами їх використання у навчально-виховному процесі в

[^] ***© О.І.Ільїна, В.В.Тихоненко***

порівнянні з іншими технологіями навчання й управління є, насамперед, можливість створення «віртуальної учительської», «віртуального методичного кабінету», «віртуального класу», «віртуального документообігу», організації самостійної роботи учнів і факультативного навчання тощо. Як стверджують Н. Морзе та О. Кузьмінська, до переваг використання хмарних сервісів можна також віднести «…доступність – хмари доступні всім із будь-якої точки, де є Інтернет, з будь-якого комп'ютера, де є браузер. Це дає можливість користувачам (закладам) економити на закупівлі додаткових ПК значної вартості. Співробітники стають більш мобільними, оскільки можуть отримати доступ до свого робочого місця з будь-якої точки, використовуючи ноутбук, нетбук, смартфон. Немає необхідності купувати ліцензійне програмне забезпечення, його налаштування та оновлення – потрібно просто зайти на сервіс та користуватись його послугами; платити слід лише за фактичне використання. Низька вартість – зниження витрат на обслуговування віртуальної інфраструктури, що спричинене розвитком технології віртуалізації, за рахунок чого можна зменшити штат із обслуговування ІТ структури закладу. Гнучкість – необмеженість обчислювальних ресурсів (диски, пам'ять, процесор) за рахунок використання систем віртуалізації. Процес масштабування та адміністрування хмари стає нескладним завданням» [1].

Використання в освіті соціальних мереж та сервісів сприяє засвоєнню таких важливих навичок, як критичне мислення та колективна творчість [2].

У мережевих спільнотах відбувається обмін інформацією і програмними продуктами. Нові сервіси соціального забезпечення радикально спростили процес створення матеріалів та публікації їх у мережі. Тепер кожен може не тільки отримати доступ до цифрових колекцій, а й взяти участь у формуванні власного мережевого контенту.

Для такого активного користування інформаційними ресурсами існують сервіси Google, зокрема спільноти Google+, що дають можливість відкритого спілкування та співпраці для всіх їх учасників.

У налаштуваннях доступу до спільноти адміністратор (власник спільноти) визначає: хто має право переглядати матеріали, хто має право переглядати список учасників, хто має право приєднатися до групи і в який спосіб, хто може створювати і редагувати сторінки, хто може завантажувати файли, хто може відправляти повідомлення, хто може запрошувати нових учасників (рис. 1) [3].

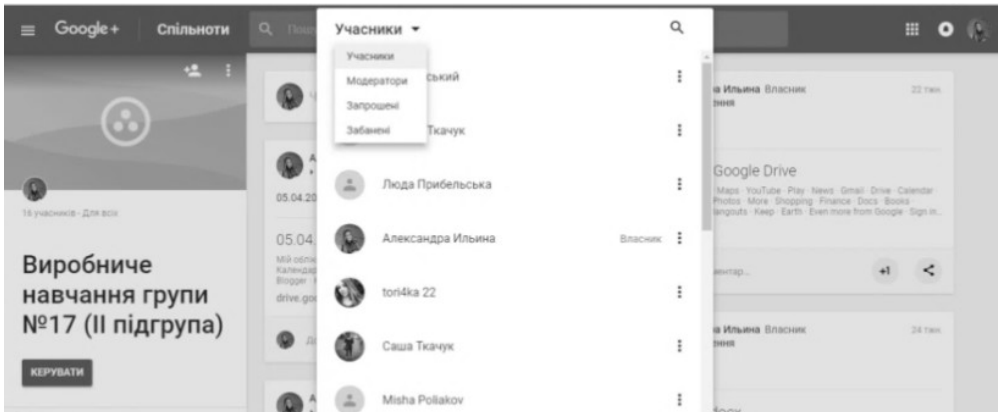

Рис. 1. Керування учасниками спільноти Google+

Використання Google-спільнот дає педагогічним працівникам можливість:

- швидкого викладення в групі домашніх завдань, електронних підручників, конспектів, завдань на заняття виробничого навчання (рис. 2);
- координувати навчальну діяльність учнів під час роботи над проектами;

- викладати результати навчальної діяльності учнів (творчих завдань, рефератів, індивідуальних навчально-дослідницьких завдань тощо) на власних сторінках у групі та організовувати їх обговорення.

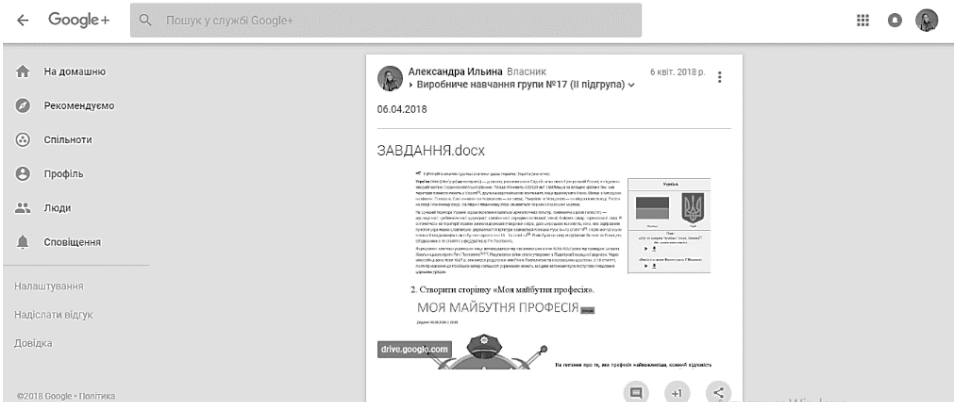

Рис. 2. Розміщення завдання на заняття виробничого навчання

До переваг використання Інтернет-сервісів у освітньому процесі можна віднести такі:

- мінімізування додаткових витрат на комп'ютерну техніку (крім плати за трафік);
- доступ забезпечується з будь-яких пристроїв (комп'ютер, ноутбук, нетбук, планшет, мобільний телефон та ін.);
- доступність (дім, школа, будь-яке місце, де є доступ до Wi-Fi);
- можливість роботи в режимі online (вчитель має змогу контролювати процес виконання завдання як групою, так і кожною дитиною окремо).

Для зберігання інформації у хмарі компанія «Google» надає користувачам можливість використання такого сервісу як Google-Диск – єдиний простір для зберігання файлів і роботи з ними. Він дозволяє працювати над документами одночасно з іншими користувачами, наприклад, готувати спільний проект з колегою, планувати будь-які події або вести облік витрат із партнерами. Досить зручно в сервісі Google-Диск створювати документи, презентації, таблиці [4].

Серед можливостей використання інформаційних технологій у процесі навчання виокремлюють: прямий і зворотний зв'язок між користувачами ІКТ; архівне зберігання великих обсягів інформації з можливостями їх передачі; можливість проведення віртуального експерименту; обробка та аналіз результатів експерименту та висновків, що з них випливають; автоматичне реферування і анотування матеріалів; можливість оцінки і контролю рівня опанування відповідною навчальною інформацією і коригування рівня навчальних досягнень [3].

Реалізація перерахованих можливостей ІКТ у педагогічній сфері діяльності дозволяє визначити такі види діяльності, до яких можна залучити учнів під час навчання: збір, зберігання, обробка інформації про досліджувані об'єкти; передача інформації, її інтерпретація та подання в різній формі; взаємодія користувача з програмною системою, що припускає обмін текстовими запитами і відповідями; автоматизований контроль результатів знань, тестування тощо. Зазначені види діяльності засновані на інформаційній взаємодії між учнями, майстрами виробничого навчання і засобами інформаційних та комунікаційних технологій, спрямованих на досягнення навчальних цілей і досягнення запланованого засвоєння навчальної інформації.

Спільноти Google+ – це кардинально новий сервіс, який дозволяє віддалено використовувати та об'єднувати у одну структуру засоби та сервіси для обробки і зберігання даних.

Використання Google-технологій на уроках виробничого навчання – це модель забезпечення зручного мережевого доступу до мереж передачі даних, серверів, пристроїв зберігання даних, додатків і сервісів (рис. 3).

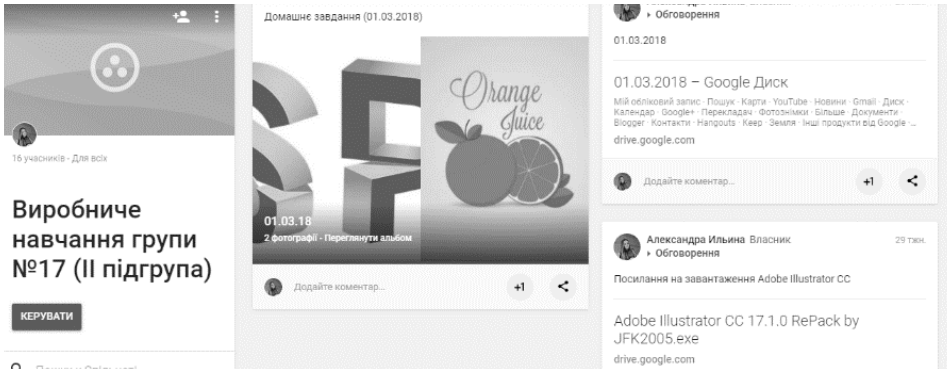

Рис. 3. Розміщення завдань на уроки виробничого навчання та домашніх завдань за допомогою завантаження на споріднені онлайн-сервіси

Онлайн-сервіси включають три основні характеристики, які відрізняють їх від звичайного сервісу: режим «ресурси за запитом»; гнучкість; незалежність від елементів управління.

Отже, технології спільнот Google+ розширюють можливості роботи для майстрів виробничого навчання. Вони надають вільний доступ до своїх збережених матеріалів і документів; використання відео- та аудіо файлів безпосередньо з Інтернету (без додаткового завантаження на комп'ютер); проведення online-уроків, тренінгів, «круглих столів»; нові можливості для організації досліджень, проектної діяльності; організація online-уроків, вебінарів, інтегрованих практичних занять, лабораторних робіт; online- комунікація з учнями інших навчальних закладів України та інших країн.

Література:

1. Дзюбенко А. А. Новые информационные технологии в образовании. М.: МИР. 2010. 104 с.
2. Вукіна Н.В. Критичне мислення: як цьому навчати./Н.В.Вукіна, Н.П.Дементієвська, І.М.Сущенко [науково-методичний посібник] / За ред. О.І.Пометун.– Харків.-2007.-190с.
3. Носенко Т.І. Використання соціального сервісу Google-групи в навчально-педагогічній діяльності/ Т.І. Носенко// Інформаційні технології в освіті. – №6.– 2010.– С. 97-100.
4. Слободяник О.В. Використання Google-сервісів для контролю самостійної роботи учнів // Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2014.– Вип. 6-Ч.2. – 142с.- С.28-34.

Г.П.Олексієнко

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ЗА ДОПОМОГОЮ РЕСУРСІВ ІНТЕРНЕТУ ТА ІНТЕРАКТИВНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

Постановка проблеми. Об'єктивними умовами самореалізації особистості в професійній діяльності на початку XXI століття є доступність необхідного освітньо-інформаційного поля, озброєння кваліфікованих робітників не стільки готовими знаннями, скільки способами здобуття, осмислення та використання цих знань у професійній діяльності. Сучасна цивілізація з її гуманізацією і демократизацією суспільних відносин, швидкою зміною техніки і технологій, інтелектуалізацією виробничих процесів передбачає необхідність широкого використання комп'ютерних технологій у процесі навчання.

Зміни в суспільстві спонукають педагогів шукати інновації та впроваджувати їх у навчальний процес закладів професійно-технічної освіти із метою розвитку пізнавальних

^ ***© Г.П.Олексієнко***

інтересів учнів. Саме тому сучасна педагогічна думка висуває на перший план необхідність реформування системи професійної освіти з метою призначення учня центральною фігурою навчального процесу, становлячи тим самим його пізнавальні інтереси в центр уваги педагогічних працівників та засобів навчання.

Аналіз попередніх досліджень. Дослідженню питання активної позиції особистості в процесі навчання присвячено роботи знаних вчених педагогів та психологів: В. Безпалька, І. Беха, П. Гальперіна, Д. Ельконіна, А. Зязюна, М. Кларина, В. Кременя, Л. Пироженко, С. Подмазіна, О. Пометун, І. Якиманської.

Актуальність проблеми зумовлена необхідністю розвитку пізнавальних інтересів учнів системи ПТО за допомогою інтерактивного навчального середовища.

Мета статті – огляд можливостей використання сервісів Інтернету, засобів комунікацій та сучасних програмних засобів у процесі підготовки учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Виклад основного матеріалу. Нині більшість творчо працюючих педагогічних працівників віддають перевагу в роботі інтерактиву. Слово «інтерактив», з англійської, від слова «interact», де «inter»– взаємний і «act» – діяти. Отже, інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу [1, с. 79].

Призначення інтерактивного навчання полягає у тому, щоб передати знання й усвідомити цінність інших учасників діалогу. Інтерактивна взаємодія допускає як перевагу одного учасника навчального процесу над іншим, так і однієї думки над іншою.

Саме в процесі інтерактивного навчання учні вчаться бути демократичними, толерантними стосовно один одного та інших людей, самостійно приймати рішення, конструктивно мислити. Інтерактивні види діяльності дають змогу створювати навчальне середовище, в якому теорія і практика засвоюються одночасно, що надає змогу учням розвивати логічне та формувати критичне мислення, реалізовувати індивідуальні можливості. Спільна діяльність майстра виробничого навчання й учнів у процесі засвоєння навчального матеріалу передбачає внесення кожним учасником діалогу індивідуального вкладу, відбувається обмін знаннями, ідеями, способами діяльності. Важливим компонентом методів активного навчання є створення комфортних умов, в яких учень відчуває свій успіх, інтелектуальну спроможність, що робить процес навчання продуктивним [2, с. 98].

Науково-технічний прогрес, інформатизація суспільства зумовили розвиток інформаційного забезпечення всіх ланок суспільства. Стрімкий розвиток комунікаційних засобів на основі Веб-платформи супроводжувався появою величезної кількості різноманітних Веб-сервісів, що мають значні педагогічні можливості для розвитку пізнавальних інтересів учнів та формування знань, умінь і навичок майбутньої професійної діяльності.

Особливого значення набуває нині використання мережевих соціальних сервісів у педагогічній діяльності, як програмного засобу, з метою спілкування та взаємодії учасників за допомогою набору стандартних послуг.

Розгляньмо детальніше інтерактивні педагогічні можливості мережевих сервісів Інтернету та їх використання для розвитку пізнавальних інтересів учнів ЗП(ПТ)О із застосуванням засобів комунікацій.

Для прикладу розгляньмо розроблений нами блог майстра виробничого навчання, який є прототипом інформаційного освітнього середовища, сформованого з використанням засобів комунікацій і Веб-сервісів.

Категорія «Матеріали до уроків» містить гіпертекстові посилання на систематизовані за професіями навчальні матеріали до уроків виробничого навчання, які розроблені за

принципами хмарних обчислень і розміщені у сховищі файлів GoogleDocs(Рис.1).

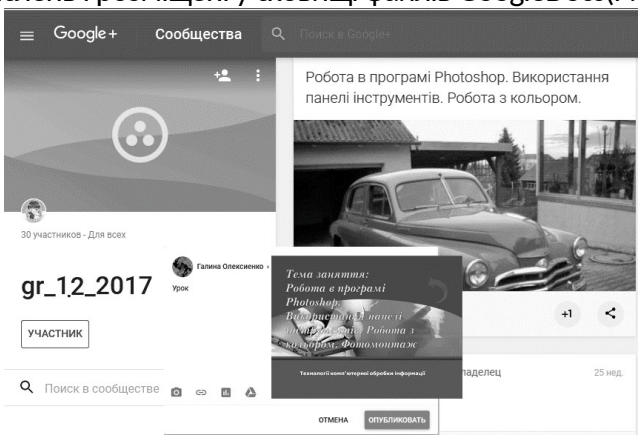

Рис.1.Блог майстра виробничого навчання

Наявна в категорії «Матеріали до уроків» блогу майстра виробничого навчання можливість розміщення коментарів до навчального матеріалу сприяє налагодженню зворотного зв'язку, що відповідає принципам інтерактивного навчання, а можливість включення в текст гіперпосилань та інших ресурсів допомагає учням усвідомлювати взаємозв'язки і контекст знань, їх конструювання та освоєння, що сприяє розвитку пізнавальних інтересів учнів. Гіперпосилання використовуються в якості додаткових аргументів для будь-яких постів чи коментарів, які публікує автор блогу – майстер виробничого навчання чи дописувачі – учні. Посилання на джерела можуть допомогти читачеві вирішити, наскільки відповідає його переконанням те, що пише автор блогу.

У навчальних матеріалах використовуються електронні презентації, які для зручності пошуку і роботи винесені в окрему категорію «Презентаційні матеріали». Файли презентацій, аналогічно до навчального матеріалу, розроблені за технологією хмарних обчислень і розміщені на Веб-сервісі Google Docs (Рис.2).

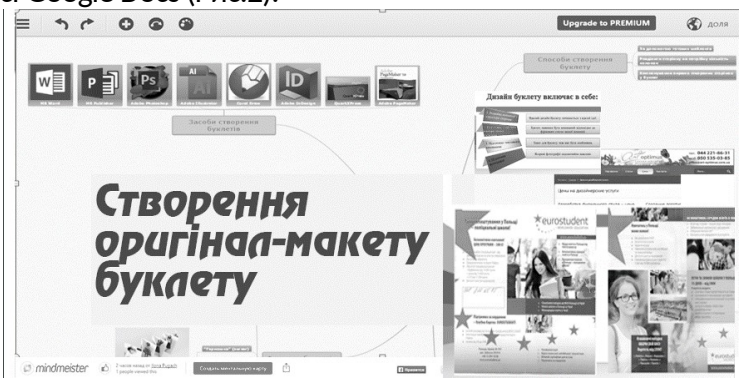

Рис.2. Зразок розробленої карти знань

Суттєвою перевагою використання Веб-сервісу Google Docs у навчальному процесі, на нашу думку, є те, що під час переходу від представлення навчально-методичних матеріалів до блогу, за допомогою локального ЕНМК, не потрібно переробляти файли документів і презентацій. Для цього Google Docs має функції імпорту файлів, створених засобами програмного забезпечення Microsoft Office (Microsoft Word, Microsoft Excel, Microsoft Power Point) із локальних комп'ютерів. Файли, створені засобами Google Docs, можна експортувати на локальний комп'ютер майстра виробничого навчання або учня, для чого передбачена функція експорту файлів.

Для візуалізації навчального матеріалу у його зміст, крім презентацій, включено значну кількість скрінкастів. Скрінкасти розміщені на сайтах соціальних відеосервісів, які призначені

для безкоштовного зберігання, перегляду, коментування та редагування відеоматеріалів, найбільш популярними з яких є You Tube (www.youtube.com), Fox Interactive (www.fox.com), Yahoo (www.video.yahoo.com), Viacom (www.viacom.com) та ін. (Рис.3).

Рис. 3. Приклад презентації до уроку

Категорія «Карти знань» блогу майстра виробничого навчання містить матеріали для систематизації, узагальнення та поглиблення матеріалів окремих тем і курсу в цілому. В основі створення таких засобів структурування навчальної інформації лежить технологія майндмеппінгу (mindmapping, ментальні карти) – зручна й ефективна техніка візуалізації мислення й альтернативного запису [3].

Карти знань реалізовані нами у вигляді діаграм, на яких зображені поняття, ідеї, завдання тощо, пов'язані гілками, що відходять від центрального вузла. В основу цієї техніки покладено принцип «радіантного мислення», що належить до асоціативних розумових процесів, відправною точкою або точкою дотику яких є центральний об'єкт. Це показує нескінченну різноманітність можливих асоціацій і невичерпність можливостей мозку. Подібний спосіб запису дозволяє карті пам'яті необмежено рости і доповнюватися [4].

Як зазначає Є. Патаракін, карти знань дозволяють прискорити процес вивчення навчальних матеріалів, розробки особистих і бізнес-проектів, підвищити ступінь запам’ятовування інформації. В основі концепції ментальних карт лежать уявлення про принципи роботи людського мозку: асоціативне (нелінійне) мислення, візуалізація образів, цілісне сприйняття (гештальт), для стимулювання якого застосовуються особливі, «зручні» для мозку, «радіантні» діаграми, що становлять «дерево ідей». Побудова карти починається з центрального образу – завдання, яке необхідно розв’язати; ідеї, що вимагає розвитку; проекту, планування, яке необхідно виконати; інформації, яку необхідно запам’ятати. Центральний образ – це «стовбур» дерева, від якого розходяться гілки рішень. Кілька товстих гілок цього дерева відповідають основним, базовим ідеям, які асоціативно пов’язані з центральним образом. Від них відгалужуються другорядні ідеї-асоціації, від яких «виростають» асоціації більш низького рівня та ін. Отже, у ментальних картах реалізується асоціативність та ієрархічність мислення – від загального до часткового. Важливою особливістю ментальних карт є їх насиченість візуальними образами та ефектами [5, с. 56].

Якість, ефективність, інтерактивність карт знань ми забезпечили за допомогою кольору, малюнків, символів, абревіатур, гіпертекстових посилань на ресурси Інтернету, а також за допомогою надання карті тривимірної глибини, що дозволяє підвищити цікавість, привабливість, оригінальність та ефективність діаграм, пізнавальний інтерес учнів засобами телекомунікацій.

Наступним структурним елементом блогу майстра виробничого навчання, який заслуговує на увагу, є категорія «Перевірка знань», яка містить матеріали для самоконтролю та

контролю якості знань учнів. Найчастіше технічна реалізація його здійснюється за допомогою різноманітних тестових систем, що значно спрощують процес моніторингу якості знань та використовуються в тренувальних і контрольних вправах (Рис.4).

Категорія «Програмне забезпечення» блогу майстра виробничого навчання пов'язана із основними файлообмінниками Інтернет-системи гіпертекстових посилань і дозволяє скачати інсталяційні пакети програмного забезпечення, яке використовується у навчальному процесі та професійній роботі майбутніх кваліфікованих робітників.

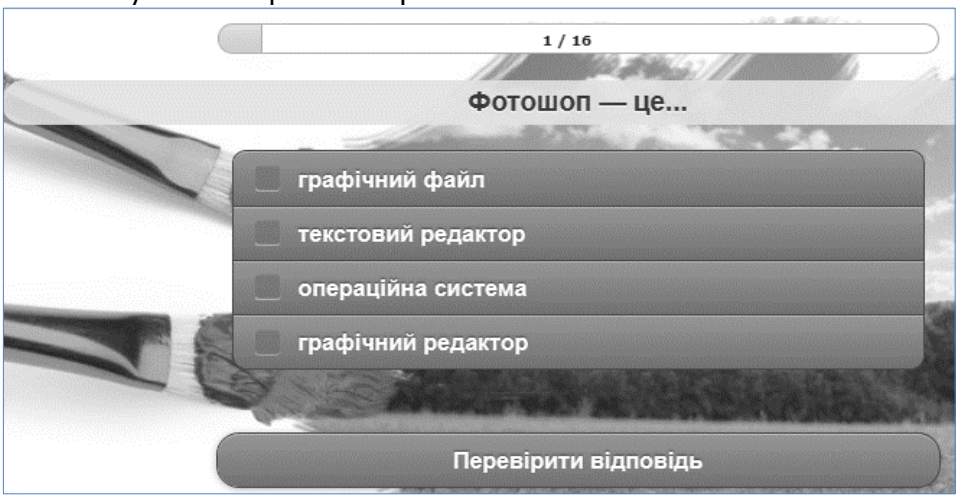

Рис.4. Приклад використання тестів

Використання інтерактивних технологій має серйозний педагогічний потенціал, що може бути обдуманим професійним співтовариством і впровадженим у практичну діяльність.

Висновок. Отже, сучасні освітні Інтернет-ресурси дозволяють учням вивчати матеріал, проводити різноманітні дослідження, здійснювати тренування для формування практичних вмінь і навичок, організовувати самоконтроль в інтерактивному режимі із застосуванням засобів телекомунікацій та відкритого інформаційного освітнього середовища, що сприяє розвитку пізнавальних інтересів учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Література:

1. Сундучков К. С. Інтелектуальна складова інтерактивної гетерогенної телекомунікаційної мережі / К. С. Сундучков, П. Н. Яландин, В. І. Шестак // Наукові записки Українського науково-дослідного інституту зв'язку. – 2009. – № 1(9). – С.78-85.

2. Мельник В. В. Методичне забезпечення навчально-виховного процесу в навчальних закладах області в 2011-2012 навчальному році (рекомендації методичним, керівним та педагогічним кадрам)/В. В. Мельник.– Хмельницький: ХОІППО, 2001. –200 с.

3. Карти знань. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://wikipedia.org/карти знань

4. Що таке карта пам'яті? [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://www.eduwiki.uran.net.ua/wiki/index.php

5. Патаракін Є.Д. Створення учнівських, студентських і викладацьких спільнот на базі мережевих сервісів Веб 2.0./Є. Д. Патаракін. – К.: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2007.– 88 с.

Н. В.Педоренко

© Н. В.Педоренко

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У період нинішніх структурних змін в медичній галузі України значно зростають вимоги до медичних працівників. У зв'язку з введенням поняття «сімейна медицина» великого значення набуває фахова обізнаність, професіоналізм та взаєморозуміння зв'язків «пацієнт – медсестра». Питанням медичної етики і деонтології особливу увагу приділяє Всесвітня організація охорони здоров'я та інші міжнародні та державні інституції. Медичних сестер навчають розуміти моральність, осмислювати категорії добра і зла, співчуття у стосунках із пацієнтами та їхніми рідними. Професійна мораль медсестри є основою медичної етики у її складних взаємовідносинах з оточуючими людьми. Це забезпечує бездоганність її професійних навичок і спрямованість її знань у практичній щоденній роботі.

«Медична сестра – це особа, яка пройшла підготовку за основною програмою медсестринського навчання, одержала достатню кваліфікацію і має право виконувати в своїй країні відповідальну роботу з медсестринського обслуговування, маючи на меті зміцнення здоров'я, запобігання хворобам та здійснення догляду за хворими» [4].

Мета роботи: висвітлити роль медичних сестер у сучасній системі охорони здоров'я та обґрунтувати шляхи поліпшення їх професійної підготовки.

Результати дослідження та їх обговорення. На сучасному етапі перетворень в освіті України, спрямування її до європейських стандартів загострюється проблема підвищення якості змісту підготовки фахівців медичної галузі. Медична освіта за своїм призначенням здійснює професійну підготовку компетентного фахівця, спроможного як забезпечувати надання належних медичних послуг, так і покращувати рівень якості охорони здоров'я загалом [3].

Нове освітнє середовище має забезпечувати умови для формування медсестри, яка гармонійно вписуватиметься в нові умови праці та структуру реформованої галузі охорони здоров'я. Навчання повинно базуватися на основі особистісної зацікавленості медсестри, що сприятиме формуванню її пізнавальної активності на основі потенційних інтересів. В основі інноваційних методів навчання повинні бути методики, що розвиватимуть системне, а то й інтуїтивне мислення, вміння знаходити, фільтрувати та систематизувати інформацію [4].

Сьогоднішня вузька спеціалізація медичної допомоги зобов'язує медичних сестер знати та дотримуватись відповідних етичних і деонтологічних норм взаємовідносин із пацієнтами. Робота медсестри будь-якої спеціальності потребує глибоких знань з медичної етики та деонтології. Тому спеціальна деонтологія розширює ці знання й практичні навики для грамотного використання їх всім медичним працівникам і медсестрам зокрема. Кожна медична спеціалізація має спеціально підготовлений персонал, оснащена відповідною апаратурою і використовує притаманні їй діагностику та лікування. Головним фактором під час лікування пацієнта є його психологія, його відношення до медичної допомоги, до методів лікування, навіть до медичного персоналу. Тому особливості психології хворого допомагають із ним встановити контакт та є передумовою його швидшого одужання. Це обов'язок медсестри, адже саме вона є тією важливою людиною після лікаря, яка виконує усі необхідні маніпуляції з хворим, спілкується з ним, підбадьорює його і стежить за його лікуванням.

Метою професійної підготовки нині є формування компетентних фахівців, які можуть максимально втілювати свій потенціал у певній галузі трудової діяльності. За даними М. Бабича, основною метою підготовки молодшого медичного спеціаліста є формування фахівця нового зразка, в центрі професійної діяльності якого є особистість з її особливостями, індивідуальним станом здоров'я та внутрішніми потенційними можливостями до адаптації; фахівця, діяльність якого зосереджена на творчу, діалогічну, емпатійну взаємодію з пацієнтом, на активізацію

потенційних можливостей особистості, поліпшення і гармонізацію індивідуальних компенсаторних резервів; фахівця, спроможного ефективно здійснювати належний догляд за хворими, встановлювати медсестринський діагноз, визначати проблеми пацієнта, виконувати призначення лікаря в амбулаторних і стаціонарних умовах, в умовах сім'ї, в освітніх закладах [1].

Медичний працівник середньої ланки нині є партнером лікаря і виконує багато самостійних функцій. Він збирає інформацію про хворого, вивчає його потреби й проблеми, планує та реалізовує план лікування пацієнтів певних груп, відповідно, консультуючись з лікарем, ставить до відома лікаря про зміни у здоров'ї хворого; спільно з лікарем бере участь в обходах, реалізовує його призначення не лише щодо діагностичних, а й лікувальних заходів, здатний діяти незалежно, та в співпраці з іншими фахівцями галузі охорони здоров'я.

Варто відзначити такі компетенції медичного працівника, які є важливими для здійснення професійного самовдосконалення: усвідомлення та сприйняття морально-етичних норм поведінки стосовно колег, пацієнтів, оточуючого середовища (принцип біоетики); володіння та дотримання норм здорового способу життя; потреба вчитися; здатність до об'єктивної критики і самокритики; адаптивність і комунікабельність; наполегливість у досягненні мети; знання іноземної мови; навички роботи з комп'ютерними технологіями; уміння збирати, аналізувати й керувати інформацією; дослідницькі навички [8].

Сучасна клінічна практика потребує фахівців, які володіють новітніми технологіями здійснення догляду за хворими, та надання відповідних медичних послуг згідно з існуючими європейськими вимогами. Це потребує від медичних працівників готовності до постійного професійного самовдосконалення. Таку готовність потрібно формувати в студентів ще під час їхнього навчання у медичному навчальному закладі, який, за словами Т. Комщук, є тим соціумом, що спрямований на створення ефективних умов для самовдосконалення, самореалізації та саморозвитку особистості [7].

Л. Задирака також наголошує, що дуже важливо, щоб саме у процесі навчання в навчальному закладі прищеплювали такі якості, як співробітництво, самостійність і прагнення до самореалізації при вирішенні професійно-орієнтованих завдань. Якщо робота всіх учасників процесу творча, професійна, то в досягненні поставленої мети й успіху можна не сумніватися. На даний час основне завдання будь-якого навчального закладу – не стільки передати знання студентам, скільки навчити самостійно опрацьовувати матеріал, спрямувати студента на самонавчання, саморозвиток і самореалізацію у власній професійній діяльності [4].

Важливою особливістю підготовки бакалавра медсестринської справи є спрямованість освітнього процесу на формування особистості майбутнього фахівця. Так, В. Литвиненко та І. Подтикан розробили схему взаємозв'язку напрямів формування особистості бакалавра сестринської справи у медичному коледжі.

Науковці зазначають, що забезпечуючи триєдиний процес формування здібної творчої особистості медичної сестри, необхідно враховувати відповідність психологічному та соціально-професійному портрету молодшого спеціаліста, що охоплює:

– ділову спрямованість (ставлення до роботи, стиль поведінки, діловитість, оперативність);

– ставлення до людей (вихованість, почуття емпатії, доброзичливість, терпимість та повагу, витриманість та тактовність);

– загальну культуру (рівень гуманітарних знань, творчі вміння, культура спілкування, поведінки і стосунків).

Крім того, перехід на нові принципи сестринської роботи вимагає розробки нормативно-законодавчої бази, що визначає галузь професійної компетенції та включає нові переліки посадових обов'язків, нові навчально-методичні матеріали, нові стандарти сестринської роботи. Тим часом, досі

відсутній закон, який регламентує діяльність медичної сестри, перелік прав і обов'язків та соціальний статус.

Сучасні педагогічні дослідження спрямовуються також на вирішення проблеми активізації самостійності студентів у підготовці бакалаврів медсестринської справи до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу. Так, розглядаючи самостійну роботу як важливий чинник у формуванні професійних умінь студентів медичних коледжів, Л. Дідукова визначає низку провідних чинників: це використання інноваційних можливостей евристично-модульної технології навчання в організації самостійної роботи студентів; створення творчо-орієнтованої мотиваційної сфери професійної діяльності як студентів, так і викладачів; наявність обов'язкової самостійної професійної практики у змодельованих та реальних ситуаціях виробничої діяльності.

Отже, сучасні тенденції розвитку вітчизняної системи охорони здоров'я диктують необхідність розширення і правового закріплення змісту професійної діяльності спеціалістів із середньою медичною освітою. З кожним роком зростає внесок даної професійної групи медичних працівників у справу охорони здоров'я населення, більш глибоко усвідомлюється необхідність подальшого розвитку функцій професійної діяльності сестринського персоналу. Найважливішим критерієм цінності медичної сестри-керівника є її управлінська компетентність, лідерські якості, комунікативні здібності, оптимізм бачення майбутнього і бажання знати те, що не знаєш сьогодні.

Висновки. Соціально-економічні та соціально-психологічні зміни в суспільстві, розвиток нових технологій в охороні здоров'я, високі вимоги до якості діяльності медичної сестри привели до необхідності вдосконалення сестринської справи, включно підготовку висококваліфікованих кадрів та їх раціональне використання. Без докорінного перегляду всієї програми підготовки та перепідготовки фахівців сестринської справи, без впровадження нових технологій організації сестринської допомоги, матеріальної та правової підтримки медичних сестер подальше вдосконалення системи охорони здоров'я просто неможливе, що і стане перспективою наших подальших досліджень.

Література:

1. Бабич М. Я. Формування професійних якостей майбутнього молодшого медичного спеціаліста як психологічна проблема / М. Я. Бабич // Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки фахівців за соціономічним профілем : матеріали наук.-практ. конф. – Хмельницький : ХНУ, 2011. – С. 102-103.

2. Визначено стратегію розвитку медичної освіти в Україні [Електронний ресурс] // Урядовий портал. 08.12.2005. – Прес-служба МОЗ України. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id =25537906.

3. ДудіковаЛ. В. Формування готовності до професійного самовдосконалення у майбутніх лікарів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. В. Дудікова. – Вінниця, 2011. – 20 с.

4. Задирака Л. В. Особливості розвитку професійно важливих психологічних якостей майбутніх медичних сестер / Л. В. Задирака // Медсестринство. – 2016. – № 3. – С. 19-22

5. Кравченко О. Гуманізація навчально-виховного середовища медичного коледжу як основа формування професійної етики майбутніх медичних сестер / О. Кравченко // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи : зб. наук. пр. – К. : видавець ПП Лисенко М. М., 2012. – Вип. 4. – С. 147-154.

6. Комщук Т. С. Етичні основи сестринської справи / Т. С. Комщук // Медсестринство. – 2009. – № 2. – С. 25-27.

7. Опыт организации контроля качества сестринской деятельности в терапевтическом стационаре / В. В. Масляков, В. А. Левина, И. В. Романова, Н. М. Нехотящая // Фундаментальные исследования. – 2013. – № 9–3. – С. 404-408 .

8. Романішена-Лановська Л. К. Інноваційні методи в післядипломній підготовці медсестри / Л. К. Романішена-Лановська, О. Н. Литвинова, С. О. Ястремська // Медсестринство. – 2016. – № 4. – С. 5-7.

РОЗДІЛ 2. МОДЕРНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В.С. Дорош

КУЛЬТУРА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси, що відбуваються в наші дні в освітній галузі, вимагають нових підходів до управління навчальними закладами задля підвищення їх ефективності та забезпечення конкурентоспроможності. Суспільні виклики щодо подальшого поступу національної освіти і ролі керівних кадрів висувають нові вимоги до рівня управлінської й професійної культури керівника закладу професійної (професійно-технічної) освіти (далі ЗП(ПТ)О).

Адже успішність управління освітньою установою здебільшого детермінована особистісними індивідуальними якостями її керівника, що складає одну із найбільш важливих складових його «управлінської культури». В цьому контексті культуру як об'єктивне явище варто розглядати як універсальну категорію діяльності з точки зору двох інтегративних векторів – результативного і процесуального, що й обумовлює важливе розуміння щодо управлінської діяльності керівника ЗП(ПТ)О.

Мета статті полягає у процесі визначення значення й змісту інтелектуальної культури в управлінській діяльності керівника ЗП(ПТ)О.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблеми управлінської культури навчальними закладами перебувають у полі зору дослідників різних наукових дисциплін. Зокрема, в нашій роботі були використані наукові розвідки як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників, серед яких: Е.Белаші, Н.Боритко, Д.Креч, В.Лізінський, І.Мангутов, О.Митник, Т.Морозова, І.Соловцова, Л.Уманський та ін. Серед загалу новітніх розробок варто відзначити роботи В.Ягупова, В.Свистуна, М.Кришталь, В.Король та В.Гуменюка.

Виклад основного матеріалу. Очевидним є факт, що сучасний керівник ЗП(ПТ)О має бути високопрофесійним та висококультурним, утверджувати оптимістичний підхід до дійсності, бути стійким у стресових ситуаціях, вміти активізуватися в умовах кризи, залишатися для учнів і педагогічного колективу важливим суб'єктом їхньої соціалізації з характерною професійною та організаційною культурою. Управлінська культура керівника ЗП(ПТ)О характеризує ціннісні установки як керівника, так і рівень реалізації ним функцій управління освітньою установою.

Щодо структури управлінської культури керівника освітньої установи існують різні дослідницькі підходи. Зокрема, розрізняють два напрями: професійно-організаційний (знання, вміння, досвід, майстерність) та соціально-моральний (ціннісні орієнтації, морально-вольові якості, які визначають ставлення до предмета, процесу, суб'єктів діяльності, засобів і результатів праці) [4].

На наш погляд, більш ефективною видається модель управлінської культури керівника, що була запропонована Н.Боритком та І.Соловцовою. Вона включає три блоки, кожен з яких містить, у свою чергу, певну сукупність компонентів управлінської культури [1, с.30].

© В.С. Дорош

Так до першого блоку автори включили форми взаємодії, етикет. Вказаний блок зовнішніх видимих елементів культури забезпечує відповідність поведінки керівника нормам, прийнятним у суспільстві і в педагогічному середовищі. В даний блок входять: зовнішній вигляд (стильова єдність, акуратність, стриманість, вміння рухатися); мова (граматична правильність, логіка викладу, лексичне багатство, володіння технікою мовлення) і елементи невербального спілкування (міміка, жести); дотримання правил поведінки, прийнятих у суспільстві, і специфічних правил, прийнятих в середовищі педагогів і в конкретному освітньому закладі.

Другий блок передбачає включення поведінки і способів взаємодії в діяльності. Через те, що в даному блоці відображено, передусім, харизматичний стиль професійної діяльності керівника освітнього закладу, його автори концепції співвідносять **з** індивідуальними рисами керівника. Цей блок включає такі компоненти: способи пред'явлення вимог; методи прийняття управлінських рішень (зокрема, в умовах дефіциту часу); вміння організувати роботу в команді (функціональній групі), в тому числі, вмінню делегувати повноваження; володіння сучасними технологіями організації управлінської праці, ефективними прийомами роботи; коректне застосування методів мотивації та стимулювання (різних видів заохочень і покарань) на основі чітких критеріїв і показників оцінки праці підлеглих; способи вирішення конфліктів; культура спілкування (вміння слухати і чути співрозмовника, задавити питання, встановлювати контакти, розуміти іншу людину, бачити і правильно інтерпретувати реакцію людей, адекватно передавати своє ставлення з приводу чого-небудь, враховувати в спілкуванні культурну належність та індивідуальні особливості співрозмовника, орієнтуватися в ситуації спілкування, регулювати характер і тривалість спілкування в окремих ситуаціях); самоменеджмент (організація робочого місця, оптимальне розподілення робочого часу, правильне чергування праці та відпочинку, використання в роботі технічних засобів, вміння працювати з документами).

У третьому блоці науковців вміщено цінності і зміст професійної діяльності. Він є ядром управлінської культури керівника, що визначає способи його діяльності, форми поведінки, відповідає аспекту суб'єктності. Він передбачає наявність концепції освітньої установи; ціннісні орієнтації (загальні та у галузі освіти) та засновані на них судження; культуру мислення (логіка, критичність, прогностичність – в тому числі, здатність передбачати можливі помилки, самостійність, широта, гнучкість, активність, швидкість); творчість і системність у діяльності та ін.

Системність передбачає наявність у діяльності всіх необхідних елементів (мети, засобів процесу, результату, що визначаються функціями управлінської діяльності, стійких зв'язків між ними, що дозволяють вибудовувати всі ці елементи за певною логікою, здатність виділяти ключові (стратегічні) проблеми і зосереджуватися на головному, а не на тимчасовому [1, с. 30].

Опираючись на дані аналізу перерахованих компонентів управлінської культури, стає очевидним, що її основою є культура мислення особистості, яка містить, за визначенням дослідника О.Митника, «уміння мислити, добувати і переробляти інформацію, аналізувати ситуацію, адекватно оцінювати результати, зрозуміло викладати свої думки, уміти конструктивно взаємодіяти з іншими…». На думку автора, зміст культури мислення особистості охоплює культуру мовлення, спілкування, деякі аспекти моральної культури [3, с. 39].

Досягнення успіху в професійній діяльності керівником ЗП(ПТ)О можливе лише на основі сформованих рис його управлінської культури, це зокрема: прийняття управлінських рішень, що передбачає вміння вирішувати як стандартні завдання, так і нестандартні, для чого необхідна здатність до виявлення і формулювання проблем. Тобто, керівнику ЗП(ПТ)О важливо формувати інтелектуальну культуру.

За думкою Я.Митника, інтелектуальна культура особистості – «це характеристика діяльності людини у галузі мислення, у процесі якої здійснюється взаємодія з навколишнім світом і людьми, а в результаті відбувається новоутворення на об'єктивному чи суб'єктивному рівні» [3, с. 41]. Вагомим аспектом формування інтелектуальної культури керівника є застосування в процесі його професійної діяльності інноваційних технологій.

До структури педагогічної технології поступу інтелектуальної культури керівника установи дослідниками включено низку компонентів. Серед них найбільш значущими є:

- концептуальна основа: принципи та умови навчання;
- змістова основа: зміст навчання у вищому педагогічному навчальному закладі: професійний та практичний напрями;
- процесуальна основа (технологічний процес): форми, засоби навчання;
- діагностична основа: емпіричні (діагностичні) методи: анкетування, методики, тестування, обсерваційні методи (пряме й опосередковане спостереження);
- методи контролю і самоконтролю.

Однією з найбільш важливих складових управлінської культури керівника ЗП(ПТ)О є його усвідомлення до самовдосконалення шляхом розвитку інтелектуальних, управлінських, педагогічних здібностей. Зауважимо, що професійне самовдосконалення керівника може здійснюватися за різними напрямами, які здебільшого, відповідають компонентам управлінської культури.

Торкаючись прикладного аспекту характеристики компонентів управлінської культури, в тому числі її складової – інтелектуальної культури, насамперед, варто виділити, наприклад, культуру спілкування: вдосконалення навичок публічних виступів, дискусій та індивідуальних бесід (в тому числі, співбесід при відборі нових співробітників), проведення зборів і презентацій, освоєння різних стилів мовлення та ораторських прийомів тощо.

Переходячи до аспектів вдосконалення *культури інтелектуальної діяльності керівника* ЗП(ПТ)О, зазначимо, що підвищення професійної компетентності керівника навчального закладу сьогодення стає важливою умовою успішності інноваційних процесів в освіті і має відбуватися в області саме освітнього менеджменту.

Серед масиву методів управлінської культури, вдосконалюючий потенціал мають ділові ігри, що імітують ситуації професійної діяльності, тренінги спілкування, вправи на відпрацювання умінь роботи з текстами, рефлексивні вправи, різноманітні творчі і проектні завдання (у тому числі, науково-дослідні проекти), які є засобами розвитку інтелектуальної культури.

Інтелектуальна складова управлінської культури керівника не лише суттєво впливає на результати життєдіяльності навчального закладу, а й виступає беззаперечним чинником формування його іміджу (від англ. «image» – образ, зображення). Актуальними проблемами,з точки зору управлінської культури керівника ЗП(ПТ)О, є проблеми, пов'язані з іміджем. Адже від того, наскільки успішно керівник їх вирішує, залежить його авторитет у колективі, наскільки легко (чи, навпаки, важко) реалізуються управлінські рішення, налагоджуються контакти з батьками учнів, з представниками соціальних інститутів тощо.

Процес створення власного іміджу керівника є тривалим, а на його творення впливає комплекс природних якостей. До них відносяться зовнішні характеристики: психічне здоров'я, психологічні якості (темперамент, воля та ін.), здібності. Слід підкреслити, що задатки цієї групи, хоча і надані людині від народження, не є незмінними: вони можуть бути скориговані, розвинені, вдосконалені за допомогою спеціальних прийомів і вправ. В розрізі управлінської культури, слушними є міркування В.Гуменюка про те, що створення іміджу не можливе без

бачення особистісної перспективи кожного члена персоналу та перспективи закладу, як готовності до формування іміджу, до невизначеності та труднощів на цьому шляху, здатності до самоуправління, управління соціальними ситуаціями та часом [2, с.17].

Зазначимо, що професійна компетентність керівника у галузі освіти включає як педагогічну, так і управлінську компетентність, високий рівень розвитку якої якраз позначається терміном «управлінська культура». Особливо цінними для керівника галузі освіти є знання в галузях психології та педагогіки, які дозволяють уникнути шаблонності у створенні й затвердженні власного іміджу. У багатьох випадках імідж – це результат вмілої орієнтації **в** конкретній ситуації, а тому вимагає від керівника освітньої установи високого рівня інтелектуальної культури, що допоможе у виборі правильної, відповідної моделі поведінки.

Висновки. Отже, формування та подальше вдосконалення інтелектуальної культури керівника ЗП(ПТ)О потенційно може забезпечити високий рівень його управлінської культури і, як результат, успіх особистої діяльності та діяльності освітнього закладу. Якості керівника – лідера – найважливіші чинники, що визначають успішність його професійної компетенції. Уміння взяти на себе функції лідера та забезпечити належне керівництво – основна умова для досягнення успіху в становленні та розвитку інтелектуальної культури керівника ЗП(ПТ) О.

Література:

1. Борытко Н. М. Управление образовательными системами: Учебник для студентов педагогических вузов / Н. М. Борытко, И. А. Соловцова; Под ред. Н. М. Борытко. – Волгоград: Пиво ВГИПК РО, 2006. – 48 с.

2. Гуменюк В.В. Професійна культура керівника як фактор формування іміджу навчального закладу / В. В. Гуменюк // Педагогічний пошук. – 2016. – № 2. – С. 17–18.

3. Митник О. Я. Діагностична основа технології формування культури мислення молодшого школяра / О. Я. Митник // Початкова школа.–2007. –№9. – С. 38-45.

4. Ягупов В. В. Управлінська культура і компетентність керівників як системна психолого-педагогічна проблема/ В.В. Ягупов, В.І. Свистун, М.А. Кришталь, В.М. Король // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер.: Педагогічні та психологічні науки. – 2013. – № 4. – С. 291–301.

РОЗДІЛ 3. НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

С.А.Баюра, О.П.Лоєвська

МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ ЯК РЕСУРС РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ПІДГОТОВЦІ СЛЮСАРІВ-РЕМОНТНИКІВ

Все, що знаходиться у взаємному зв'язку,
повинно викладатися в такому ж зв'язку.
Ян Амос Каменський

Соціально-економічні умови, інтереси виробництва обумовлюють нові вимоги до підготовки висококваліфікованих фахівців середньої ланки, здатних ефективно використовувати на практиці досягнення науки і техніки, брати активну участь у технологічному оновленні виробничих процесів.

У зв'язку з цим значно розширюється обсяг знань, якими повинні володіти випускники закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Одним із напрямів модернізації системи навчання є удосконалення форм та методів через впровадження інноваційних технологій, перевірки їх ефективності, виявлення та аналіз педагогічних закономірностей, розробки дидактичних положень та їх застосування. Важливою умовою міцності знань, умінь і навиків, які формуються в учнів, є здійснення міжпредметних зв'язків у процесі викладання навчальних предметів.

Міжпредметні зв'язки забезпечують поглиблене вивчення теоретичного матеріалу, формування в учнів узагальнених наукових понять, допомагають застосовувати здобуті знання на практиці, сприяють виробленню вмінь знаходити загальні закономірності та відмінності при вивченні різноманітних процесів.

На практиці впровадження міжпредметних зв'язків найчастіше спостерігаються під час проведення уроків спеціальних дисциплін. Але є й такі загальноосвітні й спеціальні предмети, теми яких досить тісно пов'язані. Тому логічно було б встановлювати в процесі вивчення факти зв'язків і формувати свідоме сприйняття навчального матеріалу.

В процесі вивчення спеціальних предметів досить часто доводиться опиратися на знання учнів із суміжних предметів (матеріалознавство, технічне креслення, допуски та технічні вимірювання, математика, фізика). Тому при підготовці до заняття зі спецдисципліни викладач повинен серйозно звертати увагу на вивчення змісту суміжних дисциплін і виробничого навчання. Проведення занять із використанням міжпредметних зв'язків вимагає узгодженої роботи педагогічного колективу.

Кінцевий результат міжпредметних зв'язків спрямований на:

ˆˆ ***© С.А.Баюра, О.П.Лоєвська***

- формування професійної компетентності майбутнього працівника металообробної галузі;
- забезпечення відповідності змісту професійного навчання потребам ринку праці;
- удосконалення теоретичних і практичних занять, підвищення їх ефективності;
- здійснення прогнозованих перспектив подальшої роботи викладачів загально-технічних дисциплін із професійно-теоретичної підготовки металообробного напряму;
- накопичування, систематизація методичного та дидактичного матеріалу щодо забезпечення підготовки спеціалістів.

При проведенні уроків у закладах ПТО міжпредметні зв'язки здійснюються за двома напрямами: для *загальноосвітніх предметів* – це конкретизація основних наукових положень, використання завдань із професійним змістом, що дає змогу органічно поєднати загальноосвітню і професійну підготовку в єдиний навчально-виховний процес; для *спеціальних предметів* – це пояснення, обґрунтування практичних явищ науковими положеннями, фактами, законами.

Дослідженням питань міжпредметних зв'язків активно займались такі науковці, як Д.К.Ушинський, Б.Г. Ананьєв, Б.П.Єсипов.

Одним із засобів реалізації міжпредметних зв'язків є проведення інтегрованих бінарних уроків у співпраці з викладачами спеціальних дисциплін. Однак методика проведення таких уроків потребує високого рівня професіоналізму вчителів, створення відповідного навчально-пізнавального середовища, адже навчання відбувається як цілісний процес без поділу на уроки.

Мета даної роботи: через систему міжпредметних завдань висвітлити особливості проведення бінарних уроків з технічного креслення і допусків та технічних вимірювань, а також виявити тенденції практичного застосування інтегрованих бінарних уроків під час підготовки майбутніх слюсарів з ремонту автомобілів.

Тема: **«Основні параметри шорсткості поверхні. Позначення шорсткості на кресленнях»**

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Спеціальність: «Слюсар-ремонтник. Слюсар з ремонту автомобіля».

Мета: розглянути і засвоїти з учнями поняття шорсткості, основні параметри шорсткості, структуру позначення шорсткості, знаки шорсткості та їх розташування на кресленнях, способи позначення шорсткості.

Пізнавальна (навчальна) мета: узагальнення, засвоєння нового матеріалу; набуття та вдосконалення практичних навичок, систематизація знань.

Розвиваюча мета: формування умінь аналізувати, концентрувати увагу, тренувати здібності, розвивати асоціативне мислення, розвиток певних відчуттів практичного застосування набутих знань.

Виховна мета: виховання особистих якостей, що забезпечують успішність виконавської діяльності (старанності, дисциплінованості, уваги, сумлінності, ділових якостей, впевненості, відповідальності, працездатності), виховання особистих якостей, що забезпечують успішність творчої діяльності (активності, цілеспрямованості, наполегливості, інтуїції, вміння приймати самостійно рішення), гендерне виховання для створення успішної, забезпеченої сім'ї – основної ланки суспільства.

Методична мета: впровадження інноваційних технологій при вивченні навчального матеріалу, встановлення міжпредметних зв'язків з даної теми.

Обладнання уроку: комп'ютер, мультимедіа-проектор, макет розташування знаків шорсткості, презентація в програмі «Microsoft PowerPoint», тестові завдання в програмі NetSupportSchool, тест «Дизайнер», робочий зошит.

- Планований результат: читання учнями параметрів, знаків та позначень шорсткості на кресленнях.

Кількість годин: 2 години.

Форма організації навчальної діяльності: презентація опорних знань у програмі «Microsoft PowerPoint», індивідуальна робота в програмі NetSupportSchool, тест «Дизайнер».

Хід уроку

І. Організаційний момент.

ІІ. Основна частина:

1. Мотивація.

БЕСІДА

Ви закінчуєте І курс навчання за спеціальністю «Слюсар-ремонтник. Слюсар з ремонту автомобіля». Протягом року вже маєте уяву про свою майбутню професію, набули певних теоретичних і практичних навиків із виробничого навчання, допусків, посадок та технічних вимірювань, креслення та інших предметів. Коли ви обирали професію, то уявляли собі, як будете працювати на виробництві, виконувати ремонт промислового обладнання та машин, отримувати винагороду за свій труд, тобто заробляти кошти, які потрібні для задоволення ваших життєвих потреб та потреб вашої сім'ї, проведення відпочинку.

А з чим, на вашу думку, пов'язана необхідність технічного обслуговування та ремонту машин і обладнання?

- Пов'язана зі спрацюванням деталей та спряжень, що спричиняє поступове зниження точності робіт та якості виготовленої продукції.

Яких робітників потребують сучасні умови виробництва та технічного обслуговування?

- Висококваліфікованих робітників, які швидко і якісно виконують виробничі завдання, здатних самостійно приймати рішення.

Отже, якщо Ви будете висококваліфікованими робітниками, то будете мати можливість отримати хорошу високооплачувану роботу і зможете забезпечувати свою сім'ю всім необхідним.

Сьогодні наша робота буде спрямована на вивчення і засвоєння одного з факторів, що впливає на якість готової деталі.

Тема нашого уроку: «Основні параметри шорсткості поверхні. Позначення шорсткості на кресленнях».

Мета нашого уроку: розглянути і засвоїти поняття шорсткості поверхні, основні параметри шорсткості, структуру позначення шорсткості, знаки шорсткості та їх розташування на кресленнях, способи позначення шорсткості.

2. Актуалізація опорних знань.

ФРОНТАЛЬНЕ ОПИТУВАННЯ

2.1. Назвіть одиницю довжини в системі СІ? (м)

2.2. В яких одиницях проставляються розміри на креслені?(мм)

2.3. Від яких факторів, на вашу думку, залежить якість обробленої поверхні? (Від точності обробки, матеріалу деталі, технологічного процесу, від розташування поверхонь).

2.4. Чи можливо виготовити ідеально гладеньку поверхню? Чому? (Ні, тому що в процесі виготовлення деталі виникає цілий ряд похибок: встановлення, вимірювання, зношенням

інструмента, пристосування і обладнання, а також похибка яка залежить від людського фактору.)

2.5. Як на Вашу думку, чи залежить якість обробленої поверхні від виду обробки? (Так.)

2.6. Чи наочно можливо оцінити якість обробленої поверхні? Дайте пояснення. (Так – якщо великі нерівності поверхні, ні – якщо нерівності не можна побачити неозброєним оком.)

Використовуємо слайди з Інтернету«Дефекти шорсткості поверхні».

3. Сприйняття й усвідомлення учнями нового матеріалу.

ПРЕЗЕНТАЦІЯ В ПРОГРАМІ «MICROSOFTPOWERPOINT»

Визначення шорсткості. Використовуємо слайди з Інтернету «Приклади шорсткості поверхні», «Засоби для визначення шорсткості поверхні».

1. **Шорсткість поверхні** – характеристика нерівностей, виражена у числових величинах, що визначають ступінь їхнього відхилення на базовій довжині від теоретично гладких поверхонь заданої геометричної форми.

Шорсткість поверхні – важливий показник у технічній характеристиці виробу, що впливає на експлуатаційні властивості деталей і вузлів машин –стійкість до зношування поверхонь тертя, витривалість, корозійну стійкість, збереження натягу у нерухомих спряженнях тощо. Вимоги до шорсткості ставлять, виходячи з функціонального призначення поверхонь деталей та їх конструктивних особливостей.

2. Основні параметри шорсткості.

Стандартом визначено 6 параметрів оцінки шорсткості поверхні.

Висотні:

- Ra – середнє арифметичне відхилення профілю (середнє арифметичне абсолютних значень відхилень профілю в межах базової довжини).
- Rz – висота нерівностей профілю по 10 точках (сума середніх абсолютних значень висот п'яти найбільших виступів і глибин п'яти найбільших впадин профілю в межах базової довжини).
- Rmax – найбільша висота профілю (відстань між лінією виступів профілю і лінією впадин профілю в межах базової довжини).

Крокові:

- S – середній крок місцевих виступів профілю (середнє арифметичне значення кроку нерівностей профілю по вершинах у межах базової довжини).
- Sm – середній крок нерівностей профілю по середній лінії (середнє арифметичне значення кроку нерівностей профілю в межах базової довжини).

Висотно-кроковий:

- Tp – відносна опорна довжина профілю (відношення опорної довжини профілю до базової довжини, де p – значення рівня перерізу профілю).

3. Одиниці вимірювання шорсткості.

1 мм = 1000 мкм

4. Структура позначеняшорсткості.

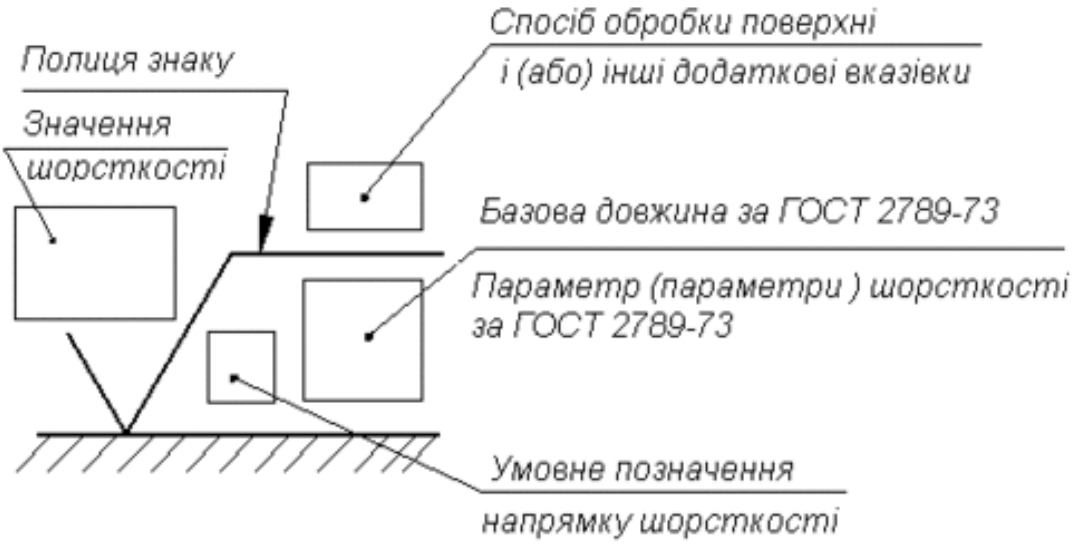

5. Умовне позначення нерівностей.

Напрям нерівностей	Схематичне зображення	Позначення на кресленні	Розміщення позначень на кресленні
Паралельний			Паралельно до лінії, що зображує на кресленні поверхню
Перпендикулярний			Перпендикулярно до лінії, що зображує на кресленні поверхню
Перехресний			Перехрещування у двох напрямках похило до лінії, що зображує на кресленні поверхню
Довільний		M	Різні напрями до лінії, що зображує на кресленні поверхню
Коловий		C	Приблизно колоподібно відносно центру поверхні
Радіальний		R	Приблизно радіально відносно центру поверхні
Коловий		P	Довільно відносно лінії, що зображує на кресленні поверхню

6. Знаки шорсткості.

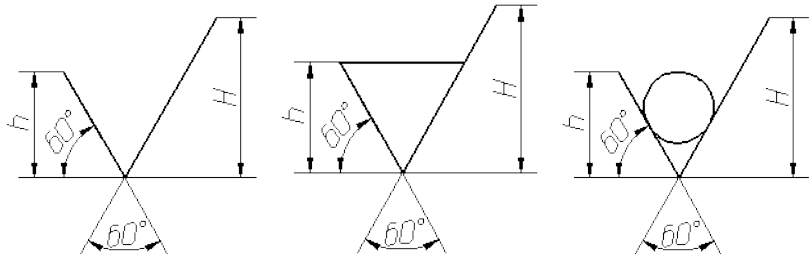

Шорсткість поверхні, вид обробки якої не встановлюється.

Шорсткість поверхні, утвореної зняттям шару матеріалу.

Шорсткість поверхні, утвореної без зняття шару матеріалу.

7. Розташування позначення шорсткості на кресленнях.

8. Правила позначення параметрів шорсткості.

Значення параметрів шорсткості вказують на кресленнях за такими правилами :

- Ra вказується без символу, а інші параметри із символом;
- при зазначенні діапазону параметрів записують межі у два рядки;
- при зазначенні декількох параметрів шорсткості їх значення записують у стовпець, зверху вниз,у такому порядку: Ra, Rz, Rmax, Sm,S, tp;
- якщо шорсткість нормується параметром Ra чи Rz з числа наведених вище у таблиці, то базову довжину в позначенні шорсткості не вказують.

4.Усвідомлення і запам'ятовування знань.

ФРОНТАЛЬНЕ ОПИТУВАННЯ

I. На якому із зображень показано позначення шорсткості:

4.1 Однакової для всіх поверхонь деталі?

4.2 Коли частина поверхонь деталі має однакову шорсткість?

4.3 Коли частина поверхонь деталі не обробляється за заданим кресленням?

4.4 Поверхні деталі із різною шорсткістю?

4.5 Поверхонь деталі, що утворюють замкнутий контур?

4.6 Деталі, що містить вид обробки поверхні?

II. За робочим кресленням прочитати параметр шорсткості. Використовуємо слайд з Інтернету «Креслення деталі вилка».

5. Узагальнення і систематизація знань.

ТЕСТУВАННЯ (Net Support School,тест «Дизайнер»)

Тестування проводиться на комп'ютерах, учням пропонують дати відповідь на 10 запитань, оцінювання здійснюється за дванадцятибальною системою. Запитання охоплюють матеріал предметів із допусків, посадок та технічних вимірювань, технічного креслення, інформатики.

III. Заключна частина.

3.1. Підсумки уроку. Викладач дає загальну характеристику засвоєння навчального матеріалу, вказує на позитивні моменти та основні недоліки.

3.2. Домашнє завдання. Допрацювати робочий зошит.

Висновок. Запропонований урок сприяв активізації пізнавальної діяльності учнів, активному, емоційному сприйняттю нових знань, розвитку творчого критичного мислення. Було відображено шляхи здійснення зв'язків між предметами, знання яких відіграють важливу роль у професійному розвитку учнів, у створенні в них цілісного наукового світогляду. Інтегровані бінарні уроки мотивують та пробуджують інтерес до пізнавальної діяльності учнів, за ними майбутнє професійно-технічної освіти.

Література:

1. Семушина Л.Г., Ярошенко Н.Г. Содержание и технологии обучения в средних специальных учебных заведениях. – М.: Мастерство, 2001. – 272 с.

2. Харламов И.Ф. Педагогика: Учеб. / И.Ф. Харламов. – 7-е изд. – Мн.: Университетское, 2002. – 560 с.

3. Скакун В.А. Методика производственного обучения в схемах и таблицах: Метод. пособие. – М., 2001. – 175 с.

4. Основы профессиональной педагогики: Профпедагогика / Под ред. С.Л. Батышева и С.А. Шапоринского. 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Высшая школа, 1977. – С. 51-79.

5. Профессиональная педагогика: Учебник для студентов, обучающихся по пед. специальностям и направлениям. – М.: Ассоциация «Профессиональное образование», 1997. – 512 с.

С.М.Варшавська, Л.М.Шиндилюк

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОЗДОБЛЕННІ БУДІВЕЛЬ ЯК НЕОБХІДНА ВИМОГА У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ШТУКАТУРІВ, ЛИЦЮВАЛЬНИКІВ-ПЛИТОЧНИКІВ

Перехід від індустріальних технологій до науково-інформаційного виробництва, бурхливий розвиток інформатизації всіх сфер життєдіяльності суспільства, зокрема впровадження сучасних технологій виробництва, потребують відповідних змін у підготовці кваліфікованих кадрів для будівельної галузі – ключової галузі економіки. Сучасний робітник-будівельник повинен бути добре обізнаним із завданнями, поставленими перед будівництвом як галуззю, чітко уявляти науково-технічний рівень сучасного будівництва, його основне спрямування і шляхи розвитку на найближчу перспективу. Адже життя висуває все більш жорсткі вимоги до професійного, освітнього та культурного рівня всіх працівників суспільства. Молодь, яка сьогодні набуває професійної майстерності, буде працювати в умовах більш високого рівня розвитку техніки і технологій.

Тому виробництву потрібні конкурентоспроможні фахівці, здатні адаптуватися до швидких суспільних та економічних змін, а це потребує істотного підвищення якості підготовки кваліфікованих робітників. Наразі якісна підготовка майбутнього конкурентоспроможного робітника вимагає творчого підходу майстрів виробничого навчання, максимального використання досягнень сучасної будівельно-оздоблювальної індустрії.

Проблемі підготовки майбутніх будівельників приділяли увагу в своїх працях Б. Адабашев (розглянуто зміст професійної підготовки робітників у профтехучилищах будівельного профілю), О. Булейко (досліджено інтеграцію професійних знань майбутніх будівельників засобами інформаційних технологій), А. Литвин (обґрунтовано засади інформатизації у професійно-технічних навчальних закладах будівельного профілю), Л.Решетовська (розглянуто основні технології активізації та інтенсифікації навчального процесу на уроках виробничого навчання при підготовці майбутніх будівельників) та інші. Автори у своїх працях наголошують на важливості сучасних підходів у професійній підготовці майбутніх робітників будівельної галузі.

Однією з важливих професій, що має значний попит на ринку праці, є професія «Штукатур; лицювальник-плиточник», саме ця професія є досить актуальною в умовах сьогодення й вимагає високого професіоналізму, тому **метою статті** є: ознайомлення з особливостями впровадження у навчально-виробничий процес сучасних технологій із оздоблення будівель шляхом застосування різноманітних методів навчання.

Конкуренція на сучасному ринку праці вимагає від робітника не лише глибоких теоретичних знань, практичних вмінь і навичок, а й швидкої модернізації, креативності, постійного оновлення власного досвіду у виробничій сфері. Заклад професійної освіти повинен гарантувати рівень підготовки, який відповідає міжнародним вимогам, інтересам розвитку України і регіональним потребам. На вирішення зазначених проблем спрямована діяльність майстрів виробничого навчання Державного навчального закладу «Барський професійний будівельний ліцей», в якому їм необхідно постійно опановувати нові технології, розвивати

^ *© С.М.Варшавська, Л.М.Шиндилюк*

власне мислення, удосконалювати вміння і навички та заохочувати до активної виробничої діяльності учнів – не як виконавців поставлених завдань, а як творчих особистостей, здатних до активного пошуку й втілення інноваційних технологій виробництва.

Багаторічний досвід підготовки до уроків виробничого навчання вказує на те, що в останні роки в учнів з'явився особливий інтерес до опанування сучасними оздоблювальними технологіями,що вказує на необхідність використання новітніх засобів навчання, нових технологій для якісного і продуктивного виконання робіт учнями та підвищення їхньої зацікавленості з обраної професії. Ми прагнемо якісно здійснювати процес навчання завдяки різним методам організації учнів на уроці.

Організація інтерактивного навчання сприяє ефективному набуттю знань, формуванню навичок і вмінь, виробленню нових цінностей, створенню атмосфери співробітництва, дає змогу майстру виробничого навчання стати справжнім лідером учнівської групи, унеможливлює як домінування одного учасника навчального процесу над іншими, так і однієї думки над іншою, та передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблем. Воно ефективно сприяє формуванню цінностей, навичок і вмінь, створенню атмосфери співпраці, взаємодії. Під час використання інтерактивних технологій у навчанні учні прагнуть бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, приймати продумані рішення. Уроки виробничого навчання з використанням інтерактивних методів навчання надають учням можливість для формування основних пізнавальних і громадських умінь, навичок і зразків поведінки в суспільстві та сприяють одночасному засвоєнню теорії і практики, а це надає змогу учням проявити інтелектуальну ініціативу, характер, розвивати світогляд, логічне мислення; виявляти і реалізувати індивідуальні можливості. Використання інтерактивних методів роботи сприяє розвитку інтелектуальної ініціативи, уяви, пізнавальної діяльності, незалежності, самодисципліни, навичок співпраці з іншими учнями.

Тому уроки необхідно проводити, поєднуючи різні інноваційні форми і методи навчання з максимальним використанням багатого досвіду відомих закордонних компаній-виробників будівельної продукції, матеріалів, вітчизняних науково-технічних збірників, матеріалів Інтернету.

Відомо, що крім загальних методів та прийомів навчання, у навчально-виробничому процесі серйозна роль належить засобам навчання (підручники, посібники, технологічні картки, сучасні матеріали з опорядження, сучасні опоряджувальні інструменти, комп'ютерна техніка тощо).

Так, для насиченого різнобічного навчання учнів варто об'єднувати багаторічний перевірений у практичній діяльності досвід будівельно-оздоблювальних технологій із сучасними винаходами будівельної індустрії різних країн.

У наш час зарубіжний досвід виконання будівельних робіт семимильними кроками трансформується в Україну. Останнім часом в опоряджувальних роботах відбулися інтенсивні зміни у зв'язку з появою чисельних механізмів і пристроїв, винаходом нових матеріалів, способів виконання опоряджувальних робіт. Вишукані фасади та інтер'єри будинків, облицьовані плитками і оздоблені різнокольоровими візерунками, є витворами майстерності лицювальника-плиточника.

Все це потребує постійного зростання професійної майстерності. Тому ми вивчаємо й впроваджуємо в навчальний процес нові педагогічні та будівельні технології, використовуючи різноманітні інноваційні підходи за допомогою стандартних інформаційних технологій на уроках виробничого навчання.

Відповідно якісно організований процес навчання потребує застосування новітніх матеріалів, інструментів, засобів мультимедіа. Щоб учні засвоїли інформацію та прийоми робіт з теми уроку, ми використовуємо інструкційні картки з якісно новою технологією, організовуємо перегляд різноманітних виробничих ситуацій на відео, проводимо обговорення всіх етапів роботи. Також використовуємо у роботі профільні сайти, професійну літературу, яка допомагає в підвищенні компетентності та підготовці конкурентоспроможних робітників.

Сьогодні на ринку будівельних матеріалів усе частіше застосовуються передові технології та нові матеріали. Зрозуміло, будівлі повинні бути довговічними і красивими, затишними та теплими, пожежобезпечними й екологічно чистими, міцними й оригінальними. Цим умовам відповідає значний обсяг нинішніх будівельних матеріалів.

Під час опанування сучасних технологічних процесів тих чи інших видів робіт:

- налагоджуємо взаємодопомогу сильніших учнів слабшим;
- тримаємо весь час у полі зору«найслабкіших»учнів;
- надаємо адресну допомогу у складанні інструкційно-технологічних карток;
- проводимо обговорення та захист своїх думок щодо послідовності виконання робочих операцій.

Пропонуємо учням до підготовки низку проектів про сучасні технології в оздобленні, які готовили учні Барського професійного ліцею. Наприклад:

«Декоративна плитка Luxor, що світиться в темряві»

Учні доповідають і готують презентації про оздоблювальні матеріали Luxor, які виготовляються з високоякісних імпортних полімерів. Плитка, що світиться в темряві, подає світло за рахунок накопичення люменів від будь-якого джерела світла й віддачі їх у формі видимого світіння вночі. Яскравість і тривалість подачі світла залежить від часу знаходження на світлі й яскравості джерела світла. Більш яскраво декоративна плитка буде світити протягом перших 20 хвилин, після чого яскравість знижується протягом 8 годин. Термін служби 15-20 років. Удень оздоблювальні матеріали мають чисто білий колір, уночі світяться легким біло-зеленим світлом. Усі матеріали кріпляться до поверхонь на рідкі прозорі цвяхи й сухі будівельні суміші.

«Піна з деревини: новий вид теплоізоляції»

Довгі роки на ринку будівельних матеріалів не було теплоізоляції, яка могла б відповідати вимогам екологічності та ефективності. Новий матеріал розроблено вченими інституту Фраунгофер. Вони тривалий час займалися дослідженнями властивостей деревини, її взаємодії з іншими компонентами, поки не винайшли «спінену деревину».Новий утеплювач виготовляється з натурального дерева і газу. На першому етапі деревину ретельно подрібнюють, поки не утвориться в'язкий і слизовий розчин. Через деякий час в утворений розчин вводять газ, який вступаючи в реакцію з деревиною, перетворює слиз у своєрідну піну. Лабораторні дослідження, проведені після затвердіння матеріалу, показали, що він безпечний для здоров'я людини. З суміші газу та дерева отримують досить щільний матеріал пористої структури. Фахівці встановили, що він погано пропускає тепло, відповідає всім будівельним вимогам щодо теплоізоляції. Серед очевидних переваг теплоізоляції слід виділити її стійкість до проникнення вологи. Вона здатна зберігати свою первинну форму після тривалого періоду експлуатації.

«Джинсові панелі»

У своїх презентаціях учні представляють інформацію про американську компанію TorZoSurfaces (США), що випускає будівельні матеріали та представила на ринку нові конструкційні панелі для внутрішньої і зовнішньої обробки. Вони виготовлені зі старих джинсів і обрізків тканини та отримали відповідну назву Denim. Подрібнені текстильні елементи,насичені акриловою смолою, нетоксичні. Технологія інфузійного процесу забезпечує утворення дуже

твердого, довговічного матеріалу. Він не піддається ніяким механічним пошкодженням. Панелі з'явилися у продажу в якості облицювального матеріалу для стін і підлоги, виготовлення меблів, різного торгового обладнання.

Denim може використовуватися для декоративного оформлення будь-яких приміщень. Зовнішній вигляд панелей запозичено із різних відтінків традиційної джинсової тканини, але розроблено в різноманітних варіантах поверхні текстури. У разі оздоблення стін для створення рустикального ефекту можна використати структуровані панелі. Для оздоблення підлоги перевагу необхідно надати шліфованому матеріалу.

«Плитка з переробленого паперу»

Оздоблювальний матеріал виготовляється з ламінованого паперу, що пройшов переробку. З нього, як відомо, вже давно виготовляються легкі навісні шафи, стільниці для кухонь, перегородки для ванних кімнат. Розробники технології відзначають, що облицювальна плитка виготовляється, головним чином, з композитних матеріалів марок Richlite, Wilsonart, а також Trespa.

Ці композитні матеріали за рівнем стійкості до займання відносяться до класу А. Вони сертифіковані відповідно до стандарту Greenguard, що дозволяє говорити про них, як про абсолютно безпечних для здоров'я людини й навколишнього середовища. Паперову вторсировину, що використовують для виготовлення облицювальної плитки, ретельно обробляють. У рамках етапу підготовки, матеріал акуратно розщеплюється, процес здійснюється виключно вручну.

Отримують якісну й досить міцну облицювальну плитку, що відрізняється текстурою, естетичною поверхнею. За структурою та зовнішнім виглядом вона нагадує натуральний сланець. Під час випробувань готової

облицювальної плитки було доведено, що вона майже в шість

разів перевищує показники міцності натурального каменю. Така плитка, на думку представників компанії, ідеально підходить для прикраси стін, декору камінів і барних стійок.

«Гнучкий декоративний облицювальний камінь»

Абсолютно унікальним винаходом сфери облицювальних матеріалів є гнучкий натуральний облицювальний камінь(гнучкий піщаник). Гнучкий камінь –новий матеріал у світі будівельних компонентів. Його відкриття відбулося випадково, а виробництво налагодилося в останнє десятиліття. Варто відзначити,що головна перевага гнучкого каменю – його природне походження. На відміну від натурального каменю, що вже відомий багатьом будівельникам і дизайнерам, гнучкий камінь виготовляють на основі піщаних кар'єрів. Завдяки тому, що між піщинками гнучкого каменю є зазор, він легко піддається згинанню та деформації під необхідну форму. Сфера застосування матеріалу досить широка. Так, гнучкий камінь можна використовувати в якості облицювального матеріалу для колон і стін, арок і сходів. Крім того, завдяки високому ступеню гідроізоляції, він може використовуватися в оздоблюванні ванних приміщень, саун, басейнів, при створенні системи «тепла підлога». Серед позитивних характеристик гнучкого декоративного облицювального каменю варто назвати високу морозостійкість матеріалу (він витримує до -30 ° С), що дозволяє облицьовувати зовнішні елементи будівель у більшій частині кліматичних зон. Стійкість гнучкого пісковикудо високих температур (витримує до +650 ° С) дає можливість застосовувати камінь для оздоблення печей, камінів тощо. При цьому такий декоративний облицювальний камінь відрізняється довговічністю, так як сьогодні виробники дають на даний облицювальний матеріал гарантію до 30 років і більше. Важливим є й те, що камінь проходить обробку гідрофобним антистатичним

складом, що дозволяє йому бути водостійким і відштовхувати бруд. Крім того, використання нового матеріалу значно перевершує звичайний піщаник.

«Жива» плитка на підлогу»

Інтерактивна підлога – це проекція, що миттєво реагує на рух. Її основою є плитки, наповнені водою з наповнювачами. За рахунок зміни тиску рідини кожна плитка являє собою модуль. Рідина розподіляється всередині плитки і рухається при зміні тиску на пази. Така підлога довговічна, стійка до подряпин і механічного впливу, а зовнішній вигляд з підсвічуванням вражає. Ця технологія випередила час. Мінливий малюнок, що знаходиться немов би всередині багатошарової пластини «оживає» під час дотику. В основі цього дивного явища лежить принцип взаємодії між зовнішнім середовищем і внутрішньою структурою кожної плитки окремо. Технологія успішно застосовується у виробництві виготовлення покриття для підлоги, меблів та інших елементів інтер'єру. За допомогою неї можна створити оригінальний інтер'єр. 3D-плитка – нове слово в понятті про плитку та створенні декору. Її можна використовувати в басейнах і ванних кімнатах. Основні переваги цієї плитки:

1. Плитка стійка до вологи, не слизька (можна використовувати у вологих приміщеннях).

2 . Має спеціальне світловипромінювальне покриття.

3. Виготовлена з нетоксичних і нерадіоактивних матеріалів, що підлягають вторинній переробці.

4 . Не втрачає колір.

5. Має високий рівень стійкості до хімічних засобів.

6. Стійка до ударів (міцніша, ніж керамограніт, ламінат, скло), витримує

1500 кг /мкв.за умови, що монтаж плитки здійснено на рівну, тверду поверхню.

Такі властивості рідкої плитки як міцність, екологічність, легкість у догляді, вогнетривкість дозволяють використовувати її для обробки підлог кухні, вітальні та міжкімнатних коридорів.

«Рідка деревина арбоформ»

Зовні рідка деревина арбоформ у застиглому вигляді нагадує звичайний пластик. У той же час біопластик схожий на поліровану деревину. На дотик рідке дерево приємне, навіть тепле, гладке, не містить скалок.

Учні розповідають про головні переваги рідкої деревини, адже цей матеріал є екологічно безпечним для здоров'я людей. Арбоформ нетоксичний, тобто не містить у собі, на відміну від пластмаси, ніяких хімічних домішок. Під час розповіді учні наголошують, що рідка деревина схильна до повторної переробки.

Учням було запропоновано спільно з майстром підготувати проект про **«Прозорий бетон (літракон)».** Для поняття «бетон» характеристика «прозорий» незвичайна сама по собі. Уся справа в тому, що в 2001 році архітектор із Угорщини винайшов технологію виробництва матеріалу, що дозволяє забути про те, що вироби з бетону не мають ніякої естетичної складової. Його прозорість досягається за рахунок того, що до складу бетону вводять оптоволокно, яке щільно «спікається» з цементним розчином. Товщина стін із такого бетону допускається як завгодно великою, оскільки волокна пропускатимуть світло, навіть якщо він буде знаходитися за перегородкою товщиною в 20 метрів. До речі, незважаючи на прозорість, літракон (офіційна назва такого бетону) нічим не відрізняється від звичайного «побратима» – всі властивості бетону (такі як міцність і надійність) повністю зберігаються. Такий ефект досягається за рахунок того, що кількість оптоволокна становить близько 5% від загальної маси бетону –мізерний показник для настільки міцного матеріалу. Відрізняється він від звичайного відсутністю цементу. Його з успіхом замінили скляні нитки оптоволокна. Новий диво-матеріал

має кілька переваг, які заслуговують на увагу: можливість світлопроникнення, незважаючи на товщину стіни; не схильний до впливу температурних змін і ультрафіолетових променів, а значить, може використовуватися і для обробки фасадів та задовольняє вимоги пожежної безпеки.

З кожним роком з'являється все більше матеріалів для оздоблення стін. Однак популярністю вже не перший рік користується декоративна венеціанська штукатурка. Пропонуємо до розгляду скорочений план уроку виробничого навчання про технологію нанесення венеціанської штукатурки.

Тема уроку: «Технологія нанесення «венеціанської штукатурки»

Мета уроку:

навчальна: формування знань і набуття умінь щодо технологічного процесу нанесення венеціанської штукатурки;

розвиваюча: розвивати в учнів пізнавальний інтерес і професійні компетентності на уроці, через використання інформаційних технологій; розвивати в учнів творчу ініціативу й активність у роботі;

виховна: сприяти вихованню інтересу до своєї професії, акуратності, уважності, самостійності, мобільності й дбайливому ставленню до інструменту й матеріалу.

Методи навчання: словесний, наочний, практичний; використання інтерактивних методів навчання; пояснення і показ трудових прийомів.

Тип уроку:формування умінь і навичок при виконанні венеціанської штукатурки.

Завдання уроку:

Перевірити знання теоретичного матеріалу з теми.

Продовжити формувати професійні компетентності щодо застосування знань про технологічний процес нанесення венеціанської штукатурки.

Продовжити формувати вміння працювати в групі.

Розвивати інтерес учнів до професії.

Міжпредметні зв'язки: «Матеріалознавство», «Спеціальна технологія» «Хімія», «Креслення».

Матеріально-технічне оснащення уроку:

Індивідуальний роздатковий матеріал: інструкційно-технологічні картки, інструкції з охорони праці та безпеки життєдіяльності, картки рефлексії, картки-завдання, «Технологічна послідовність виконання операцій», «Нанесення венеціанської штукатурки », набір інструментів штукатура.

Матеріали: сухі декоративні суміші, фарбувальний склад, вода.

Інструменти: гладилка, терка, шпатель, правило, малярська кисть, терка для глянсування поверхні.

Пристосування: відра, столик, ємність для розчину, ємність для води.

Устаткування: комп'ютер і мультимедійний проектор, електроміксер.

ХІД УРОКУ

Організаційна частина.

Привітання з групою. Організація і перевірка готовності учнів до роботи, наявність спецодягу, створення позитивної емоційної атмосфери.

Вступний інструктаж.

Актуалізація опорних знань, умінь і навичок.

Фронтальне опитування.

Дати визначення поняттю «штукатурка»?

Дати класифікацію штукатурки.

Що таке штукатурка?

Яке її призначення?

Назвіть види штукатурки. Чим вони відрізняються?

Які вимоги висувають до поверхонь, призначених для штукатурення?

Яка мета штукатурних робіт?

Відповіді учнів ... Учні згадують технологічну послідовність виконання штукатурки: а) за способом приготування; б) за якістю обробки; в) за призначенням.

Повідомлення теми програми, теми уроку, мети уроку.

Ознайомлення з правилами безпеки при роботі, з інструментами і матеріалами.

Виклад нового матеріалу.

Пояснення і показ майстром виконання венеціанської штукатурки.

Бесіда з учнями про способи декорування предметів інтер'єру (фарбування, різьблення, оздоблення гіпсокартоном, обклеювання шпалерами, аплікація, декоративна штукатурка).

А як з'явилася декоративна штукатурка, звідки вона родом?

Розповідь про історію декоративної штукатурки. Історія декоративної штукатурки:

Нові слова: дизайн, дизайнер, інтер'єр.

Розглянемо тепер найпопулярніші види декоративної штукатурки.

Структурні штукатурки.

Мінеральні штукатурки.

Кам'яна штукатурка.

Декоративна венеціанська штукатурка.

(Опис послідовності виконання «венеціанської штукатурки»).

Закріплення матеріалу вступного інструктажу.

Робота за тестами й усні відповіді на питання.

Після виконання завдання майстер пропонує учням перевірити й оцінити правильність відповідей.

Також з метою рефлексії на закінчення опитування і показу пропонує учням підбити підсумки у формі коротких самозвітів (троє учнів дають оцінку своєї діяльності, один оцінює роботу всієї групи в цілому).

Для початкового ознайомлення з технологією виконання штукатурних робіт з використанням суміші для нанесення «венеціанської штукатурки» та з метою ефективного засвоєння учнями нового матеріалу використовуємо словесно-наочний метод із застосуванням засобів ІКТ.

Поточний інструктаж

1. Розподіл учнів за робочими місцями.

2. Самостійна робота при виконанні «венеціанської штукатурки».

3. Прийоми виконання роботи майстром.

Майстер робить чотири обходи і перевіряє якість роботи учнів.

Учні прибирають робочі місця після закінчення виконаних робіт. Приводять інструмент у порядок.

Заключний інструктаж

Аналіз діяльності учнів під час уроку.

Підведення підсумків уроку. Рефлексія.

Отже, урок завершується. Давайте підіб'ємо підсумки.

Яка тема нашого уроку?Яка мета нашого уроку?Що ми робили на уроці?

Кожен із вас сьогодні попрацював як у групі, так і самостійно. Зараз висловіть, будь ласка, свою думку про роботу над нанесенням венеціанської штукатурки. Хто вважає, що він задоволений своєю роботою на уроці?Хто вважає, що матеріал уроку був у деяких місцях незрозумілий?

Наприкінці уроку наголошуємо, що основними і очевидними недоліками технології «венеціанської штукатурки», як і будь-якого іншого різновиду декоративної штукатурки, є тривалість процесу і складна ручна робота. Правда, останній недолік плавно переходить у перевагу, оскільки саме ручна робота кваліфікованого майстра дозволяє створювати неповторні за малюнком покриття.

Домашнє завдання.

Висновок. Системна робота з учнями на уроках виробничого навчання у напрямі ознайомлення з новими технологіями оздоблювальних робіт сприяє підвищенню мотиваційного компонента. Ми можемо авторитетно стверджувати, що на теперішньому етапі розвитку будівельного виробництва без професійних виконавців реалізувати ці можливості в будівництві досить складно. Адже величезний асортимент будівельних матеріалів, що прийшов на зміну традиційному, потребує від фахівців зовсім іншого рівня знань і умінь. Наша робота в навчальному закладі спрямована на суттєве поліпшення якості виконання опоряджувальних робіт, зниження їхньої трудомісткості і скорочення термінів їх виконання, запровадженням прогресивних технологій, зменшенню витрат матеріалів тощо.

В.В.Гаврилюк

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУКЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ КАРТОК НА УРОКАХ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ З ПРОФЕСІЇ «СЛЮСАР-ЕЛЕКТРОМОНТАЖНИК»

Інструкційно-технологічні картки допомагають урізноманітнити уроки виробничого навчання, розвивати творчі здібності в учнів. При вивченні інструкції учень не залежить від діяльності інших учнів і таким чином здійснюється індивідуалізація навчального процесу та розвивається самостійність при виконанні навчально-виробничих робіт. Застосування інструкційно-технологічних карток полегшує організацію роботи учнів і контроль за їх виконанням.

Використання інструкційно-технологічних карток є одним із методичних прийомів проведення уроку виробничого навчання у майстерні. Цей прийом дозволяє налагодити самостійну роботу учнів із виконання навчального завдання. Використання інструкційно-технологічних карток дає можливість чітко, стисло, максимально дохідливо, наочно, але, в той же час, повно й за змістом пояснити учням виконання прийомів і операцій: дотримання послідовності технологічного процесу та вимог з охорони праці. Наявність карток підвищує оперативність інструктування учнів, особливо на початку опанування нових трудових прийомів, способів, видів робіт. Інструкційно-технологічні картки розкривають найбільш ефективні способи праці та вибудовують алгоритм навчання учнів.

Мета: розкрити особливості застосування інструкційно-технологічних карток на уроках виробничого навчання з професії «Слюсар-електромонтажник». Розробка уроку виробничого навчання «Ремонт і монтаж трифазних асинхронних електродвигунів» розкриває основні процеси і навички при ремонті та монтажі трифазних асинхронних електродвигунів; розвиває логічне мислення та самостійність учнів до виконання даної операції. Значна увага

[^] ***© В.В.Гаврилюк***

приділяється мотивації діяльності учнів, перевірці набутих теоретичних знань та застосуванню їх на практиці. Важливе значення на уроках виробничого навчання відводиться використанню інструкційно-технологічних карток. Інструкційно-технологічні картки – основа технічної грамотності майбутніх працівників, за її допомогою дотримується послідовність виконання технологічного процесу: послідовність операції, необхідні інструменти, технічні характеристики матеріалів тощо.

Пропонуємо до розгляду урок виробничого навчання з професії «Слюсар-електромонтажник».

Тема програми: «Ремонт і монтаж електричних машин».

Тема уроку: «Ремонт і монтаж трифазних асинхронних електродвигунів».

Мета уроку: навчити учнів виконувати ремонт і монтаж асинхронних електродвигунів; формувати свідоме дотримання правил безпечної праці та санітарно-гігієнічних вимог.

Тип уроку: комбінований.

Комплексно-методичне забезпечення уроку: наочні посібники, інструмент електромонтажний, інструкційні картки, картки-завдання, плакати.

ХІД УРОКУ

I. Організаційна частина (5 хв.)

1.Перевірка присутніх та зовнішній вигляд учнів.

2. Заповнення журналу.

II. Вступний інструктаж (40 хв.)

1. Повідомлення теми і мети уроку

2. Актуалізація опорних знань учнів:

а) Для чого призначений електродвигун?

б) В чому полягає механічна робота електродвигуна?

в) Від чого залежить пусковий момент електродвигуна?

г) Чому двигун називають асинхронним?

д) Які бувають асинхронні двигуни?

3.Сприйняття і засвоєння навчального матеріалу (пояснення нового матеріалу і демонстрація прийомів виконання вправ).

Види і об'єми ремонтів.

В системі планово-попереджувальних ремонтів передбачено два види ремонтів: ***поточний і капітальний.***

Поточний ремонт проводиться згідно з графіком, розробленим головним енергетиком для всіх електродвигунів, які знаходяться в експлуатації. До нього входять такі види робіт: зовнішній огляд, заміна мастила в підшипниках, заміна підшипників, чистка і продувка повітрям обмоток, відновлення лакового покриття, перевірка опору ізоляції, заземлення; профілактичні випробування.

Капітальний ремонт. Періодичність не установлюється згідно з правилами технічної експлуатації. Капітальний ремонт включає в себе такі види робіт: повне розбирання електродвигуна; перевірка всіх вузлів і деталей та їх дефектування; ремонт станин і підшипникових щитів, магнітопроводів; заміна обмотки статора; реставрація валів; проведення післяремонтних випробувань.

Розглянемо розбирання електродвигуна, яке складається з двох етапів: *загального і подетального.*

Загальне розбирання:

а) відмітка взаємних розміщень вузлів і деталей для полегшення збирання;

б) зняття з вала напівмуфти, шківа або шестерні, які з'єднують його з механізмом (застосовують підігрів, різниця температур 100 градусів, маточину напівмуфти прогрівають останньою);

в) зняття підшипникових щитів (спочатку знімають захисний кожух і вентилятор);

г) виймання ротора (довжина стропи довша в 4 рази від довжини вала, фіксація строп).

Методи виймання:

- виймання з подовженням вала;
- виймання з перестроповкоюза бочку ротора;
- виймання за допомогою скоби при короткому роторі і великому діаметрі;
- виймання за допомогою консольної балки при відсутності вантажопідйомних засобів.

Деталі очищують, продувають, промивають. Уважно оглядають і при необхідності проводять подетальнерозбирання.

Подетальне розбирання.

Випресовування підшипників (використовуємо знімачі різних конструкцій).

Якщо внутрішнє кільце підшипника важко зняти, тоді його поливають розігрітим маслом температурою до 100 ^{0}С. Зняті підшипники промивають, перевіряють на придатність. Придатні змащують і завертають промасленим папером. Можна підшипники залишати на валу, але мити і змащувати потрібно обов'язково.

Випресовування вала із осердя ротора.

Проводиться при необхідності ремонту активної сталі осердя або самого вала. Ця операція вимагає спеціального обладнання, виконується рідко, коли не можна застосувати інші методи ремонту.

Ремонт обмоток статорів проводиться у випадках старіння ізоляції, замикання між проводами різних фаз і між витками одної фази, замикання обмотки на корпус, обриву або поганих контактах у з'єднаннях обмоток.

Збирання електродвигунів після ремонту.

На вал ротора напресовують підшипники. Шарикові встановлюють цілими, а роликові – спочатку насаджують на внутрішню обойму, а зовнішню обойму в підшипниковий щит.

Перед посадкою підшипника на протерту поверхню наносять тонкий шар мастила. Внутрішня обойма підшипника повинна непорушно сидіти на шийці вала (*посадка з натягом*).

Підшипники малих діаметрів насаджують на шийки вала в холодному стані за допомогою оправки.

Підшипники крупних розмірів попередньо прогрівають до 80 - 100^{0}С у масляній ванні або індукційним методом, який скорочує час нагріву у два-три рази.

Вимоги до посадки підшипників.

Внутрішня обойма повинна щільно прилягати до заплечика вала, а зовнішня – легко повертатися від руки.

Підшипники встановлюють так, щоб один із них мав можливість переміщуватися у підшипниковому щиті на 0,5-1,5 мм в осьовому направленні. При малому зазорі можливе заклинювання.

Ротор вводять в статор, використовуючи ті ж методи і пристосування, що при виводі ротора.

При монтажі щитів зіставляють риски на станині і щитах, закріплюють щити стяжними болтами, при цьому перевіряють вільний хід провертання ротора.

Випробування електродвигуна після ремонту.

За нормативною документацією встановлено два види випробувань після капітального ремонту: типові і контрольні.

Типові випробування проводять за максимальною програмою, наближеною до випробувань нових електродвигунів.

Контрольні випробування проводять шляхом вимірювання опору ізоляції статора між окремими обмотками і відносно корпуса, а також випробуванням міжвиткової ізоляції та обкаткою електродвигуна на холостому ходу.

4. Перевірка засвоєного матеріалу.

Які ви знаєте види ремонтів?

Які роботи проводяться при поточному ремонті?

Які роботи проводяться при капітальному ремонті?

Яка послідовність розбирання електродвигуна?

Як правильно зняти з шийки вала підшипник?

Які існують методи виймання ротора зі статора?

З яких дротів виготовляють обмотки електродвигунів?

Яка послідовність збирання двигуна після ремонту?

Яким методом випробовують обмотки електродвигуна?

5. Видача завдань учням та проведення інструктажу з охорони праці та БЖД.

Учні об'єднуються у групи по 4 особи. Отримують необхідні матеріали, інструменти, двигуни для самостійної роботи.

6. Підведення підсумків вступного інструктажу.

III. Поточний інструктаж (5 год.).

Учням роздаються інструкційно-технологічні картки.

Інструкційно-технологічна картка

Професія: «Слюсар-електромонтажник»

Тема: «Ремонт і монтажтрифазних асинхронних електродвигунів змінного струму».

Мета: навчити учнів виконувати ремонт та монтаж трифазних асинхронних електродвигунів змінного струму.

Зміст та послідовність виконання	**Обладнання, Інструмент, пристосування**	**Технічні умова та вказівки щодо виконання**	**Малюнок (схема)**
Розбирання електро-двигуна Знімання з вала напівмуфти шківа, який з'єднує його з механізмом	Ключі гайкові, знімач гвинтовий, маркер, молоток кернер, газовий пальник.	Відмітка взаємного розташування валів вузлів та деталей. Мітки наносять кернером або маркером. Застосовують підігрів, якщо максимального зусилля знімача недостатньо. Температура між	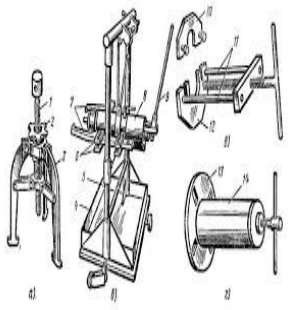

		маточиною і валом не менше 100^{0}С. Маточину напівмуфти прогрівають останньою.	**Стяжні пристосування** а) універсальний гвинтовий знімач; б)переносний знімач; в) спеціальні знімачі.
Зняття підшипнико-вих щитів	Молоток, знімач гвинтовий	Виводять щит із центруючої проточки корпуса молотком , зубилом. Зняття щита підшипника проводять монтажем, діючи одночасно з двох діаметральних точок.	
Виймання ротора	Вантажо-підйомні пристрої, стропи (для великовагових двигунів)	Виймання з подовжувачем вала. Виймання з перестропуванням за бочку ротора. Виймання з допомогою скоби. Виймання з допомогою консольної балки	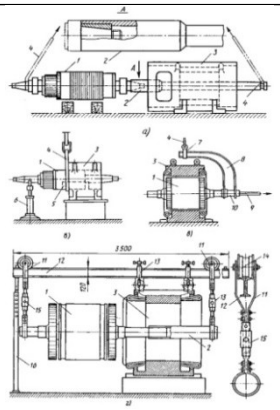
Випресування підшипників	Знімачі різних конструкцій, ванночка з маслом, термометр, нагрівач.	Захвачувати тільки внутрішні обойми**.** Роликові підшипники знімають по частинах. Якщо максимального зусилля знімача недостатньо, застосовують підігрів. Після зняття підшипники промивають протягом 20 хвилин у ванній з гарячим маслом при температурі 95^{0}С. Сушать 5 хвилин,	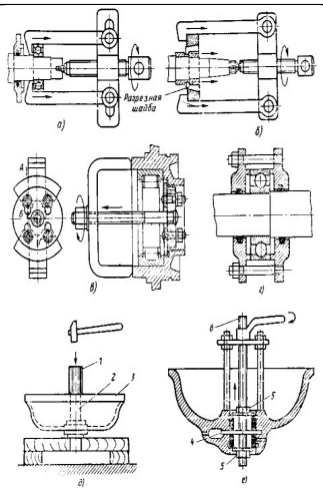

		потім промивають сумішшю розчинника з 6-8% за об'ємом масла. Просушують та покривають маслом.	
Чистка обмоток	Дерев'яні або пластикові скребки, лопатки, розчинник, компресор, продувальний пістолет.	Продувку обмоток проводять повітрям під тиском не більше 2,5 кгс/см^2, Продувку починають від середини до лобових частин під кутом 30^0.Масло з обмоток видаляють змоченою розчинником тканиною.	
Складання дефектної відомості.	Ручка , спеціальний бланк.	В дефектну відомість вписують детальні відомості про пошкодження й несправності та короткий зміст необхідного ремонту.	
Збирання електро-двигуна після проведеного ремонту. Збирання підшипникових вузлів.	Оправка для насадки підшипників.	Шарикові підшипники встановлюють цілими. В роликових спочатку насаджують на вал внутрішню обойму з роликами, а зовнішню – в підшипниковий щит. Перед насаджування шийку вала протирають і змащують маслом. Зовнішня обойма монтується в посадочне місце з рухомою посадкою. Підшипники малих діаметрів насаджують на вал в	Пристрій для насадки підшипників кочення. 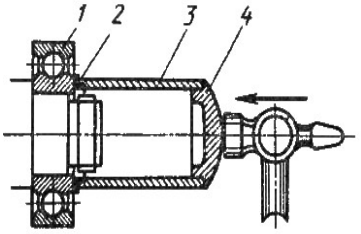

		холодному стані, а великих розмірів – нагрівають у масляній ванні до 80-100^{0}С.	
Випробування електро-двигунів після ремонту.	Мегомметр, омметр, тахометр, вольтметр, амперметр.	Вимірюють опір ізоляції між обмотками та між обмотками та корпусом. Проводять короткочасне перенавантаження щодо напруги та сили струму.	
Монтаж електродви-гунів після ремонту.	Пристосування для центрування валів, гайкові ключі,щупи. Таблиця з допустимими відхиленнями при центруванні валів.	Центрування валів проводять у два етапи. Попереднє центрування по нанесених на ободи напівмуфт за допомогою центрошукачів. Кінцеве центрування з вимірюванням зазорів у чотирьох точках розташування валів.	Пристрої для центрування валів 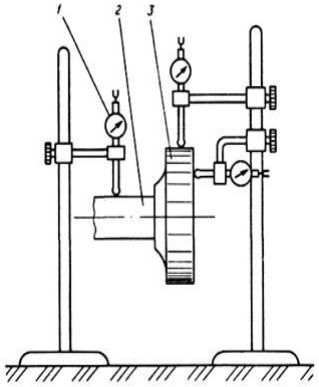 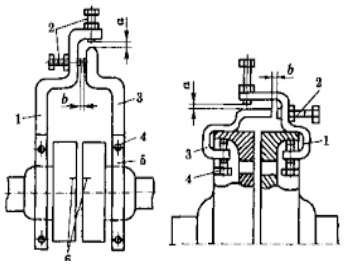

1. Самостійна робота. Виконання вправ учнями з ремонту і монтажу трифазних асинхронних електродвигунів змінного струму.

2. Цільові обходи робочих місць учнів:

2.1. Перевірити оснащення робочих місць і дотримання правил охорони праці.

2.2. Перевірити якість виконання робіт.

2.3. Перевірити правильність самоконтролю.

2.4. Перевірити правильність дотримання технологічної дисципліни.

2.5. Провести прийом і оцінку робіт, видати додаткову роботу.

IY. Заключний інструктаж (15 хв.).

1. Підведення підсумків.

2. Оцінювання робіт учнів та визначення кращих робіт учнів.

3. Аналіз допущених помилок у роботі учнів із поясненням причин.

4. Організація прибирання робочих місць.

Y. Домашнє завдання.

Ю. В. Корнілов, В. І. Крюков «Обслуговування і ремонт електрообладнання промислових підприємств» (§50, стор.203).

Висновок. Запропонований план уроку виробничого навчання розкриває і показує доцільність застосування інструкційно-технологічних карток під час підготовки майбутніх слюсарів-електромонтажників. Отже, на основі вищевикладеного матеріалу можна зробити висновок, що використання майстром виробничого навчання чітко окреслених методів навчання, інструкційно-технологічних карток, прийомів і засобів, є запорукою системного та ґрунтовного набуття умінь і навиків учнями.

Т.А.Гайдей

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ПЛАКАТІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЇ ПРИГОТУВАННЯ ЇЖІ З ОСНОВАМИ ТОВАРОЗНАВСТВА

Найважливіше завдання цивілізації –
навчити людину мислити.
Т. Едісон

Головним завданням професійно-технічної освіти є підготовка висококваліфікованого робітника, компетентного і конкурентоздатного на ринку праці. Перед викладачами закладів професійної (професійно-технічної) освіти постає завдання: формування такого випускника, який буде вміти швидко адаптуватись в нових умовах, самостійно приймати рішення, активно діяти, управляти інформацією і навчатись упродовж життя. Тому існує постійна проблема вдосконалення якості освіти відповідно до вимог сьогодення та прогнозів майбутнього.

Якісна підготовка такого робітника потребує творчого підходу викладача до вибору змісту, форм, методів та засобів навчання, максимального використання досягнень сучасної педагогічної науки, нових педагогічних технологій.

Провідне місце серед методів навчання повинні зайняти ті, що забезпечують розвиток творчого потенціалу особистості, вчать самостійно здобувати знання, інтенсифікують процес навчання та передбачають його тісний зв'язок із практикою. Тобто, навчальний процес має бути переорієнтований на застосування не пасивних, а активних методів навчання. Серед яких особливе місце посідають інтерактивні методи навчання.

Щороку зростає потреба в знаходженні ефективних засобів навчання, які допоможуть підвищити якість подання навчального матеріалу, зацікавити учнів, підвищити їх мотивацію до вивчення предмета, стимулювати розумову діяльність і розвивати творчий потенціал. Реалізація розвиваючого потенціалу і вимагає переходу до нової форми діяльності вчителя: організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності учнів, відкриття ними нових знань і

^ ***© Т.А.Гайдей***

способів дій, тобто до активної діяльності учнів на уроці не тільки з комп'ютером, але з іншими суб'єктами та об'єктами навчальної діяльності.

Все це призводить до пошуку нових методів і засобів навчання, орієнтованих на розвиток інтелекту учня, на самостійне вилучення та подання знання. Саме в цьому допоможе один із популярних засобів серед сучасних інформаційних технологій навчання – інтерактивний плакат. Електронна енциклопедія Вікіпедія подає коротке визначення терміну у традиційному розумінні: плакат (нім. Plakat) – вид графіки, зображення, що впадає в око, на великому аркуші паперу з коротким супроводжувальним текстом, що створено з навчальною, агітаційною, рекламною та інформаційною метою .

Інтерактивний плакат – це електронний освітній засіб нового типу, який забезпечує високий рівень залучення інформаційних каналів сприйняття наочності навчального процесу [2]. Інтерактивний електронний плакат є сучасним багатофункціональним засобом навчання, який надає широкі можливості для організації навчального процесу. Це своєрідна укрупнена дидактична одиниця, дидактичний багатомірний інструмент (за В.Е. Штейнбергом), де забезпечується багаторівнева робота з певним обсягом інформації. На відміну від мультимедійного уроку, інтерактивний плакат може бути тільки багаторівневим і багатофункціональним, який забезпечує, наприклад, як вивчення нового матеріалу, так і закріплення, зворотній зв'язок і контроль за якістю засвоєння отриманої інформації. Учителі-практики (Е. Африна, Г. Аствацапуров, А. Асаінова, А. Сальдіна) зазначають, що порівняно з іншими електронними навчальними засобами, інтерактивний плакат більш орієнтовано на вчителя, як активного користувача, а ефективність застосування плакату на уроці цілком залежить від професійного досвіду, методичної культури та творчості педагога.

Тому **метою статті** є показати особливості застосування інтерактивних плакатів на уроках з технології приготування їжі з основами товарознавства в закладах професійно-технічної освіти.

Досвід показує те, що електронна презентація на уроці не може складатися із надто великої кількості слайдів. Часта зміна кадрів призводить до зниження рівня уваги учнів, а електронний плакат дозволяє «концентрувати» навчальну інформацію кількох слайдів у вигляді «навчальної опори», опорного конспекту, який можна використовувати як на етапі вивчення нового матеріалу, так і на етапах закріплення і контролю. Електронний інтерактивний плакат може містити теоретичні відомості, опорний конспект, історичну довідку, табличні довідкові матеріали для розв`язання задач, системи вправ для проведення словникових диктантів, письмового опитування, самостійної роботи. Особливості організації роботи вчителя з інтерактивним плакатом полягають у можливості застосування диференційного підходу до викладання нового матеріалу в класах із різним рівнем підготовки та дають змогу вчителеві урізноманітнювати порядок подання матеріалу, можливість застосування мультимедії (відео, анімація) та наочних посібників в організації самостійної роботи учнів. За допомогою інтерактивного плаката та інтерактивної дошки реалізуються майже всі дидактичні принципи на уроках.

Інтерактивний плакат органічно інтегрується в класно-урочну систему. У цифрових освітніх ресурсах цього типу інформація представляється не відразу, вона розвертається залежно від дій користувача, який управляє нею відповідними кнопками.

Інтерактивний плакат являє собою електронний навчальний плакат, що має інтерактивну навігацію, яка дозволяє відобразити необхідну інформацію: графіку, текст, звук.

Особливістю інтерактивних плакатів є :

- висока інтерактивність – діалог між учителем і учнем за допомогою даної програми (це ще один новий метод роботи на уроці);

- простота у використанні – інтерактивний плакат не вимагає інсталяцій, має простий і зрозумілий інтерфейс;

- багатий візуальний матеріал – яскраві анімації явищ і процесів, фотографії та ілюстрації, що дає перевагу над іншими продуктами і засобами навчання;

- груповий та індивідуальний підхід – дозволяє організувати роботу як з усім класом (використання на інтерактивній дошці, демонстраційному екрані), так і з кожним окремим учнем (робота за персональним комп'ютером);

- навчальний матеріал програм представлений у вигляді логічно завершених окремих фрагментів, що дозволяє вчителю конструювати уроки у відповідності зі своїми завданнями [3].

Інтерактивні плакати можна класифікувати за формою і за змістом. Залежно від об'єму матеріалу поділяють на одно-або багаторівневу схему побудови інтерактивного плаката. Однорівневий плакат, як правило, є робочою областю і набором різних інтерактивних елементів. Вміст робочої області змінюється залежно від стану інтерактивних елементів (натиснень кнопок, вміст полів введення тексту і так далі). Багаторівневий плакат складається із певних частин, а саме: перша частина – І рівень містить меню, за допомогою якого отримується доступ до інших компонентів плакату. Кожний із компонентів, у свою чергу, може містити однорівневий плакат або багаторівневий.

Перш ніж приступати до створення плаката, ми:

- визначаємо тему плаката;

- визначаємо мету і завдання;

- збираємо необхідні мультимедійні матеріали;

- продумуємо структуру майбутнього плаката та визначаємо взаємозв'язки елементів і розташування їх. Сам інтерфейс інтерактивного плаката повинен бути яскравим, простим і зручним. При його розробці враховуємо і те, що він, в першу чергу, призначений для передачі інформації в одному напрямі – до учня, а в іншому він повинен мати зворотній зв'язок для надання учневі необхідної інформації: графічної, текстової, відео, аудіо.

Інтерактивний плакат використовуємо як на етапі знайомства з новим матеріалом, так і при повторенні, а також як додаткову допомогу при виконанні домашнього завдання з певної теми. Плакат використовуємо не на одному, а протягом декількох уроків. У створенні інтерактивних плакатів також беруть участь і учні. При використанні інтерактивних плакатів ми ініціюємо нові форми взаємодії на уроці, організовуємо і направляємо діяльність учнів, включаємо учнів у дискусії, обговорення проблемних і спірних питань.

Отже, провідна педагогічна ідея полягає в тому, що використання інтерактивного плаката як мультимедійного освітнього ресурсу дозволяє, з одного боку, наочно демонструвати учневі навчальний матеріал, який зібраний в єдине ціле: ілюстрований опорний конспект; багаторівневий задачник; набір ілюстрацій, інтерактивних малюнків, анімацій, відеофрагментів; конструктор (інструмент, що дозволяє вчителю й учню робити позначки, записи, креслення поверх навчального матеріалу); навігація.

Таким чином, інтерактивний плакат повинен забезпечувати максимальну взаємодію учня із вмістом даного освітнього ресурсу на всіх етапах засвоєння інформації. Його використання допоможе в цікавій та доступній формі ознайомитися з новим матеріалом, засвоїти ключові поняття, загальні закономірності.

Очевидно, що для створення плаката потрібні певні навики роботи з програмним забезпеченням, дотримання правил його побудови. Для успішного створення навчальних

інтерактивних плакатів вчитель повинен володіти певними навиками і вміннями роботи з комп'ютерними програмами і Інтернетом. Для створення плакатів можна використати такі програми як PowerPoint, SmartNotebook, AdobeFlash та багато інших. Вони дозволяють додавати і видозмінювати елементи плаката, наповнювати його необхідним матеріалом.

До особливостей інтерактивного плаката, які принципово вирізняють їх від традиційних друкованих плакатів, можна віднести такі:

- наявність основного й додаткового матеріалу,що відповідає стандартному і профільному рівням підготовки учнів;

- включення/виключення текстів, підписів, формул (режим прихованого зображення) надає можливість диференціювати роботу з учнями [2].

Викладач має можливість робити позначки, підписи, малюнки поверх основного матеріалу під час демонстрації. Використання інтерактивної дошки і зручна навігація дозволяють вчителеві швидко викликати на екран фрагмент плаката, необхідний у певний момент уроку. Інтерактивний електронний плакат відрізняється від мультимедійної презентації такими ознаками:

- наявністю головного великого зображення, яке поєднує всі елементи плаката в єдине ціле (учитель використовує це зображення протягом всього часу вивчення навчального матеріалу);

- наявність додаткової наочності, яка міститься на головному (основному) зображенні в мініатюрному (згорнутому) вигляді і розгортається/згортається за командою вчителя;

- наявність інтерактивних інструментів, які відрізняються кольорами, вказані вчителем об'єкти[4].

Головне вікно інтерактивного плаката наведено на рис.1.

Рис.1. Інтерактивний плакат із кулінарії

Маючи спеціальну підготовку, викладачі можуть створювати власні електронні плакати з використанням засобів MS Office. Наведемо приклади застосування інтерактивних плакатів на уроках технології приготування їжі з основами товарознавства. Нами розроблено електронний плакат із теми «Технологія приготування котлетної маси з м'яса та напівфабрикатів з неї».

У процесі створення інтерактивного плаката для кожного інформаційного фрагмента потрібно відшукати змістове наповнення у вигляді текстового коментаря (3–5 речень), графічної ілюстрації, звукового або мультимедійного файлу. Бажано створити міні-малюнок, який розміщується на головному зображенні плаката. Приклади інтерактивного електронного

плаката «Приготування котлетної маси» наведено на рис. 2 та «Експлуатація м'ясорубки» на рис. 3.

Рис.2.Приготування котлетної маси

Рис.3.Експлуатація м'ясорубки

Отже, утворюється гіпертекстова система, яка може подавати зміст у короткому або розгорнутому вигляді.

Для ефективного використання інтерактивного електронного плаката,як гіпертекстової системи, дуже важливо розв’язати проблему навігації, один із варіантів якого наведено на рис.4.

Спосіб навігації є найбільш придатним у сфері освіти і полягає в тому, що педагог заздалегідь визначає певні маршрути в мережі (у даному випадку на головному малюнку інтерактивного електронного плаката).Причому, користувачеві дозволяється будь-коли відійти від заданого маршруту, а за бажанням – повернутися довідповідного вузла. Розташування інформаційних фрагментів вздовж відповідних напрямів координат спрощує вибір напрямку

перегляду плаката під керівництвом учителя, водночас, таке розташування допомагає учневі подолати дискомфорт, приймати самостійне рішення щодо маршруту отримання знань. Приклад такого розміщення інформаційних фрагментів наведено на рис. 5 та 6.

Рис.4.Навігація

Рис.5

Рис.6

У плакаті використовується прихована інформація у вигляді анімації. При наведенні мишею на обраний етап уроку – лунає клацання,а при натисканні здійснюється перехід за гіперпосиланням. В нижній частині слайду знаходяться кнопки,за допомогою яких здійснюється перехід до наступного етапу уроку.

Структура інтерактивного плаката. Для зручності плакат розділений на два блоки . «Супроводжуючий блок» містить правила користування, «Навігацію» та «Інформаційний блок»,який містить розділи: «Обробка м'яса», «Види тканин», «Обладнання й інструменти», «Вироби із котлетної маси», «Завдання».

Кожний із інформаційних розділів містить підрозділи відповідно до навчальної програми. Електронний засіб дозволяє представити різні види навчальної діяльності учнів,самостійно вибрати шлях до інформації.

Навігація плаката дозволяє здійснити перехід як у підрозділи,так і повернення в основні розділи.

У розділі «Навчання» подано теоретичний матеріал у вигляді тексту, графічних зображень, анімацій, відеофрагментів відповідно до тем підрозділів.

У розділі «Заповніть таблицю» учні повинні заповнити таблиці «Шляхи попередження» і «Типові помилки при формуванні напівфабрикатів із котлетної маси із м'яса».

Зміст інтерактивного мультимедійного плаката можна створювати для учнів із різною підготовкою, адже він може передбачати кілька рівнів детальності, містити контролюючий компонент і приклади розв’язування задач.

Приклад такого плаката наведено на рис.7.

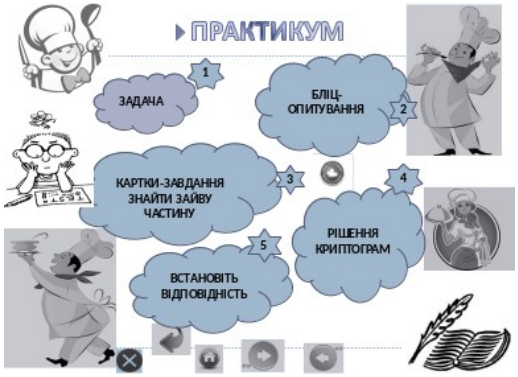

Рис.7.Практикум

У розділі «Практикум» розміщено картки-завдання: «Встановіть відповідність»; «Завдання для бліцопитування»; «Розв'язування задач»; «Завдання для криптограм та завдання для виконання самостійної роботи». Після того,як учень дав відповідь, він відразу бачить власний результат навчальних досягнень та переходить до наступного слайду з правильними відповідями, а викладач у процесі контролюючих дій здійснює моніторинг навчальної діяльності .

Таким чином, використання інтерактивних дидактичних засобів – інтерактивних плакатів дозволяє організувати самостійну пізнавальну діяльність учнів і, крім отримання предметних знань з предмета, освоїти універсальні навчальні дії, такі як аналіз, синтез знань, порівняння, узагальнення.

Створення інтерактивних плакатів дає можливість досягти таких педагогічних цілей: підтримка групових та індивідуальних форм вивчення предмета в умовах класно-урочної системи організації навчального процесу; створення комфортних умов комп’ютерної підтримки традиційних і новаторських технологій навчання; підвищення пізнавального інтересу учнів;

забезпечення диференційованого підходу до вивчення предмета; структуризація змісту навчання та активізації опорних знань;можливість реалізувати на практиці особистісно-орієнтований підхід до навчання.

Отже, інтерактивні плакати необхідні для роботи учнів,адже вони полегшують розуміння матеріалу,який вивчається,надають можливість для різноманітних способів подачі матеріалу з предмета,адаптації учнів до висунутих потреб рівня їх підготовки та інтелектуальних можливостей. Завдяки використанню інтерактивних плакатів в учнів формується уміння самостійно працювати з джерелами інформації, надається можливість бачити результат і оцінку своєї праці, що полегшує можливість знайти правильну відповідь та поглибити знання. Використання інтерактивних плакатів допомагає в цікавій та доступній формі ознайомитися з новим матеріалом, засвоїти ключові поняття, загальні закономірності і,як наслідок, підвищити якість підготовки кваліфікованих робітників.

Література:

1. Мультимедійні (електронні) плакати// [Електронний ресурс] –http://itorum.ru/uslugi/elektronnaya-dokumentaciya/uchebno-texnicheskie-plakaty/vidy-uchebno-texnicheskix-plakatov/interaktivnye-plakaty/.

2. Електронний мультимедійний плакат// [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://hhdi.info/video/elektronnyj-multimedijnyj-plakat/.

3. Використання інтерактивного плаката// [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://gigschool09.narod.ru/opyt/opyt_zat/oz1.html.

4. Інтерактивний плакат. Що це?// [Електронний ресурс] – Режим доступу:http://wiki.itorum.ru/2011/08/interaktivnyj-plakat-chto-eto/.

Н.В. Гуменюк, В.А. Пайчук

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ІЗ ПРОФЕСІЇ «КУХАР»

Національна система освіти, що посідає провідне місце в технічному оновленні економіки, практичному запровадженні новітніх досягнень науки і техніки, істотно впливає на визначення основних напрямів роботи майстрів виробничого навчання, які спрямовані, насамперед, на забезпечення високого та якісного рівня підготовки майбутніх робітників, їх конкурентної спроможності, мобільності, творчої активності в умовах ринкової економіки. Для цього в рамках професійної діяльності сучасному майстру необхідно постійно самовдосконалюватися, здійснювати системний підхід до навчання, планувати роботу з підготовки до занять, враховуючи найновіші методики навчання та виховання молоді.

Планування уроків виробничого навчання спонукає до їх раціональної організації, своєчасного і повного виконання Державних стандартів професійної (професійно-технічної) освіти, навчальних планів і програм, завчасної і ретельної підготовки майстра до проведення кожного заняття. В свою чергу, підготовка майстра виробничого навчання до уроку складається з двох основних елементів: перспективної підготовки (до нового навчального року або окремої теми) і поточної підготовки (до чергового уроку). Готуючись до занять, майстер використовує низку плануючої та професійної документації: робоча навчальна програма з професійно-практичної підготовки; поурочно-тематичний план з професійно-практичної підготовки; перелік навчально-виробничих робіт із професії; плани виробничого навчання на семестр; плани виробничого навчання на місяць; план уроку; технологічна та технічна документація.

© Н.В. Гуменюк, В.А. Пайчук

У даній статті авторами визначено найефективніші методи виробничого навчання, які сприяють успішному засвоєнню інформації учнями і базуються не лише на правильному визначенні мети і змісту заняття, а на засобах досягнення цієї мети, тобто від методики навчання, яку використовує майстер в певних навчально-виробничих умовах (майстерні чи навчальній лабораторії училища, або ж на підприємствах харчування).

Вибір структурних елементів методики залежить від конкретних специфічних особливостей професії, рівня навчальних досягнень та віку учнів. Окрім того, побудова методики навчання майстра визначається кваліфікацією і педагогічним досвідом. Основною умовою є вміле володіння майстром виробничого навчання системою сучасних методів навчання, інноваційними прийомами, які й забезпечують досягнення успіху на уроці.

Тобто, особливої актуальності набуває проблема побудови ефективної методики проведення уроків виробничого навчання, яка дозволяє забезпечити якісні зміни та результативність навчального процесу. Правильно обрана методика сприяє засвоєнню учнями не лише базових знань і професійних вмінь, але й сформованості у них готовності до активного самостійного здобуття нових знань, набуття багатофункціональних професійних навиків, а також підвищення рівня професійної культури, соціальної активності.

З огляду на досвід роботи ДНЗ «ВПУ-7 м. Вінниці» в напрямі підготовки кваліфікованих робітників із професії «Кухар», методика виробничого навчання визначається як така, що повинна відповідати закономірностям процесу здобуття учнями необхідного набору виробничо-технічних знань, вмінь та формувати в них технологічні інтереси, навички і здібності, виховувати правильне відношення до процесу праці, повагу до колективу, дисциплінованість, організованість на робочому місці.

Сьогодні питання методики проведення уроків виробничого навчання харчової галузі промисловості досліджує ціла низка педагогів-дослідників та педагогів-новаторів: Аніщенко В.І. [1, С. 10], Гищук В.Д. .[2, С. 14], Василега Л.В. [3, С. 21], Кисла О.С.[4, С. 37]. У їх працях вибір методики проведення уроку виробничого навчання ґрунтується на основі інноваційних засобів і методів навчання, де на першому місці стоїть забезпечення умов плідної групової роботи. Педагоги-практики Левчак З.П. .[5, С. 95], Морозова Л.М. [6, С. 26], Ткаченко В.М. [7, С. 35] описують ефективність методики нестандартної побудови уроку виробничого навчання, або ж вибору нестандартних засобів навчання та видів діяльності.

Авторами даної статті пропонується методика групової (командної, бригадної) роботи учнів на уроці виробничого навчання, коли якісний результат досягається лише за умови послідовно правильного виконання комплексних робіт із приготування страв, із застосуванням найбільш раціональних підходів.

Мета статті: поділитися багаторічним досвідом організації групової роботи на уроках виробничого навчання в процесі підготовки фахівців із професії «Кухар».

Слово **«метод»** за грецьким тлумаченням – «спосіб дії для досягнення певної мети». Методами виробничого навчання називають основні способи спільної діяльності майстра та учнів ПТНЗ, завдяки яким учні оволодівають знаннями, уміннями та навичками, професійною майстерністю. Вибір методів залежить не тільки від мети та змісту навчання, а і від специфічних особливостей професії, рівня попередньої професійної підготовки учнів, їх віку, умов навчально-виробничого процесу. Лише в тому разі, коли майстер уміло володіє системою сучасних методів навчання, оптимальними прийомами їх застосування, можна досягти успіху [2, С. 97].

Де ж майстер застосовує ці методи? Звісно, на уроках виробничого навчання.

Особливими компонентами методики проведення уроків виробничого навчання з професії «Кухар» є побудова та організація заняття. Говорячи про структуру виробничого уроку,

слід розглядати не окремі компоненти (частини) уроку, а структурні елементи, якими є: організаційний момент, вступна, основна і заключна частини (інструктажі). Кожен з них виконує певну роль, хоча вони тісно між собою пов'язані. Розглянемо коротко кожен структурний елемент уроку виробничого навчання.

До прикладу надаємо фрагменти уроків виробничого навчання, в ході яких на різних етапах проведення інструктажів застосовувалися групові (командні) форми роботи.

Починається заняття завжди з **організаційного моменту**. Майстер виробничого навчання психологічно налаштовує учнів на співпрацю, організовує їх та контролює присутність, перевіряє зовнішній вигляд учнів. Чітко та переконливо наголошує на темі та меті уроку, конкретизує те, чим учні будуть займатися на уроці.

Наступним етапом є **вступний інструктаж**. Умовно він поділяється на такі частини: актуалізація опорних знань, пояснення нового навчального матеріалу.

Основним завданням вступного інструктажу є ознайомлення учнів: із змістом наступної роботи; з обладнанням та інструментом для виконання роботи; з технічною та довідковою документацією; з прийомами виконання роботи, уміннями і навичками, якими оволодіватимуть учні; з вимогами до виконання кожної вправи; з організацією робочого місця для виконання наміченої роботи; з правилами і логічною послідовністю виконання роботи; з найтиповішими видами помилок, яких слід уникати при виконанні роботи; із способами контролю якості виконаної роботи; із правилами техніки безпеки та охорони праці.

Актуалізація опорних знань розпочинається з повторення теоретичних знань учнів, перевірки практичної підготовленості. Повторення навчального матеріалу може проходити у формі бесіди, дискусії, фронтального опитування, тестування, бліцопитування, практичних вправ на визначення помилок та складання технологічної послідовності, рольових ігор, в ході яких в учнів відновлюються в пам'яті необхідні відомості, отримані на уроках спецтехнології (міжпредметні зв'язки).

Наприклад:

Тема уроку: «Приготування страв і гарнірів з овочів смажених основним способом: картопля смажена із сирої, картопля смажена з вареної».

а).Бліцопитування:

1. Скільки способів смаження вам відомо? (*два: основний та у фритюрі*)
2. А які основні способи смаження картоплі вам відомі? (*із сирої та вареної*)
3. Що таке основний спосіб смаження? (*смаження в невеликій кількості жиру*)
4. Які форми нарізання використовують для приготування картоплі смаженої із сирої? (*брусочки*, *часточки*, *кубики або скибочки*)
5. Які форми нарізання використовують для смаження картоплі із вареної? (*тоненькі скибочки*, *кружальця*)
6. Яка температура жиру для смаження основним способом? (*140 – 150°С*)
7. Яке устаткування використовують для смаження овочів основним способом? (*сковорідка*, *плита*)
8. Який інвентар застосовують на робочому місці під час нарізання овочів? (*дошка*, *ніж*, *лотки*)

б). Вправа «Знайди помилку». Це бригадна форма роботи, в якій учням пропонують зразки нарізаної картоплі, де їм потрібно визначити, які зразки можуть використовуватися для смаження, а які – ні, та з'ясувати причинно-наслідкові зв'язки.

Вправа «Оціни продукти харчування». Бригаді учнів пропонують зразки картоплі, за якими їм потрібно визначити, чи відповідає цей продукт вимогам до якості, складу крохмалю або нітратів, та чи може бути він застосований для смаження.

в). Скласти технологічну послідовність приготування страви «Картопля смажена із сирої»:

- картоплю нарізують відповідної форми;
- розігрівають сковорідку з жиром до температури 140 – 150*С;
- обсушену картоплю кладуть на сковорідку шаром 5 см;
- періодично помішують і смажать до утворення рум'яної кірочки;
- солять і продовжують смажити до готовності;
- якщо картопля повністю не просмажилася. Її доводять до готовності в жаровій шафі.

Пояснення нового навчального матеріалу розпочинається з повідомлення нової інформації (яке обладнання, передові та інноваційні методи приготування страв, передовий досвід за темою уроку застосовуються).

Наприклад:

Тема уроку: «Приготування борщів».

Пояснення нового матеріалу проходить у формі роботи малими групами з виконанням практичних завдань. Оскільки тип уроку – удосконалення вмінь та навичок, то теоретичний матеріал до цієї теми вивчено, майстер надає право учням самостійно виконати відомі їм завдання. Якщо відчуває невпевненість учнів, показує ще раз.

Практичний показ майстром здійснюється покроково:

- знайомить учнів із планом виконання завдання, націлює, про що саме буде говорити та які прийоми будуть демонструватися, наголошує, на що саме треба звернути увагу.
- розповідає учням, що сьогодні готують такі борщі: борщ український, борщ київський, борщ чернігівський, борщ з картоплею та свіжою капустою, борщ полтавський, борщ з чорносливом та грибами, борщ зелений, борщ львівський.
- нагадує, щоб учні звернули увагу, чим різняться напівфабрикати для борщів та знайшли спільне у приготуванні.
- наголошує на особливостях приготування страв та напівфабрикатів для борщів (*нарізання овочів*, *приготування пасерувань*).
- наводить приклади: для борщу київського, чернігівського – картопля нарізується часточками, а для борщу полтавського – кубиками. Поряд з тим, учням малих груп пропонується із наявних зразків сировини вибрати ту, що входить до рецептури борщу українського. Перевірка відповіді відбувається на екрані або дошці. (*Для приготування страви «Борщ український» необхідно відібрати: буряк*, *свіжу капусту*, *картоплю*, *моркву*, *корінь петрушки*, *ріпчасту цибулю*, *часник*, *сало-шпик*, *томатне пюре*, *борошно пшеничне І сорту*, *кулінарний жир чи жир тваринний*, *перець*, *сіль*, *спеції*, *бульйон*).

Наступним завданням для учнів є організація робочого місця для приготування овочевого пасерування з практичним показом. (*Підібрати необхідний посуд*, *інвентар*, *інструменти:обробну дошку «ОС»*, *ножі*, *лопатки для оброблених овочів*, *сковорідку*, *металеву лопатку*, *столову ложку)*. Попередньо організацію робочого місця демонструє майстер:

а) овочі викласти у підготовлений посуд, дотримуючись товарного сусідства.

б) обробну дошку покласти перед собою на відстані 5-6 см від краю столу, праворуч розташувати необхідні інструменти.)

в) підберіть форму нарізання буряків (прості форми) та здійсніть нарізання буряків для приготування борщу українського. (Буряки треба нарізати соломкою довжиною 4-5см.) Учням пропонується пригадати технологію приготування бурякового пасерування.

Закріплення нового навчального матеріалу проходить у вигляді групових завдань:

А). Для групи 1. Розкажіть технологію приготування страви «Борщ український» із використанням технологічної картки.

Б). Для групи 2. Виконайте вправу «Знайди помилку» – на визначення послідовності технологічного процесу приготування борщу полтавського з використанням мультимедійного екрану, де у відеоролику майстром навмисно допущено типову помилку при складанні технологічної схеми приготування страви, а учні повинні її знайти. На допомогу учням пропонується технологічна картка.

В). Для групи 3. Порівняйте рецептури страв «Борщ київський», «Борщ чернігівський».

Знайдіть, що є спільним у технології приготування цих борщів, у чому полягає особливість приготування (*рецептури виводяться на екран). Орієнтовна відповідь малої групи: основною складовою частиною є буряк. В обидві страви входить бурякове пасерування чи буряк тушкований, овочеве пасерування з томатом, спеції, зелень. Відмінність у тому, що борщ київський готують з бараниною, а чернігівський з кабачками та яблуками*).

Підбір посуду для відпуску борщу львівського на замовлення і при масовому попиті, з попереднім накриттям столів із коментарем демонструє сам майстер.

- На замовлення борщі подають у глибоких столових тарілках, поставивши їх на мілкі столові тарілки, попередньо застелені паперовими серветками, щоб не було ковзання і краще зберігалася температура подавання.
- Сметану подають окремо у соуснику, який ставлять на пиріжкову тарілку, також застелену паперовою серветкою, поруч на тарілку кладуть чайну ложку.
- При масовому попиті борщі подають у глибоких тарілках, сметану, зелень кладуть у тарілку. Якщо столи накривають попередньо, борщі можна подавати у супниках.
- На порцію подають 500 г борщу у пропорціях: 300 г густої частини,

200 г рідкої при температурі 75°С. Борщ подають із сосисками.

- Пам’ятайте, яких правил безпеки та санітарного режиму потрібно дотримуватися під час роботи:
- Під час виконання деяких прийомів самостійно, майстер уважно стежить за тим, як учні організували робоче місце, звертає увагу на правила тримання ножа та інших інструментів, інвентарю.

Поряд з цим, розповідає про застосування нових технологій, про те, що технології приготування борщів весь час удосконалюються, а асортимент змінюється. Кількість рецептур борщів сягає понад 60 назв, про те, як у сучасних умовах в закладах ресторанного господарства, у зв’язку зі знижками вартості страви, може змінюватися і вихід порції (не 500 г, а 300 г або 250г, в залежності від відвідувача).

Ще одним видом закріплення знань учасниками малих груп є створення проблемних ситуацій. Їх майстер виробничого навчання обирає, враховуючи рівень сформованості вмінь і навичок учнів.

- Ви пересолили борщ. Ваші дії.
- Овочі, під час приготування борщу полтавського, не зберегли форму, розм’якли, борщ не прозорий. Поясніть, чому так трапилося.

- Приготували 50 порцій страви «Борщ український», яка відповідала вимогам якості. В кінці реалізації страва набула гіркуватого присмаку. Яку помилку допустив кухар?

Поточний інструктаж здійснюють під час виконання практичних завдань. Поточне інструктування проводиться майстром виробничого навчання переважно індивідуально у формі цільових обходів робочих місць учнів.

Перший обхід проводиться після вступного інструктажу і розміщення учнів за робочими місцями. Майстер перевіряє, чи всі учні приступили до роботи. Якщо ні, то з'ясовує, що заважає учням розпочати роботу.

Під час **другого обходу** майстер з'ясовує правильність організації робочих місць, ступінь засвоєння учнями показаних прийомів, раціональне використання матеріалів, інструментів, дотримання правил охорони праці.

Наступні **цільові обходи** проводяться під час виконання учнями вправ. Зміст поточного інструктажу неможливо запланувати так ретельно, як вступного. В діяльності учнів при виконанні трудових вправ спостерігається ряд досить типових помилок. Тому під час цільових обходів увага майстра виробничого навчання фіксується на роботі кожного учня, а особливо на діяльності учнів, що мають труднощі.

Основна частина проведення поточного інструктажу – вправи, які передбачають формування (відпрацювання) нових способів виконання і застосування (закріплення, розвиток, поглиблення) основних навичок приготування страв.

Під час опрацювання нових способів виконання вправ і приготування чи підготовки інгредієнтів майстер організує виконання прийомів, здійснює індивідуальне і колективне інструктування учнів, повторно показує і роз'яснює прийоми виконання виробничих завдань на робочих місцях.

Наприклад:

При вивченні теми уроку «Нарізання овочів складними формами: елементи оформлення страв», виявивши помилки у недотриманні учнями розмірів соломки з моркви, майстер практичним показом допомагає їх усунути. Учням демонструється ще раз, що пластинки нарізають під гострим кутом, щоб вони були довжиною 4-5 см, а потім упоперек їх шаткують шириною не більше 2 мм.

Якщо при виконанні вправ помилок припускається значна частина учнів групи, майстру слід провести додатковий колективний інструктаж. Він припиняє роботу всіх учнів і проводить додаткові роз'яснення. Допущенні помилки, причини і способи їх усунення аналізуються разом із учнями. При цьому повторно показуються і роз'яснюються недостатньо засвоєнні учнями трудові прийоми**.**

Підсумкову частину уроку виробничого навчання називають **заключним інструктажем**. Заключний етап уроку треба будувати так, щоб учні засвоїли на ньому щось нове, закріпили свої знання і збагатили досвід. Це активна бесіда, основним змістом якої є аналіз навчальної роботи, проведеної за день.

Майстер аналізує, як пройшло заняття, яких навчальних результатів досягла кожна з малих груп і окремі учні; вказує на помилки, порушення трудової і технологічної дисципліни.

Головне – зорієнтувати учнів на закріплення успіхів і подолання допущених недоліків у наступній роботі. Значне місце під час проведення підсумку заняття має бути відведене аналізу дотримання учнями правил охорони праці. Оцінювання робіт відбувається, насамперед, з урахуванням їх якості і термінів виконання. Виставлені учням оцінки майстер обов'язково повідомляє та обґрунтовує.

Практикується виставлення так званих комплексних оцінок: за знання питань теорії та раніше вивченого матеріалу; вміння застосовувати знання на практиці; правильність виконання прийомів; дотримання вимог охорони праці; підтримання на робочому місці встановленого порядку; самостійність у виконанні завдань; якість виконаної роботи. Як свідчить практика роботи авторів статті, комплексне оцінювання виробничої роботи підвищує інтерес учнів до виконання завдання.

Оцінюються індивідуальні результати роботи, виконання таких важливих критеріїв оцінювання як дотримання виробничих норм і відповідної технології.

Особливої уваги та підтримки потребують учні, які роблять спроби (навіть якщо вони не зовсім вдалі) раціоналізувати технологічний процес. Для цього майстер повинен наблизити умови праці учнів до праці передових кваліфікованих робітників.

Можна провести опитування учнів, визначити домашнє завдання, дати вказівки щодо підготовки до нового уроку.

Отже, побудований правильно урок – це запорука якісного засвоєння знань, а доцільно обрана методика роботи на уроці виробничого навчання – це гарантія успіху. Такий підхід сприяє підвищенню інтересу учнів до навчального матеріалу, розвитку самостійності, соціалізації в колективі, вихованню прагнення до активного оволодіння вміннями та навичками.

Література:

1. Аніщенко В.І. Стратегія розвитку професійних навичок: концептуальні ідеї. – К.: Професійно-технічна освіта. – березень, №1, 2017 – 12-14 с.

2. Гищук В.Д. Сучасні технології. Все для вчителя. – К.: АБВ, 2014. – 147 с.

3. Василега Л.В., Кузіна Ю.П., Шевченко Н.І. Організація процесу навчання персоналу на виробництві. Профіль: кухар. – Харків: Меда, 2015. – 168 с.

4. Кисла О.С. Формування професійної компетентності майбутніх технологів харчової промисловості. – К.: Книга, 2014. – 214 с.

5. Левчак З.П, Бергауер С.О. Упровадження новітніх виробничих технологій у навчальний процес ПТНЗ за напрямом громадське харчування. – Донецьк: ІРК, 2012. – 127 с.

6. Морозова Л.М. Урок, як основна організаційна форма навчання. Методичні рекомендації для конструювання уроку виробничого навчання з професії «Кухар» //Л. Морозова. – Одеса: Астропринт, 2013, 25-29 с.

7. Ткаченко В.М. Використання засобів активної творчої діяльності та групової роботи на уроках виробничого навчання. – Профтехосвіта. – №9. – квітень, 2015, 34-37 с.

Н.В. Гуменюк, К.О. Самборська

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ПРИ ФОРМУВАННІ СКЛАДНИХ ПРОФЕСІЙНИХ ВМІНЬ У МАЙБУТНІХ ШВАЧОК, КРАВЦІВ

Учень – це не посудина, яку необхідно
наповнити,а факел, який потрібно запалити.
Паскаль

За сучасних умов від творчого підходу до вирішення складних багатогранних завдань, які стоять сьогодні перед майстром виробничого навчання, чималою мірою залежить ефективність педагогічної праці, якість навчального процесу, пошук нових форм і методів навчання. Творчість у пошуку виявляється в удосконаленні методики з використання добре

[^] ***© Н.В. Гуменюк, К.О. Самборськаї***

знайомих у виробничому навчанні інтерактивних вправ, які забезпечують ефективність та якість роботи майстра виробничого навчання.

Процес виробничого навчання має характерні особливості, що стосуються цілеспрямованості роботи на уроці, навчальних принципів, організаційних форм, методів і засобів навчання. Для досягнення основної мети виробничого навчання з професії «Швачка, кравець» потрібно правильно організувати взаємодію майстра та учнів на уроці. Досягнути потрібної взаємодії дозволять інтерактивні технології навчання. Вони мають не тільки певну логіку, структуру, змістову цілісність, але й відповідають віковим та особистісним особливостям учнів. Завдання майстра виробничого навчання – вибрати найдоцільніший вид інтерактиву та методи, що забезпечить його успішність у процесі вивчення матеріалу.

Іти в ногу з часом майстрові виробничого навчання сьогодні допомагає постійне вдосконалення професійного рівня. Як сказав Артур Андерсен, директор консалтингової компанії США: «Традиційна система професійно-технічної освіти застаріла». Тому слід використовувати нові інтерактивні технології в навчанні та накопичувати позитивний досвід [4, с. 15].

Науковцями і практиками визнано, що отримання знань, формування вмінь і навичок, розвиток особистісних якостей, набуття ними складних компетентностей є найефективнішими, якщо в освітньому процесі використовують інтерактивні форми і методи навчання.

Є безліч рецептів такого навчання. Всі вони так чи інакше описують вже добре знайомі традиційні освітні форми та методи навчання в тому чи іншому вигляді. Гордон Драйден з цього приводу сказав: «Нова ідея навчання – це нова комбінація старих елементів. Немає нових елементів у навчанні, є тільки комбінації» [1, с. 19].

Сучасна освіта накопичила значний досвід шляхів удосконалення навчального процесу, який висвітлює проблеми використання інтерактивних елементів навчання. Відомі педагоги-практики: О.І. Пометун , В.П. Кайнова, Т.Ю. Вахрушева , В.В. Величко, Д.І. Карпиєвич, В.П.Кукушина висвітлюють інтерактивні форми навчання в своїх роботах.

На думку О. Пометун, суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається тільки шляхом постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне та групове навчання, співпраця), де учень і майстер є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, що рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють [2, с. 7].

Дана стаття більш широко розкриває практичне застосування інтерактивних форм і методів роботи на уроках виробничого навчання з професії «Швачка, кравець».

Метою статі є: показ дієвості інтерактивних видів роботи при формуванні складних умінь та навичок.

Одним із важливих напрямів підготовки у ДНЗ «ВПУ №7» м. Вінниці є виробниче навчання, яке організоване так, щоб майбутній випускник був конкурентоспроможним на ринку праці,здатним адаптуватися до швидких суспільних та економічних змін. Це потребує істотного підвищення якості підготовки кваліфікованих робітників. Якісна підготовка майбутніх швачок, кравців вимагає творчого підходу педагогічних працівників (викладачів спецдисциплін, майстрів виробничого навчання) до вибору форм і методів навчання, а також максимального використання досягнень сучасної педагогічної науки, передового новаторського і педагогічного досвіду. На уроці виробничого навчання учень повинен уміти творчо мислити, розвиватись, удосконалюватись.

Сучасний ринок праці, формуючи попит на спеціалістів швейної галузі, вимагає від них володіння складними професійними вміннями та навиками, сформувати які автори даної статті пропонують через використання елементів інтерактиву у процесі виробничого навчання.

З досвіду роботи зазначимо, що інтерактивне навчання можливе при проведенні різних типів уроків виробничого навчання: урок формування первинних знань, умінь і навичок; урок формування складних умінь та навичок; урок узагальнення та систематизації знань; комбінований (змішаний) урок.

На думку авторів, доцільним є часте використання на уроках виробничого навчання:

- елементів професійної рольової гри, що дає можливість учням формувати навички комунікацій; відпрацьовувати практичні навички, приймати рішення; стимулювати творче мислення; об'єктивно оцінювати і встановлювати зворотний зв'язок, навчатись у дії; розвивати особистісні навички;

- роботи малими групами,пошуку алгоритму причин дефектів, знайди відповідність, алгоритм послідовності, які дозволяють співпрацю малими групами, дають можливість проявити високу активність і мотивацію учнів, високе засвоєння навчальної інформації, розвиток особистісних якостей, навичок роботи в бригаді;

- завдань на випередження – самостійного вивчення учнями окремої проблеми протягом певного проміжку часу, яке завершується творчим звітом. Сприяє розвитку пізнавальних інтересів та згуртованості колективу. Може бути корисним при виконанні домашнього завдання, оскільки воно допомагає набути практичних навичок публічної презентації та захисту своїх надбань та досягнень.

На підтвердження ефективності елементів інтерактивну пропонуємо урок виробничого навчання.

Тема програми: **«Обробка окремих деталей та вузлів швейних виробів. Волого-теплова обробка»**

Тема уроку: **«Обробка прорізної кишені з клапаном».**

Мета уроку:

- ***навчальна:*** формувати складні уміння та навички з обробки прорізної кишені з клапаном; вдосконалити практичні навички і трудові прийоми з обробки клапана; навчити учнів інноваційних технологічних прийомів та передових методів виготовлення одягу;
- ***розвивальна:*** активізувати пізнавальну діяльність учнів, розвивати естетичний смак, професійне мислення, самостійне прийняття рішень, творчий підхід до поставленого завдання;
- ***виховна:*** виховувати повагу до своєї професії, почуття відповідальності за якість виконаних робіт, ініціативність, працелюбність, охайність.

Тип уроку:формування складних умінь та навичок.

Форми проведення уроку*:* рольова гра.

Види роботи на уроці*:* дослідження, робота малими групами, змагання.

Методи навчання: словесні (бесіда, пояснення); наочні (демонстрація трудових прийомів, демонстрація зразків, спостереження учнів); практичні (вправи з виконання трудових операцій).

Дидактичне оснащення уроку:зразок-еталон, зразок виробу, поетапні обробки кишені з клапаном, алгоритми, інструкційні картки , плакати «Обробка прорізної кишені з клапаном», критерії оцінювання, схеми, інтерактивний плакат.

Матеріально – технічне оснащення уроку:обладнання швейної майстерні, обладнання для волого-теплових робіт, інструменти для індивідуального користування, манекени, мультимедійний проектор, ноутбук.

Міжпредметні зв'язки: «Технологія виготовлення одягу» (Тема: «Технологія обробки деталей та вузлів»), «Конструювання швейних виробів» (Тема: «Побудова деталей кишені»), «Обладнання

швейних машин»(Тема: «Дефекти строчок»), «Матеріалознавство»: (Тема: «Асортимент натуральних тканин»), «Охорона праці» (Тема: «Основи безпеки праці сфери побуту»).

Місце проведення: навчальна майстерня.

3.Список використаних джерел:

2. Батраченко Н.В.Технологія виготовлення жіночого одягу. Підручник для учнів професійно-технічних навчальних закладів – К.: Вікторія, 2000. – 512с.

4. Школьна Т.В. Методична розробка та вимоги до неї. Методичні рекомендації. ЧПЛП,2011. – 14с.

Хід уроку

I. Організаційна частина.

1.1. Вітання та перевірка присутності учнів.

1.2. Перевірка робочої форми та готовності робочих місць та обладнання до уроку.

II. Вступний інструктаж.

2.1. Повідомлення теми та мети уроку, критерій оцінювання (Таб.1).

№ п/п	ПІП учня	Завдання на випередження (1-5 балів)	Знайдивідповідність (1-2 бали)	Робота зі схемами (1-5 балів)	Алгоритм пошуку причин	Вікторина (25 балів)	Організація робочого місця (1 бал)	Дотримання правил з ОП (5 балів)	Якість виконаної роботи (5 балів)	Результат виконаної роботи (0-12 балів)	Активна робота на уроці (3 бали)	Загальна кількість балів (0-45 балів)	Оцінка роботи за урок в/н
1													
2													

Заг. к-сть балів	0-3	4-6	7-10	111 11-13	14-18	19-22	23-26	27-30	31-35	36-39	40-44	41-45
Оцінка	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Таблиця 1. Критерії оцінювання уроку виробничого навчання

2.2. Мотивація.

Майстром виробничого навчання до учнів поставлено запитання: Звідки пішли вислови:«За словом в кишеню не полізеш», «У Варвари все в кишені»?

Отримавши відповіді учнів, майстер дає свої коментарі. (Слово «карман» у них має як пряме, так і переносне значення). Детально розглянути історію його появи нам допоможуть

цікаві факти з історії виникнення та значимості кишені, які підготували учні-модельєри. Завдання на випередження вони отримали на попередньому уроці.

Майстром виробничого навчання запропоновано провести урок у вигляді професійної рольової гри з використанням елементів інтерактиву.

Наступним кроком майстра є оголошення умов проведення рольової гри, у форматі якої буде проходити урок виробничого навчання, складатиметься гра із 5 етапів:

- учням прогнозується зустріч протягом уроку з різними за професіями людьми, що має допомогти їм у майбутньому наблизитися до реалій життя та визначитися з можливостями реалізації себе у набутій професії;
- озвучується об'єднання навчальної групи у дві бригади по 6 осіб (бригадир, модельєр, технолог, конструктор та 2 кравці);
- оголошується вид роботи на уроці – змагання між бригадами.

Майстром акцентується, що всі результати роботи бригад будуть заноситись до таблиці критеріїв оцінювання. Переможе та з них,гравці якої отримають найбільший сумарний бал за гру.

Педагог рекомендує учасникам бригад продемонструвати злагоджену співпрацю, проявити кращі ділові якості на загальний результат.

І етап гри.

2.3. Актуалізація опорних знань умінь:

Перш ніж перейти до обробки кишені з клапаном, майстер пропонує вирушити в подорож в давні часи:

1. «Завдання на випередження»

Надається слово модельєрам.

1 бригада

«Факти з історії кишені» (текст + мультимедійна презентація).

2 бригада

«Що прийнято носити в кишенях?» (текст + мультимедійна презентація).

Для перевірки набутих знань бригади під керівництвом технологів працюють зі схемами обробки кишені з клапаном, встановлюючи відповідність(схема 1).

2. «Знайди відповідність.

1. Настрочити підзор … .
2. Пришити клапан … .
3. Пришити обшивку до пілочки … .
4. Закріпити підкладку в строчку пришивання клапана … .
5. Обшити підкладку … .
6. Пришити обшивку до підкладки … .
7. Обшити клапан … .

ІІ етап гри

2.4. Пояснення нового матеріалу:

Наголошено на тому, що враховуючи те, що на попередніх уроках учнями опановано: обробку клапана, обшивки, листочки, одним словом,дрібних деталей, наступним етапом є обробка кишені з клапаном і однією обшивкою.

Схема 1. Відповідність обробки кишені з клапаном

Для того, щоб оволодіти знаннями щодо виготовлення виробів верхнього одягу в повному обсязі, нам необхідно опанувати технологічну послідовність та технічні умови з

обробки кишені з клапаном. Ці знання учням необхідні будуть для правильного вибору конструкції кишені відповідно до моделі виробу та правильного методу обробки.

«Алгоритм обробки кишені»

Працює вся бригада, але відповідальними є технологи. На це завдання дається 3хв. За умовами завдання, слід скласти алгоритм послідовності обробки кишені з клапаном за наданими схемами (схема 2).

Правильність складання алгоритмів перевіряє майстер виробничого навчання.

На манекені одягнуто виріб із кишенями з клапаном. Майстер розповідає учням про види кишень із клапаном, технологічну послідовність обробки кишені з клапаном за допомогою інтерактивного плаката (Рис.1,2).

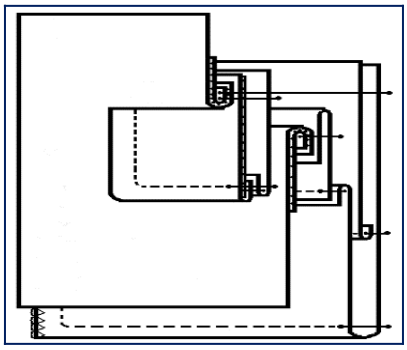

Схема 2. Алгоритм послідовності обробки

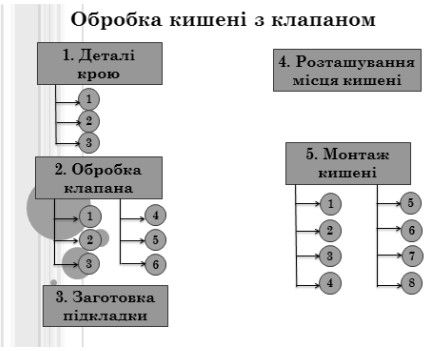

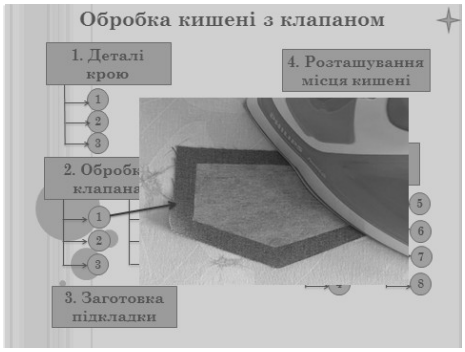

Рисунки 1, 2. Скриншот інтерактивного плаката «Обробка кишені з клапаном»

2.5. Демонстрація трудових прийомів.

2.5.1.Інструктаж з охорони праці:

- на ручному робочому місці;
- на машинному робочому місці;
- на прасувальному робочому місці.

На допомогу учням: плакат та стенди інструкцій з охорони праці.

2.5.2.Учні підходять до столу, на якому лежать деталі крою кишені з клапаном. Показ трудових прийомів буде здійснюватися з використанням інтерактиву **«Закінчи речення».** Коментуючи трудові прийоми, майстер виробничого навчання формулює речення таким чином, щоб учні могли його продовжити, давши правильні відповіді, наприклад: «Нитка основи в клапані проходить …», «Поздовжнику кишені прокладається для запобігання від …», «Підзор настрочується на підкладку швом в підгин з … зрізом» і т. п.

1. Показ майстром виробничого навчання трудових прийоми перевірки деталей крою, намічання місця розташування кишені, прийомів зметування, вимотування. Наголошує на технічних умовах.

2. Біля прасувального столу майстер показує прийоми дублювання клапана, прокладання поздовжника, дублювання обшивки, внутрішньо-процесну та кінцеву волого-теплову обробку клапана та кишені.

3. За швейною машиною майстром проводиться показ трудових прийомів обшивання клапана.

Біля столу майстер надає можливість показати прийоми виметування клапанна кравцям з однієї команди, наголошуючи на технічних умовах.

За швейною машиною майстер показує прийоми прокладання оздоблювальної стрічки по клапану.

На прасувальному столі майстер надає можливість показати прийоми припрасування готового клапана та намітити лінію готового клапана з виворотної сторони кравцям із другої команди.

За швейною машиною, ручним та прасувальним столом майстер показує прийоми монтажу кишені відповідно до вищезгаданої послідовності.

В процесі показу трудових прийомів учні можуть ставити додаткові або уточнюючі запитання.

III етап гри.

2.6. Розгляд можливих дефектів.

Розгляд можливих дефектів буде проводитися у формі складання «**Алгоритму пошуку причин дефектів».** Учням пропонується зразок кишені з дефектом та таблиця для заповнення(працюють бригади під керівництвом конструкторів, час виконання 4 хв)

Назва дефекту	Причина виникнення	Методи усунення дефекту

IV етап гри.

2.7. Закріплення нового навчального матеріалу(відбувається у формі вікторини, час виконання 5 хв).

«Вікторина»

Учні отримують бали за правильні відповіді на запитання –кожна відповідь 1 бал. Бригада-переможець визначається за сумарною кількістю балів.

Приклади запитань та орієнтовних відповідей вікторини:

- Чому дорівнює товщина крейдяної лінії? (0,1 – 0,2 см)
- Що означає термін «дублювання»? (волого-теплова обробка деталей клейовими прокладними матеріалами для надання деталям форми та цупкості)
- З яких деталей складається клапан? (клапан, підкладка клапана, клейова прокладка)
- По якій деталі обшивають клапан? (зі сторони підкладки)
- Яка ширина шва обшивання клапана? (ширина шва 0,5 – 0,7 см)
- Яка ширина оздоблювальної строчки по клапану? (ширина строчки 0,2 – 0,5 см)
- Яка ширина готового клапана? (ширина готового клапана 4 – 5 см)
- Як розмітити місце розташування кишені з клапаном? (чотирма лініями, двома вертикальними та двома горизонтальними)
- Яким швом з'єднують підзор із підкладкою? (накладним швом із закритим зрізом)

V етап гри.

III. Поточний інструктаж:

3.1. Видача завдань для самостійної роботи бригад щодо обробки кишені з клапаном у формі змагання «Я професіонал».

Учням наголошується на особливостях оцінювання даного етапу гри. Бали нараховуються відповідно до професійної ролі в бригаді та якості виконання робіт, кожен учасник за свою роботу може отримати 2 бали. Сумарна кількість балів бригади – 12.

3.2. Цільові обходи.

В ході роботи бригад майстер здійснює цільові обходи з метою:

- перевірки правильної організації робочих місць;
- правильності виконання робочих прийомів та технологічного процесу виконання робіт;
- перевірки якості роботи учнів та дотримання норм часу;
- правильності здійснення самоконтролю;

- перевірки дотримання правил з охорони праці при виконанні ручних, машинних та прасувальних робіт;
- надання допомоги учням, у яких виникли труднощі під час обробки кишень;
- приймання та оцінювання робіт.

IV. Заключний інструктаж.

4.1. Оголошується бригада-переможець;

Учасники найактивнішої бригади нагороджуються прикрасами для волосся «HandMade».

4.2. Оголошення оцінок, їх об'єктивне обґрунтування.

4.3. Підведення підсумків роботи за урок.

4.4.Рефлексія.

Підсумки уроку та запитання для рефлексії виводяться на мультимедійний екран.

1.Чи цікаво було на уроці?

2. Який етап гри сподобався найбільше?

3. Які труднощі виникали?

4. Вислови своє враження від уроку одним словом.

4.5. Домашнє завдання(НЕ – 64;відповісти на тестові запитання НЕ – 64).

Висновок. Навчання з елементами інтерактиву – це занурення у спілкування, діалогове навчання, командну гру.

Вміло підібрані інтерактивні методи мотивують учнів до навчання, сприяють виникненню в них інтересу до знань, до пізнання чогось нового; дають змогу залучити до роботи всю групу; формують навички колективної співпраці, продуктивної взаємодії, ведення дискусії та обговорення тощо.

Література:

1. Драйден Г., Вос Дж. Революція в навчанні – Львів.: Літопис, 2005. – 542 с.

2. Пометун О. Інтерактивні методи та системи навчання / О. Пометун. – К.: Шк. Світ, 2007. – 112 с.

3. В. Величко Инновационные методы в гражданском образовании / Д. Карпиевич, Л. Кирилюк. – Минск: 1999.

4. Андерсен А. / Мистецтво сучасного уроку. – М., 2006. – 251 с.

5. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Наук.–метод. посіб. / О. І. Пометун. – К.: Видавництво А.С.К. 2004. –192 с.

К.В. Колісник

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Проблеми безпеки людини та наявність небезпек у всіх сферах суспільства набули особливої актуальності. Сучасний період характеризується стрімким розвитком і впровадженням нових технологічних засобів виробництва, які відповідають потребам інноваційної світової стратегії розвитку.

Професійна освіта повинна забезпечити майбутнього кваліфікованого робітника належним рівнем життєвих компетенцій, що зробить його особистість адаптованою,не схильною до ризику, відповідальною за збереження здоров'я і життя на виробництві. Тому підготовка учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до безпечної праці та діяльності неможлива без своєчасного засвоєння знань із безпеки життєдіяльності й основ охорони праці.

** *© К.В. Колісник*

Метою статті є висвітлення можливостей інноваційних технологій навчання, як засобу підготовки майбутніх фахівців до формування культури безпеки професійної діяльності. Під час теоретичної, практичної підготовки та виробничої практики учні закладів професійної (професійно-технічної) освіти здійснюють характерні для справжніх досліджень етапи розв'язання завдань,поставлених викладачами і майстрами виробничого навчання. Досить важливим є розуміння поетапностіреальних професійних ситуацій, а саме: виділення проблеми, формулювання мети і завдань, пошук, узагальнення і систематизація зібраної інформації, визначення суттєвих характеристик явищ і процесів, їх порівняння, аналіз та графічне зображення результатів дослідження. При цьому у них розвиваються різноманітні уміння та навички: приймати оптимальні рішення, адаптуватись до різних змін, прогнозувати перебіг розвитку ситуацій, попереджувати наслідки небезпечних подій тощо.

Основи знань з охорони праці учні здобувають під час вивчення предмета, який опановують з метою формування у них потрібного для їхньої подальшої професійної діяльності рівня знань та умінь із правових та організаційних питань охорони праці, основ фізіології, виробничої санітарії, гігієни праці, пожежної безпеки, електробезпеки, а також активної позиції щодо практичної реалізації принципів пріоритетності охорони життя та здоров'я учнів щодо результатів виробничої діяльності. Пріоритетним напрямом предмета «Охорона праці» вважається набуття нових умінь та запобігання нещасним випадкам через формування соціальної позиції особи щодо її безпеки та безпеки оточуючих. Навчання майбутніх робітників безпечним прийомам праці, вимогам охорони праці, надання першої долікарської допомоги потерпілим на виробництві – є продуктивним знаряддям зі зниження виробничого травматизму та професійних захворювань.

Однією з причин виробничого травматизму є недостатня поінформованість працівників про професійні ризики та вимоги охорони праці. Тому системне навчання з охорони праці, за допомогою впровадження в освітній процес інноваційних освітніх технологій,залишається актуальним напрямом діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Педагогічна дійсність свідчить, що традиційне навчання неспроможне задовольнити підвищені вимоги до підготовки майбутніх кваліфікованих працівників, адже не створюються необхідні умови для формування вмінь та навичок самостійної пізнавальної діяльності та розвитку творчих здібностей. Це зумовлює низку протиріч між наявним рівнем готовності кваліфікованого робітника до професійної діяльності та сучасними вимогами до його підготовки, між потребою учня у самовираженні та здатністю освіти задовольнити дану потребу.

Отже, учнів потрібно навчити не тільки запам'ятовувати, а й осмислювати нову тему, щоб вони могли у подальшому вміти шукати інформацію, яка допоможе реалізувати поставлену проблему. Необхідно повернути учням інтерес до вивчення спеціальних предметів, у тому числі «Охорони праці», зробити навчання цікавим, посилити бажання вчитися, яке буде спонукати їх до пошуків. Все це вимагає пошуку нових підходів до навчання охорони праці, яке повинно опиратися не на трансляцію готових знань, а на створення умов для інноваційної пізнавальної діяльності на основі наявного досвіду. Серед інноваційних підходів, що доцільно використовувати під час викладання основ охорони праці, можна виділити: метод проектів, дидактичні ігри, інтерактивні методи навчання, диспути, «круглі столи», кейс-методики, метод портфоліо тощо [1, 2]. Розглянемо декілька з вищезазначених методів, які найчастіше використовуємо під час викладання основ охорони праці.

Різновиди дослідницьких, пошукових, проблемних творчих методів за своєю суттю сприяють розвитку учнів, використанню ними певних навчально-пізнавальних прийомів, які в

результаті самостійних дій дають змогу вирішити ту чи іншу проблему. Крім того, метод проектів передбачає обов'язкову презентацію результатів.

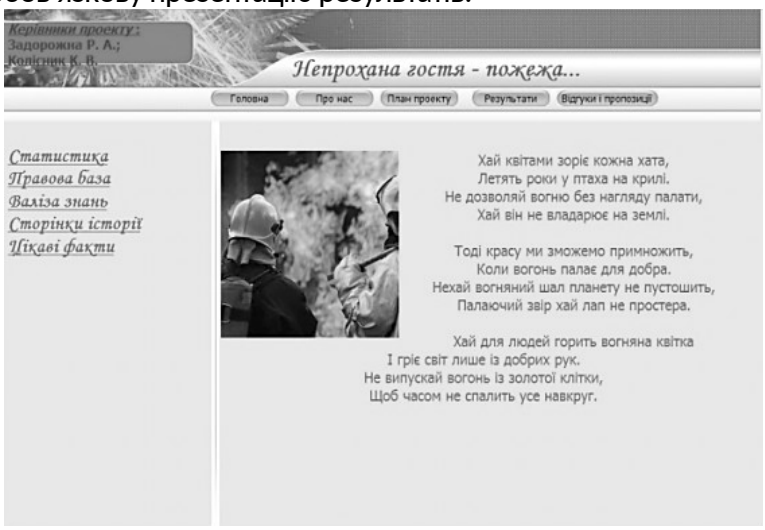

Рис. 1. Сайт проекту «Непрохана гостя –пожежа»

Проект «Непрохана гостя – пожежа» виконували учні І курсу під час вивчення розділу «Пожежна безпека». Учні давали відповіді на ключові, змістовні та тематичні питання, оформили результати дослідження у вигляді веб-сайту (рис.1) з презентаціями, публікаціями, дослідили причини виникнення пожеж в Україні, види горіння, способи припинення горіння, дії у разі пожежі та протипожежні засоби захисту.

До прикладу розглянемо метод case-study, який набув популярності в Англії, США, Німеччині, Данії та інших країнах, розроблений англійськими науковцями М. Шевером, Ф. Едейем та К. Єйтс [3, с. 100]. Безпосередня мета методу case-study – спільними зусиллями групи учнів проаналізувати ситуацію – case, яка має місце в реальному житті та розробити практичне рішення; закінчення процесу – оцінка запропонованих алгоритмів і вибір кращого в контексті поставленої проблеми [3, с. 101].

Виконання завдань у групі також економить час і розвиває навички спілкування та усного мовлення в учасників групи.

Проблемна ситуація може бути висвітлена як при вивчені нової теми у викладенні теоретичного матеріалу, так і може використовуватися з метою закріплення отриманих знань, узагальнення та систематизації матеріалу.

Методика проведення методу кейсів. Тема: «Розслідування та облік нещасних випадків на виробництві, професійних захворювань і отруєнь»:

І крок – знайомство з конкретним випадком.

Відповідно до правил внутрішнього трудового розпорядку робочий час на підприємстві починається о 8-ій годині. Працівник на території підприємства, по дорозі до свого робочого місця (цеху), о 7-ій годині 45 хвилин вирішував виробничі питання й з ним стався нещасний випадок (травма при падінні).

ІІ крок – формулювання викладачем основних питань:

1. Розробіть алгоритм послідовності дій при розслідуванні нещасних випадків.
2. З чого Ви розпочнете проведення необхідних заходів?
3. Дії свідків нещасного випадку.
4. Який у цьому випадку складати акт?

ІІІ крок – об'єднання учнів у групи.

Пропонуємо об'єднати учнів за рядами у дві групи: «свідки нещасного випадку»,

«комісія з розслідування нещасного випадку».

IV Крок – робота учнів у складі групи.

Викладач постійно допомагає учням під час їх роботи в групах.

V крок – окремі групи захищають своє рішення.

Під час виступу кожної групи всі інші учні слухають, не коментуючи.

VI крок – загальна дискусія, запитання, виступи з місця.

Учні під час дискусії приходять до спільного рішення ситуації.

VII крок – коментар викладача, його аналіз процесу обговорення.

VIII крок – викладач підводить підсумки й оцінювання роботи учнів із кейсом.

Дидактичні ігри сприяють активізації засвоєння навчального матеріалу, вказують на можливі помилки вирішення виробничих ситуацій, розкривають не тільки індивідуальні здібності особистості учнів, але й їхню діяльність у колективі. Модель навчального процесу на основі гри будується через залучення учнів до ігрового моделювання досліджуваних ситуацій, набуття ними нового досвіду тощо.

Рис. 2. Інтерактивні вправи: а – «Горіння речовин та способи його припинення» б – «Розслідування та облік нещасних випадків на виробництві»

Всі ці методи більш ефективні в разі використання інформаційних технологій. Мультимедійні засоби навчання надають великі можливості для підвищення ефективності процесу навчання, оскільки останні забезпечують одночасне використання декількох каналів

сприйняття, завдяки чому досягається інтеграція інформації; роблять можливою імітацію складних реальних ситуацій та експериментів; дозволяють візуалізувати абстрактну інформацію завдяки її динамічному представленню; дозволяють впливати на розвиток якостей, що характеризують творче мислення. Саме в цьому допоможе один із популярних засобів серед сучасних інформаційних технологій навчання – інтерактивний плакат.

Інтерактивний плакат являє собою електронний навчальний плакат, що має інтерактивну навігацію, яка дозволяє відобразити необхідну інформацію: графіку, текст, звук.

а) б)

Рис. 3 Інтерактивні плакати а) - «Основні законодавчі акти з охорони праці» б) – «Горіння речовин та способи його припинення»

Вирішення питання контролю знань відбувається шляхом тестування з предмета «Охорона праці» за допомогою створених тестових завдань у програмі тестування MyTest X.

Професійно підготовлений і використаний тестовий інструмент дає якісну інформацію, яка відповідає реальному рівню знань учнів. По-перше, тести є об'єктивним способом оцінювання. Об'єктивність тестування досягається шляхом стандартизації процедури проведення та неможливістю внесення суб'єктивної складової до оцінки знань учнів. По-друге, тести – «об'ємний» інструмент. Вони орієнтовані на визначення рівня засвоєння ключових понять, тем і розділів навчальної програми, умінь, навичок.

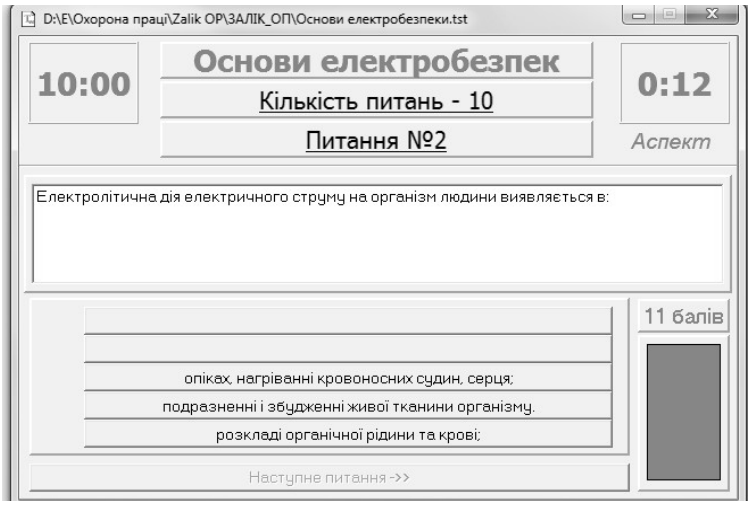

Рис. 4. Тестові завдання з теми «Основи електробезпеки»

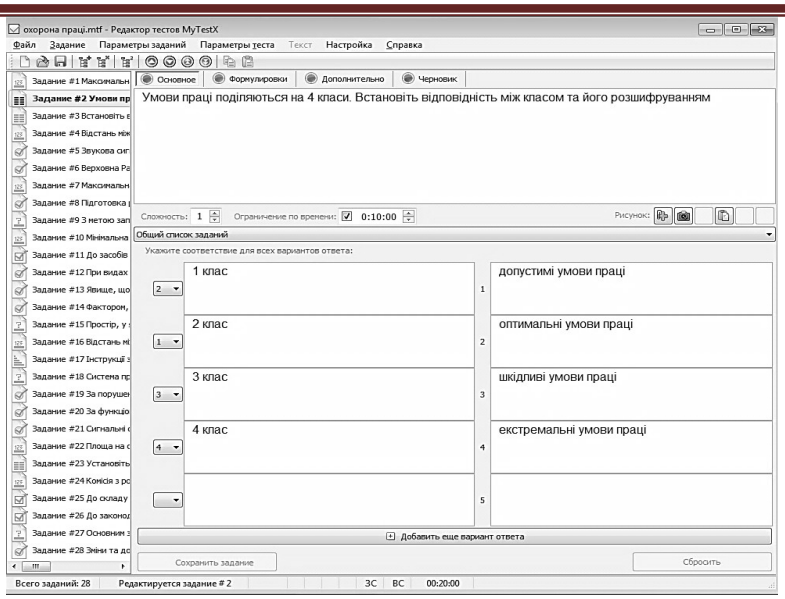

Рис. 5.Вікно редактора тестів MyTestEditor

Інноваційні методи та форми навчання дозволяють змінити роль викладача, котрий є не тільки носієм знань, а й наставником, який є ініціатором творчих пошуків учнів. У процесі такої підготовки акцентується увага на розвиваючу складову навчання та цінність пошукової діяльності. При цьому набуває розвитку особистісно-професійна готовність до вирішення питань у професійній галузі, створюються педагогічні умови, при яких стимулюються творчі здібності учнів; моделюються елементи майбутньої професійної діяльності, формуються не тільки знання, вміння й навички з предмета, а й загальнокультурні та професійні компетенції, активна життєва позиція та головний спонукальний мотив навчальної діяльності – професійний інтерес у поєднанні з самореалізацією й орієнтацією на розвиток особистих і професійно важливих якостей. Отже, використання інноваційних технологій навчання на уроках охорони праці передбачає не просто отримання знань, а й творче відношення учнів до них, що сприяє формуванню і вихованню освіченого, конкурентоспроможного професійно здібного кваліфікованого робітника, здатного вирішувати певні завдання у своїй професійній діяльності.

Література:

1. Шевченко Л.С. Застосування інноваційних педагогічних методик майбутніми учителями технологій / Л. С. Шевченко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2015. – [вип. 43]. – С. 94-99.

2. Шевченко Л.С. Розвиток поняття «педагогічні технології» в педагогічній науці та практиці/ Л.С. Шевченко// Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. : І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ–Вінниця : ТОВ «Планер», 2013. – [вип. 36]. – С. 484-489.

3.Науково-методичні засади професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах євроінтеграції / [Нестерова Л., Лузан П., Манько В. та ін.]; за заг. ред. Л. Нестерової. – К.: ІПТО НАПН України, Педагогічна думка, 2012. – 160 с.

Н.М. Колосінська, Т.Я.Краснюк

МАЙСТЕР-КЛАС – ЕФЕКТИВНА ФОРМА ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ПЕДАГОГІВ

Будь майстром, поетом, художником
у справі, яку ти любиш.
Немає такої професії, в якій людина
не змогла б дістатися вершини
майстерності!
В.О.Сухомлинський

В сучасних умовах розвитку освіти визначено стратегію підвищення її якості, де вагомий внесок належить праці та досвіду педагогів.

Нові концептуальні ідеї освіти вимагають від нас, педагогів, особливої уваги до змісту своєї діяльності, до пошуку таких форм і методів роботи, які виведуть на відповідний рівень якості освіти. Найбільш ефективним механізмом вдосконалення змісту, а, отже, і якості освітньої діяльності, є можливість безперервної освіти педагогів.

Одне із пріоритетних завдань державної політики в галузі освіти – створення сучасної системи безперервної освіти, підготовки і перепідготовки професійних кадрів.

Конкурентоспроможність країн в умовах сучасного зростання значущості людського капіталу залежить не тільки від діяльності традиційних освітніх інститутів, а й від можливості підвищення якості компетентностей, які використовуються в економіці та в соціальному житті. Громадяни, які отримали освіту та бажають підвищити рівень своїх умінь і навичок, є важливим ресурсом економіки.

Тому навчання впродовж життя стає необхідним і актуальним елементом сучасних освітніх систем. Все більшу роль в них відіграє як неформальна освіта (курси, тренінги, короткі програми, які можливі на будь-якому етапі освіти або професійної кар'єри), так і інформальна (спонтанна) освіта, яка набувається за рахунок самоосвіти.

Однією з форм інформальної освіти для педагогічних працівників є майстер-класи – як форма трансляції або набуття професійної майстерності.

Майстру виробничого навчання важливо презентувати свій досвід, якомога більшій кількості колег, що буде сприяти його професійному розвитку та спонукати до нових пошуків.

Мета статті – розкрити особливості формування професійної майстерності педагогів у рамках проведення майстер-класів.

Слово «майстер-клас» прийшло до нас із англійської мови, а саме «master» (майстер, людина, яка володіє знаннями і досвідом у певній галузі) і «class» (заняття, урок).

Майстер-клас – це не просто демонстрація знань і вмінь, а передача багаторічного досвіду, який відточується шляхом спроб і помилок, та формується в певну систему, яка відображається в досягненнях учнів. При цьому передається не тільки теоретичний досвід, а й практичний, що дає унікальну можливість побачити, як майстер виконує ті чи інші прийоми та отримує результат [1].

Ми розглядаємо майстер-клас як короткотривалу програму підвищення кваліфікації для досвідчених фахівців та педагогів, які мають незначний досвід роботи й хотіли б знати

^^ ***© Н.М. Колосінська, Т.Я.Краснюк***

більше. Такі майстер-класи, зазвичай проводять визнані фахівці чи новатори, досвід яких соціально значущий [1].

«Скажи мені – я забуду,
Покажи мені – я запам'ятаю,
Дай мені зробити це,
І це стане моїм назавжди».

Це китайське прислів'я чудово характеризує таку сучасну технологію навчання як майстер-класи, що проводять члени методичної комісії професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки кухарів, кондитерів у ДНЗ «Центр професійно-технічної освіти № 1 м. Вінниці».

Метою проведення майстер-класу є передача колегам особистого професійного досвіду, унікальних авторських розробок у сфері творчої та педагогічної діяльності майстра. Для обох сторін майстер-клас –це можливість співвіднести свій досвід, свою систему діяльності з іншим досвідом, отримати новий імпульс для професійного зростання, для становлення та вдосконалення власного стилю професійної діяльності. Саме ця властивість майстер-класу відкриває широкі можливості для його використання в освітньому процесі.

Отже, згідно з планом роботи методичної комісії професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки кухарів, кондитерів, на базі майстерні кухарів було організовано та проведено майстром виробничого навчання Краснюк Т.Я. майстер-клас на тему «Приготування десерту з шоколаду», де присутнім випала можливість на власні очі побачити, як готуються шоколадні десерти.

Майстер-клас проведено як відкритий захід, із запрошенням викладачів, майстрів виробничого навчання Центру та обговорено на засіданні методичної комісії.

Майстер-клас «Приготування десерту з шоколаду»

Мета:

1.Ознайомити у доступній формі майстрів виробничого навчання та викладачів Центру з новинками приготування десертів.

2. Розвинути професійні навички у майстрів виробничого навчання та викладачів спецпредметів.

Завдання:

1. Обмін досвідом із колегами.
2. Розвиток творчого підходу до навчання.
3. Підвищення пізнавальної та практичної активності.
4. Популяризація професії.

Організація та проведення:

1. Майстер-клас проводиться на базі навчально-виробничої майстерні з професії «Кухар».

2. Проводить майстер виробничого навчання Краснюк Т.Я., яка здійснює професійно-практичну підготовку за фахом «Кухар, кондитер».

3. Підготовка та проведення заходу проводиться в позаурочний час.

4. Для проведення майстер-класу майстер виробничого навчання розробила:

- буклет;
- визначила дату і час проведення заходу;
- придбала матеріальні засоби для проведення заходу;
- підготувала навчально-виробничу майстерню і робоче місце.

Устаткування:

- електрична плита, інвентар, посуд.

Хід роботи

Майстер виробничого навчання ділиться своїм професійним досвідом і демонструє приготування десерту з шоколаду.

Десерт – це вже добре, а якщо це шоколадний десерт, то така страва сама собою принесе свято в будь-яку оселю. Шоколад у всьому світі є улюбленими ласощами дітей і дорослих. Цей продукт допомагає підняти настрій, активізувати роботу головного мозку і принести справжнє задоволення.

Важко уявити святковий стіл без десерту. Поєднання гіркого і солодкого смаку вже багато років дивує світ. Найпоширенішими десертами з шоколаду у всьому світі вважаються торти і цукерки. Солодкі десерти з шоколаду – гідне завершення будь-якої трапези. А яке неповторне поєднання фруктів із шоколадом! Такий десерт нікого не залишить байдужим.

Це цікаво знати:

Какао і шоколад отримують з бобів тропічного шоколадного дерева. Усередині плоду какао (бобу) міститься насіння, що є гірким, терпким на смак і характерним ароматом.

Зібране насіння звільняють від м'якоті і піддають ферментації протягом 2-7 діб. За цей період, в результаті складного біохімічного процесу, воно набуває коричневого забарвлення, приємного аромату і смаку. Висушені зерна какао містять: води –4-6%, жиру (масло какао) – 51-54%, крохмалю – 7-10%, алкалоїдів (теоброміну і кофеїну) – 1-1,5%, а також дубильні речовини, кислоти та мінеральні сполуки.

Шоколад, у першу чергу, готують на основі какао-порошку, який отримують з какао-бобів. У деяких країнах не існує стандартів виробництва темного шоколаду, а тільки молочного або напівсолодкого. Більше того, в різних країнах можуть бути абсолютно різні стандарти, саме тому шоколад, привезений із різних країн, має зовсім різний смак[2].

Чорний шоколад

Для справжніх гурманів не існує іншого шоколаду, окрім чорного. У ньому міститься від 56% до 90% тертого какао. Виробляють чорний шоколад при температурі 31,1-32,7 °С, він містить у 2-5 разів більше теоброміну, ніж молочний шоколад. При купівлі продукту перевагу варто віддавати маркам із високим відсотком вмісту плодів какао-дерева. Особливо важливо враховувати це правило, якщо ви купуєте його для теплової обробки або з іншою кулінарною метою [2].

Молочний шоколад

В цьому сорті менше какао-бобів і більше цукру, ніж у чорному, а також він містить молоко або молочний порошок. Виробляють молочний шоколад при температурі 28,9-30,5 °С. Молочний шоколад більше підходить для прикраси тортів і тістечок. Еталонний смак повинен бути вершковим, але не занадто солодким. При купівлі варто звернути увагу на перелік інгредієнтів, наведених на упаковці. Якщо виявиться, що виробник замінив какао-олію рослинною олією, відмовтесь від купівлі [2].

Білий шоколад

Шоколадом цей продукт можна назвати з великою натяжкою. Переважно він складається з какао-олії, сухого молока і цукру. На відміну від інших сортів шоколаду, білий шоколад не містить шоколадного лікеру і какао-порошку. Для кулінарного використання краще застосовувати хороші марки білого шоколаду. Головне правило – при розтопленні використовуйте делікатну температуру. Перегрітий білий шоколад стає зернистим і втрачає смак [2].

Слово майстра виробничого навчання:

Я дуже люблю полуницю, але їсти її у чистому вигляді, без нічого – справжнє випробовування для шлунка, а засипати цю ягоду цукром і залити сметаною – хороший варіант, але дуже банальний. Хочу запропонувати рецепт, який допоможе за декілька хвилин перетворити звичайну полуницю за допомогою двох плиток шоколаду на справжній десерт, зовнішній вигляд якого відмінно доповнюється чудовим смаком.

Всі ми знаємо, що полуниця дуже корисна в будь-якому вигляді (в розумних межах, звичайно), а от шоколад вважається не дуже корисним. Багато хто думає, що шоколад піднімає настрій, але шкідливий для шкіри і фігури, але це зовсім не так. Справжній чорний шоколад містить багато магнію і кальцію,позитивно впливає на м'язи і серцево-судинну систему, підвищує тонус організму і сприяє виробленню ендорфінів, так званих «гормонів щастя». Шоколад містить дуже багато калорій, але в розумних дозах для фігури він нешкідливий, тому що його калорії «спалюються» організмом в першу чергу, і на боках, відповідно, нічого не відкладається. Глюкоза необхідна для відновлення м'язів і хорошої роботи мозку, тому якщо ви прийшли з тренування або посилено працюєте над проектом – сміливо йдіть за шоколадкою. Все вищезазначене відноситься лише до теперішнього чорного шоколаду, молочний шоколад має більш ніжний смак, але його позитивна дія на організм набагато нижче. Білий шоколад взагалі, по суті, не шоколад, але зате який смачний!

Важливо вміти відрізнити шоколад від дешевої підробки. Справжній шоколад плавиться при температурі 33 °С, тому в руках він тане. Дешевий і низькоякісний аналог шоколаду з какао і жирів в руках танути не буде.

Сировина для приготування десерту «Полуниця в шоколаді»:

- полуниця – 1 кг;
- шоколад чорний – 200 г;
- шоколад білий – 200 г.

Послідовність приготування десерту «Полуниця в шоколаді»:

1. Ягоди полуниці ретельно миємо у воді і просушуємо за допомогою паперового рушника.

2. Чорний і білий шоколад дістаємо з упаковок, розламуємо на дрібні шматочки, кладемо їх у ємність і розтоплюємо на водяній бані або в мікрохвильовій печі.

3. Полуницю насаджуємо на дерев'яну паличку і занурюємо на дві треті частини в розтоплений шоколад. Чергуючи то білий, то чорний шоколад, щоб ягоди вийшли двох видів. Довго в гарячому шоколаді намагаємося ягоди не тримати, щоб вони не стали занадто м'якими.

4.Чекаємо, доки шоколад на ягодах застигне.

5. Готуємо шоколадні корзинки (використовуючи силіконові форми). Форми змащуємо розтопленим чорним шоколадом і залишаємо у холодильнику.

6. Готуємо ганаш (суміш шоколаду і вершків).

7. На дно шоколадної корзинки за допомогою кондитерського мішка висаджуємо ганаш і ставимо полуницю.

8. Десерт можна оздобити віялом або стружкою з шоколаду [3].

Майстер-класи все ширше використовуються в освітньому процесі як оригінальний метод навчання. Великим плюсом при проведенні майстер-класу є представлені майстрами оформлені буклети, методичні розробки та ілюстративні матеріали.

На закінчення відзначимо, що майстер-клас –це двосторонній процес, який створює нові можливості для його учасників. Для майстра –це можливість представити себе, свої досягнення, дізнатися думку інших про свої професійні уміння та знайти однодумців. Для

учасників – це можливість оволодіти новими прийомами майстерності, що забезпечить отримання високих результатів у професійній діяльності,та як наслідок – досягнення якісно нового рівня підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.

Література:

1. Коблова О, Танько Т. // Учительская газета. – 2003. - №49
2. Шоколад [Електронний ресурс]. – Режим доступу:https://www.wikizero.com/uk/Шоколад.
3.Десерт «Полуниця в шоколаді» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:https://laminute.com.ua/uk/десерти/десерт-полуниця-в-шоколаді/.

А.М. Пеньковий

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ ТЕОРЕТИЧНОГО ТА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ З ОПОРЯДЖУВАЛЬНИХ ПРОФЕСІЙ

Постановка проблеми. Сучасний ринок праці досить вимогливий до кваліфікованого робітника. Всі роботодавці бажають мати сформованого, професійно обізнаного, всебічно розвиненого працівника, тобто компетентного у всіх питаннях своєї професії і не тільки. При цьому, всі сподівання в підготовці майже універсального робітника покладаються цілком на професійні заклади без участі роботодавців.

Є поодинокі випадки надання допомоги закладам освіти від будівельних організацій у вигляді засобів навчання, інструментів та матеріалів відповідно до професій. Як підготувати висококваліфікованого компетентного робітника, який буде відповідати вимогам ринку праці, якщо не має достатньої матеріальної бази? Розраховувати тільки на ресурси Інтернету? Тоді можливе одностороннє навчання – це теоретичні знання. А практичні заняття будуть занедбані.

Аналіз попередніх досліджень. Не один рік поспіль у професійній освіті так і відбувається, що теорія на багато кроків іде вперед від практичних занять за новими технологіями, які на практиці часто неможливо показати. Матеріальна база вносить великі корективи в розвиток компетентностей учнів. Ідеальним варіантом навчання учнів є можливість закріпити практично те, що вивчалось на теорії. Щоб цього досягти, кожен професійний заклад та вся освіта має працювати над проблемою тісної співпраці закладів професійної (професійно-технічної) освіти із роботодавцями або виробниками будівельної продукції. Якщо останні часто відгукуються на пропозиції співпраці, тоді з роботодавцями дуже важко домовитись про співпрацю. Вона полягає в наданні матеріальної чи фінансової допомоги закладам освіти, проведення професійних майстер-класів, проведення виробничого навчання на базі підприємств із використанням їх матеріальної бази. Тоді роботодавці не шукали б невідомих робітників, а підготовляли для себе професіоналів разом із закладами професійної (професійно-технічної) освіти.

Дуже часто іноземні благодійні фонди фінансово допомагають розвитку навчальних закладів створенням міжрегіональних професійних центрів з окремих професій.

З 2014 року адміністрація Вищого художнього професійно-технічно училища №5 міста Вінниці (далі – ВХПТУ №5) започаткувала німецько-український проект із підготовки робітників за професією «Маляр. Реставратор декоративно-художніх фарбувань». Саме за цим проектом відбулось поєднання модульного навчання німецьких та українських стандартів, що дало змогу створити певну систему навчання. Новий спосіб вивчення технологій професій показав

^^ ***© А.М. Пеньковий***

реальний якісний розвиток компетентностей в учнів. Цьому посприяло не лише підвищення рівня матеріальної бази від благодійників, а й новий спосіб застосування всім відомих інтерактивних методів навчання.

Мета статті: ознайомити із методами формування ключових компетентностей кваліфікованого робітника на базі ВХПТУ № 5 м. Вінниці в рамках українсько-німецького проекту з підготовки малярів та реставраторів; навести приклади завдань, які ставляться перед учнями, та показати поєднання теорії з практикою з використанням сучасних засобів навчання.

Виклад основного матеріалу. Для всебічного розвитку майбутнього робітника найбільше зустрічаються такі компетентності: уміння навчатися впродовж життя, загальнокультурна, громадянська, підприємницька, соціальна, здоров'язберігаюча, інформаційна. Всі ці компетентності можуть переплітатись між собою, навіть на одному уроці. Важливо готувати учнів до реалій життя, вміти працювати не тільки в конкретній організації, в колективі, а й самостійно приймати замовлення від клієнтів, організовувати власну професійну справу,тобто мати підприємницькі здібності.

Щоб цього досягти, теми уроків опоряджувальних професій технологічного процесу подаються учням як замовлення клієнта. Мотивація всіх уроків спецтехнології є невід'ємною частиною від мети. Важливо, щоб учні разом із викладачем формували мотивацію, це дає змогу глибше розуміти потребу вивчення технологій. Для цього учням пропонується скласти легенду замовлення від клієнта, де необхідно включити вибір матеріалу, стиль способу опорядження, кольорове оформлення, кошторисні розрахунки. Відповідно до теми перед учнями ставиться завдання за суворою закономірністю – організація підготовки до роботи, організація робочого місця, виконання робіт. Такий підхід до виконання будь-якого замовлення формує в учнів будівельну культуру, потребу вміло організувати себе для якісного виконання замовлення.

Розвиток художнього смаку, розуміння доцільності виконання робіт можна розглянути на прикладі тем із фарбування поверхонь. Щоб виконати фарбування, важливо підібрати кольорове оформлення. Вільно придуманий колір учнями не буде розвивати в них творчості. Краще повідомити про підбір стилю, адже важливо врахувати призначення об'єкта, вплив кольору на людину, навіть сторони горизонту. В практичній діяльності варто давати учням зразки кольорів, які необхідно зробити, при цьому учні мають виконати викраски – спроби підібрати кольоровий тон. В реальних умовах праці саме це і чекає майбутнього робітника, коли замовнику необхідно представити кольорові тони, а потім втілити їх в роботі (рис. 1).

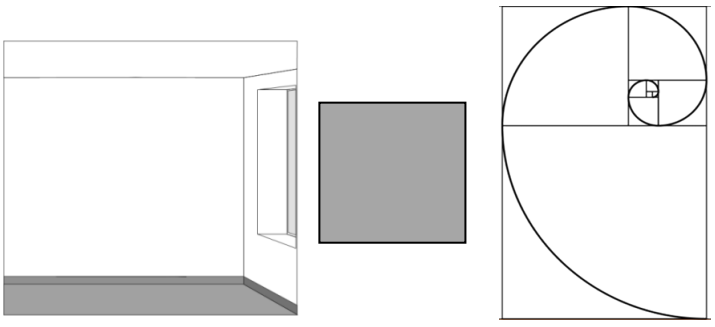

а) б)

Рис. 1. Завдання: підібрати кольори оформлення кімнати – а), та виконати розбілення чи затемнення по квадратах у спіралі Архімеда за зразком кольорового тону – б).

На уроках теоретичного навчання учні мають можливість виконати це завдання в спеціально обладнаному комп'ютерному класі. Роботу виконують у найпростіших графічних редакторах чи спеціальних, наприклад, CorelDraw. За відсутності спеціального кабінету можна використовувати на окремих практичних уроках звичайний кабінет інформатики. А також проводити бінарні чи інтегровані уроки.

Важливо в учнів здійснювати ***розвиток здатності порівняльного аналізу***. Для розуміння технологічного процесу фарбування та формування навиків роботи, учням пропонується перегляд відеороликів та обговорення їх. Важливим є порівняльний аналіз показів прийомів роботи як викладачем, так і майстром із тим, що переглянуто на відео. Якщо відео не авторське, часто в ньому присутні неточності, розбіжності в технології. Учні тоді краще розуміють, що є еталоном якості. У ВХПТУ № 5 м. Вінниці є звичним явищем створювати авторські відеоролики та технологічні картки спільно викладачами та майстрами виробничого навчання. Звісно, такий навчальний матеріал є показником якості. Його можна використовувати як зразок для проведення самоконтролю учнями своєї навчальної діяльності.

Розвиток логічного мислення можна формувати багатьма способами. Ми часто практикуємо показ фото-презентацій з окремими технологічними моментами на закріплення отриманих знань. Фото таких моментів може бути з Інтернету, а краще, щоб були авторські, які фіксують роботу учнів та майстрів виробничого навчання. Учні мають дати характеристику етапу, вказати на можливі порушення в роботі. Обговорення проводиться в індивідуальній формі та в роботі малими групами, коли можна поділити між учнями цілі обговорення. Наприклад, один учень має прослідкувати за організацією робочого місця, другий – за використанням матеріалів та інструментів, а інші перевіряють дотримання вимог охорони праці, технологію виконання робіт, якість роботи тощо.

На кожному уроці учнів необхідно привчати здобувати інформацію, досліджувати явища, мислити, аналізувати результати. Великим джерелом інформації є Інтернет, але не всюди є до нього доступ. Необхідно створювати джерела інформації як педагогам, так і учням, зокрема технологічні картки, відеоролики, технологічні посібники та ін. Те, що можна роздрукувати, згодиться як роздатковий матеріал для самостійного опрацювання учнями. Важливо навчити учнів працювати з такими інформаційними джерелами. Наприклад, при роботі з каталогами інструментів та матеріалів потрібно підібрати інструменти, скажімо, для фарбування вітальні з представлених у каталозі-збірнику. Він може бути в електронному вигляді чи друкованому. Фарбу, ґрунтовку,колір – вибрати також із каталогу за відповідними ознаками та вимогами, які формуються від побажань замовника, призначення приміщення, впливу довкілля.

Доведено, що інструменти та матеріали, які згруповані по блоках за призначенням, легше запам'ятовуються, й учні можуть швидше підібрати їх при виконанні певної роботи. Наприклад, створити блок вимірювальних інструментів для роботи з розчином, для обробки певного матеріалу (різання), підготовки поверхні, фарбування. Головне – встановити учням правильну послідовність робіт конкретного завдання і тоді легко підібрати інструменти та матеріали до всіх етапів.

Кожна тема уроку повинна містити блок із вирішення проблемних завдань. Наприклад, учні отримують завдання з вирішення неякісних результатів фарбування. Вони мають пояснити причини виникнення дефектів та знайти шляхи виправлення й уникання браку в роботі. Створення проблемних ситуацій базується на відеофрагментах, ілюстраціях, демонстраціях робіт з умисним порушенням технологічних моментів викладачем чи майстром. Учень може здійснювати аналіз явищ, передбачати результат, запобігати помилкам, браку в роботі.

Визначити для себе пріоритетні напрями виконання певної роботи, що приведе до успіху, отримання якісних показників.

Збереження здоров'я. Всі технологічні етапи будь-якої теми можна супроводжувати повідомленнями про можливі травми в роботі, а учні повинні пояснити, що порушено і як запобігти. А ще, як варіант, винести окремим невеликим блоком у вигляді проблемних ситуацій про можливі травми, їх причини, запобігання, надання першої допомоги. По можливості, варто показувати відеоролики з порушенням безпеки праці та аналізувати. Спосіб аналізу визначає той, хто проводить урок. Наслідки потрібно завжди розглядати із способами виправлення порушень. Формування цієї компетентності вважається не завершеним, якщо не розглядати засоби і способи надання першої допомоги при травмах. Інформацію можна опанувати самостійно учнями за завданням від педагога або отримати у вигляді пам'яток як роздатковий матеріал.

Формування підприємницьких здібностей. Будь-яка робота потребує обговорення кошторису на матеріали та вартість. Учням пропонується скласти договірну ціну робіт відповідно до теми, яка вивчається. Порахувати об'єми робіт, кількість вибраних матеріалів. Для підвищення інтересу в кожного учня може бути свій набір матеріалів та індивідуально зазначені параметри об'єкта. Наприклад, різні фарби мають різні витратні параметри, фасування.

Викладачами та майстрами виробничого навчання розроблені різнорівневі розрахункові завдання по всіх матеріалах та поверхнях для виконання опоряджувальних робіт. Наявні авторські формули для зручного розрахунку. Також учні використовують прайси на виконання робіт, які оновлюються щомісяця.

Доведено, що в учнів підвищується інтерес до розрахунків, коли потрібно виконати обміри реального об'єкта та порахувати існуючі матеріали та ще й вказати актуальну вартість матеріалів і робіт. Вони мають знати вартість кожної роботи окремо та за весь ремонт і приймати рішення – як встановлювати оплату своєї праці в залежності від домовленості із клієнтом, чи за етапами, чи за весь об'єм робіт в цілому.

Соціальний напрям. Доцільно звертати увагу учнів на індивідуальні особливості виконання завдання та роботу бригади, поділ праці, доручень, організацію поточного виконання робіт, поділ об'єкта на захватки. Під час теоретичних відповідей учнів, а на виробництві при виконанні робіт, доручати учням проводити самоаналіз та контроль результатів самостійно, звісно з перевіркою викладачем чи майстром. Можна розробляти картки самооцінювання учнями результатів своєї діяльності (рис. 2).

Тема «Фарбування вітальні»

Картка оцінювання

учня _____ 27.02.18

Завдання		Оцінка
1. Тести		
2. Фото-презентація		
3. Описове порівняння матеріалів		
а. Назва матеріалу:	б. Назва матеріалу:	
4. Презентація – цікаві факти.		
5. Розрахункове завдання.		
6. Пояснення відеоролика.		

Рис. 2. Картка самооцінювання діяльності учня на уроці

На підсумкових уроках практикується проведення рольових завдань учнями, де необхідно кожному учневі побудувати модель виконання замовлення на конкретний вид робіт. В реальному житті будь-яка робота розпочинається із обговорення завдання і умов виконання із замовником, а не з підготовки поверхні, що є частим прикладом розгляду технології робіт.

Існує ще один спосіб організувати ділову рольову версію виконання заказу від клієнта. Спочатку обирається замовник, з яким необхідно обговорити варіанти виконання завдання. Виконавцю ж потрібно створити бригаду з виконання ремонтів, кожному призначити виконання певного технологічного етапу. Виконавець (часто здібний учень) зобов'язаний подбати про забезпечення бригади матеріалами, інструментами, засобами індивідуального захисту. Відповідно учасники бригади мають знати використання всього вибраного для роботи. Коли все організовано і домовлено із замовником, учні бригади обирають самостійно послідовність виконання робіт і по черзі повинні довести знання та вміння виконати якість. В такій формі навчання переплітаються всі компетентності в одне ціле.

Перераховане вище можуть виконувати всі учні в різній мірі, а от здібним ще можна пропонувати вивчення тем методом проектів. Проведена апробація таких проектів на уроках та заняттях для контролю отриманих компетентностей – заліки, підсумкові, поетапні атестації. Проект передбачає розглянути будь-яку тему в комплексі всіх заходів, що в реальності потребує кожна робота. Від замовлення клієнта до повної організації виконання опорядження. Учні складають легенду замовлення, диспозиційний план, описують всі заходи, пов'язані з темою. Результат роботи презентують на комп'ютері. Такі дослідницькі праці дуже корисні для учнів. Вони мають змогу в комплексі розглянути опоряджувальні роботи, мати уяву про масштаби планування та реалії втілення проекту в життя.

Завдання підбирає викладач чи майстер виробничого навчання, складність якого залежить від здібностей учня. Презентація може мати такий зміст:

- Опис об'єкта.
- Замовлення клієнта.
- Опис вибраного стилю.
- Обґрунтування вибору інструментів та матеріалів.
- Диспозиційний план.
- Економічна частина.
- Організація праці.
- Правила безпеки праці при виконанні робіт.

Замовлення клієнта може бути на окрему роботу об'єкта (наклеїти шпалери) – це завдання для слабких учнів. Замовлення на комплекс робіт (виконати ремонт у кімнаті, скажімо, вітальні) – це для більш здібних учнів. Приклад замовлення:

ЗАМОВЛЕННЯ КЛІЄНТА

Завдання: реставрувати вітальню в італійському стилі.

Побажання:

- Застосувати екологічні матеріали.
- Вікна та двері пофарбувати в білий колір.
- Стелю пофарбувати в білий колір.
- На стінах виконати комбіноване опорядження: паперові оливкові шпалери, фарбування під відтінок шпалер, вставки-вікна зі шпалер на фарбованих стінах.
- Підлога – мармурова плитка.

В розробці такого проекту учень повинен врахувати все:по-перше, створити легенду існуючого покриття до ремонту, по-друге, знати способи змінити такі покриття,бути здатним

запропонувати стилі опорядження, підбір матеріалів, кольорів, важливобути готовим до того, що замовник завжди захоче знати вартість робіт, витрати матеріалів, витрати коштів на матеріали, їх кількість закупівлі. Не можливо домовитись про вибір матеріалів, якщо не знати їх властивості, призначення.

Підбір кольорового оформлення, виконання розрахунків, схем, роботу з каталогами, відеороликами, опрацювання технологічної інформації, створення проектів – все це та багато іншого, учні мають змогу виконувати на комп'ютерах.

Особливої уваги потребує структура диспозиційного плану виконання робіт, що представляє собою своєрідний план дій з виконання замовлення від початку до кінця створеної легенди на виконання робіт. Кожна дія містить короткий опис, доповнення (рис. 3).

На уроках виробничого навчання учні працюють на спеціальних тренувальних стендах та гіпсокартонних конструкціях, які імітують приміщення будинку. Матеріальна база дозволяє теоретичні знання втілити в практичні навики та відпрацювати їх на належному рівні. Майстри виробничого навчання застосовують всі відомі методи навчання та ті, що описані вище. Велику роль відіграють в навчанні майстер-класи від майстрів в/н, здібних учнів та представників відомих фірм – виробників будівельної продукції.

ДИСПОЗИЦІЙНИЙ ПЛАН

№	Позиція	Інструменти	Матеріали	Примітки
1	Огляд об'єкта, обговорення завдання із замовником.	Блокнот, ручка	_	Оглянути приміщення,щоб знати подальші дії.
2	Укласти і підписати договір з замовником у 2-х примірниках	Комп'ютер, принтер, зразки (бланки)типового договору, узгоджені з юристом.		Узгодити час та оплату виїзду на об'єкт.
3	Виконання проекту опорядження. Виконати розрахунки. Узгодити проект з замовником.	комп'ютер, принтер. Рулетка, блокнот, ручка, калькулятор	Папір, пензлі фарби	Підготувати ескізний проект. Виконати кольорові викраски.
4	Підготовка об'єкту до роботи, забезпечення матеріалами та інструментами.	Ножиці або ножик.	Скоч , клейонка.	Організація захисних покриттів, закупка, перевезення, складування матеріалів.
5	Очищення поверхні від бруду і пилу.	Шпатель, щітка мякловиця.	_	-

№	Позиція	Інструменти	Матеріали	Примітки
6	Грунтування поверхні.	Щітка мякловиця.	Грунтівка ҐРУНТІВКА EXL SAMTGRUND HELLGRAU XRPU B1 10 LT. Caparol Capatect Putzgrund 610 25 кг біла	Для кращої адгезії.
7	Шпатлювання стартовою сумішшю.	Шпателя, міксер, правило, рівень	Шпатлівка, армувальна сітка, кутники.	Для вирівнювання поверхні.
8	Шліфування поверхні.	Терка.	Шліфувальний папір.	Круговими рухами та врозбіг
9	Шпатлювання фінішною сумішшю.	Шпателя, міксер.	Фінішна шпатлівка.	Наносити тонким шаром шпателем і випладжування
10	Шліфування поверхні.	Терка.	Шліфувальний папір.	Для ідеального вирівняння поверхні.
11	Грунтування поверхні.	Щітка мякловиця.	Грунтівка.	Для видалення пилу.
12	Розмічання поверхні згідно плану робіт.	Олівець, відбивальна шнурка	Малярний скотч	Розмітка меж фарбування та розташування шпалер

Рис. 3. Фрагменти диспозиційного плану виконання замовлення ремонту

Такі заходи неодноразово відбувались у ВХПТУ № 5 м. Вінниці. Жоден учень не може бути байдужим до таких показів робіт, ще й коли є можливість самому спробувати виконати запропоновані роботи новими матеріалами та інструментами. Тому важливо проводити такі заняття, це дає змогу підвищити інтерес учнів до професії, виконання окремих видів робіт та

рекламування певної продукції. Роботодавці могли б проводити такі майстер-класи на реальних об'єктах для учнів під час виробничого навчання, проте не мають бажання.

Під час проведення майстер-класів обов'язково потрібно знімати фото- та відеоматеріали. Це буде чудовим підґрунтям для вивчення окремих технологічних етапів виконання робіт та можливістю виконання порівняльного аналізу цих етапів у виконанні майстрів та учнів. Майстри виробничого навчання мають можливість організувати змагання учнів при виконанні певної роботи, що сприяє розвитку конкуренції та вдосконалення навиків учнів. Це можна робити не тільки з однаковими видами робіт, а також з виконанням різних пропозицій опорядження поверхонь. Принцип такий: чиє опорядження краще, той отримає дозвіл від замовника на виконання ремонту. Приклади роботи учнів на навчальних стендах зображені на рис. 4.

Рис. 4. Приклади виконання опорядження учнями на навчальних стендах

Приклад завдання від майстра виробничого навчання на виконання однакової роботи учнями:

Завдання 1.	**Виконати проект кольорового оформлення кабінету математики. (максимальна кількість балів -15)**
Дано:	- Заготовку для проекту кольорового оформлення на аркуші А4. - Кольоровий тон дерев'яної поверхні – білий. - Кольоровий тон підлоги, дубовий паркет, лакований. - Заданий кольоровий тон.
Виконати:	- Точне замішування заданого кольорового тону. - Виконати одне рівномірне розбілювання і одне затемнення. - Слід виконати проект кольорового оформленняданих у завданні поверхонь у кольоровому тоні, який задано, та в кольорових тонах, які застосовуються для оформлення.
Критерії оцінки	- Оптична дія кольору та контраст. - Чистота виконання.

Завдання 2.	**Поклеїти поверхню стіни скловолокном під пофарбуваннята покрити фарбою. (максимальна кількість балів -25)**
Дано:	- Поверхня стіни, підготовлена для наклеювання скловолокна.
Виконати:	- Поверхню поклеїти скловолокном під пофарбування. - Поверхню скловолокна покрити дисперсійною фарбою відповідно до проекту кольорового оформлення.
Критерії оцінки	- Технічність виконання наклеювання скловолокна. - Рівномірне нанесення фарби. - Повнота покриття фарбою поверхні. - Чистота виконання. - Точне обрамлення (виконання меж) поверхні.

Завдання3.	**Покрити фарбами сталеві пластини (максимальна кількість балів -10)**
Дано:	- Необроблена прямокутна сталева дошка.
Виконати:	- Підготувати необроблену сталеву пластину до нанесення відповідних фарб та покрити антикорозійною ґрунтовкою. - Завершальне покриття фарбою – емаль на основі алкідної смоли з середнім рівнем блиску. - Показати шари матеріалу, який нанесено на металеву поверхню. - Нанесення фарби слід виконувати поролоновим малим валиком.
Критерії оцінки	- Підготовка основи. - Нанесення шарів відповідного матеріалу. - Наявність потьоків фарби. - Наявність пилу у фарбовому покритті.

Висновок. Системна робота над створенням умов розвитку компетентностей учнів разом із викладачами та майстрами виробничого навчання у ВХПТУ № 5 м. Вінниці дала свій позитивний результат з першим випуском учнів в рамках українсько-німецького проекту. Понад 50 % учнів склали іспит теоретичних знань і практичних вмінь на десять та одинадцять балів. Всі вихованці змогли успішно працевлаштуватись.

В статті чітко прослідковувались завдання громадянської компетентності, вони присутні на кожному занятті, проте їх необхідно розпізнати. Постійно учням надається можливість порівнювати продукцію вітчизняного виробника та іноземних партнерів. Фінансування проекту німецькою стороною хоча і направлене було на вивчення матеріалів і технологій саме німецьких виробників, але з чітким бажанням підготувати висококваліфікованого робітника саме для українських замовників. Обрані матеріали і технології покликані застосовувати екологічно чисту продукцію, вміти економно використовувати всі ресурси, створювати конкуренцію на ринку праці якісним виконанням робіт та помірними цінами за їх виконання. Всі ці моменти відносяться до громадянської компетентності.

Л.В.Русіна

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ ІЗ ПРОФЕСІЇ «ОЗДОБЛЮВАЛЬНИК» ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ БІНАРНИХ УРОКІВ

Учитель повинен обійняти ціле море світла
задля того, щоб дати учню іскорку знань.
Василь Сухомлинський

Методика викладання предмета «Спеціальна технологія» – це складна наука про зміст і методи, організаційні форми й засоби навчання, виховання та розвитку учнів у процесі оволодіння будівельними спеціальностями. Процес вивчення даного предмета є цілеспрямованою взаємодією викладача, майстра і учнів, в ході якої вирішуються завдання підготовки учнів як професійних робітників будівельної галузі.

Завдання викладача полягає передусім у тому, щоб максимально активізувати внутрішні ресурси учнів. Для цього педагогу потрібно знайти такі підходи, форми й способи організації навчання, які апелювали б до власного досвіду учня, активізували б його емоційну, інтелектуально-вольову, моральну сфери, підключали б до процесу пізнання. Саме тоді учень відчуватиме власну причетність до всього, що відбувається на уроці. Однією з таких форм навчання є бінарні уроки.

Мета цієї статті – показати практичну цінність бінарних уроків як одного з напрямів інтегрованого навчання.

Бінарний урок – це урок, де проявляється творчість двох педагогів, яка переростає у творчість учнів. Вивчення будь-якої проблеми на межі двох наук – це завжди цікаво. Такий вид діяльності викликає високу мотивацію, спонукає до творчого пошуку і захоплює учнів. До того ж, бінарні уроки в системі освіти – швидше, виключення, ніж правило. Їх проводять не часто, перш за все, як відкриті уроки. І це пояснюється тим, що їх важко узгодити з навчальною програмою двох, а тим паче, більшої кількості навчальних предметів. Звичайно, бінарні уроки проводяться на основі творчого застосування матеріалу, і на таких уроках вирішуються цікаві, практично значущі і доступні учням проблеми міжособистісної взаємодії. Результати такої роботи мають практичну цінність. Бінарні уроки вимагають ґрунтовної підготовки як викладачів, так і учнів – це ще одна причина щодо неможливості проводити їх часто. Але, в той же час, такий урок проводиться не заради зовнішнього ефекту, а для систематизації знань, формування переконань через поєднання предметів та є важливим етапом у формуванні світогляду учня, розвитку його мислення.

Методику проведення бінарних занять досліджували С. Базиль, О. Бобир, О. Клевцова, М. Ковальчук, О. Красик, Г. Липак, О. Оробчук, В. Рекуненко.

Бінарний урок (від лат. binarius – подвійний) – різновид інтегрованого уроку, що органічно поєднує вивчення двох предметів, наприклад, спеціальної технології та виробничого навчання Бінарне заняття – нестандартна форма навчання для реалізації міжпредметних зв'язків, заняття ведуть два педагоги, це є заняття, яке побудоване на тісних міжпредметних зв’язках. Для ефективного проведення бінарних уроків необхідно дотримуватися певних умов, а саме:

- правильне визначення об’єкта вивчення, ретельний відбір змісту уроку;

ˆˆ ***© Л.В.Русіна***

- високі професійні якості викладачів, що забезпечать творчу співпрацю викладачів і учнів при підготовці до уроку;
- включення самоосвіти учнів у навчальний процес;
- використання методів проблемного навчання, проектної роботи, активізація розумової діяльності на всіх етапах уроку;
- обов'язкове врахування вікових психологічних особливостей учнів;
-продумане поєднання індивідуальних і групових форм роботи.

Учні люблять такі уроки і завжди чекають на них. А це головне мірило того, що такі уроки потрібні, і вони – не данина моді, а необхідність сучасного освітнього простору. Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що бінарні уроки сприяють активізації пізнавальної діяльності учнів, активному, емоційному сприйняттю нових знань. Важливим етапом підготовки до бінарного уроку є спільне, ретельне планування**.**

Розглянемо приклад бінарного уроку, який може бути використаний при підготовці штукатурів.

ПЛАН УРОКУ

Спеціальність: «Штукатур».

Тема програми:«Опорядження поверхонь простою штукатуркою».

Тема уроку: «Нанесення розчину на поверхню, розрівнювання півтерками та затирання терками».

Мета уроку:

Навчальна: формування в учнів знань та умінь при нанесенні розчину на поверхню та його розрівнювання; вироблення навичок майбутніх робітників до самостійної роботи.

Розвиваюча: сприяти формуванню в учнів самостійності, розвивати практичне творче мислення, засвоєння виробничих навичок, навичок контролю та самоконтролю.

Виховна: виховати в учнів любов до прекрасного, до праці; охайність до свого зовнішнього вигляду, до робочого місця, виконаних робіт, повагу до своєї професії.

Тип уроку: комбінований із практичним застосуванням знань, умінь та навичок.

Вид уроку: формування початкових вмінь.

Комплексно-методичне забезпечення уроку: інструкційно-технологічні картки, інструкції, кваліфікаційна характеристика «Штукатур ІІ розряду», плакати: «Підготовка цегляних поверхонь», «Нанесення шарів обризку і ґрунту на стіни», «Розрівнювання та затирання розчину».

Обладнання, інструменти та матеріали:

- штукатурні лопатки – 22 шт.;
- півтерки – 22 шт.;
- сокіл – 16 шт.;
- терки – 22 шт.;
- щітки макловиці – 15 шт.;
- відро з водою – 8 шт.;
- ящики з розчином – 8 шт.;
- контрольно-вимірювальні рейки – 8 шт.;
- набір інструментів для підготовки поверхонь.

Місце проведення уроку: майстерня оздоблювальників.

ХІД УРОКУ

І. Організаційна частина.

- Перевірка наявності учнів.

- Перевірка готовності учнів до уроку.
- Відповідність та наявність робочого спеціального одягу.

II. Вступний інструктаж.

1. Повідомлення теми програми.

2. Повідомлення теми уроку.

3. Повідомлення мети уроку.

4. Мотивація уроку:

Штукатурка належить до великої групи опоряджувальних робіт. Виникла ця професія дуже давно, близько 5 тисяч років тому. З роками змінювався світ, змінюються технології. Ви навчаєтеся на першому курсі найпрекраснішої, мирної професії. Тепер багато чого змінилося в технології і методах штукатурних робіт, але незмінним залишається їхнє призначення: надавати окремим приміщенням і цілим будинкам естетичного вигляду. Це штукатури готують будинок або споруду під остаточне оздоблення – фарбування або облицювання. Тому ваше завдання вчитися, щоб отримати професію і бути хорошим спеціалістом.

Актуалізація опорних знань.

1. Який інструмент, пристосування необхідні, щоб виконати намазування штукатурною лопаткою на стіни?
2. У якому напрямі ви намазуватиме розчин на стіни?
3. Якою є товщина набризку за ручного способу накидання штукатурки?
4. Якої рухливості розчин використовують для накривки?
5. Якими рухами півтерка розрівнюють спочатку розчин на стелі?
6. Які рухи правилом ви виконуватимете за розрівнювання розчину на стіні?
7. Які рухи правилом ви виконуватимете за розрівнювання розчину на стелях?
8. Які правила техніки безпеки слід виконувати під час роботи на висоті?
9. Яких правил електробезпеки треба дотримуватися під час роботи з машинами і механізмами?
10. Якої концентрації розчин соляної кислоти використовують для знежирення поверхонь?
11. Які правила техніки безпеки слід виконувати під час роботи з ручним інструментом?
12. Яких правил особистої гігієни слід дотримуватись, працюючи на будівництві?

Всі відповіді учнів супроводжуються показом технологічних операцій під контролем майстра виробничого навчання.

Завдання.

Для закріплення матеріалу з підготовки поверхонь під обштукатурювання учні повинні розставити в правильній послідовності операції згідно з технологічними умовами.

1. Розчищення швів цегляного мурування.
2. Очищення поверхонь від лишків розчину.
3. Очищення поверхонь від пилу і бруду.
4. Насікання цегляної поверхні в кількох місцях.
5. Рясне змочування цегляної поверхні водою.

Вивчення нового матеріалу.

Розповідь викладача:

Затирання поверхні коловими рухами та врозгін викладачем та показ практичних операцій майстром виробничого навчання:

Для виконання цього виду робіт використовуємо терки (звичайні або оббиті повстю); штукатурні лопатки, щітка-окамелок, розчин.

Послідовність виконання колового затирання штукатурки така:

1. Якщо поверхня підсохла, змочіть її водою за допомогою щітки-окамелка.

2. Однією рукою візьміть терку з дерев´яним полотном, притисніть полотно до поверхні штукатурки.

3. Робіть колові рухи за годинниковою стрілкою. Зрізуйте ребрами терки нерівності, що трапляються на поверхні.

4. Заповнюйте окремі западини зрізаним розчином.

5. Під час роботи натискайте на терку сильніше там, де опуклість, слабше – там, де виїмка (показ технологічної операції майстром виробничого навчання).

6. У процесі затирання на ребра терки набирається зрізаний розчин. Періодично зчищайте розчин із терки в інвентарний ящик для розчину або у відро, використовуючи цей надлишок для підмазування раковин у штукатурці. У процесі роботи стежте за вологістю поверхні,що затираєте; не затирайте насухо. Інакше пошкодите накривний шар. Стежте за тим, щоб під час затирання на поверхні не було подряпин, раковин, виїмок, опуклостей. За колового затирання сліди, залишені теркою, мають бути мінімальні та однакові.

Затирання штукатурки врозгін

Цей вид виконують як самостійний або відразу після колового затирання, виправляючи його сліди. Прийоми і послідовність виконання затирання врозгін такі:

1. Змочіть поверхню водою, якщо вона підсохла.

2. Терку добре очистіть від розчину, щільно притисніть до поверхні і зробіть прямолінійні рухи згори донизу ; знизу вгору. За затирання врозгін стін заввишки до 4 метрів – виконуйте у два змахи: один зверху від стелі до помостів; другий – від помостів до підлоги (показ викладачем на слайді) .

Якщо затирання врозгін виконують слідом за коловим затиранням, то після колового затирання поверхні площею 0,5 – 1 м, її відразу варто затерти врозгін. Просохлу під час затирання поверхню постійно змочуйте водою.

3. Для остаточної чистоти затирання використовуйте терку з полотном, оббитим повстю чи фетром. Стежте за тим, щоб на поверхні штукатурки не було виїмок, подряпин, незатертих місць тощо.

Після показу технологічних операцій майстер виробничого навчання викликає трьох учнів, які повторюють показ прийомів із послідуючим поясненням послідовності виконання операцій.

Учні отримують практичні завдання.

Роботу оцінюють експерти з числа учнів, які ще раз нагадують кваліфікаційну характеристику штукатура третього розряду.

Учні об'єднуються в малі групи – ланки і приступають до виконання завдання. Учні навчаються працювати в колективі, вчаться самоконтролю та взаємоконтролю, економно витрачати матеріали та бережливо відноситися до інструментів.

III. Поточний інструктаж.

Експерти повідомляють про критерії оцінювання завдань.

Майстер виробничого навчання та викладач проводять цільові обходи робочих місць учнів із метою:

- перевірки правильної організації робочого місця;
- перевірки правильності виконання прийомів;
- перевірки ведення самоконтролю та дотримання правил безпеки праці;
- індивідуального інструктажу.

Експерти повідомляють про критерії оцінювання завдань.

Таблиця оцінювання роботи учнів

Прізвище члена бригади	Зовнішній вигляд	Організація робочого місця	Дотримання правил т/б	Дотр. норми робочого часу	Відповіді на питання	Дотр. вимог тех. послід.	Відповіді на тести	Доповнення	Всього

IV. Заключний інструктаж.

Повідомляємо учням їхні оцінки (порівнюючи з оцінками експертів); запитуємо, чи погоджуються вони з отриманою оцінкою та як би оцінили самі себе.

Для кращого закріплення як теоретичних знань, так і практичних пропонуємо розгадати кросворд та виконати тестові завдання

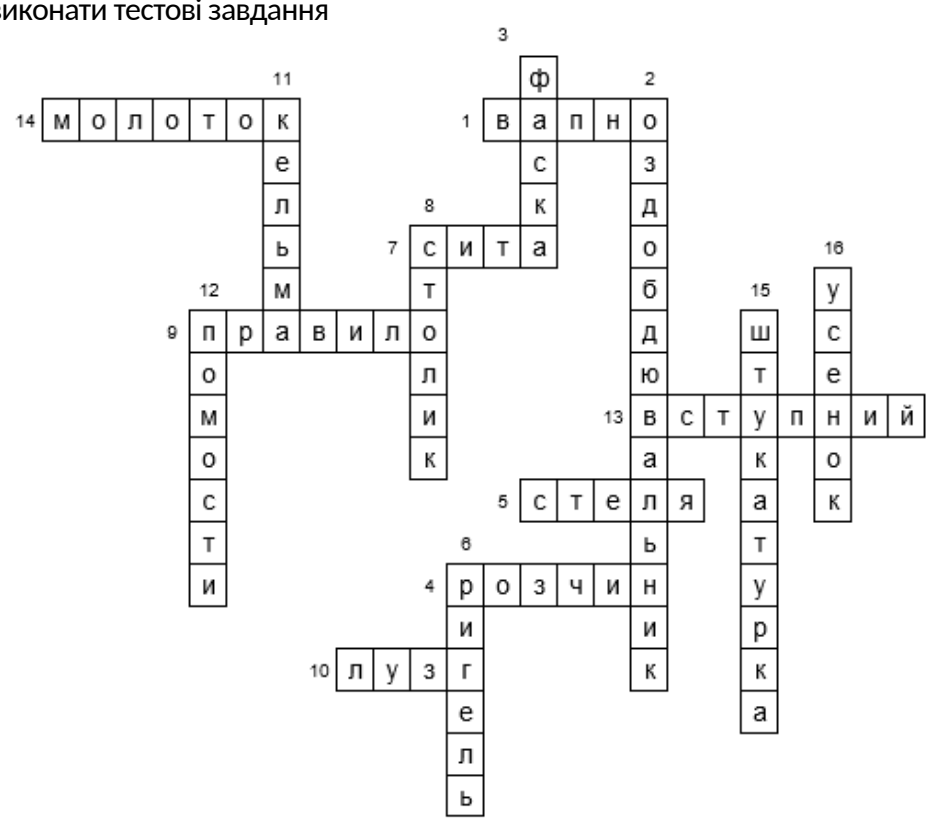

1. Гідравлічна в'яжуча речовина.
2. Професія будівельника.
3. Утворюється у спосіб притуплення усенка, аби попередити обламування кута.
4. Матеріал, що отримують внаслідок затвердіння суміші в'язкої сполуки (цемент), дрібного заповнювача (пісок), затверджувача (вода).
5. Нижня поверхня перекриття будівлі (або його покриття), що обмежує приміщення зверху; сукупність конструктивно-оздоблювальних елементів.

6. Опорна балка, на яку спираються інші несучі елементи будівельних споруд.
7. Пристосування для просіювання сипучих матеріалів та розчину.
8. Пристосування, яке використовують при роботі на висоті.
9. Інструмент для розрівнювання розчину.
10. Внутрішній кут у місцях стикування двох стіна чи стелі та стіни.
11. Інструмент для накидання розчину на поверхні.
12. Пристосування для роботи на висоті.
13. Вид інструктажу перед початком роботи.
14. Інструмент, який застосовують для завдання ударів по зубилу, троянці, зубчатці.
15. Оздоблювальний шар на поверхнях різних конструкцій будівель і споруд (стін, колон,перегородок,перекриттів), що вирівнює ці поверхні, надає їм певної форми, захищає конструкції від вологи, вивітрювання, вогню, підвищує опір теплопередачі.
16. Зовнішній кут, утворений у місцях стикування двох стін.

Майстер виробничого навчання перевіряє прибирання робочих місць та приймає інструменти, розпочинає заключний інструктаж, мета якого – досягнення кінцевого результату, аналіз успіху та недоліків роботи учнів, підводить аналіз роботи кожного учня, порівнюючи їх; розглядає типові помилки, характеризує їх усунення та попередження.

З повагою та розумінням відносимося до кожного учня, до його ставлення щодо виконання завдання.

Тестова перевірка знань:

1. Коли беруться до затирання накривного шару?
а) відразу ж після накидання накривного шару;
б) накривний шар трохи витримують, а потім затирають;
в) після повного висихання розчину накривки.
2. Які терки застосовують для затирання поверхні?
а) дерев'яні;
б) з дюралюмінію;
в) терки, полотно яких оббито повстю, фетром.
3. Що треба зробити, якщо поверхня штукатурки перед затиранням підсохла?
а) нічого, брати і затирати;
б) злегка змочити поверхню щіткою;
в) рясно змочити поверхню.
4. Як Ви зрізатимете нерівності, що трапляються на площі затирання?
а) сильним натиском полотна терки;
б) ребром терки.
5. Що треба зробити, щоб за колового затирання сліди, що залишилися після терки, були мінімальні й однакові?
а) рівномірно натискати на інструмент;
б) затирати змочену поверхню;
в) сильніше натискати на терку в місцях опуклостей;
г) ребром терки зрізати нерівності;
д) робити повторне загладжування накривного шару;
є) використовувати терки, оббиті повстю.
6. Скільки стиків (слідів затирання) має бути за затирання стін у житлових приміщеннях заввишки до 4 м?
а) тільки один стик;

б) тільки два стики;

в) допускається третій стик.

7. Скільки потрібно зробити змахів (рухів), щоб виконати затирання штукатурки в один стик?

а) один;

б) два;

в) три.

8. Які рухи (змахи) ви виконуватимете під час затирання штукатурки врозгін?

а) згори до низу;

б) знизу догори;

в) за діагоналлю.

9. Яке функціональне призначення затирання штукатурки врозгін?

а) виправлення дефектів накривного шару;

б) замазування подряпин, дрібних виїмок;

в) виправлення слідів колового затирання.

10. Яку площу поверхні після колового затирання слід затирати врозгін відразу?

а) 0,5 – 1 м;

б) 1 – 1,5 м;

в) 1,5 – 2 м;

г) 2 – 2,5 м.

Домашнє завдання:

- Опрацювати зошит-завдання за темою«Технологія штукатурних робіт».
- Дати відповіді на тести з теми: «Затирання поверхні врозгін та в кругову».

Рефлексія.

1. Учні висловлюються одним реченням, обираючи початок фрази із рефлексивного екрана на дошці:

- Сьогодні я дізнався…
- Було цікаво…
- Було складно…
- Я зрозумів, що…
- Тепер я зможу…
- Я навчився…
- У мене вийшло …
- Я зміг…

Висновки. Бінарні уроки сприяють активізації пізнавальної діяльності учнів, активному, емоційному сприйняттю ними нових знань, розвитку в них творчого, самостійного, гнучкого мислення. Тому проведення бінарних уроків має оптимальний ефект у групах, де переважають учні з нестійкою увагою, незначним інтересом до оволодіння обраною професією.

Завдяки впровадженню бінарних уроків учні одержують багатогранні знання про об’єкт вивчення, у них формуються вміння переносити знання з однієї галузі в іншу, стимулюється аналітико-синтетична діяльність, формуються уміння аналізувати і порівнювати складні процеси і явища навколишнього світу, що забезпечує формування цілісного сприйняття дійсності як передумови формування наукового світогляду. Ефективність бінарних уроків залежить від дотримання таких педагогічних умов: правильного виділення міжпредметних багатопланових об’єктів за допомогою аналізу навчальних програм, раціонально організованої спільної роботи педагогів із підготовки уроку.

Г.В. Червоняк

ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ПРОГРАМНИХ ЗАСОБІВ УЧНЯМИ, ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ ЗА ПРОФЕСІЄЮ «ПРОВІДНИК ПАСАЖИРСЬКОГО ВАГОНА; КАСИР КВИТКОВИЙ; КАСИР БАГАЖНИЙ; ПРИЙОМОЗДАВАЛЬНИК ВАНТАЖУ ТА БАГАЖУ»

ХХІ століття відзначається бурхливим розвитком інформаційної сфери. Ринок праці вимагає компетентних працівників, здатних легко пристосовуватись до сучасних виробничих умов. Цілком природно, що такі вимоги спричиняють зміну ставлення до випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти та освіти в цілому. Сучасний випускник повинен володіти не лише професійними навичками, а й інноваційними компетентностями, спроможністю працювати з великим обсягом інформації та бути здатним до саморозвитку. Спираючись саме на ці вимоги, виникає необхідність створення інноваційного освітнього середовища, спрямованого на формування професійної компетентності та навчальних компетенцій учнів, відповідно до їх професійного напряму.

Думки вчених щодо розуміння сутності інноваційного освітнього середовища є досить неоднозначними і не мають єдиного визначеного формування. Зокрема, А.М.Кух та О.М.Кух зазначають, що структурне освітнє середовище можна розглянути, як трикомпонентну модель. Компоненти тісно пов’язані між собою та спрямовані на досягнення визначеної мети. Це суб’єктно-ресурсний, матеріально-технічний та ідейно-технологічний компоненти (див. рис. 1).

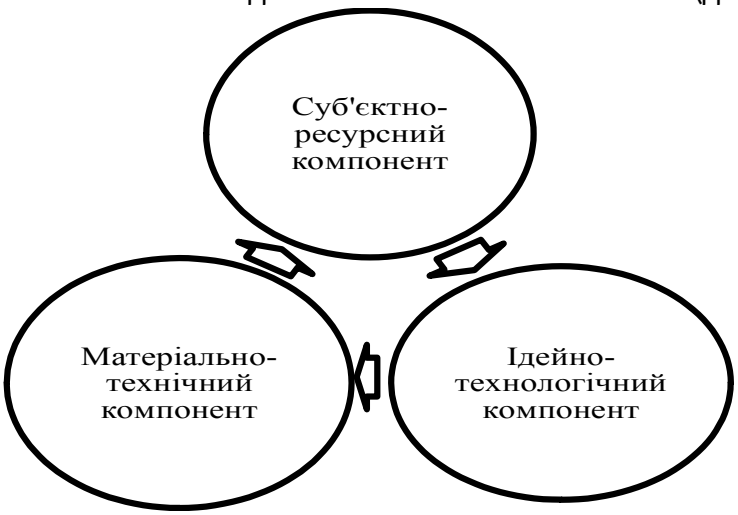

Рис.1. Структура освітнього середовища за А.Кухом

На всіх етапах підготовки майбутніх кваліфікованих робітників активно впроваджуються інформаційно-комунікаційні технології(ІКТ) [1]. Адже елементарна комп’ютерна грамотність є необхідною умовою підготовки кваліфікованих робітничих кадрів. Опанування спеціалізованих програмних засобів для кожної з професій є запорукою успішності.

Організація професійно-орієнтовного навчання у Жмеринському вищому професійному училищі здійснюється відповідно до таких положень:

- насичення інформаційного середовища необхідними навчальними і контролюючими програмами, мультимедійними засобами і матеріалами, що будують професійну направленість фахівців;

[**] ***© Г.В. Червоняк***

- з метою формування в них стійких навичок використання ІКТ для вирішення професійних питань протягом усього навчання учнів, комп'ютерні технології реалізуються у дисциплінах професійної направленості;
- опановуються комп'ютерні програми в розрізі професійно-орієнтовного навчання для формування професійної готовності фахівця, що дозволить значно скоротити період адаптації випускника у реальних виробничих умовах.

Так учні з професії «Провідник пасажирського вагона; касир квитковий; касир багажний; прийомоздавальник вантажу та багажу» працюють як з прикладним програмним забезпеченням загального призначення, так і з професійними спеціалізованими програмами.

Учні даної професії оглядово вивчають такі інформаційні системи:

- інформаційно-пошукові системи – основне їх призначення – пошук інформації, яка міститься в різних базах даних, різних обчислювальних системах, що рознесені, як правило, на значні відстані;

Рис. 2. Приклад інформаційно-пошукової системи на залізниці

- інформаційно-довідкові системи – це автоматизовані системи, які працюють в інтерактивному режимі та забезпечують користувачів довідковою інформацією. До них, зокрема, належать системи інформаційного обслуговування пасажирів на залізничних вокзалах.

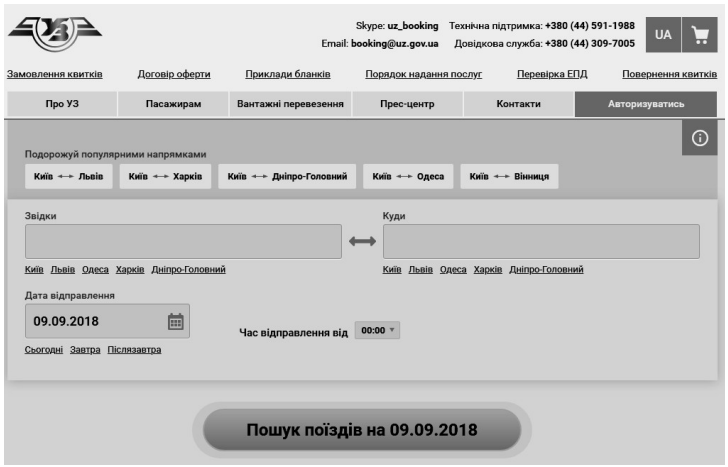

Рис. 3. Система пошуку та замовлення квитків

- Геоінформаційні системи – дозволяють обрати маршрут перевезення вантажів, здійснити контроль за перевезенням вантажів тощо.

Робота учнів, які навчаються за професією ПКП зі спеціалізованим програмним забезпеченням, проводиться переважно в оглядовому режимі.

Більш докладно проводиться робота з програмою «ТМкарта», яка надається у вільному доступі та оглядовому режимі. Програма надає можливість розрахувати плату за перевезення вантажів, оформлення перевізних документів, а також надає можливість відстежувати рух замовлених вагонів.

Рис. 3. Геоінформаційна система ТМкарта дозволяє організувати та проконтролювати перевезення вантажів

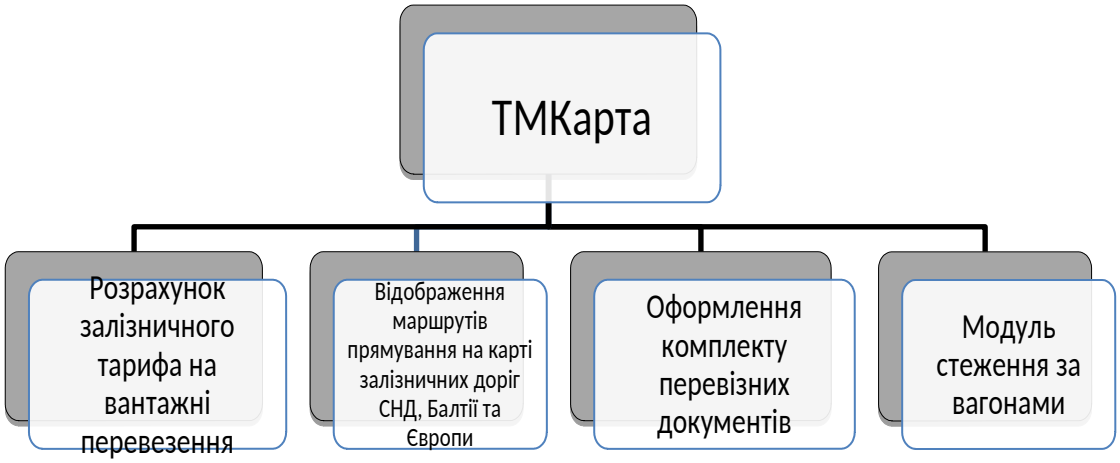

Рис. 4. Функції програми «ТМкарта»

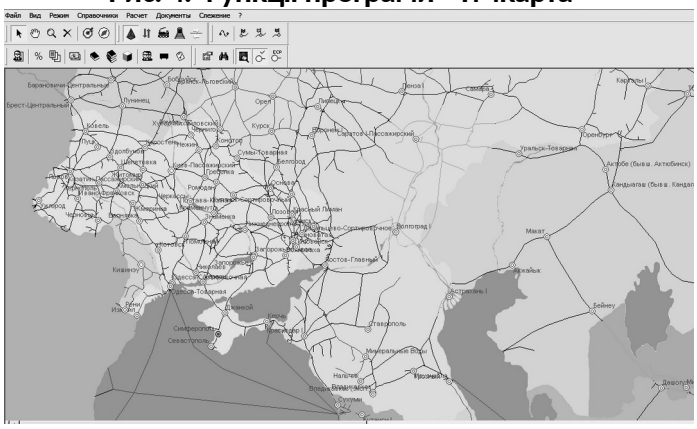

Рис. 5. Головне вікно програми ТМкарта

На занятті учень отримує завдання у системі ТМкарта. Результатом виконання завдання є отримання учнем відображення слідування вагонів із вантажем за планом формування поїздів,

звіту щодо розрахунку провізної плати, звіту про слідкування за вагонами, звіту про історію слідування конкретного вагона, а також відображення історії вагона на карті.

Спочатку учень повинен увести дані, отримані у завданні.

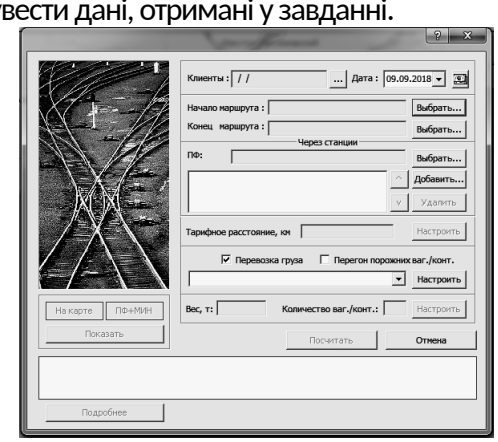

Рис. 6. Вікно введення вхідних даних

Для початку вибирається вантаж для перевезення. Вантаж можна вибрати як за єдиним універсальним кодом, так і за найменуванням. Це дозволяє закріпити знання учнів з інших спеціалізованих предметів.

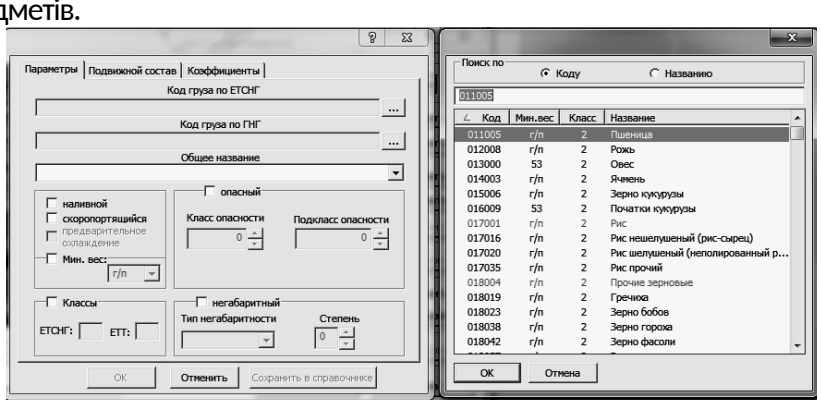

Рис. 7. Вікно вибору вантажу та зазначення його основних характеристик

Наступний крок – встановлення маршруту слідування: вибір станції відправлення, станції прибуття і, при потребі, проміжної станції. Вибір станцій також можна здійснити як за кодом станції, так і за її назвою. Це дозволяє закріпити знання учнів із предметів «Загальний курс залізниці» та «Транспортна географія».

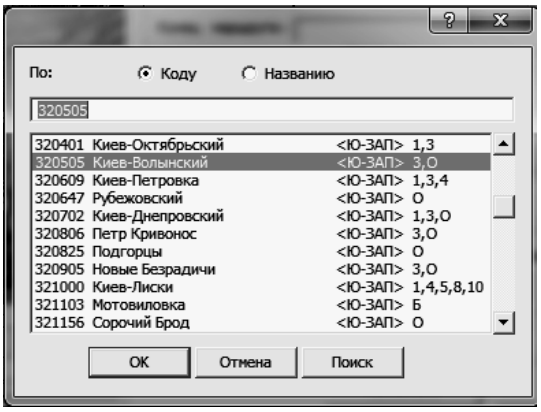

Рис. 8. Вікно вибору станції

Після того, як станції та вантаж вибрані, учень може переглянути маршрут прямування вагонів.

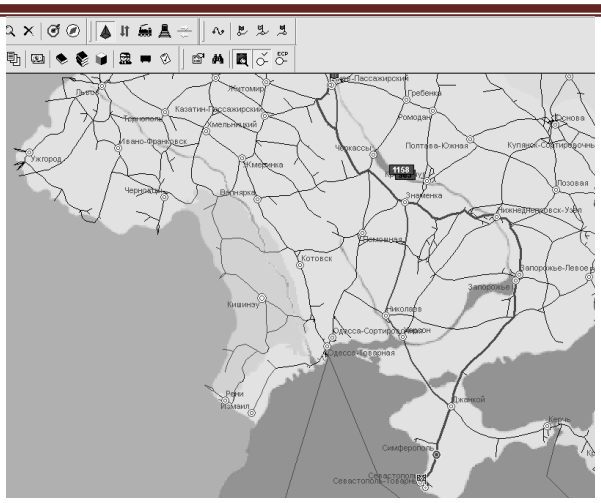

Рис. 9. Звіт відображення прямування вагонів із вантажем за планом формування поїздів

Наступник кроком є розрахунок перевізної плати за перевезення вантажу за визначеним маршрутом.

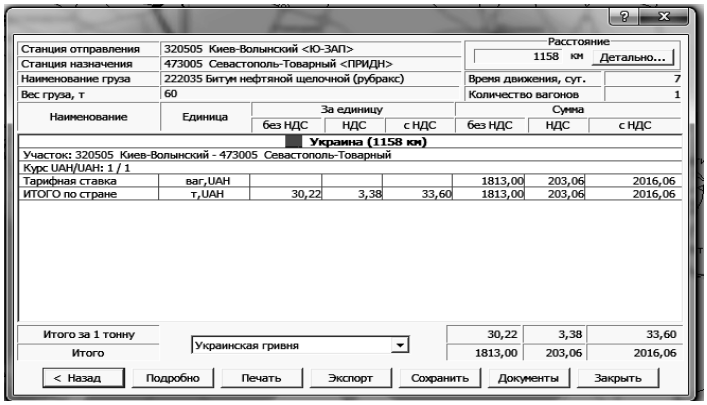

Станция отправления	320505 Киев-Волынский <Ю-ЗАП>				Расстояние 1158 км	Детально...	
Станция назначения	473005 Севастополь-Товарный <ПРИДН>						
Наименование груза	222035 Битум нефтяной щелочной (рубракс)				Время движения, сут.		7
Вес груза, т	60				Количество вагонов		1
Наименование	Единица	За единицу			Сумма		
		без НДС	НДС	с НДС	без НДС	НДС	с НДС
Украина (1158 км)							
Участок: 320505 Киев-Волынский - 473005 Севастополь-Товарный							
Курс UAH/UAH: 1 / 1							
Тарифная ставка	ваг,UAH				1813,00	203,06	2016,06
ИТОГО по стране	т,UAH	30,22	3,38	33,60	1813,00	203,06	2016,06
Итого за 1 тонну					30,22	3,38	33,60
Итого	Украинская гривня				1813,00	203,06	2016,06

< Назад | Подробно | Печать | Экспорт | Сохранить | Документы | Закрыть

Рис.10. Звіт із розрахунку перевізної плати за перевезення вантажу

На даному звіті учні можуть не лише переглянути вартість перевезення вантажу, а й побачити орієнтовний час його доставки. При цьому, натиснувши кнопку «*Подробнее*», можна переглянути, з чого саме складається оплата. Учні вкотре переконуються, що в оплату перевезення входить і вартість охорони, і єдиний податок, і оплата за відстань тощо. Це дозволяє закріпити знання учнів із спеціалізованого предмета «Тарифи, облік і звітність».

При завершенні роботи з програмою, можна переглянути накладну на дане перевезення. Це дозволяє закріпити вивчене з предмета «Організація роботи прийомоздавальника вантажу та багажу».

Вивчення вищезазначеної програми дозволяє об'єднати серію спеціалізованих предметів професійного циклу та інформаційних технологій. Таким чином, значно підвищується мотивація учнів до навчання та опанування професійних навичок.

Вагомою складовою віртуального середовища є можливість безперервного доступу до професійно-орієнтовної інформації, що надає можливість учням поглиблювати знання, сприяє активній взаємодії між учнем і викладачем, дозволяє проводити різні види самостійної діяльності, корегування та контролю знань.

Учні мають вільний доступ до навчальних матеріалів, що розміщені на спеціалізованих сторінках викладачів та майстрів виробничого навчання. Матеріали, розміщені там, адаптовані для вивчення та поглиблення знань із необхідних тем.

Блоги майстрів виробничого навчання та викладачів спец дисциплін:

- http://nataliabielykh.blogspot.com/

- http://polibza.blogspot.com/
- http://zapadynskavpu.blogspot.com/p/blog-page_3.html

Для колективної роботи учнів та реалізації навчально-виробничих проектів створюються групові сайти. Це дає можливість групі учнів отримати необхідну інформацію, виконати поставлену задачу та опублікувати результати роботи для оцінювання. При цьому кожен член групи може ознайомитись із результатами роботи та висловити власну думку.

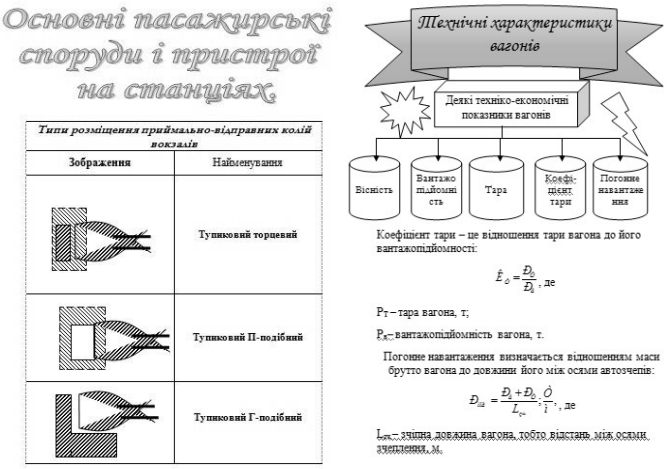

Рис. 11. Приклади професійно-орієнтовних практичних робіт у ППЗ загального призначення

Приклад сайту для учнів з професії ПКП для створення та реалізації колективного проекту: https://drive.google.com/open?id=1qNJNqqXOyFYVep8CB4ScEkcz5dEcU8xY

Завдання та результати виконання колективного проекту учнями з професії ПКП:

- https://sites.google.com/view/kolektivproekt/%D0%B3%D0%BB%D0%B0%
- https://sites.google.com/view/kolektivproekt/%D0%B3%D0%BB%D0%B0%
- https://sites.google.com/view/kolektivproekt/%D0%B3%D0%BB%

Основна увага в училищі приділяється розвитку освітнього середовища шляхом впровадження інформаційних технологій на всіх етапах викладання. Крім повної забезпеченості уроків спецдисциплін засобами ІКТ, створення інтерактивних вправ та користування хмарними технологіями в напрямі професійно-орієнтовного навчання працюють і викладачі загальноосвітнього циклу. Це професійно-орієнтовні задачі з фізики, хімії та математики, також це професійно направлені практичні роботи з інформаційних технологій, що дозволяють учням вирішувати виробничі питання за допомогою ППЗ загального призначення.

Таким чином, інформаційна компетентність учнів дозволяє досягати гарних результатів. Кваліфікаційний рівень випускників із професії ПКП є досить високим. Випускники Жмеринського училища – це висококваліфіковані та конкурентоспроможні кадри на ринку праці.

Завдяки правильно організованому освітньому простору училища, випускники швидко адаптуються до складних виробничих умов та завжди готові до якісних професійних змін.

Література:

1. Гонтаровська Н. Б. Теоретичні і методичні засади створення освітнього середовища як фактору розвитку особистості школяра: Автореферат дис. доктора педагогічних наук: 13.00.07 «Теорія і методика виховання» - 189с.
2. Кух А.М. Освітнє середовище в структурі інноваційної системи фахової підготовки майбутніх учителів фізики / А.М.Кух // Предметні дидактики в контексті формування компетентністно-світоглядних професійних якостей майбутнього фахівця (частина 2.). –.2008 – 74с.

Т.М.Черниш

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку системи освіти України відповідно до Національної доктрини її розвитку (Розділ IX «Інформаційні технології в освіті») пріоритетним є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують подальше удосконалення навчального процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві.

Грамотно, вміло скористатися цими можливостями зможуть лише ті члени суспільства, які володітимуть необхідними знаннями, що дозволять орієнтуватися в новому інформаційному просторі.

Із кожним роком праця педагогічних працівників складнішає: змінюється зміст навчальних дисциплін, з'являються нові засоби і методи навчання, зростають потоки інформації, яку потрібно опрацьовувати у своїй роботі. Важливим завданням професійної освіти є обов'язкове надання знань, умінь та навичок відповідно до Державних стандартів, освітньо-кваліфікаційної характеристики, освітньо-професійної програми з тієї чи іншої спеціальної дисципліни, а також навчити опановувати знання самостійно, здійснювати пошук і одержувати нову, корисну інформацію.

Аналіз попередніх досліджень. Аналіз науково-педагогічних джерел і проведене дослідження стану вивчення досвіду використання інформаційних технологій під час викладання у професійних навчальних закладах України порівняно з досвідом педагогів інших країн, свідчить про те, що проблеми використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) і підготовка педагогів до цього розроблені недостатньо [1, с.10].

Аналіз сучасної літератури, зокрема наукових праць Р. Гуревича, Б. Гершунського. М. Кадемії, В. Ковалевського, Л. Шевченко та ін., засвідчив той факт, що нині в плані фахової підготовки учні повинні вміти самостійно формувати задачі і знаходити їхній розв'язок на основі використання інтегрованих інноваційних технологій [2, с.32].

Розвиток техніки і технологій відбувається так стрімко, що потік нових знань не тільки не встигає засвоюватися, а й не повною мірою впроваджується в освітній процес.

Мета статті: висвітлити деякі підходи, сутність та особливості формування професійних знань і вмінь майбутніх кваліфікованих робітників засобами ІКТ.

Вимоги з боку роботодавців до вчорашніх учнів постійно зростають, підприємства прагнуть одержати кращих із кращих. Проте не всі сучасні випускники навчальних закладів можуть задовольнити зростаючий попит ринку праці.

Нині необхідність використання сучасних комп'ютерних засобів у освітньому процесі є незаперечним фактом. Проте постає актуальна проблема: «Як реально підвищити ефективність навчання засобами педагогічних прийомів?».

Це пов'язано з відносно повільною та тривалою трансформацією сучасної освіти, котра неминуче відстає від прогресу технічних засобів.

Вирішальним моментом у цьому питанні є позиція викладача, який має бути творцем, а якщо його праця – ремесло, тоді нема у світі важчого ремесла.

Викладач, який володіє арсеналом інноваційних засобів, методів і технологій навчання, може вважатися професіоналом.

^^ *© Т.М.Черниш*

Сучасний урок має проводитись із використанням ІКТ та нестандартних прийомів навчання, серед яких інтерактивні та інноваційні методи навчання, сучасні комп'ютерні технології. Іноді цей процес може займати весь урок або може бути елементом уроку.

При проведенні уроків спеціальних дисциплін використовуються авторські електронні навчальні методичні комплекси (ЕНМК), які сприяють ефективному засвоєнню учнями навчального матеріалу, що входить до освітньої програми дисципліни.

ЕНМК містять: теоретичний матеріал, практичні завдання, завдання для контролю знань, список рекомендованої літератури та словник термінів. Зручна побудова дозволяє комплексно підійти до вивчення предмета, при потребі, дає можливість вивчати самостійно будь-які елементи курсу. Перевірка знань здійснюється за допомогою контрольних питань, тестів, контрольних завдань та контрольних робіт .

При вивченні реквізитів у діловодстві застосовується гра «Найрозумніший», виконана в програмі PowerPoint із застосуванням тригерів. Учні озвучують цифру, під якою захований номер реквізиту, що необхідно назвати. У випадку, коли номер реквізиту на білому фоні – учні вказують назву реквізиту, якщо ж на червоному – назву та вимоги до оформлення даного реквізиту .

Доцільно застосовувати на уроках спеціальних дисциплін й онлайн-вправи, створені на платформі LearningApps, які допомагають задати темп уроку, налаштувати учнів на певну роботу. Учням пропонуються вправи типу «Склади пазл», «Установи відповідність» (Рис. 3).

Інтерактивні плакати надають учням можливість краще сприймати навчальний матеріал, за рахунок візуалізації підвищується інтерес до теми. Викладач дає можливість отримувати знання у нетрадиційній формі, швидко та якісно перевіряє рівень засвоєння учнями, використовує проблемно-пошукові, творчі та диференційні підходи у навчанні.

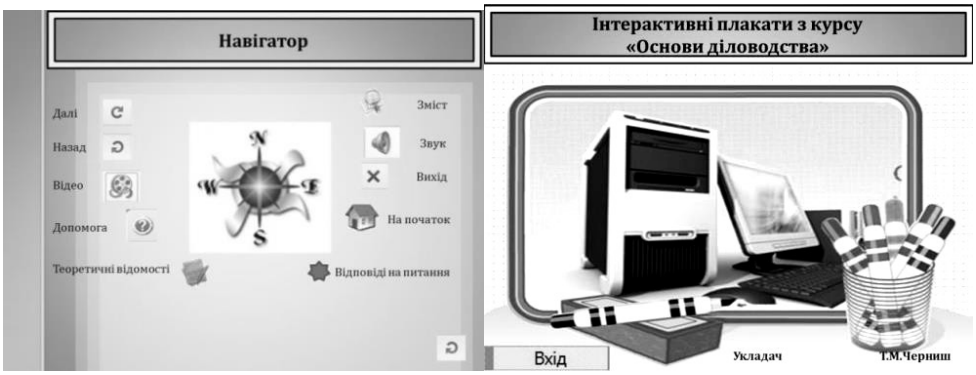

Рис. 3. Інтерактивні вправи LearningApps

Навігація інтерактивного плаката дає можливість відобразити всю необхідну інформацію: графіку, текст, відео, звук, зразок та структуру документа.

Дані плакати дають можливість викладачеві робити позначки, підписи, накладати малюнки поверх основного матеріалу під час показу (Рис. 4).

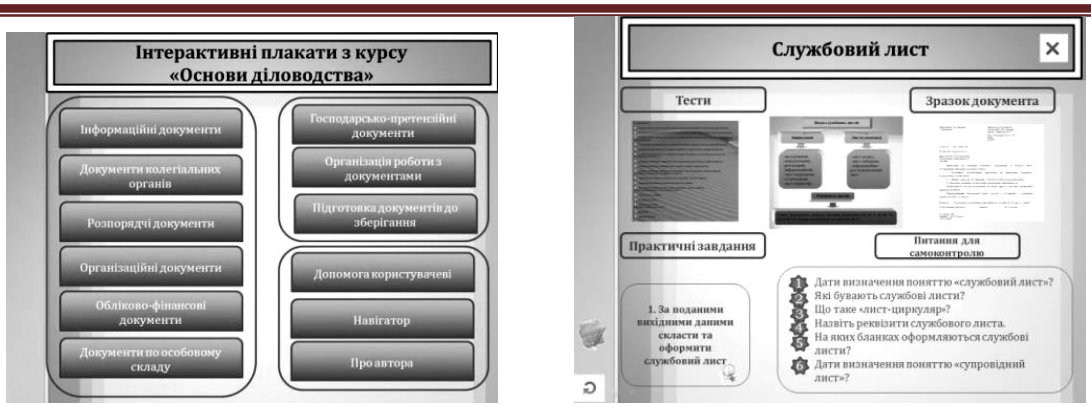

Рис. 4. Інтерактивні плакати з основ діловодства

Для узагальнення та систематизації необхідної інформації можна скористатися інтернет-сервісомWizer.Me. Його інтерактивні робочі аркуші, які містять відео, текст, гіперпосилання на джерела Internet, дають можливість активізувати діяльність учнів на уроці

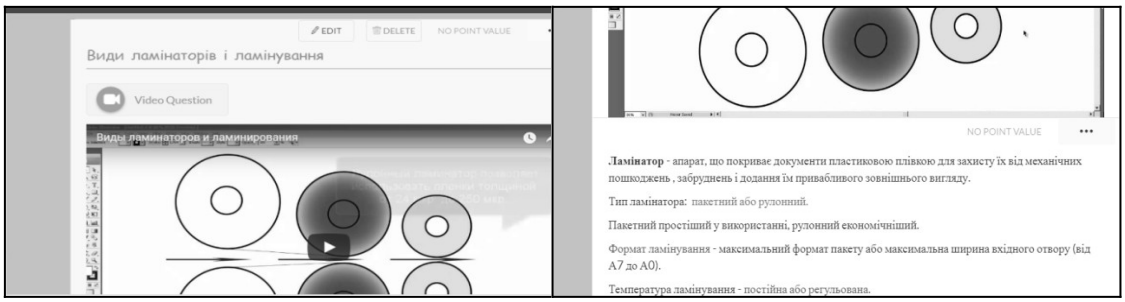

Рис. 5. Інтерактивні робочі аркушіWizer.Медля вивчення тем із предмета «Офісна техніка»

Однією з форм перевірки знань учнів є тестові платформи для освіти – Google-Форми, які полегшують підготовку та проведення тестування. Відповіді відображаються в таблицях, де можна відразу, по проходженню онлайн-тестування, проаналізувати результати роботи учнів (Рис. 6).

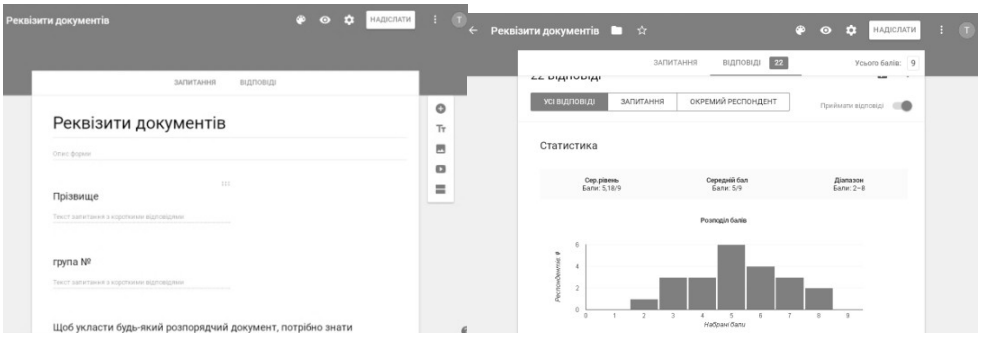

Рис. 6. Тестування у сервісі Google-Форми

Для перевірки знань теоретичного матеріалу використовуються вправи типу «Продовжити речення!», «Закінчити речення!», або «Вставити пропущену інформацію!». Дані вправи розробляються засобами програми MSPowerPoint, також використовується сервіс LearningApps (Рис. 7).

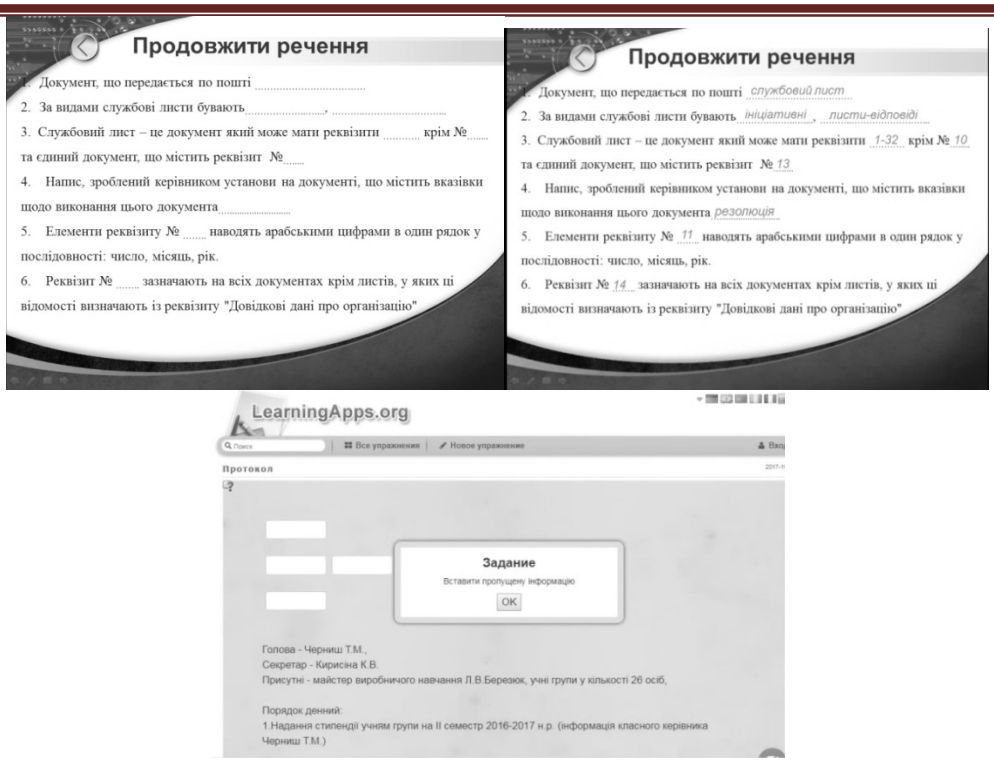

Рис. 7. Інтерактивні вправи для перевірки теоретичного матеріалу

Дані технології та засоби, орієнтовані на учня, на розширення його можливостей у навчанні, враховують особливості та інтереси кожного з них. Проблеми, які час від часу постають у роботі викладача (постійне зростання обсягу інформації, котру повинен засвоїти учень, а також скорочення часу на вивчення дисциплін) можна вирішити лише за рахунок високоякісних посібників і додатків до них, шляхом використання інтенсивних технологій навчання, що дасть можливість скоротити час на навчання та підвищити його якість.

Отже, на підставі вищевикладеного можна зробити висновки, що сучасні комп'ютерні технології дають можливість учням самостійно здійснювати пошук та отримувати нову, корисну інформацію,забезпечують рівний доступ до матеріалів, від яких залежить якість отриманих знань, що сприяють формуванню професійних умінь та навичок конкурентоспроможних фахівців.

Література:

1. Гуревич Р.С. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі і наукових дослідженнях / Гуревич Р. С., Кадемія М.Ю. – К.: Освіта України, 2006. – 396 с.

2. Гуревич Р.С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід: навчальний посібник / Р.С. Гуревич, М.Ю. Кадемія, Л.С. Шевченко; за ред. Гуревича Р. С. – Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – 348 с.

В.І.Шулик

ПРОФЕСІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ НА УРОКАХ КРЕСЛЕННЯ

Вступ. Сучасне виробництво потребує робітничих кадрів, здатних ефективно працювати в умовах швидкого оновлення засобів виробництва і виробничих технологій, матеріалів, ускладнення конструкцій і виробів, впровадження різноманітних інформаційних, зокрема, комп'ютерних, технологій, зростаючої інтелектуалізації праці. Тобто, виконавців, здатних до швидкої, активної, безстресової адаптації до мінливих вимог ринку праці, до забезпечення

** ***© В.І.Шулик***

належної якості виконуваних ними робіт будь-якого рівня складності та високої конкурентоздатності продукованих ними виробів.

Графічна підготовка майбутніх кваліфікованих робітників є основою й запорукою їхньої успішної подальшої навчально-пізнавальної діяльності з опанування обраного фаху у стінах закладу професійної (професійно-технічної) освіти та в наступній виробничій діяльності як дипломованого фахівця [2].

Креслення є базовою навчальною дисципліною у структурі графічної підготовки кваліфікованого робітника, зокрема, будівельного профілю. Тому якість графічної підготовки майбутнього будівельника головним чином визначається рівнем розв'язання дидактичних завдань викладання креслення.

У закладах професійної (професійно-технічної) освіти креслення має чітко виражену професійну спрямованість. Курс креслення формує в учнів знання, уміння і навички, необхідні для практичної діяльності з обраної професії. Учні повинні знати, правильно розуміти і в повній мірі використовувати під час роботи умовності креслень, як позначення шорсткості поверхонь, допуски і посадки, зображення і позначення різі, допуски форм і розташування поверхонь, правила креслення типових деталей та інші аналогічні спеціальні дані [1].

Аналіз попередніх досліджень. Проблема професійної спрямованості нарисної геометрії і креслення є об'єктом дослідження та активного обговорення педагогів та науковців. Вона посідає одне з центральних місць у теорії та методиці навчання графічних дисциплін. Аналіз психолого-педагогічної літератури виявив значний інтерес дослідників до цієї проблеми.

Науковцями напрацьовано не лише загальні пропозиції стосовно шляхів реалізації міжпредметних зв'язків графічних дисциплін, але й певні методичні рекомендації. Широкий спектр питань навчання креслення учнів шкіл і професійно-технічних училищ, зокрема питання, пов'язані з організацією прикладної та професійної спрямованості, розглянуто в публікаціях таких фахівців у галузі педагогіки і методики навчання, як В. Берман, Г. Возняк, Б. Гнеденко, О. Дубінчук, А. Колмогоров, З. Слєпкань, В. Фірсов, І. Шапіро та інших.

Професійна спрямованість є одним із специфічних принципів для професійних закладів. Вона забезпечує глибокий взаємозв'язок між фундаментальною природничо-математичною та професійною складовими підготовки майбутнього фахівця. Реалізація професійної спрямованості пов'язана із формуванням мотиваційної сфери як основи професійної спрямованості особистості.

Метою статті є: розкрити роль професійної спрямованості у навчанні креслення, професійної значущості навчального матеріалу, забезпечення засвоєння закономірностей на основі використання фактів майбутньої професійної діяльності, закріплення та поглиблення фахових знань до рівня їх використання у реальних виробничих ситуаціях.

Пріоритетність формування графічних понять у майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю зумовлюється змістом їх виробничої діяльності, яка вимагатиме, перш за все, розуміння й точну реалізацію задуму архітектора чи проектувальника, поданого у вигляді креслення або схеми, а не розробку креслень власноруч [2].

Найбільш ефективними формами і методами роботи з учнями при вивченні креслення є практичні завдання, зміст яких має бути спрямований на пошук і самостійний вибір способу відображення задуманого або удосконаленого об'єкта, творчий підхід до вирішення будь-якого завдання, культуру виконуваної роботи, використання раціональних прийомів графічної діяльності [3, с. 28].

Враховуючи професійну спрямованість курсу, застосовуємо різні види позакласної роботи з дітьми: ігри, зустрічі з фахівцями, проведення олімпіад, конкурсів, виставок кращих робіт, роботу гуртка і додаткові заняття.

На нашу думку, професійна спрямованість виступає у вигляді регулятивної норми, що адаптує навчальний матеріал до конкретних навчальних цілей. Окрім того, професійна спрямованість виконує ще такі функції: здійснює загальний стимулюючий вплив на навчальну діяльність;є важливою внутрішньою умовою розвитку особистості; позитивно позначається на якості знань, умінь і навичок учнів, на глибині й дієвості, міцності та стійкості перших; регулює перебіг розумових процесів і сприяє інтелектуальному розвитку особистості; спонукає до самостійної пошукової, творчої діяльності.

Вважаємо, що цілеспрямоване формування внутрішньої мотивації навчання, формування в учнів потреби розв'язання практичних і виробничих задач шляхом включення учнів у діяльність, що пов'язана із майбутнім фахом, є невід'ємною складовою в процесі професійного спрямування учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Так, на уроках використовуємо завдання, які безпосередньо пов'язані з майбутньою професією учнів. Наприклад, при вивченні теми «Аксонометричні проекції» для учнів, що навчаються за професією «Столяр будівельний, паркетник» виконати технічний малюнок одинарного шипу з пазом за одним із варіантів в ізометричній і диметричній проекціях. При вивченні теми «Основний напис. Правила нанесення розмірів. Масштаби» пропонуємо для виконання завдання зображення простих столярних виробів, які можуть зустрітися в подальшій професійній діяльності.

Для майбутніх електрогазозварників при вивченні теми «Складальне креслення та його призначення» пропонуємо виконати складальне креслення зварного з'єднання у масштабі 1:4, показавши зварні шви. Нанести основні розміри, номери позицій і умовне позначення шва зварного з'єднання.

Для учнів, що здобувають професію «Штукатур, лицювальник-плиточник, маляр» при вивченні теми «Фасади, плани та розрізи будівель» в якості практичного завдання пропонуємо виконати план житлового приміщення (свого будинку, квартири, гуртожитку).

Для реалізації принципів професійної спрямованості у процесі роботи намагаємось чітко орієнтувати учнів на кінцеві цілі підготовки фахівця, на те, що без знань із курсу креслення він не може сформуватись як висококваліфікований фахівець.

Саме тому часто приводимо конкретні приклади, факти, ілюстрації, на основі яких відбувається формування понять технічної графіки саме зі сфери майбутньої професійної діяльності. Наприклад, при вивченні теми «Виконання планів покрівель» для майбутніх столярів будівельних демонструємо зображення та презентації з прикладами варіантів влаштування покрівель для будівель різного призначення.

Пропонуємо конспект уроку креслення для учнів, які навчаються за професією «Електрогазозварник».

План-конспект уроку з предмета «Читання креслень»

Професія: «Електрогазозварник».

Тема уроку: «Розрізи. Основні поняття. Класифікація»

Мета уроку:

- навчальна: ознайомити учнів із новим виглядом графічного зображення – розрізом;

- розвиваюча: розвивати технічне і образне мислення;

- виховна: формування інтересу до навчання і засвоєння навиків колективної праці через проблемну ситуацію; виховання охайності.

Тип уроку: вивчення нового матеріалу.

Обладнання: плакати, роздатковий матеріал.

Між предметні зв'язки: образотворче мистецтво, геометрія.

Тип уроку: комбінований.

План уроку

I. Організаційна частина.

II. Актуалізація опорних знань.

III. Мотивація.

IV. Вивчення нового матеріалу.

V. Формування вмінь.

VI Заключна частина.

Хід уроку

I. ***Організаційна частина***.

Привітання. Перевірка готовності учнів до уроку.

II. ***Актуалізація опорних знань***.

Фронтальне опитування за попередньо вивченим матеріалом:

1. Для чого використовують перерізи на кресленнях?
2. Яке зображення називають перерізом?
3. Якими лініями виконують накладені та винесені перерізи?
4. Як підписують на кресленні перерізи?
5. Коли перерізи не підписують на кресленні?

Вправа «Перевір себе».Які зміни необхідно внести у праве зображення, щоб перетворити його у переріз, позначений літерами А-А на лівому зображенні (слайд 1,2 мультимедійної презентації)?

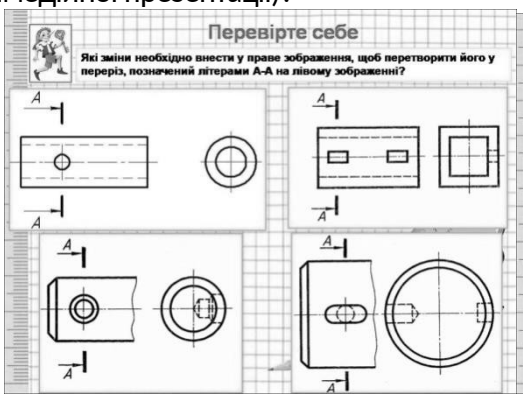

Слайд 1

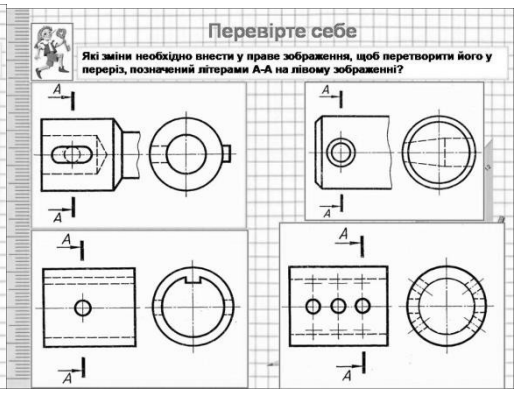

Слайд 2

III. Мотивація (2 хв).

Коли ми розпочинаємо урок, ми завжди від нього чогось очікуємо. Я, як викладач, очікую від вас активності, ділової співпраці, засвоєння необхідного матеріалу. *А про що ви б хотіли дізнатися на уроці?Які ваші сподівання від уроку?* Отож, успіхів нам усім! До роботи!

Сьогодні я розповім вам про розрізи, за допомогою яких можна краще показати внутрішню будову деталі, ніж із використанням перерізів.

Нам у житті доводиться зустрічатися з розрізами. Розрізаючи у будинку різні продукти, ми бачимо що знаходиться усередині. У кресленні знати і застосовувати розрізи необхідно, виконуючи ремонт устаткування, виправляючи поломку. Виходить, що показують розрізи? Дано наочне зображення і два види. Проаналізувавши геометричну форму , бачимо, що деталь симетрична.

IV. *Вивчення нового матеріалу*.

Проблемна ситуація. Використовуючи комплексний плакат із зображенням перерізу і розрізу об'ємної деталі (вал), пропонуємо учням показати, де зображено переріз, а де розріз.

Поняття про розріз.

Призначення розрізів. Багато предметів мають внутрішні порожнини, обриси яких на кресленнях можна показувати штриховими лініями. Проте кількість таких ліній залежно від складності форми предмета може бути значною, деякі з них можуть співпадати між собою або з контурними лініями. Внаслідок цього креслення стане малозрозумілим, воно не даватиме повного уявлення про форму зображеного на ньому предмета. Щоб якнайчіткіше показувати на кресленнях обриси внутрішніх контурів предметів, застосовують зображення, які називають розрізами.

Утворення розрізу. На рисунку (див. додаток, рис.1) наведено три вигляди предмета: головний, зверху і зліва. Внутрішні контури показано на виглядах лініями невидимого контуру (штриховими). На рисунку (див. додаток, рис.1)показано зображення того самого предмета.

Але на місці головного вигляду розміщено більш виразне зображення – на ньому невидимі контури наведено суцільними основними лініями. Це і є розріз. Він утворений так само, як і переріз – уявним розрізуванням предмета умовною січною площиною. Передню частину предмета умовно видалено. Частину предмета, яка знаходиться в січній площині, на розрізі виділено штриховкою.

Зверніть увагу на те, що зображення розрізу, суміщене з площиною креслення, містить не тільки фігуру, одержану в січній площині, а й ті контури предмета, що знаходяться поза нею. Таким чином, слід вважати, що в розрізі зображують те, що утворюється в січній площині і поза нею.

Якщо січна площина проходить уздовж тонкої стінки (ребро жорсткості), то на кресленні її показують розрізаною, але не заштриховують (див. додаток, рис.2).

Слід пам'ятати, що уявний розріз предмета січною площиною не позначається на інших зображеннях цього предмета. Порівняйте рисунки (див. додаток, рис.1)вигляди зверху і зліва залишились без змін, тобто виконання розрізу не вплинуло на їх зображення.

Відмінність між перерізом і розрізом. Утворення перерізів і розрізів відбувається однаково. Проте між ними є відмінність. Вона полягає у тому, що переріз являє собою тільки ту фігуру, яка безпосередньо знаходиться в січній площині. На розрізі, крім фігури перерізу, показують ще й те, що знаходиться за січною площиною. Ось чому слід пам'ятати, що розріз вміщує переріз (*перегляд відеоролика)*.

Уявлення про вказану відмінність між перерізом і розрізом дає рисунок (див. додаток, рис.3.) На ньому показано переріз і розріз, утворені однією січною площиною.

Види розрізів.

Розріз може бути утворений однією або кількома січними площинами. Залежно від кількості січних площин розрізи поділяють на прості і складні.

Прості розрізи. При виконанні розрізів січна площина відносно горизонтальної площини проекцій може займати вертикальне, горизонтальне чи похиле положення. Залежно від положення січної площини прості розрізи поділяють на вертикальні, горизонтальні і похилі.

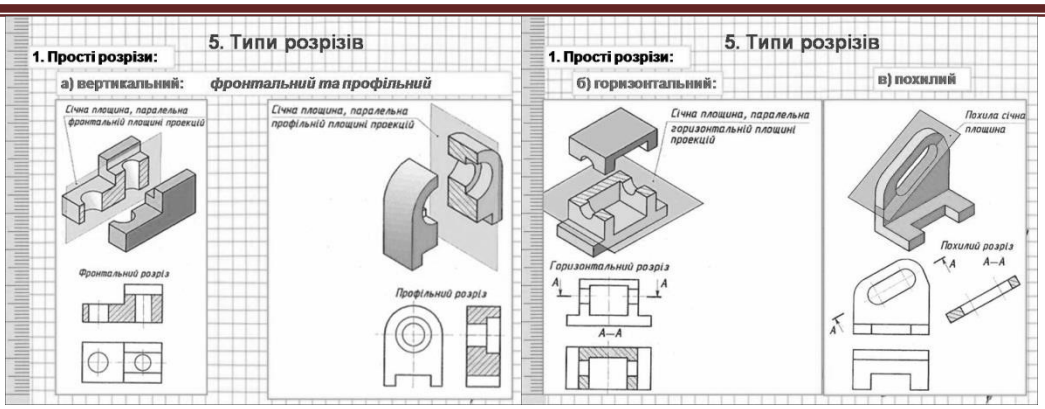

Слайд 3 **Слайд 4**

Залежно від положення січної площини відносно двох основних вимірів предмета (довжини й висоти) розрізи поділяють на поздовжні й поперечні. Розріз називають повздовжнім, якщо січна площина проходить уздовж довжини або висоти предмета (див. додаток, рис.4, *а)*. Розріз слід вважати поперечним, якщо січна площина проходить перпендикулярно до довжини чи висоти предмета (див. додаток, рис.4, б).

У всіх розглянутих випадках прості розрізи утворені січними площинами, які умовно повністю розрізають предмети для показу їх внутрішньої будови.

Щоб показати на кресленнях внутрішню будову предметів в окремих обмежених місцях, застосовують розрізи, які називають *місцевими*.

Місцеві розрізи застосовують на кресленнях суцільних деталей, які містять невеликі заглиблення чи отвори. Виконувати повні розрізи для таких деталей недоцільно. Тому достатньо умовно розрізати тільки ту частину деталі, яка вимагає додаткового виявлення її форми.

Звернемося до прикладів. Зображений на рисунку (див. додаток, рис.5, *а)* предмет має наскрізний отвір. Щоб показати його форму, досить обмежитися розрізом тільки тієї частини предмета, в якій знаходиться отвір.

Повний розріз тут не потрібний. Для предмета, зображеного на рисунку (див. додаток, рис.5, *б)* застосовано два місцевих розрізи, які виявляють форму отворів на його кінцях. Повний розріз для такого предмета недоцільний, бо його середня частина суцільна.

Місцевий розріз виділяють на вигляді суцільною хвилястою лінією. Вона не повинна збігатися з іншими лініями на вигляді або бути їх продовженням. Проводять суцільну хвилясту лінію від руки.

Складні розрізи. Деякі предмети мають таку внутрішню будову, яку неможливо показати на розрізі за допомогою однієї січної площини. В таких випадках застосовують розрізи, утворені за допомогою кількох січних площин.

Залежно від положення січних площин, складні розрізи поділяють на ступінчасті й ламані, називають складний розріз, утворений кількома паралельними січними площинами.

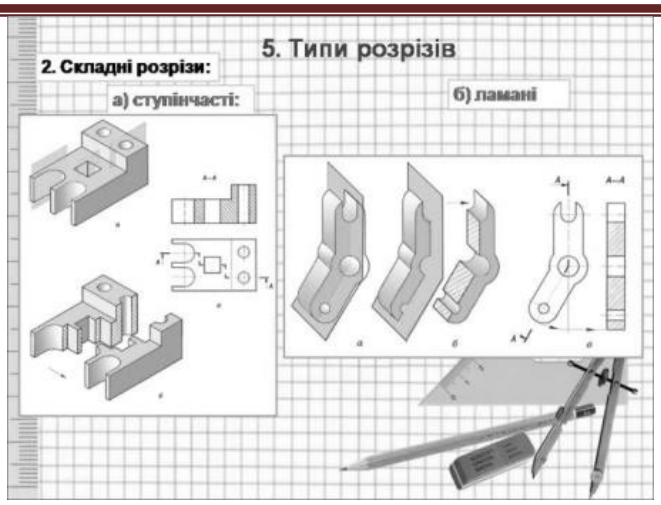

Слайд 5

Суміщаючи січні площини в одну, похилу площину умовно повертають. Так уникають спотворення розрізу.

V. Формування вмінь.

Викладач пояснює, що потрібно виконати, критерії оцінювання.

Учні заповнюють таблиці.

Назва розрізу	**Номер розрізу**
Фронтальний	
Горизонтальний	
Профільний	
Похилий	
Переріз і розріз мають однакове зображення	

Завдання

1. Визначте, який із наведених на рисунку розрізів (див. додаток, рис.6) є фронтальним; горизонтальним; профільним; похилим. На якому рисунку розріз і переріз мають однакові зображення? Відповіді запишіть у таблицю.

2. Визначте, на якому з креслень (див. додаток, рис.7) виконано поздовжній, а на якому поперечний розріз. Відповіді запишіть у таблицю:

Назва розрізу	**Номер розрізу**
Поздовжній	
Поперечний	

Для поглибленого курсу вивчення теми в майбутньому можна використати два наступні завдання:

3. За виглядами і розрізами знайдіть наочні зображення предметів (див. додаток, рис.8). Відповіді запишіть у таблицю:

Креслення з розрізом	**Наочне зображення**
А	
В	
В	
Г	

4. Накресліть головні вигляди предметів і побудуйте винесені перерізи (додаток, рис.9).

Для перевірки рівня засвоєння вивченого матеріалу учням пропонуються картки-завдання.

Картка-завдання №1

I.Вкажіть правильну відповідь.

Що показано на рисунку?

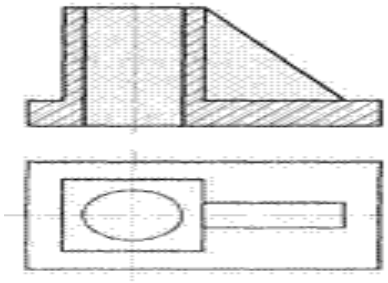

а) переріз у поєднанні з розрізом;

б) переріз;

в) розріз;

г)ваш варіант _____.

II. Вкажіть правильну відповідь:

Який вид розрізу показано на рисунку?

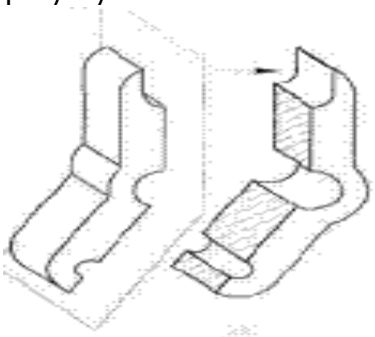

а) фронтальний;

б) ламаний;

в) ступінчатий;

г) вертикальний;

_____.

III. Вкажіть, яке визначення правильне:

Розріз це –

а) зображення того, що знаходиться в січній площині;

б) зображення того, що знаходиться поза січною площиною;

в) зображення того, що знаходиться в січній площині і за нею;

г) зображення справа.

IV. Вказати правильний варіант.

Для чого використовують розрізи:

а) щоб показати поперечну форму предметів;

б) щоб показати матеріал предмета;

в) щоб показати принцип дії механізму;

г) ваш варіант _____.

Прізвище_____ Група_____ Оцінка_____

VI. Заключна частина (2-3 хв).

Рефлексія.

Викладач відкриває дошку, де записані побажання учнів, про що вони хотіли б дізнатися на уроці, і спільно з учнями визначають, що вдалося дізнатися, а що ні. (Якщо є такі питання, які не були розглянуті на уроці, доцільно рекомендувати учням, літературу, освітні сайти, де про це можна дізнатися.)

Що нового відкрив для себе на уроці?

Що було несподіваним?

Чи важко було виконувати завдання?

Що найкраще запам'яталося?

Викладач підбиває підсумки уроку, оцінює учнів, відмічає кращі роботи, задає домашнє завдання.

Висновки. Креслення є однією з дисциплін, під час вивчення якої закладається фундамент професійної підготовки молодого робітника шляхом формування у нього графічних понять (знань) та відповідних умінь і навичок як складників графічної грамотності особистості. Останнє є одним із найважливіших показників професійної готовності робітника, адже в умовах сучасного виробництва графічні документи (креслення, ескізи, схеми, плани тощо) стали переважаючими носіями інформації про об'єкти і предмети праці, а вміння без сторонньої допомоги їх грамотно читати нерідко є вирішальним чинником забезпечення максимальної ефективності виробничих процесів і якості створюваних виробів та показником рівня професійності майбутнього кваліфікованого робітника.

Література:

1. Голіяд І. Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів як засіб цілеспрямованої практичної роботи на заняттях з креслення / І. Голіяд // Трудова підготовка в закладах освіти – 2002. – №2 (28). – С. 48-51.

2. Дмитренко К.О.Креслення – важливий компонент професійної підготовки майбутніх робітників/ Н.І. Дорошенко//Професійно-технічна освіта. – 2005. – Вип. 1. – С.51.

3.Щетина Н.П. Графічна діяльність як засіб розумового розвитку учнів на уроках креслення (методичний аспект): Дис. канд. пед. наук: 13.00.02. – К., 2001. – 239 с.

Н.С.Якубівська, З.Г.Волинець

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

На сьогоднішній день неможливо уявити наше життя без інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). На сучасному етапі розвитку суспільства, що визначається як «інформаційне», основною проблемою стає не лише набуття, отримання та засвоєння значних обсягів знань, а й застосування їх у своїй професійній діяльності.

Зважаючи на це, важливим аспектом для системи освіти є підготовка конкурентоспроможного кваліфікованого фахівця, який володіє комп'ютерною грамотністю, вміє користуватися новою комп'ютерною технікою, здатен вилучати необхідну корисну інформацію, користується інформаційними мережами, застосовує їх на практиці, та у професійній діяльності.

Вимоги сучасності диктують умови, за яких від кожного робітника вимагається креативний підхід до вирішення поставлених завдань. Завданням викладача є навчити учня використовувати набуті знання та навички у професійній діяльності, бути затребуваним на ринку праці, вміти прорекламувати свої професійні здібності, використовуючи знання з інформаційних технологій, а саме – за допомогою настільної видавничої системи Microsoft Publisher.

Мета статті – довести, що головне завдання викладача інформаційних технологій полягає в тому, щоб дати учням не лише знання з програмного матеріалу, а й вміння застосувати їх у професійній діяльності, допомогти зрозуміти, що отримані знання знадобляться в житті, обраній професії.

Поєднання ІКТ та інтерактивних методів навчання на уроках інформаційних технологій сприяє більш повному запам'ятовуванню матеріалу, що дає змогу учням краще зрозуміти особливості застосування цих знань на практиці, в житті.

Підвищення якості знань учнів і стимулювання їхнього інтересу до навчання та обраної професії – важливі задачі удосконалення процесу навчання, а у зв'язку зі стандартизацією освіти, вони набувають особливої актуальності. Використання інтерактивних технологій – це лише засіб для досягнення такої атмосфери в групі, яка найкраще сприяє співпраці, порозумінню і доброзичливості, дає можливість реалізувати особистісно орієнтоване навчання. Найпоширеніші інтерактивні методи навчання на уроках інформаційних технологій: елементи випереджувального навчання у вигляді опорних конспектів, схем; робота в групах; «мозковий штурм»; рольові ігри та інші.

Наведемо приклад використання інтерактивних методів навчання з предмета «Інформаційні технології» для підготовки кваліфікованих робітників із професії «Муляр, електрогазозварник» у Вищому художньому професійно-технічному училищі №5 м. Вінниці з теми «Призначення та можливості Microsoft Publisher».

Урок № 22

Тема уроку: «Поняття комп'ютерної публікації. Засоби створення публікації».

Мета уроку:

- **Навчальна:** сформувати поняття комп'ютерної публікації та засобів її створення.

[**] *© Н.С.Якубівська, З.Г.Волинець*

- **Розвивальна:** розвивати вміння, навички роботи у програмі MSPublisher, пізнавальний інтерес до предмета інформатики, комп'ютерної техніки.
- **Виховна:** виховувати культуру спілкування, почуття відповідальності.

Тип уроку: комбінований урок.

Матеріально-технічне забезпечення: проектор, комп'ютери, картки із запитаннями та завданнями, опорні конспекти.

Дидактичний матеріал: підготовлені запитання та завдання, презентації.

Хід уроку

І. Організаційний етап.

ІІ Актуалізація опорних знань учнів.

Слово викладача: На попередніх уроках ми з вами навчились працювати з програмою PowerPoint, а також створювати презентації, використовуючи можливості цієї програми. Насамперед, давайте пригадаємо основні поняття цих тем.

(Учні отримують завдання на окремих аркушах.)

Перед вами таблички з розміщеними на них твердженнями. Вам потрібно навпроти твердження, з яким ви погоджуєтесь, написати «Так», навпроти твердження, з яким ви не погоджуєтесь, написати «Ні». На виконання даного завдання вам відводиться **5 хвилин.**

Інтерактивна вправа «Так» або «Ні».

Варіант І.

№	Твердження	Так або Ні
1	Створити презентацію у Power Point можна лише двома способами.	Ні
2	Колекція графічних елементів пакету MicrosoftOffice дозволяє додати до слайда презентації не лише малюнки та інші зображення, а також звуки та відеофрагменти.	Так
3	Інструмент «Напис» дозволяє вводити текст як безпосередньо на слайді, так і на будь-яку створену фігуру, за виключенням таких фігур, як лінії та стрілки.	Так
4	Майстер автовмісту використовує у своїй роботі ті самі макети, які доступні при створенні презентації на основі шаблонів оформлення.	Ні
5	Після вставки на слайд презентації графічного елемента, його параметри вже не можна змінити.	Ні
6	Неможливо залити кольором намальовану на слайді замкнуту фігуру.	Ні
7	Щоб на панелі слайдів з'явилось контекстне меню,слід клацнути правою кнопкою миші.	Так
8	Текст, що має посилання на інші частини документа, інші документи в мережі або на нетекстові об'єкти (звук, графіку, відео), називається гіперпосиланням.	Так
9	Конвертор – це програма, призначена для перетворення медіафайлів з одного формату в інші, що придатні для різних пристроїв.	Так
10	Для кожного кадру можна встановити лише один відеоефект.	Ні

Варіант ІІ

№	Твердження	«Так» або «Ні»
1	Щоб завантажити програму Power Point потрібно виконати таку послідовність команд: *Пуск Усі програми Стандартні MicrosoftOfficePower Point*	Ні
2	Створити нову презентацію можна за допомогою майстра автовмісту, шаблону або пустої презентації.	Так
3	Використовувати графічні об'єкти на слайдах можна за допомогою пункту меню *«Вставка»*.	Так
4	Ескіз шаблону можна застосовувати лише для окремого слайда.	Ні
5	Неможливо змінити параметри елементів діаграми на слайді.	Ні
6	Намалювати зображення квадрата на слайді неможливо, оскільки панель інструментів «*Малювання*» не містить кнопки *«Квадрат»*.	Ні
7	За своєю структурою презентація – це набір слайдів.	Так
8	Файли, створені програмою PowerPoint, мають стандартне розширенняdoc.	Ні
9	Мультимедія – це поєднання в одному файлі даних різних форматів, зокрема тексту, графіки, звуку і відео.	Так
10	Відеоредактор WindowsMovieMaker призначений для створення, редагування і монтажу відеороликів.	Так

Слово викладача: А зараз кожен поміняйтесь аркушами з сусідами по парті і оцініть опонента за десятибальною шкалою. Кожне питання оцінюється в 1 бал.

Увага!!! Ось правильні відповіді. (Роздаються аркуші з правильними відповідями.)

III Мотивація навчальної діяльності.

Повідомлення теми уроку.

Слово викладача: Сьогодні ми з вами починаємо вивчати тему:

«Поняття комп'ютерної публікації. Засоби створення публікації».

Бесіда.

Ви навчаєтеся на електрогазозварників, монтажників санітарно-технічних установок і після закінчення училища, комусь після інституту доведеться влаштовуватись на роботу, хтось буде мати свій власний бізнес, ходити на ділові зустрічі.

Давайте уявимо, що ви прийшли на таку зустріч, або зустріли давнього приятеля і вам потрібно обмінятись телефонами, робочими адресами. Як ви будете діяти в такій ситуації?

(Потрібно, щоб учні здогадались про існування візитних карток.)

Справді в сучасному суспільстві мати візитівку – вимога часу. Для більшості людей візитна картка стає необхідною. Де її взяти?

(Відповіді учнів.)

Можна замовити професіоналам. А чи можна створити візитну картку самому, власноручно? Маючи знання з інформатики.

Створити власноручно свою візитну картку зовсім неважко. Для цього треба ознайомитись з однією із можливостей програми для створення публікацій MicrosoftOfficePublisher. Крім візитних карточок, нам потрібно створювати досить часто оголошення, привітати зі святом чи ювілеєм батьків, друзів або оформити стінгазету чи меню для кафе ваших родичів, виготовити буклети чи брошури. То вашим помічником стане програма MicrosoftOfficePublisher, вивченням якої ми сьогодні з вами й займемося.

Отже, тема нашого уроку «Поняття комп'ютерної публікації. Засоби створення публікації».

На слайді відображається тема уроку.

IV. Вивчення нового матеріалу.

Наголосити учням про дотримання основних правил охорони праці при роботі за комп'ютером.

❖ ***Ознайомлення з планом вивчення нової теми.***

Проводиться з допомогою комп'ютерної презентації. Учні отримують роздатковий матеріал у вигляді опорного конспекту, і наголошується, що їм потрібно під час уроку заповнити пропуски у конспекті.

План.

1. Поняття комп'ютерної публікації.
2. Засоби створення публікації.
3. Інтерфейс програми MicrosoftOfficePublisher.

❖ ***Пояснення матеріалу.***

Попередньо окремим учням було дано випереджувальні завдання згідно з першим та другим пунктами плану. Для їх пояснення було запропоновано підготувати короткі виступи з даних питань, які супроводжуються презентацією(I питання), опорним конспектом (II питання).

1.Поняття комп'ютерної публікації.

Публікація – документ, що оголошується всенародно, походить із латинської мови. Донедавна публікаціями вважали документи, виконані поліграфічним способом. Тепер статус публікацій *(1слайд)* мають електронні документи, розташовані, зокрема, на веб-серверах, які можна переглянути за допомогою браузера.

Залежно від способу оприлюднення твору, розрізняють друковані публікації й електронні. До друкованих публікацій відносять книги, газети, журнали, брошури, бюлетені, буклети. До електронних публікацій відносять документи, що розповсюджуються з використанням електронних носіїв даних (компакт-диски, флеш-носії тощо) або комп'ютерних мереж.

Тривалий час друковані публікації виготовлялися виключно в друкарнях і цим займалась ціла галузь виробництва – поліграфія. Відповідно, підготовкою матеріалів до друку займались видавництва. У багатотиражному виробництві так відбувається і сьогодні: видавництва готують макети книжок, журналів, газет, а підприємства поліграфії – друкують і за необхідності зшивають їх.

Разом з тим,із широким розповсюдженням ПК і високоякісних лазерних та струменевих принтерів, копіювальних апаратів набули розповсюдження так звані настільні видавничі системи.

Комп'ютерні публікації – це публікації, створені за допомогою спеціальних комп'ютерних програм.

2.Засоби створення публікації.

До засобів створення публікацій відносять настільні видавничі системи. Ці системи мають апаратну і програмну складові. До апаратної складової належать: ПК, пристрої друку (принтер, копіювальний апарат, плотер) і пристрої введення даних (сканери, графічні планшети), а до програмної – спеціальні програми підготовки макета публікації. Усе це може розміститися на столі користувача, і тому системи отримали назву **desktoppublishing** (*з анг.* настільні публікації) або настільні видавничі системи.

Настільні видавничі системи.

- Професійного рівня:
- Початкового рівня:

Adobe PageMaker
Adobe InDesingPagePlus
MicrosoftOfficePublisher

Можливості програми MicrosoftOfficePublisher

✓ Створювати та розповсюджувати професійно підготовлені матеріали та ділову документацію для друкування, розміщення їх в Інтернеті та використання в електронних листах.

✓ Створювати публікації, що містять тексти та ілюстрації, підготовлені в середовищах текстового та графічного редакторів, компонуючи ці матеріали та розміщуючи їх на різній кількості сторінок і колонок.

✓ Готувати оригінал – матеріали друкованої продукції (газети, журнали тощо);

✓ Розробляти нескладні веб-сайти та веб-сторінки.

3. Інтерфейс програми Microsoft Office Publisher.

Завантажується програмаMicrosoftOfficePublisher командою *Пуск Усі програми Стандартні MicrosoftOffice Publisher*.

Учням пропонується записати елементи вікна програми, яке зображене на аркушах, аналогічні вікнам програм, які вже вивчали на уроках інформатики.

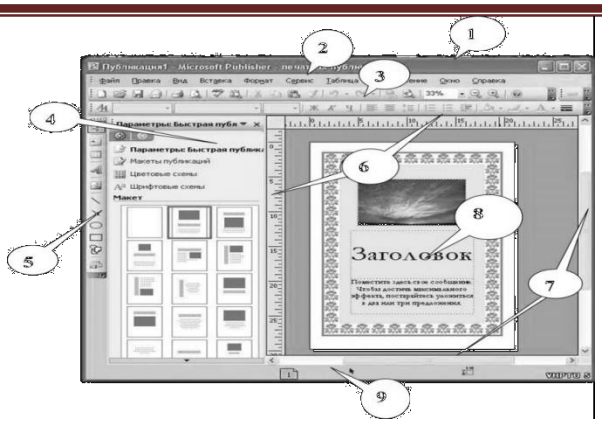

1. Рядок заголовка програми.
2. Головне меню.
3. Панелі інструментів.
4. Область завдань із командами для створення публікацій.
5. Панель інструментів. Об'єкти.
6. Горизонтальна і вертикальна лінійки.
7. Смуги прокрутки.
8. Робоча область (монтажний стіл).
9. Бирки з номерами сторінок.

IV. Узагальнення та систематизація вивченого матеріалу.

Учням пропонується присісти за комп'ютери та виготовити візитівку зі своєю майбутньою професією. Усі інструкції з виконання містяться у конспектах:

Завантажте програму MicrosoftOfficePublisher. Ознайомтесь із вікном програми. Виконайте такі дії:

1. На панелі інструментів знайдіть «Пусті публікації» – «Макети публікації».
2. Зі списку вибираємо «візитівки»;
3. Створюємо власну:

- За допомогою меню «Вставка» – «Рисунок» знаходите потрібний малюнок.
- Оформлюєте за власним смаком.

4. Збережіть свою роботу у своїй папці.

VI. Підсумок уроку.

Учням пропонується інтерактивна вправа «Рюкзак». *Йде вибіркове опитування учнів, які висловлюють свою думку про урок. Виставлення оцінок та їх обговорення.*

VII. Домашнє завдання.

5. Опрацювати матеріал підручника: Ривкінд «Інформатика», 10 клас, ст.166-170.

6. Знайти матеріал та зберегти його на електронний носій для створення бюлетеня на тему «Сім чудес світу та України».

Отже, нестандартний підхід викладача при виборі методів і форм проведення уроку, раціональне поєднання традиційних та нетрадиційних методів у навчанні, а також співпраця педагога й учнів – сприяють кращому засвоєнню учнями знань і умінь, що в майбутньому надасть змогу оволодіти будь-якою ситуацією в роботі та в житті. Використовуючи в навчальному процесі інформаційно-комунікаційні технології та інтерактивні методи, викладач зможе підготувати висококваліфікованого фахівця, який буде конкурентоспроможний на сучасному ринку праці.

РОЗДІЛ 4. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

О.М.Біжан

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО- ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

Патріотизм – переконання, що твоя
країна краща за інші тому,
що саме ти в ній народився.
Бернард Шоу

Сьогодні Українська держава та її громадяни стають безпосередніми учасниками процесів, які мають надзвичайно велике значення для долі країни.

Концепцією національно-патріотичного виховання дітей і молоді визначено, що на сучасному етапі розвитку України виникає нагальна необхідність здійснення системних заходів, спрямованих на виховання свідомої особистості патріота-українця, гуманіста й демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин [1].

У своїй діяльності в системі професійно-технічної освіти ставимо перед собою завдання прищеплювати учням любов до України, рідної мови, виховувати патріотизм на прикладах героїчного минулого українського народу, його звичаїв, традицій і культури. Учнівська молодь має усвідомити, що без оволодіння державною мовою неможливо стати повноцінним громадянином своєї держави, патріотом України та й просто інтелігентною людиною, кваліфікованим робітником.

Саме тому метою статті є розкриття особливостей формування національно-патріотичних почуттів в учнів на уроках української мови і літератури.

У Концепції зазначено, що рідна мова є найважливішим засобом національно - патріотичного виховання. Вона була і є важливою сферою впливу на національну свідомість молоді, ідентифікаційним кодом нації [2].

До виховання молодого покоління рідним словом звертався український педагог, письменник, публіцист В.О. Сухомлинський, який зазначав, що в руках педагога слово є могутнім виховним засобом, яке здатне піднести, звеличити людину в її власних очах, утвердити її патріотичну свідомість і громадянську гідність, на все життя відкрити в її серці невичерпні й вічні джерела любові до своїх предків [3].

Навчання української мови в Комаргородському вищому професійному училищі полягає у формуванні національно свідомої, духовно багатої особистості. Учні повинні сприймати рідну мову як сучасну, європейську, культурну, розвинену, усвідомлювати її важливість в усіх сферах життя. Перший урок – «Повноцінне функціонування української мови – запорука європейського розвитку держави». Для досягнення мети уроку використовуємо такі види робіт:

---

[1] ***© О.М.Біжан***

1.Робота в парах. 1. *Прочитати текст, скласти діалог за його змістом. Який тип мовлення покладено в основу тексту? Свою думку обґрунтувати:*

Мова – носій культури. Культура кожного народу зафіксована в його мові. Пізнання народу, його культури, його ментальності іншими народами може бути поверховим («туристським») і глибинним, всебічним. Для глибинного пізнання народу необхідне знання його мови. У цьому випадку мова виконує функцію каналу зв'язку між народами. Пропагуючи свою мову в світі, ми пропагуємо власну культуру. Згадаймо, яке враження на Європу справили гастролі українського хору «Кошиця» перед Першою світовою війною, відкривши світові цілий материк оригінальної і багатющої культури, а з нею – і наш народ.

Людина, пізнаючи мову свого народу, долучається до джерел неповторної духовності нації, стає її носієм і навіть творцем. Це право й обов'язок кожного, водночас – надійний показник реального, а не лише декларованого патріотизму. Не може вважатися патріотом той, хто зі страху, для вигоди чи внаслідок невігластва ігнорує мову й культуру своєї нації або свідомо зрікається її сам і відриває від неї своїх дітей. Така людина втрачає цінність і повагу серед своїх, не становить вона вартості й для інших – хіба як робоча сила чи знаряддя. здійснення чужих інтересів.

(В.Іванишин, Я. Радевич-Винницький).

2.Записати народні прислів'я, добираючи з довідки їх продовження. Вставити у словах пропущені букви, усно пояснити написання. В одному з речень підкреслити члени речення.

Хто мови своєї цурає…/ Мов..вши слово,…/Від красних слів…/Слово – н…горобець,…/ Від м…ча рана загоїться/… Від теплого слова і … ..

Довідка: вил…тить –н… спіймаєш., лід розм…рзається,хай сам себе ст…дається, треба бути йому паном, язик н… відсохн…, а від л…хого слова –ніколи.

2. Диктант-взаємоперевірка. Про яку функцію мови йдеться в реченнях? Наскільки актуальні роздуми про культуроносність української мови сьогодні? Пояснити.

1. *Людина, яка втратила свою мову, – неповноцінна, вона другорядна в порівнянні з носієм рідної мови.* (*П. Мовчан*) *2.Мова народу є тим стрижнем, на якому формується культурна самобутність народу (Н. Гаджиахмедов).3.Рідна мова на чужині Ще милішою стає (П. Грабовський) 4. Абсолютно ніщо не є таким само важливим для культури нації, як її мова (В. фон Гумбольдт). 5. Мова – далеко не тільки «засіб спілкування», тобто передачі «вже готових думок», як нас усіх учили в імперській школі. Куди серйозніша її місія – бути способом народження тих думок: коли «нема мови», людині просто-напросто «нема чим думати» (О. Забужко).*

3. Проблемне питання «Чи можна вважати мову та мовлення найпершими характеристиками людини?».

4. Словникова робота. З'ясувати за словником пряме й переносне значення слова *«суржик»*.

5. Домашнє завдання. Написати власне висловлювання на тему *«Скільки ти знаєш мов — стільки разів ти людина»*.

З метою розвитку творчих здібностей учнів І-ІІІ курсів пропонуємо складання власних висловлювань на суспільно-політичну тему: *«Чим я можу бути корисним моїй Україні?»*, *«Яким я бачу майбутнє своєї Батьківщини?»*, *«Що для мене означає патріотизм?»* тощо.

На уроках української мови пояснюємо значення фразеологізмів, що сприяє поповненню словникового запасу учнів. Вважаємо, що учні мають чітко усвідомлювати коріння свого роду, тому що слова «рід», «родина», «народ» – одного кореня, тож людина не любитиме своєї Батьківщини, якщо цурається батька, матері родичів, рідної мови.

При узагальненні та систематизації найважливіших відомостей із різних розділів мовознавства, виконанні мовно-граматичних завдань використовуємо цитати з прозових та поетичних творів українських письменників, а саме:

Робота в групах. *Прочитати народні вислови. І група – виписати ті, що сформульовані у вигляді простих речень, ІІ група – у вигляді складних. Підкреслити граматичні основи:*

1. Швидко слово мовиться, та не швидко діло робиться. 2. Людина славна не словами, а ділами. 3. Про людей судять не по словах, а по ділах. 4. Тоді слова твої срібло, коли діло– золото. 5. Усіх слухай, а найбільше надійся на власний розум. 6. Хто і говорить, той мало робить. 7. Цінуй людей за ділами, а не за словами. 8. Коли сам не знаєш, то й язиком не плети (Нар. творчість).

Творче моделювання мовних одиниць відповідно до завдання. *Використовуючи вислови відомих українських митців слова, скласти й записати речення з прямою мовою. Пояснити розділові знаки. Накреслити схеми речень:*

1. Українці – стародавній народ, а мова їхня багатша і всеосяжніша, ніж персидська, китайська, монгольська і всілякі інші *(Е.Челебі)*. 2.Найбільше і найдорожче добро кожного народу –це його мова, та жива схованка людського духу, його багата скарбниця, в яку народ складає і своє давнє життя, і свої сподіванки, розум, досвід, почування *(П. Мирний)*. 3. Мово рідна, слово рідне, хто вас забуває, той у грудях не серденько, тільки камінь має (С. Воробкевич). 4.Коли ти плекаєш слово, мов струна воно бринить (Д. Білоус). 5.Словесність – початок усіх наук. Вона – джерело, звідки починається струмок, який ширшає, набирає сили і розливається могутньою рікою (І. Цюпа).6. Мова вдосконалює серце і розум народу, розвиває їх *(О. Гончар)*.

Система роботи на уроках української літератури передбачає виховання любові до Батьківщини, рідної мови, історії та культури, почуття національної самосвідомості.

Щоб художні твори посіли належне місце у формуванні національно- патріотичних почуттів, на уроці літератури моделюємо ситуації, які сприятимуть розумінню учнями училища суспільно-політичних явищ, змальованих авторами у творі.

Вплив програмового матеріалу на процес формування національно- патріотичної вихованості залежить від правильного вибору методів, прийомів і форм роботи.

Для успішного здійснення національно-патріотичного виховання учнів засобами художнього слова необхідні такі уміння і навички:

- визначати ідею і проблеми художнього твору, зіставляти конкретно-історичне, морально-етичне і загальнолюдське у творах;
- сприймати національно-патріотичні мотиви та емоційно-естетичний тон художнього твору;
- виявляти національно-патріотичні позиції та світоглядні особливості письменника і літературного персонажа;
- самостійно аналізувати твір, виділяючи основні національно-патріотичні почуття героїв, їхні вчинки та переконання;
- висловлювати власну думку про національно-патріотичні мотиви твору, уміти їх відстояти й аргументувати, робити висновки.

Так, при опрацюванні композиції художніх текстів ставимо завдання на відповідність між частинами твору та подіями, художнім засобом і відповідним літературознавчим терміном, цитатою, визначення складових сюжету, позасюжетних елементів тощо.

Подаємо й орієнтовні плани характеристики образів, розмежування позитивних і негативних рис характеру, формування ідеалу як виразника патріотичної ідеї чи інших морально-людських чеснот.

При опрацюванні біографій письменників пропонуємо учням створити *інформаційні картки*, *тестові завдання*, *літературні диктанти*, *«асоціативне гроно»*.

Подаємо *схеми структурних елементів художнього твору*, *«сюжетний ланцюжок»*, *діаграму*, *літературний паспорт*, *візитну картку твору*, завдання для самостійних робіт із теми, розгляд та обговорення актуальних дискусійних питань.

Міні-дискусія за питаннями:

• Чому Іван Багряний не хотів повертатися на Батьківщину?

• Чому Євген Маланюк звертається до символів «стилет» і «стилос»?

Асоціативне гроно:

Михайло Старицький – поет – драматург – корифей – інтелігент – талант тощо.

Для актуалізації опорних знань використовуємо:

«Незакінчене речення»: На минулому уроці Олександр Довженко постав у моїй уяві, як людина…

Мені найбільше імпонує його…

Проблемне завдання:«Які слова вдячності ви висловили б тим, хто мужньо боровся з ворогами українського народу?».

При закріплення вивченого матеріалу проводимо (Л. Костенко «Маруся Чурай») *«Коло думок»:* «У людської моралі два одвічні бастіони: життя для людей і життя для себе». Як ви гадаєте, на якому з бастіонів Маруся, а на якому – Гриць? Обґрунтуйте.

Вільний мікрофон: «Чи співчуваю я Грицеві?», «Чи можна виправдати вчинок Гриця Бобренка?».

Складання сенкану (п'ятирядковий неримований вірш, один із найцікавіших видів творчої роботи учнів, розвиває вміння влучно висловити тему, спонукає до розмірковування та її розуміння, логічного висновку), наприклад:

Громадянин.

Свідомий, відповідальний.

Виконує, допомагає, поважає.

Уболіває за долю Батьківщини.

Співвітчизник.

З'ясування емоційного враження від прочитаного:

Читаючи твір, я: відчував…захоплювався…дивувався… бо…думав…не розумів…запитував…

Що ж до вивчення лірики, то окрім визначення жанру, теми, ідеї, працюємо з учнями над дослідницько-пошуковими завданнями для *виділення*, *цитування наявних художніх засобів (тропів)*, *художнього синтаксису*, *римування*, *віршових розмірів тощо*.

Тема патріотизму обговорюється під час вивчення творчості письменників, які з ряду причин опинились за кордоном. Вивчаючи їхні твори, учні починають усвідомлювати, що таке чужина і рідна Вітчизна.

Яскравим прикладом патріотизму є твір поета Євгена Маланюка «Під чужим небом»:

Що мені телефони, Версалі, експреси,
Нащо грім Аргентин, водопад Ніагар,
Сниться рідна Синюха і верби над плесом
Сниться батьківська хата і вітер-дудар.

Багато талановитих письменників пожертвували собою з любові до рідного краю, свого народу. Наприклад, В. Симоненко, проживши усього 28 років, залишив по собі безцінну спадщину. Любов до України, до її люду у віршах Симоненка досягає високого Кобзаревого звучання:

Народ мій є! Народ мій завжди буде!
Ніхто не перекреслить мій народ!
Пощезнуть всі перевертні, й приблуди,
І орди завойовників - заброд!
Ви байстрюки катів осатанілих,
Не забувайте, виродки, ніде:
Народ мій є! В його волячих жилах
Козацька кров пульсує і гуде!
Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.

Вивчення поезії не зводиться до механічного прочитання твору, а передбачає різнопланові види навчальної діяльності. Виконуємо таке завдання, як *дослідження змісту поетичного твору через звукові та зорові асоціації, проведення паралелей між словесними й музичними образами* (диференціація слів-звуків, слів-кольорів). Наприклад, звукові образи: «*Хочу крізь сльози сміятись, серед лиха співати пісні*», «*Стояла я і слухала весну*» (Леся Українка); «*Вся земля їй виспівує: «Осанна!»*, «*Гомонять-бринять пісні. Голосні. І сплітаються в гротески*» (Микола Вороний).

Міжпредметні зв'язки при вивченні української літератури та історії України реалізуються через опрацювання історичної основи художнього твору. Наприклад, при вивченні пригодницького роману І. Багряного «Тигролови» (тема «Чи завжди сміливі мають щастя» (проблема свободи й боротьби за своє визволення). Слухаємо уривок:

…Після вечері молоді поснули, а діди все гомоніли. Старий Мороз розповідав про Комсомольськ – «місто каторги, пекло новітніх канальських робіт, вигачуване костями українськими». Напівголі люди працюють на 50-градусному морозі. Це чесні полтавські, катеринославські та з інших областей трударі, «куркулі», «державні злодії», засуджені «за колоски», та всякі «вороги» – вчені, вчителі, селяни та робітники, бородаті діди й такі ж бородаті юнаки. Скрізь чигає жорстока смерть «без похоронів, як худоби,— смерть від знущання, голоду, пошестей і журби…», здичавілі собаки тягають мерзлі людські голови й руки між бараками…

Григорій слухав, зціпивши зуби понуро, і сон тікав від нього. Він до болю чітко уявляв ті арештантські колони і цілу ту, колосальних масштабів, арештантську трагедію, цілу ту пекельну епопею того прославленого Комсомольська… А в уяві зринало пережите ним самим… Брязки тюремних затворів… Зойки мордованих… Етапи…

А дід усе розповідав. Те НКВД стало добиратися вже і в тайгу. «Розкуркулюють» старовірів, арештовують підозрілих. Видано закон про спеціальний дозвіл на зберігання й користування зброєю. «Пропав світ! Не дадуть віку спокійно дожити»…

Пропонуємо учням питання для обговорення:

- Які історичні події та явища підтверджують текст твору? (колективізація, розкуркулювання, голодомор, політичні процеси та репресії).
- Які були причини репресій в СРСР?
- Як використовувалася праця засуджених? Який вони мали статус? Де вони мешкали?
- Якими були умови життя засуджених? Що їх чекало в майбутньому? Чому?

- Через що люди опинилися в таких умовах життя?
- При вивченні теми «М. Куліш. Сатирична комедія «Мина Мазайло». Розвінчання національного нігілізму, духовної обмеженості» з'ясовуємо з учнями історичні та суспільні реалії 30-х років ХХ століття: - Що ви знаєте про українізацію з історії?
- Які позиції проглядаються в суспільстві щодо українізації? Відповіді аргументувати (робота в групах)
- Чим відрізняються позиції тьоті Моті, Мини, Мокія, дядька Тараса? Відповіді аргументувати (робота в групах).
- У чому актуальність п'єси в наш час?

Таким чином, засобами літератури повинні формуватися складники патріотичної вихованості, які ґрунтуються на морально-етичних цінностях українського народу, що гармонійно взаємодіють зі світовою культурою та загальнолюдськими цінностями.

Національно-патріотичне виховання на уроках української мови і літератури є важливим чинником формування в учнів нашого навчального закладу активної громадянської позиції, відповідальності за власне життя та долю України, розвитку, насамперед, національно свідомої особистості, у почуттях якої домінуватиме не космополітизм, а український патріотизм, бажання жити і працювати задля розквіту Української держави.

Література:

1. Глазова О. Патріотичне виховання на уроках української мови. – К.:Либідь, 1998.-С.23
2.Гонський В. Патріотизм як основа сучасного виховання та ідеології держави.//рідна школа.-2001.-№2- С.23
3. ПетренкоО., Дежнюк Г. Національно патріотичне виховання учнівської молоді //Позакласний час.-2005.-№3-4.-С.28-29.
4. Старікова К. У витоків народної мудрості,Л.: Відділення пед.суспільства.1994- С.89-91.

В.А.Григорук

НАПИСАННЯ ЕСЕ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЯК ЗАСІБ ВИРАЖЕННЯ АВТОРСЬКОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ

На сучасному етапі урокам зарубіжної літератури відведена роль виховання вдумливого читача з розвиненим критичним мисленням, людини, яка здатна оцінювати себе і навколишній світ.

Твір – одна із найважливіших форм в системі роботи словесника. Він не тільки контролює знання учнів, а й передбачає обов'язкове розширення навчального матеріалу, більш глибоке осмислення і критичний підхід до нього. Продумана система письмових робіт учнів окреслює їх різноманітність, вибір викладачем тих тем, які відповідають потребам навчальної групи.

Будь-який твір створюється в певному жанрі. До недавнього часу він був аналогією літературно-критичної статті. В останні ж роки намітилась тенденція оновлення тематики, посилення елементу самостійності в них та написання робіт нетрадиційних жанрів, зокрема есе, реклами на книгу, щоденника, листа від імені одного із героїв тощо. Робота над ними розвиває творчість, самостійність ліцеїстів, а також виховує грамотного і чутливого до художнього твору читача. **Метою статті** є обмін досвідом з підготовки учнів до написання есе та доведення доцільності й ефективності використання даного жанру в практичній діяльності як засобу яскравого вираження авторської позиції та індивідуальності.

© *В.А.Григорук*

Есе – жанр критики, літературознавства, який характеризується вільним трактуванням якої-небудь проблеми. Воно виникло на межі сімнадцятого століття, поширилось в європейській літературі, але особливо популярним стало в Англії. Родоначальником жанру став французький письменник-гуманіст та філософ М.Монтель, який в 1580 році написав «Есе» про долю суспільства і людини.

Жанр есе оновлюється та розвивається відповідно до вимог часу. Його законом є безмежна відкритість автора, його позиція та думки.

Уміння підготувати ліцеїстів до написання твору даного жанру велика і кропітка робота, що проводиться у декілька етапів.

Одним із них є аналіз визначень есе в різних довідниках. Це дозволяє учням виділити особливості, що характерні для даного виду твору, зокрема:

- ❖ звернення до філософських, літературознавчих, естетичних, історичних, соціальних проблем;
- ❖ перевага вражень, а не фактів;
- ❖ суб'єктивність і неаргументованість авторської позиції;
- ❖ відсутність композиції, вільна форма розповіді;
- ❖ змішення мовних пластів;
- ❖ емоційність мови;
- ❖ порівняно невеликий об'єм.

Надалі викладач разом із ліцеїстами аналізують текст есе, що дає змогу визначити ознаки жанру, наповнення тексту, зокрема:

- ❖ афоризмами;
- ❖ емоційно-виразною мовою, завдяки якій автор передає свої почуття за допомогою метафор, епітетів, порівнянь;
- ❖ різними пластами лексики: літературною і розмовною;
- ❖ із стилістичних фігур використовується антитеза, риторичні питання, паралелізм.
- ❖ наявністю авторської індивідуальності, бажанням розкрити самого себе, напруженим діалогом із собою.

На наступному етапі учні знайомляться з текстом нарису для виявлення характерних рис. Подібна робота з аналізу двох текстів сприяє формуванню вмінь розрізняти схожість і відмінність в нарисі й есе. При цьому рівень запам'ятовування матеріалу, як правило, підвищується, якщо учні узагальнюють свої знання у формі таблиці наступного характеру:

Таблиця порівняння есе та нарису

СХОЖІСТЬ ЕСЕ ТА НАРИСУ	**ВІДМІННІСТЬ ЕСЕ ВІД НАРИСУ**
❖ вибір об'єкта, теми; ❖ документальнатворчість використаного матеріалу; ❖ образність мови; ❖ композиційна завершеність.	❖ наявність індивідуальної позиції автора; ❖ невимушеність, емоційність розповіді; ❖ орієнтир на розмовну мову: - довірливе звернення до читача; - безпосередність; - кільцеве обрамлення.

Досвід свідчить, що для засвоєння даного жанру недостатньо аналізу лише двох уривків, який проводиться колективно під керівництвом викладача. Знання стають більш ефективними, якщо ліцеїсти самостійно аналізують текст, роблять висновки та узагальнення. Зокрема, учнів можна об'єднати в декілька груп та сформулювати для всіх однакове завдання: довести, що тексти відповідають жанру есе. В той же час необхідно пропонувати для роздумів близькі та зрозумілі теми, наприклад: «Життя та його цінність в оцінці Ф.М.Достоєвського» (за романом «Злочин і кара»). На думку учнів, автор стверджує, що втрата моральних принципів є

найбільшим нещастям, яке призводить до руйнування людської особистості, життя та суспільства. «Якщо немає критеріїв добра і зла, то все дозволено», – говорить один із його героїв. Дані відповіді підтверджують розуміння проблеми. Цінність життя для учнів – це пошук віри, істини, сенсу життя кожною людиною і людства в цілому.

Таке обговорення проблеми, де кожна група приводить свої аргументи, допомагає учням сформулювати власну точку зору.

Твори в жанрі есе дають грандіозний поштовх уяві, що народжує в свідомості учнів цілу низку суджень, оцінок, які необхідно вміти висловлювати в чистих мовних формах.

Також звертаємо увагу ліцеїстів на незвичний початок, який звучить як продовження розпочатої розмови : «В чому цінність життя? Філософи всіх часів шукали відповідь на це запитання. Проте, чи дано людині пізнати це? Відповідь дається лише найгіднішим. Одним зі таких був Достоєвський…».

Учнів завжди хвилює питання завершення твору в жанрі есе, яке характеризується незавершеністю. Доцільно проаналізувати декілька з найбільш яскравих: «Я люблю творіння Ф.Тютчева за те, що думка будь-якої поезії навіяна образами, взятими зі світу душі чи природи. Для мене він відрізняється від інших єднанням таланту та людяності. Поет не шукає популярності. Його талант не спрямований у натовп, зрозуміти його може не кожен. Він навчив мене бачити те, чого раніше я не бачила, любити те, що не кидається у вічі. А як Ви ставитесь до творчості митця? Які думки викликають у Вас його поетичні твори?»

Ефективним прийомом в удосконаленні навичок написання есе є складання рецензій на твори учнів попередніх років або зразки особистої творчості викладача. В процесі рецензування ліцеїсти згадують та закріплюють теоретичні відомості про жанр, а виявлені недоліки сприяють попередженню помилок даного типу. Написання письмових робіт в жанрі есе не допускають шаблонного підходу до них.

Розглянемо один із уроків щодо підготовки учнів до написання твору в жанрі есе за романом «Майстер і Маргарита» М.Булгакова.

ТЕМА УРОКУ: Підготовка до твору в жанрі есе за романом «Майстер і Маргарита» М.Булгакова.

ЦІЛІ УРОКУ: показати учням художнє втілення філософських та моральних проблем у романі, своєрідність есе як жанру публіцистичного стилю; розвивати логічне мислення; виховувати любов до художнього друкованого слова.

ТИП УРОКУ: урок формування знань, умінь та навичок.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ: евристична бесіда з елементами дослідницького аналізу.

ФОРМИ РОБОТИ: робота в групах, фронтальне опитування.

ОБЛАДНАННЯ: портрет М.Булгакова, відеофільм «Майстер і Маргарита», фонохрестоматія (прелюдія І.С.Баха), картки-інформатори «Стилістичні фігури», «Художні засоби».

ЕПІГРАФИ ДО УРОКУ:

Я – частина тієї сили, що вічно хоче
зла і вічно творить благо.
Й.Гете
Найважче всього людині бути
людиною з дня в день.
М.Булгаков

Словникова робота: ідеал добра, співчуття, совість, стилістичні фігури есе, художній символ, анафора, риторичне питання.

Випереджувальне завдання:

1. Виділити найважливіші філософські та моральні питання, поставлені в розділах про Ієшуа Га-Ноцрі і Понтія Пілата.
2. Назвати жанри публіцистичного стилю.
3. Дати визначення есе (це питання задано групі «Літературознавців»).

Ланцюжок навчальних ситуацій:

1. Організаційний момент.
2. Оголошення теми і мети уроку. Мотивація навчальної діяльності.
3. Формування умінь і навичок написання есе.
4. Підбиття підсумків уроку.
5. Домашнє завдання.

ПЕРЕБІГ УРОКУ

І. Організаційний момент.

ІІ. Оголошення теми і мети уроку. Мотивація навчальної діяльності.

1.Робота з епіграфом.

2. Слово викладача

(звучить мелодія прелюдії І.Баха).

«Майстер і Маргарита»… Прочитані останні сторінки… В цьому незвичайному романі досліджуються, як ми бачимо, вічні проблеми буття. А чи задумуєтеся ви над ними? Відповіді на ваші запитання ми і пошукаємо сьогодні на уроці.

3. Включається фрагмент відеофільму «Майстер і Маргарита» (суперечка бідного філософа і прокуратора Іудеї).

4. Питання до учнів:

❖ Які важливі філософські та моральні питання, порушені Булгаковим у романі?

Очікувані відповіді ліцеїстів:

❖ Я б сказав, що це протистояння волі і особистості. Хіба не цим пронизаний весь роман? І зло, в різних його проявах, іде, як правило, від неволі, а добро, в першу чергу, від внутрішньої незалежності.

❖ Я вважаю, що тема совісті – одна з центральних у романі. Совість – це внутрішній компас людини, його моральний суд над собою, оцінка своїх вчинків.

❖ Твір спонукав мене задуматися над питаннями: «Що таке життя?»,«Що є людина?»,«Чому саме вона відповідальна за «порядок на Землі»?

❖ Мене вразили вчинки всесильного правителя: через страх загубити кар'єру Пілат іде проти своїх переконань та совісті. Невже безстрашний на полі бою воїн насправді є боягузом? Я погоджуюсь із автором – страшнішою за зло є духовна слабкість тих, хто це зло розуміє, засуджує його, але не робить нічого через малодушність.

5. Висновок викладача.

Наше здивування викликають слова Ієшуа про те, що «злих людей немає на світі». З булгаковської точки зору, Ієшуа правий: злих людей дійсно немає. Зло, згідно з авторською концепцією, є проявом долюдських атавізмів. Людина починається там, де закінчується зло. «Майстер і Маргарита» – роман про велику силу добра.

Ваші судження, роздуми про роман ви зможете висловити під час написання твору в жанрі есе.

ІІІ. Формування умінь і навичок написання есе.

1. Слово надається групі учнів – «Літературознавців»:

Випереджувальне завдання:

❖ Які жанри публіцистичного стилю ви знаєте? (відгук, замітка в газету, репортаж, нарис, рецензія, есе).

❖ Що таке есе? Як цей термін трактують довідники та словники?

Викладач: Давайте запишемо в робочі зошити жанрові особливості твору-есе:

1. Незвичний вступ.
2. Автор ділиться своїми спостереженнями, прагне передати враження.
3. Невеликий об'єм, вільна композиція.
4. Висновку найчастіше немає, питання залишається відкритим.
5. Є установка на діалог з читачем.
6. Стиль відрізняється образністю, емоційністю.

2. Робота в групах.

Викладач: Ознайомтесь зі змістом карток-інформаторів «Стилістичні фігури» та «Художні засоби». Уважно прочитайте запропоновані вам тексти і доведіть, що це твори в жанрі есе.

Викладач: Як ви думаєте, чому читачів зацікавлюють твори М.Булгакова?

Очікувані відповіді ліцеїстів:

❖ Його твори співзвучні на рівні вічних цінностей, загальних моральних принципів: у них – роздуми про свою епоху і вічність, людину і світ, добро і зло, співчуття та байдужість.

❖ Мова, художні манери М.Булгакова розкривають внутрішній світ людини.

3. Практична частина.

Викладач: Розпочнемо роботу над твором у жанрі есе на тему: «Що таке Добро і що таке Зло?». Яким може бути початок? Пропонуємо наступні варіанти:

❖ Як швидко і непомітно плине час… Яке тендітне і беззахисне людське життя… Що ж є істиною в цьому хаотичному світі? Чи існують якісь незмінні моральні категорії, як у бідного філософа? Чи вони змінюються, і людиною рухає страх перед силою смерті, жадоба влади і багатства?

❖ Холод, морок вічності – і прокуратор Іудеї Понтій Пілат… Душа болить, тягнеться до світла, істини і добра.

Викладач: Який початок, на ваш погляд, більш вдалий? Підберіть опорні слова, які яскраво та образно характеризують роздуми про Добро і Зло.

Очікувані відповіді ліцеїстів:

❖ Співчуття і всепрощення, ідеали Добра, покарання Зла;

❖ Бог – мірило совісті, очищення. Хто я? Для чого я?

ІV. Підбиття підсумків уроку. Коментоване виставлення оцінок.

Викладач: Сьогодні ми працювали над підготовкою до написання твору-есе, виявили характерні для нього смислові та мовні художні засоби.

V. Домашнє завдання.

Написати твір-есе на одну із запропонованих тем:

- «Що таке Добро і що таке Зло?»
- «Що є істина?»
- «Чи відповідальна людина за свої вчинки?»
- «Совість, істина, людяність».

Висновок. Отже, використання вищезазначених форм роботи на уроках зарубіжної літератури будуть слугувати вихованню широкого світогляду молодої людини, сприятимуть активізації розумової діяльності, формуванню базових якостей особистості, розвитку умінь створювати нові, ефективні зразки й моделі особистісної діяльності.

Т.М. Демченко

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

У зв'язку з реалізацією такого стратегічного напряму розвитку України як інтеграція у європейський економічний простір, актуальний стан професійно-технічної освіти повинен відповідати міжнародному рівню освітніх стандартів та забезпечувати формування нових професійних сторін особистості фахівців на основі компетентнісної освітньої парадигми. Сучасний випускник закладів професійної (професійно-технічної) освіти повинен бути не лише висококваліфікованим, але й конкурентоспроможним на ринку праці, психологічно готовим до самостійного пошуку роботи і до навчання впродовж життя,творчо та критично мислити, швидко адаптуватися до технологічних змін у сфері своєї діяльності,володіти інноваційними технологіями та належним соціально-культурним рівнем. Зазначені вимоги особливо актуальні й для фахівців сфери обслуговування та громадського харчування. Не менш важливим фактором професійної підготовки фахівця даної галузі є знання іноземної мови, тобто сформованість іншомовної професійної компетентності як умови високої культури обслуговування.

Т.Мороз, вивчаючи питання формування іншомовної професійної компетентності у процесі підготовки кваліфікованих робітників, зазначає: «Соціально-економічна ситуація сьогодення розкриває перед майбутніми фахівцями нові можливості самореалізації, яка може здійснюватися не тільки через окремі випадки спілкування із зарубіжними колегами та партнерами, але й через здійснення професійної діяльності в умовах іншомовного суспільства» [3].

Окрім того, у Національній програмі вивчення та популяризації іноземних мов зазначається, що «одним із головних інструментів невідворотності приєднання країни до ділового, освітнього, наукового та культурного простору країн Європейської спільноти є знання мов», й передбачається, що у 2020 році 75% випускників навчальних закладів системи загальної середньої освіти будуть володіти двома іноземними мовами [2].

Такі нормативні положення щодо якості освітнього середовища, в свою чергу, детермінують завдання закладів відповідного профілю щодо формування іншомовної комунікативної компетентності учнів та дають підставу стверджувати, що викладання іноземної мови повинне бути професійно спрямованим з урахуванням вимог компетентнісного підходу.

[**] ***© Т.М. Демченко***

Метою статті є теоретичне обґрунтування педагогічних умов формування іншомовної комунікативної компетентності кваліфікованих робітників сфери обслуговування та громадського харчування і демонстрація можливостей їх використання на прикладі власного педагогічного досвіду.

Сучасні підходи до вивчення іноземної мови висвітлені у наукових дослідженнях М. Задорожної, Л. Котлярової, Г. Крючкова. Теоретичні основи викладання іноземної мови професійного спрямування розглядали у наукових працях Г. Архіповатова, Л. Гайдукова, В. Квартальнов,

О. Козирєва,А. Ширіна. Варто зазначити, що в дидактиці професійна спрямованість розглядається як один із специфічних принципів навчання в системі професійної освіти, і є доцільним її застосування під час організації навчально-виховного процесу із загальноосвітніх предметів, що теоретично обґрунтовується в працях багатьох методистів.

Професійна спрямованість навчання забезпечує удосконалення практичної фахової підготовки, спонукає учнів до розв'язання виробничих проблем у майбутній професійній діяльності з метою успішного оволодіння обраним фахом; суттєво підвищує інтерес до навчання.

Зважаючи на сучасні аспекти реалізації компетентнісного підходу в освітній системі України, а саме на необхідність створення навчальних програм і стандартів професій для закладів професійної (професійно-технічної) освіти згідно з термінологією міжнародного проекту Tuning educational structures in Europe (TUNING),пріоритетні напрями викладання іноземної мови за професійним спрямуванням націлюють викладача на формування в учнів комунікативної та соціокультурної компетентностей як обов'язкових умов висококваліфікованої професійної діяльності. Аналіз науково-методичної літератури показав, що іншомовну професійну комунікативну компетентність визначають як складне інтегративне ціле, що забезпечує компетентне професійне спілкування мовою спеціальності в умовах міжкультурної комунікації [4]. Вона передбачає сформованість комунікативних умінь у чотирьох основних видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо), наявність мовних знань (фонетичних, граматичних, лексичних) і навичок оперування ними. Засобом формування професійної комунікативної компетентності є спілкування, але в тому разі, якщо воно здійснюється на діяльнісній, ситуативно зумовленій, мотиваційній основі з використанням професійно орієнтованого змісту як теми спілкування [1].

Беручи до уваги наведені вище визначення, у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності майбутнього фахівця потрібно враховувати специфічні вимоги й умови професійної діяльності, систему виробничих зв'язків, її предметно-технологічний, соціальний і психологічний контексти.

Для системи професійно-технічної освіти виділяємо два етапи формування іншомовної професійної комунікативної компетентності фахівців сфери послуг, а саме:

1) основний –наявність в учнів базових знань та вмінь, що передбачені програмою рівня стандарту та спеціальної термінології іноземної мови;

2) професійно орієнтований –залучення учнів до виконання комплексних завдань зі сфери професійної діяльності у процесі іншомовного спілкування.

Аналіз педагогічної літератури показав, що наразі ведеться активна робота з обґрунтування теоретичних засад та розробки методики застосування завдань компетентістного спрямування.

Компетентнісно зорієнтовані завдання спонукають до дії, оскільки спрямовані не лише на відтворення інформації, а на організацію самостійної пошукової і творчої діяльності на

інтегративній основі. Як правило, такі завдання передбачають реалізацію міжпредметних зв'язків, мають не лише навчальну, а й життєву або ж професійну цінність, оскільки ґрунтуються на актуальному (цікавому для учня) матеріалі, містять опис певної ситуації, яка пояснює потребу виконання.

У процесі навчання учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти компетентнісно зорієнтовані завдання виступають у ролі технологічного інструмента реалізації компетентнісного підходу і забезпечують не лише позитивну настанову на процес навчання шляхом створення ситуації успіху і визначення особистісних смислів, але й сприяють формуванню професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників.

Педагогічний досвід роботи в Державному навчальному закладі «Вінницький центр професійно-технічної освіти переробної промисловості» дозволив розробити систему компетентнісно зорієнтованих завдань для робітників сфери обслуговування та громадського харчування, виконання яких потребує від учнів як загальноосвітніх (базових), так і професійно орієнтованих знань з іноземної мови. Наведемо їх приклади.

1. Закресліть зайве слово та обґрунтуйте свій вибір.

Example: ***Soup:*** *cream of mushroom, onion soup, ~~bacon~~, bouillon (it is main course, not soup)*

Starter: vinaigrette, vegetable salad, fried potatoes, crab cocktail

Meat dishes: fried eggs, pork chops, grilled chicken, roast beef

Dessert: hot chocolate, fruit salad, macaroni's, apple pie

Soft drinks: milk cocktail, Champagne, orange juice, lemonade

Hard drinks: red wine, whisky, liquer, dry wine, cola

2. Прочитайте діалог, розташувавши репліки у правильному прядку.

_Certainly. How would you like your steak cooked?

_1Are you ready to order?

_Yes, a mixed salad would be nice.

_And would you like some wine?

_Yes, I'd like a steak please.

_Yes, of course. Would you like a salad or a vegetable with rice?

_No, I'll have a beer 1 think. Have you got local light beer?

_Medium rare, please. And can I have it with rice?

12Thanks very much.

_Yes, that's right. And can I have some bread, please?

–No, I'm afraid, not. Would bottled beer be all right?

_Yes, certainly. So, that's a medium rare steak with rice and a mixed salad.

_Some bread and a bottled beer. I'll bring you that now.

3._Виберіть твердження, з якими ви згодні. Обґрунтуйте свою відповідь.

a. Fish is good for the brains.
b. Garlic keeps you from getting cold. Eating carrots is good for the eyes.
c. Yogurt makes you live long. Eating cheese at night makes you dream.
d. Warm milk helps you go to sleep. Cake is fatting.
e. Brown eggs taste better than white ones.
f. Drinking coffee keeps you from getting sleeping.
g. A cup of tea settles your stomach.

4. Прочитайте та обговоріть прислів'я.

An apple a day keeps the doctor away.

Eat at pleasure, drink with measure.

One should eat to live, not live to eat.

5. З'єднайте слова протилежні за значенням.

Always	To worsen
Balanced	Slow
Enough	Minimum
Raw	Unimportant
quick	Fat
low	Unbalanced
to increase	Poor
rich	High
lean	Cooked
useful	Harm
less	Never
benefit	to decrease
maximum	harmful
to reduce	more
to ease	to expand
important	insufficient

6. З'єднайте словосполучення, утворивши прислів'я. Поясніть, як ви їх розумієте.

1. A sound mind … a. after supper walk a mile.
2. After dinner sit a while … b. but eat to live.
3. An apple day … c. in a sound body.
4. Early to bed and early to rise …d. is above wealth.
5. Good health … e. is the best medicine.
6. Laughter … f. keeps the doctor away.
7. Live not to eat … j. makes a man healthy, wealthy and wise.

7. Розташуйте слова в правильному порядку, утворивши речення.

1. food, I, spicy, fried, eat, and, can't.
2. was, but, terrible, the food, and, burnt.
3. you, have, Chinese, eaten, ever, food?
4. curry, order, please, me, a chicken.

8. Закінчіть речення, використовуючи слова з таблички.

Dessert, bill, order, main course, drink,starving

1._____Are you ready to ___, sir?
2._____Shall we order now? I'm____ .
3._____Could I have the____, please?
4._____I'd like the grilled chicken for the___.
5._____I'l1 have some strawberries for_____.
6._____Would you like anything to___? Yes, I'm thirsty.

9. Згрупуйте слова.

Cereals	**Dairy products**	**Fish**	**Fruit**	**Herbs**	**Meat**	**Vegetables**

Aubergine, bacon, barley, basil, beans, blackberry, chicken, cream, dill, flour, gooseberry, grape, herring, yoghurt, lamb, maize, mint, mustard, mutton, onions, parsley, pear, peas, plaice, rabbit, rice, rye, salmon, sausage, thyme, trout, veal.

a) Знайдіть пари антонімів.

1) ripe 2) sweet 3) raw 4) fresh 5) slimming 6) spicy 7) tender 8) stale 9) fattening 10) sour 11) mild 12) cooked 13) unripe 14) tough

b) Закінчіть речення, використовуючи прикметники подані в попередній вправі.

1. I can not eat this cake - it's too…..and I'm on a diet.
2. The curry burns my mouth, it is so……
3. Could you pass me the sugar please, I'll put some in this lemon juice, it's too…..
4. This steak is so ….. I can't even chew it!
5. I can't cut this bread, it's so….. ,
6. These apples are green and not very …, I suppose.
7. This fish is almost……, you have to cook it for fifteen minutes more.

З метою забезпечення ефективності формування іншомовної професійної компетентності та створення умов для реалізації принципу професійної спрямованості викладачами іноземної мови також використовуються такі форми навчання як бінарний урок та метод проектів.

Проведення бінарних уроків є одним із засобів реалізації білінгвального навчання, що передбачає викладання профільних дисциплін іноземною мовою та дає можливість майбутнім фахівцям набути не лише комунікативних, але й професійних знань та умінь, які згодом сприятимуть вирішенню реальних життєвих і професійних проблем,спонукатимуть до особистісної самореалізації.

З метою формування ціннісних ставлень до майбутньої професії та розвитку професійної спрямованості особистості кваліфікованих робітників ми вважаємо за доцільне використовувати метод проектів. Саме тому учням пропонується виконання проекту «My Future Profession», у ході якого вони досліджують історію виникнення своєї майбутньої професії та якості, якими повинен володіти майбутній фахівець, презентуючи результати проведеної роботи, використовуючи знання англійської мови.

Висновки. Отже, під час даного методичного дослідження нами було визначено педагогічні умови формування іншомовної комунікативної компетентності кваліфікованих робітників сфери обслуговування та громадського харчування як пріоритетного завдання професійно-технічної освіти відповідно до сучасних тенденцій освітньої системи України. На загально-дидактичному рівні педагогічними умовами є реалізація компетентнісного підходу та професійної спрямованості навчання, а на методичному – використання компетентнісно зорієнтованих завдань,бінарних уроків та методу проектів.

Література:

1. Бибикова Э. В. Формирование основ иноязычной коммуникативной компетентности у будущих экологов: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.08 / Э. В. Бибикова. – Майкоп, 2006. – 29 с.

2. Національна рада реформ [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://reforms.in. ua/sites/default /files/go_global.pdf

3.intkonf.org|Наукові конференції [Електронний ресурс] – Режим доступу:http://int-konf.org/konf012014/688-k-p-nmoroz-t-o-formuvannya-nshomovnoyi-profesynoyi-kompetentnost-u-proces-pdgotovki-maybutnh-fahvcv.html

4.Тенищева В. Ф. Интегративно-контекстная модель формирования профессиональной компетенции: автореф. дис. д-ра пед. наук: 13.00.01 / В. Ф. Тенищева. – М., 2008. – 44 с.

Е.П.Зав'ялова

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ ТА ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ АСТРОНОМІЇ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ

Єдиний шлях, що веде до знань,– це діяльність.
Бернард Шоу

У наш бурхливий час розвитку цивілізації в царині економіки, науки і техніки знання доволі швидко змінюються. Тому в останні десятиліття відбулись кардинальні зміни щодо розуміння цілей освіти та шляхів їх реалізації. Ці зміни в значній мірі визначають особливості та необхідність удосконалення діяльності викладачів природничо-математичних дисциплін.

В сучасних умовах у освітній діяльності важлива орієнтація на розвиток в учнів самостійності мислення, формування умінь дослідницької діяльності. Але розв'язати цю проблему старими методами уже неможливо. Тому зараз особливе місце відводиться діяльнісному, практичному змісту освіти. У зв'язку з цим стає актуальним впровадження у навчальний процес технологій, які формували б та розвивали в учнів уміння вчитись самостійно, розвивали б їхню пізнавальну діяльність.

Разом з тим, діє ще одна формула: «компетенція – діяльність – компетентність». Компетенція як об'єктивна характеристика реальності повинна пройти через діяльність, щоб стати компетентністю, як характеристикою особистості. Ця формула допомагає нам зрозуміти, що компетентність – це знання в дії. Тобто,компетентнісний підхід не протистоїть діяльнісному.

Актуальність теми випливає ще і з потреби удосконалення системи навчання, яку стимулює соціальне замовлення.

Очікування суспільства, що стоять сьогодні перед освітою і які проголошені в стратегічному документі української освіти – Національній доктрині розвитку освіти, спрямовані на перехід освітньої системи на новий тип гуманістично-інноваційної освіти, її конкурентоспроможність у європейському та світовому освітніх просторах, формування покоління молоді, що буде захищеним та мобільним на ринку праці, здатним робити особистий духовно-світоглядний вибір, матиме необхідні знання, навички та компетентності для інтеграції в суспільство на різних рівнях, буде здатним навчатися впродовж життя [2, с.14].

Сьогодні до випускника закладу професійної (професійно-технічної) освіти суспільство ставить досить високі вимоги:

- уміти самостійно опановувати знання;
- застосовувати їх на практиці для розв'язання різноманітних завдань;
- працювати з різноманітною інформацією, аналізувати та узагальнювати її;
- критично мислити, знаходити раціональні шляхи розв'язання проблем;
- бути комунікабельними, контактними у різних соціальних групах, самостійно приймати відповідальні рішення. І одним із головних завдань викладача є організація навчальної діяльності учнів таким чином, щоб знання учнів були результатом їх власних пошуків.

Мета статті полягає в окресленні шляхів формування ключових компетентностей на уроках астрономії засобами технології діяльнісного підходу.

У грудні 2016 року Уряду була представлена Концепція «Нова українська школа», яка за час свого існування пройшла широке громадське обговорення, до якого долучилися

** ***© Е.П.Зав'ялова***

представники всіх зацікавлених сторін – освітяни, батьки, експерти, роботодавці, представники професійних спільнот, громадські діячі, тощо. Тепер це стратегічний документ, із урахуванням якого розроблятиметься подальша програма діяльності Уряду щодо реформування загальної середньої освіти до 2029 року.

«Ми маємо перейти від школи знань до школи компетентностей. Це означає, що ми маємо виокремити необхідне ядро знань та навчити дітей реально з цими знаннями працювати. Цю зміну добре ілюструє метафора: можна читати на швидкість, а можна читати з розумінням. Школа компетентностей – це читання з розумінням», – пояснила головну думку Концепції міністр освіти і науки України Лілія Гриневич.

У Концепції подано визначення понять «компетентність», «ключові компетентності»:компетентність – динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність. Визначено 10 ключових компетентностей.

Упорядники ж самої концепції зауважують, що «за експертними прогнозами, у 2020 році найбільш затребуваними на ринку праці будуть вміння навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі».

Дійсно, компетентності є тими індикаторами, які дозволяють визначити готовність випускника закладу професійної (професійно-технічної) освіти до життя, його подальшого розвитку й активної участі в житті суспільства. Це вимагає оновлення змісту освіти та застосування нових педагогічних підходів до навчання. Першочергової уваги сьогодні потребують саме ключові компетенції. Компетентнісно зорієнтований підхід – один із важливих напрямів розвитку змісту освіти в Україні та розвинених країнах світу. Його ідеї були закладені ще в теорії навчання другої половині ХХ століття (І. Лернер).Теорія компетентнісного підходу в освіті розроблялася і була представлена в працях як зарубіжних учених (Р. Бадера, Д. Мертенса, Б. Оскарсона, А. Шелтена), так і наших вітчизняних. Українські перспективи компетентнісного підходу в сучасній освіті досліджували вчені І. Бех,Н. Бібік, Л. Ващенко, І. Єрмаков, О. Локшина, О. Овчарук, С.Раков, О. Пометун, Л. Паращенко, , О. Савченко, С. Трубачова та інші [3].

Практичну реалізацію компетентнісного підходу, формування компетентностей особистості розкрили в своїх роботах російські вчені: І. Агапов, В. Болотов, А. Вербицький, І. Зимня, Е. Зеєр, А. Золотарьова, М. Катунова, В. Лаптев, О. Лебедев, Н. Радіонова, В. Серіков, А. Тряпицина, А. Хуторський, С. Шишов та інші.

Поняття ж діяльнісного підходу розробляли Л.С.Виготський, Л.В.Занков, А.Л.Лурія, Д.Б.Ельконін, В.В.Давидов, П.Я.Гальперин та інші. Діяльнісний підхід забезпечує досягнення результатів базової освітньої програми і створює основу для самостійного успішного засвоєння нових знань, умінь, компетенцій, видів та способів діяльності. Для реалізації діяльнісного підходу необхідно перейти від освоєння окремих предметів до міжпредметного вивчення складних ситуацій реального життя [1].

Працюючи над проблемою «Організація практичної діяльності учнів на уроках астрономії засобами компетентнісного підходу», використовуємо різноманітні види діяльності, кожен з яких по-своєму активізує учнів, розвиває їх самостійність, а також методи активного навчання, форми роботи з учнями – колективну, групову та індивідуальну.

Астрономія не може бути нецікавою. І у цьому переконуємо учнів. У своїй роботі дотримуюсь таких правил:- створювати для кожного учня можливість реалізувати свої потреби

у пізнавальній та творчій діяльності, орієнтувати учнів на оволодіння загальнокультурними цінностями, комунікативною, інформаційною та діяльнісною компетентностями.

Астрономія як навчальний предмет володіє достатніми можливостями для формування ключових компетентностей учнів. Цьому сприяє різноманітність видів навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроках. В процесі засвоєння предмета учень залучається до всіх етапів пізнання (спостереження→ гіпотеза→практика→аналіз і узагальнення результатів). Це враховано у розробленому робочому зошиті та зошиті для практичних робіт. Учні з цікавістю працюють з картою зоряного неба, їм подобається знаходити в ній сузір'я, а також проводити самостійне спостереження. Одним із шляхів організації навчальної діяльності є постановка навчальної задачі – тобто, допомогти учням самим сформулювати тему уроку. Тому використовуються такі прийоми як створення проблемної ситуації, або діалог, що підводить до теми, або ж оголошується тема викладачем, але із застосуванням мотивуючого прийому. Наприклад, при вивчення теми «Еволюція зір» учні на початку уроку отримують завдання:

1. Яке слово об'єднує такі поняття: старіння, життя, смерть, агонія, розвиток, життя після смерті, народження? (Відповідь: Еволюція.)
2. Яке слово зайве у даному списку: Вега, Дубхе, Овен, Сиріус, Капелла? Пояснити відповідь. (Відповідь:Всі зірки, окрім Овна.)

При вивченні нового матеріалу використовується робота в парах. Учні отримують картки і на основі тексту параграфа та роздавального матеріалу заповнюють схему за темою уроку. Наприклад:

Назва зірки	Маса зірки	Час життя на головній послідовності	Температура	Спектральний клас
Антарес	$13{,}4\times10^{30}$кг		15000К	
Сиріус	4×10^{30}кг		9940К	
Альтаїр	3.38×10^{30}кг		8000К	
Сонце	2×10^{30}кг		6000К	

Або ж завдання: знайти в підручнику прізвища вчених, які дотримувались теорії нескінченності Всесвіту, розкрити зміст теорії. Учні заповнюють таблицю, працюючи з підручником. Далі відповіді перевіряються (взаємоперевірка) і після обговорення коректуємо таблицю. Використовуються на уроках і робочі листи, які учні заповнюють самостійно під час розповіді викладача.

На етапі первинного закріплення використовуємо можливості групової роботи типу «учень – учитель». Кожен грає роль то учня, то учителя. Така робота корисна обом учням: «учителю» важливо вміти пояснити зрозуміло, якісно, навчити. «Учень» же отримує можливість зрозуміти незрозуміле, підняти рівень своїх знань. Під час закріплення вивченого матеріалу доцільно організувати заповнення учнями блок-схем, таблиць, малюнків та діаграм порожніх, що передбачає заповнення їх учнями. Часто для закріплення матеріалу використовуємо виступи учнів, що супроводжуються показом презентацій та відео фрагментів.

ПЛАНЕТЫ ЗЕМНОЙ ГРУППЫ.

Планета	Рух	Температура і тиск	Рель'єф	Атмосфера	Магнітне поле
Меркурій					
Венера					
Земля					
Марс					

Як відомо, велике значення у вивченні астрономії відіграють задачі. Розв'язання задач дозволяє «заглибитись у тему». Теоретичні знання про явище не дають повного уявлення про нього, а розв'язання задач демонструє учням застосування астрономії на практиці. Астрономічні задачі є різноманітними: від якісних, які полягають у виявленні причин, що викликають дане явище, до кількісних – на знаходження числових значень, що характеризують якесь явище, а також уміння користуватись астрономічними довідниками.

Задачі можна використовувати для постановки проблеми, повідомлення нових знань, формування практичних умінь навичок, як засіб повторення та узагальнення матеріалу. Важко переоцінити роль задач у вихованні працелюбності, допитливості, розвитку творчих здібностей і фізичного мислення учнів, зокрема глибоко аналізувати фізичні явища, порівнювати й узагальнювати. Приклади астрономічних задач:

- На поверхні якої планети земної групи вага космонавтів буде найменшою?
- Чому в дні рівнодення 21 березня та 23 вересня справжня тривалість дня на 10 хвилин більша, ніж тривалість ночі?

Під час індивідуального опитування використовуються різноманітні логічні завдання. Наприклад, після вивчення теми «Вимірювання часу. Календар», ставимо запитання: «Ісак Ньютон народився 4 січня 1643 року за новим стилем. Яка дата його народження за старим стилем?» Після вивчення теми «Планети-гіганти» – запитання: «Що таке супутники-пастухи?або «Що є спільного у всіх планет? У чому полягає ця подібність і у чому відмінність планет земної групи від планет-гігантів?». Іноді запитання формулюються провокаційно: «Як ви думаєте, чи можна долетіти до якого-небудь сузір'я?» (Відповідь: Сузір'я – це певна уявна ділянка неба, в межах якої опинились далекі від нас світила, що знаходяться на різних відстанях. Тому вислів «долетіти до сузір'я» не має сенсу).

Учням подобаються запитання на відповідність. Для прикладу: при вивченні теми «Видимий рух планет» виконується завдання: вказати причини небесних явищ, відмічаючи навпроти кожного варіанту номер правильної відповіді (наприклад, А1, В2,…)

Небесні явища	**Космічні явища**
А Видиме обертання зоряного неба Б. Зміна пір року В. Зміна дня і ночі Г. Зміна фаз Місяця Д. Схід та захід небесних світил Е. Видимий рух Сонця по небу протягом дня Ж. Сонячні затемнення З. зміна висоти Сонця над горизонтом протягом року І. Місячні затемнення	1) обертання Землі навколо своєї осі; 2) обертання Місяця навколо Землі; 3) обертання Землі навколо Сонця.

З теми «Вимірювання часу. Календар». Подібне завдання: серед елементів другого стовпчика виявити ті, які характеризують відповідний елемент першого стовпика:

1. Місцевий	А. Середній сонячний час виміряний на гринвіцькому меридіані Б. Середній сонячний час виміряний на центральному меридіані даного годинного поясу В. Поясний час +1 година Г. Час виміряний на деякому географічному меридіані
2. Всесвітній	
3. Поясний	
4. Літній	

Тестове завдання до теми «Зорі»: використовуючи табличні дані про видимі зоряні величини, абсолютні зоряні величини та спектральні класи, підібрати для кожного опису одну з чотирьох зір.

Зоря	Сузір'я	Відстань (пк)	Спектральний клас	Видима зоряна величина	Абсолютна зоряна величина
1.Сіріус	Великий пес	2,7	A1	-1,5	+8,5
2.Ригель	Оріон	250	B8	+0,13	-7,0
3.Вега	Ліра	8,1	F0	-0,7	-5,5
4.Бетельгейзе	Оріон	150	M2	+0,5	-5,14

А. Дуже гаряча. Д. Найяскравіша.

Б. Дуже холодна. Е. Найслабша за яскравістю.

В. Має найбільшу світність. Ж. Найближча.

Г. Має найменшу світність. З.Найдальша.

Одним із шляхів формування загальноосвітніх компетентностей є самостійне набуття знань. Основні форми самостійної діяльності учнів на уроках астрономії:

- виконання практичних робіт,
- робота з навчальною літературою,
- використання робочих зошитів,
- робота з комп'ютерними програмами,
- домашні завдання.

Відповідно до начальної програми практична робота планується одна, але можна використовувати для цього домашні завдання у формі практичної роботи. Наприклад, підрахуйте загальну кількість сонячних плям та намалюйте їх розташування на диску Сонця. Зверніть увагу, що плями часто з'являються парами. Через декілька днів повторіть спостереження і помітите, що плями змістились, тобто – це підтверджує факт обертання Сонця навколо своєї осі. Кількість плям за цей час теж може змінитись.

Діяльнісний підхід до організації навчального процесу з астрономії дає змогу не тільки успішно розв'язувати проблему ефективного засвоєння знань, а й формувати в учнів уміння самостійно і грамотно планувати свою діяльність у різних ситуаціях. Цього можна досягти шляхом формування в них узагальнених умінь. Узагальнені види діяльності, що можна віднести, наприклад, до отримання знань про певний закон є такими:

- встановлення («відкриття») закону;
- знаходження значень величин, що входять до закону, у конкретній ситуації;

- пояснення і передбачення поведінки об'єктів у конкретних ситуаціях згідно із законом [4].

Особливе місце у викладанні астрономії в сучасних умовах належить інформаційним технологіям. Використання інформаційних технологій в освіті відкриває нові можливості для моделювання та демонстрації різноманітних природних процесів і об'єктів; сприяє підвищенню інтересу й загальної мотивації навчання завдяки новим формам роботи і причетності до пріоритетного напряму високотехнологічного суспільства; активізує навчання завдяки використанню привабливих і швидкозмінних форм подання інформації; підвищує ефективність навчального процесу, зокрема, забезпечує індивідуалізацію та диференціацію навчання при різнорівневій підготовці; дозволяє об'єктивно перевірити та оцінити рівень навчальних досягнень об'єкта навчання.

Інформаційні компетентності передбачають володіння учнями уміннями самостійно здобувати та використовувати інформацію. Томукомп'ютер доцільно використовувати на всіх етапах процесу навчання: під час пояснення нового матеріалу, закріплення, повторення, оцінюванні навчальних досягнень.

Але найбільше розвитку інформаційних компетентностей сприяють творчі роботи учнів.

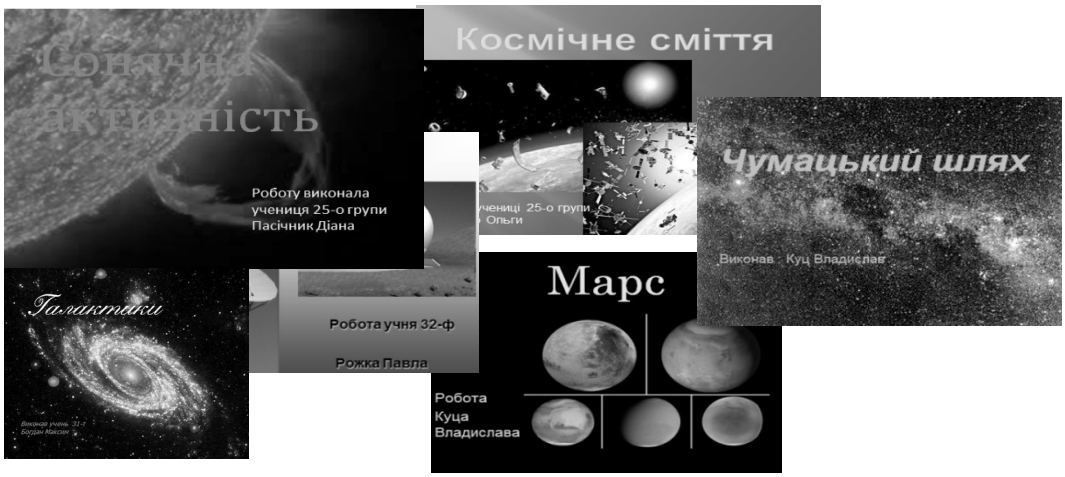

Учні готують проекти, повідомлення, дослідження та аналітичні записки, іноді це випереджувальне домашнє завдання. Вони мають свободу вибору теми, форми виконання, вибору співучасників та форми презентування результатів своєї роботи.

Взагалі предмет «Астрономія» передбачає використання великої кількості ілюстративного матеріалу. В мультимедійних презентаціях демонструється вигляд небесних об'єктів, схеми, таблиці. Ці матеріали використовуються для порівняння та аналізу отриманої інформації, для обговорення з учнями, які мають правильно інтерпретувати побачене, формулювати гіпотези та шукати їм підтвердження.

Наприклад, використання комп'ютерів при виконанні завдання щодо ідентифікації космічних об'єктів. Учні систематизують їх за розмірами та віддаленістю від Землі.

Або за фотографією добового руху Сонця визначають широту міста, де зроблено зйомку.

Однією з особливо важливих проблем сучасності є проблема взаємодії людського суспільства і природного середовища. Сучасні масштаби екологічних змін створюють реальну загрозу життю людей. Проблема охорони навколишнього середовища – одна з найактуальніших проблем світу, нашої держави.

1. **2.** **3**

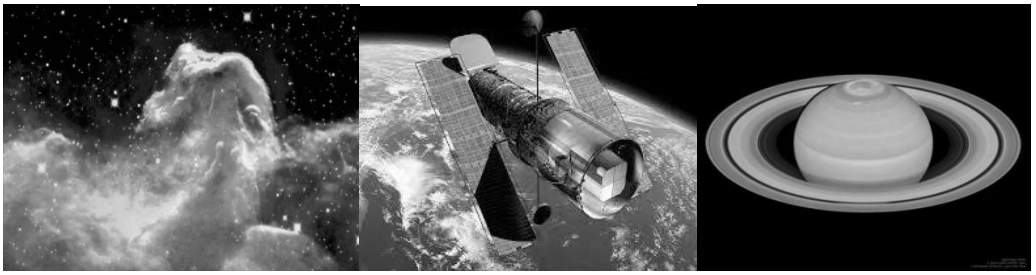

4. **5.** **6.**

Формування екологічних компетентностей учнів має бути нерозривно пов'язаним із вивченням астрономії. Цей предмет дуже вдало вписується в екологічну освіту, так як при вивченні навколишнього світу планет, зірок, галактик завжди стоїть питання: як людина має співіснувати сьогодні і в майбутньому з цим світом. Тому на уроці з теми «Земля» розглядаємо проблеми парникового ефекту, озонових «дірок», з теми «Планети» – наявність придатних для життя людини умов на інших планетах, з теми «Сонячна активність» – обговорюємо проблеми глобального потепління та зв'язку між сонячною активністю і спалахами епідемій. Особливо вражає учнів проблема космічного сміття: масштаби накопичення відпрацьованих супутників та їхніх деталей на орбіті та отруєння природи і людей гептилом (невідпрацьованим реактивним паливом).

Висновок. 1. Використання діяльнісного підходу на уроках астрономії створює необхідні умови для розвитку ключових компетентностей учнів, вмінь учнів самостійно мислити, орієнтуватися в новій ситуації, знаходити свої підходи до вирішення проблем.Це відбувається тому, що нові знання не даються у готовому вигляді, а зазвичай учень здобуває їх сам у процесі власної навчально-пізнавальної діяльності.

2. Завдання викладача – створити умови для залучення кожного учня в активну розумову діяльність, забезпечити:

- через комплекс практичних завдань підвищення інтересу до предмета,
- вдосконалення рівня самостійної роботи,
- розширення наукового кругозору у сфері астрономічних знань.

3. Урок, що базується на принципах діяльнісного та компетентнісного підходів, прищеплює учням такі навички, які дають можливість використовувати їх у подальшому навчанні та впродовж життя.

У підсумку можна ще раз наголосити, що мета навчання предметів природничо-математичного циклу полягає у формуванні засобами навчальних предметів ключових компетентностей учнів, необхідних для соціалізації, творчої самореалізації особистості, розуміння природничо-наукової картини світу, вироблення екологічного стилю мислення і поведінки, розвитку експериментальних умінь і дослідницьких навичок та виховання громадянина демократичного суспільства.

Література:

1. Атанов Г.А. С чего начинать внедрение деятельностного подхода в обучении. – Донецк: изд-во ДонГУ, 2004 .

2. Овчарук О.В. Ключові компетентності: європейське бачення / О. Овчарук // У правління освітою. – 2003. – №15-16. – С.6-9.

3. Овчарук О.В. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти // Шляхи реформування освіти України.– 2004.с.13-39.

4. Разумовский, В. Г. Деятельность преподавания как стратегический ресурс образования / В. Г. Разумовский, Ю. А. Сауров // Наука и школа№ 6, 2004, С. 2-9.

В.О.Капітанчук

ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-СЕРВІСУ ONLINETESTPAD ДЛЯ КОНТРОЛЮ ТА ДІАГНОСТИКИ ЗНАНЬ УЧНІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

У зв'язку зі зростанням вимог до рівня професіоналізму і компетентності фахівців особливого значення набуває підвищення якості освіти. Тому актуальною є проблема науково обґрунтованих методів контролю знань і навичок, якими володіють учні в процесі навчання. Розробка операційної системи контролю, що дозволяє об'єктивно оцінювати знання учнів, виявляти наявні прогалини і визначати способи їх ліквідації, – одна з умов вирішення цього завдання. Педагогічний контроль є невід'ємною частиною процесу освіти та професійної підготовки майбутніх робітників. Він має знаходитися в органічному зв'язку з іншими елементами педагогічної системи, не замінюючи дидактичні засоби навчання, а допомагаючи виявити досягнення і недоліки цього процесу. Лише підготовлений відповідним чином комплекс завдань дає змогу, використовуючи певні діагностичні методи, правильно оцінити рівень знань і вмінь суб'єктів навчання. Серед засобів об'єктивного контролю найбільш науково обґрунтованим є метод тестування із залученням технічних засобів для сканування та обробки результатів. Складовою, якщо не головною, частиною багатьох педагогічних новацій є тести.

Тест (test) – це сукупність тестових завдань, підібраних за певними правилами для вимірювання певного кількісного показника [1].

За визначенням К. Інгенкампа, «тестування – це метод педагогічної діагностики, за допомогою якого вибір поведінки, що репрезентує передумови або результати навчального процесу, повинен максимально відповідати принципам «співставлення», об'єктивності, надійності та валідності вимірів. Він повинен пройти обробку й інтерпретацію і бути прийнятним для застосування у педагогічній практиці»[2].

Тести дозволяють за короткий час перевірити великий об'єм вивченого матеріалу, швидко діагностувати оволодіння учнями основного рівня підготовки з окремих тем, а також курсу в цілому, отримати об'єктивні оцінки рівня знань, умінь, навичок і уявлень; виявити прогалини в підготовці; перевірити відповідність знань вимогам Державних освітніх стандартів. Тести містять завдання, які дозволяють перевірити рівень логічного, критичного, комбінаторного, візуального мислення учнів, і здійснити контроль за рівнем їх навчальних досягнень. Наявність у тестах завдань, що органічно пов'язують теоретичний матеріал і різноманітні задачі, дозволяє перевірити не лише оволодіння учнями техніки обчислень, але й їх уміння думати, що власне і є основною метою навчання математики [1].

^ ***© В.О.Капітанчук***

Головною **метою** цієї роботи є вивчення існуючих форм, типів і принципів композиції тестових завдань, що використовуються для контролю знань у навчанні математики, та на прикладі сервісу Online Test Pad показати ефективність використання тестування в навчальному процесі.

Існують різні форми тестових завдань. Найбільш популярні з них – відкрита та закрита.

Тестові завдання закритої форми з математики, в свою чергу, поділяються на такі основні типи:

- завдання з вибором однієї правильної відповіді з кількох запропонованих;
- завдання на достатність даних;
- завдання на встановлення відповідності між двома множинами об'єктів;
- завдання на встановлення правильної послідовності дій.

1. **Тестові завдання з вибором однієї правильної відповіді з кількох запропонованих.**

Вони передбачають наявність кількох відповідей на запитання, з яких тільки одна є правильною.

Наприклад:

Яке з наведених чисел є коренем рівняння $\log_4(x-1)=3$?

А	Б	В	Г	Д
4	13	63	65	82

2. Тестові завдання на достатність даних.

Особливістю цих завдань є те, що вони призначені для перевірки не стільки вміння розв'язувати математичну проблему, скільки вміння проводити її логічний аналіз.

Наприклад:

Визначте, чи достатньо даних для розв'язання проблеми, і оберіть одну правильну, на вашу думку, відповідь. Саму проблему розв'язувати не потрібно.

1.Знайдіть значення виразу a-3в.

(1) 5a-15b+5=0;

(2) 6b-2a=2

А	Б	В	Г	Д
Даних (1) достатньо, а даних (2) – ні	Даних (2) достатньо, а даних (1) – ні	І даних (1), і даних (2), взятих окремо достатньо	Даних (1) і (2) тільки разом достатньо	Ні даних (1), ні даних (2) навіть разом недостатньо

3. Тестові завдання на встановлення відповідності.

Цей формат належить до категорії логічних пар і називається ще форматом розширеного вибору. Завдання цього типу складається з інструкції-завдання та двох колонок, у яких частини матеріалу позначено буквами (праворуч) і цифрами (ліворуч). Для уникнення можливого пасивного додавання останнього запитання до останньої, ще не використаної відповіді, кількість відповідей має бути хоч би на одну більше кількості питань.

Наприклад:

До кожного речення (1-4) доберіть його закінчення (1-4) так, щоб утворилось правильне твердження.

Початок речення	**Закінчення речення**
1 Пряма $y=4.5x$	**А** є паралельною прямій $y=2x$.
2 Пряма $y=-4$	**Б** не має спільних точок із графіком функції $y=x^2-1$.
3 Пряма $y=2x+4$	**В** перетинає графік функції $y=3^x$ у точці з абсцисою $x_0=2$.
4 Пряма $y=x$	**Г** є паралельною осі y.
	Д є бісектрисою I і III координатних четвертей.

4. Тестові завдання на встановлення правильної послідовності

Учаснику тестування пропонується серед наведених логічних кроків, які позначені літерами, вибрати необхідні та з них скласти алгоритм розв'язання певної математичної задачі, відтворивши правильну послідовність дій. Такі завдання доцільно використовувати для перевірки знання алгоритмів, що стосуються тієї чи іншої теми курсу математики. У відповідь записують отриману послідовність літер.

Наприклад:

Перший маляр може пофарбувати стіну за x год., а другий маляр може пофарбувати цю саму стіну за y год. Як знайти час t, за який обидва маляри зможуть пофарбувати цю стіну, працюючи разом?

А. Знайти продуктивність z спільної роботи за формулою $z=\frac{1}{x+y}$.

Б. Знайти продуктивність z спільної роботи за формулою $z=\frac{1}{x}+\frac{1}{y}$.

В. Знайти продуктивність z спільної роботи за формулою $z=\frac{1}{xy}$.

Г. Знайти час t за формулою $t=\frac{1}{z}$.

Д. Знайти час t за формулою $t=\frac{2}{z}$.

Тестові завдання відкритої форми потребують від учнів самостійного формулювання відповіді. Тестові завдання відкритої форми, в свою чергу, поділяються:

1. **Тестові завдання відкритої форми з короткою відповіддю.**

Структуроване завдання складається з основи та двох частин і передбачає розв'язування задачі. Завдання вважаються виконаними, якщо учень, здійснивши відповідні числові розрахунки, записав, дотримуючись вимог і правил, відповіді до кожної з частин завдання.

Наприклад:

Для поповнення рахунку телефону Максим уніс певну суму грошей до платіжного терміналу. З цієї суми утримано комісійний платіж у розмірі 2 *грн40 к.*, що становить 3% від суми, внесеної до терміналу. У разі рахунок телефону поповнено на решту внесеної суми.

1. Яку суму грошей (у гривнях) Максим уніс до платіжного термінала?
2. Мобільний оператор, послугами якого користується Максим, нараховує 8 бонусів за кожні 5 *грн*, *на які поповнено рахунок телефону*. На залишок грошей, менший за 5 *грн*, бонуси не нараховуються. Скільки *бонусів* нараховано Максиму за здійснене ним поповнення телефону ?

Неструктуроване завдання складається з основи та передбачає розв'язування задачі. Завдання вважаються виконаними, якщо учень, здійснивши відповідні числові розрахунки, записав, дотримуючись вимог і правил, кінцеву відповідь у бланку відповідей.

Наприклад:

Обчисліть значення похідної функції $y=\sqrt{13-3x}$ у точці $x_0=3$.

2. **Тестові завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю.**

Наприклад:

Основою піраміди SABCD є ромб ABCD, більша діагональ якого AC=30см. Грань SBC є рівнобедреним трикутником (SB=SA) і перпендикулярна до площини основи піраміди. Ребро SC нахилено до площини основи піраміди під кутом 30^0. Визначте кут між площинами (SAD) і (ABC), якщо висота піраміди дорівнює 50 см.

У сучасному веб-просторі пропонується дуже багато безкоштовних конструкторів онлайн-тестів із різними формати тестування. У своїй роботі тестування організовуємо з використанням багатофункціонального онлайн- конструктора тестів «OnlineTestPad» (http://onlinetestpad.com/ua), який пропонує унікальну можливість використовувати онлайн-тести на своєму сайті. Потужний конструктор тестів Online Test Pad дозволяє створювати тести будь-якої складності на різні теми та дає можливість використовувати їх на онлайн- сайті викладача [3].

Для повної роботи із конструктором потрібно пройти звичайну процедуру реєстрування. Після реєстрації ви опиняєтесь в особистому кабінеті, де зручний інтерфейс допоможе скласти не тільки тести, а й кросворди, опитування та логічні ігри. Довідка подана у зрозумілій формі для будь-якого користувача.

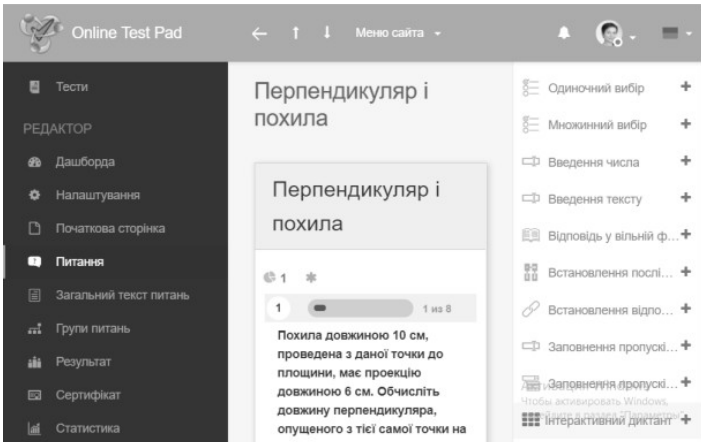

Рис.1. Вікно редактора тесту

Для проведення тестування запропоновано 14 типів запитань: одиничний вибір, мультивибір, введення числа, введення тексту, відповідь у вільній формі, встановлення послідовності, встановлення відповідностей, заповнення пропусків, інтерактивний диктант,

послідовне виключення, слайдер (повзунок), завантаження файлу, службовий текст, даних форм тестових завдань більше ніж достатньо.

Сервіс дає можливість створити результати типу: психологічний тест, особистісний тест, освітній тест. Освітній тест – проводиться розрахунок набраної кількості балів за правильні відповіді та відсоток від максимального, який можна набрати за правильні відповіді на всі запитання. Також доступною є «Профессиональная настройка шкал» – інструмент для реалізації складної логіки розрахунку результату тесту: 14 типів шкал, побудова графіка за результатами тесту, настройка оформлення результату [3].

Портал дозволяє створити навчальний тест: неправильна відповідь може бути прокоментована, нижче такого завдання може з'явитися теоретичний матеріал чи вказівка, де потрібно знайти пояснення до даного питання.

Викладач має змогу переглянути результат кожного учасника тестування, статистику відповідей і набраних балів із кожного питання, статистику для кожного результату. У табличному вигляді представлені всі результати, реєстраційні параметри, відповіді на всі питання, які ви можете зберегти в Excel.

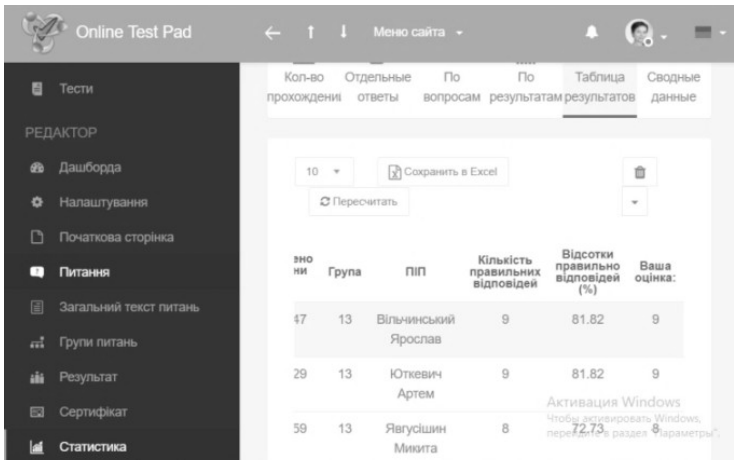

Рис. 2. Вікно статистики результатів

Таблиця результатів подається залежно від шкали: у відсотках, кількості балів та текстовою оцінкою. Час проходження тесту може бути обмежений. Доступ до тесту довільний або за кодом.

У особистому кабінеті викладач має можливість переглянути результати проходження тестування учнями, навіть якщо вони це зробили вдома. Учні отримають сертифікат учасника тестування, який підтверджує проходження певного тесту. На ньому вказується назва тесту, результат та дата проходження. Даний документ, по можливості, роздруковується чи зберігається в електронному вигляді.

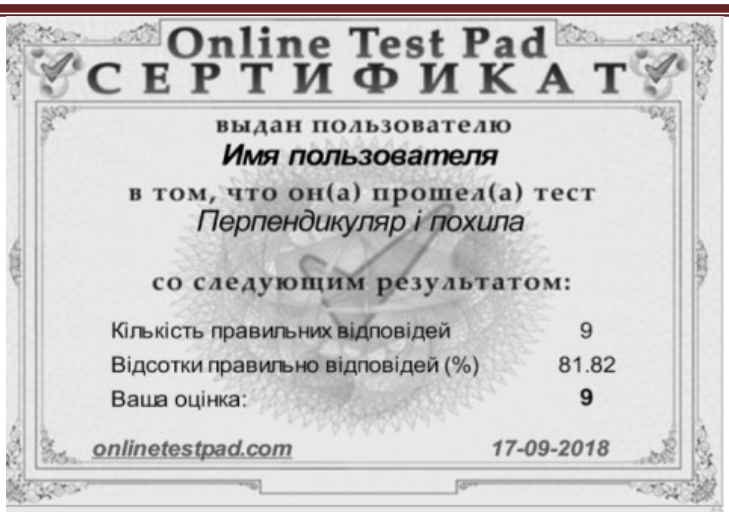

Рис. 3. Сертифікат за результатами тесту

Можливі три способи доступу до тесту:

- Основне посилання. За основним посиланням тест завжди доступний. Це посилання підібрати практично неможливо, тому тест зможуть пройти тільки ті, кому його надіслано.
- Віджет для сайту. Спеціальний html-код, який дозволяє вбудовувати тест на власний сайт, блог, форум.
- Публікація для загального доступу. Викладач може опублікувати свій тест у загальний доступ на OnlineTestPad до відповідної категорії, де ним зможуть користуватись педагоги чи учні.

Зазвичай такий вид роботи пропонуємо учням наприкінці уроку, коли вони можуть користуватися планшетами або мобільними телефонами. Якщо такої можливості немає, пропонуємо учням пройти тест вдома та подати отримані результати на наступний урок.

Переваги комп'ютерного тестування:

- більш раціональне використання часу уроку;
- охоплення більшого обсягу навчального матеріалу;
- швидке встановлення зворотного зв'язку з учнями і визначення рівня засвоєння матеріалу;
- можливість визначити прогалини в знаннях та уміннях і внести відповідні корективи;
- тестова перевірка дисциплінує учнів, індивідуалізує роботу з учнями;
- стимулюється саморозвиток учнів, підвищується їхній інтерес до предмета.

Недоліки комп'ютерного тестування:

- складність розробки науково обґрунтованого змісту тестів;
- можливість відгадування учнями правильних відповідей, а отже, ймовірність помилкової оцінки;
- відсутність безпосереднього діалогу між викладачем і учнем, як наслідок, неможливість пояснення помилки.

Контроль і оцінка знань виконують одночасно функцію перевірки засвоєння і практичного застосування суб'єкта навчання одержаних під час освітнього процесу знань, а також функцію стимулювання, морального заохочення за рахунок участі в своєрідному інтелектуальному змаганні.

На підставі сказаного можна зробити висновок про те, що створення тестів, їхня уніфікація й аналіз – це велика кропітка робота. Використання тестових завдань є оптимальним засобом контролю і оцінки знань в силу своєї об'єктивності, простоти у використанні й аналізі результатів. Незаперечною перевагою тестової перевірки є швидкість. Ми дійшли висновку, що тестування є необхідним кроком на шляху розвитку методики контролю за засвоєнням навчального матеріалу. Грамотно складений тест є більш точним, глибше інформуючим і контролюючим засобом, аніж традиційні види контролю. У сучасних умовах розвитку інформаційних технологій питання ефективності використання тестування в навчальному процесі як форми контролю та діагностики знань учнів залишається актуальним та вимагає подальших досліджень.

Література:

1. Булах І. Є., Мруга М. Р. Створюємо якісний тест: Навч. посіб. – К.: Майстер; клас, – 2006 – 160 с.
2. Махомед М.Х. Тестові технології оцінювання якості освіти школярів/ Педагогічний пошук. Журнал/ Методичні публікації/№1 (81), 2014.
3. OnLineTestPad [Електронний ресурс]. – Режим доступу: OnLineTestPad /http://onlinetestpad

Л.А. Корба

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ З ПРАВОЗНАВСТВА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ УМІННЯ АНАЛІЗУВАТИ Й ОЦІНЮВАТИ ПРАВОВІ СИТУАЦІЇ

Постановка проблеми. Фундаментальними цінностями сучасного світу є демократія, свобода, повага до прав людини, солідарність та участь. Базова умова демократичного розвитку суспільства – це наявність громадян, котрі володіють уміннями здійснювати зважений і раціональний вибір, критично мислити та аналізувати інформацію, розуміють значення права, застосовують правові норми у конкретних життєвих ситуаціях, толерантно ставляться до думок інших, активно цікавляться суспільним, політичним та економічним життям [2]. Все це зумовлює особливу актуальність вивчення учнями державно-правових явищ, що є одним із провідних засобів упорядкування суспільних відносин [1].

Засвоїти правові знання, розвинути вміння аналізувати й оцінювати правові ситуації, сформувати переконаність у необхідності дотримання правових норм та розуміння негативних наслідків протиправної поведінки допомагають практичні заняття з правознавства. Вони є обов'язковим структурним складником компетентнісного навчання учнів правознавства, слугуючи своєрідною формою реалізації зв'язку теорії з практикою [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формі навчального заняття, при якій викладач формує в учнів уміння і навики практичного застосування теоретичних положень навчальної дисципліни, присвячено праці відомих вчених та педагогів: Пометун О., Ремех Т., Наровлянського О., Жиляєва І. До прикладу, відомий педагог О.І. Пометун зазначила: «Оскільки учні легше сприймають матеріал в ігровій формі, то методика практичних занять дає набагато кращий результат, ніж традиційне зазубрювання термінів та правил» [3].

Мета статті – розглянути використання практичних занять із правознавства як засобу формування в учнів уміння аналізувати й оцінювати правові ситуації.

Виклад основного матеріалу. Для формування системного уявлення учнів про правові знання та надання їм практичної спрямованості Навчальною програмою курсу «Правознавство»

^ ***© Л.А. Корба***

(рівень стандарту) для 10 класів загальноосвітніх навчальних закладів передбачено 7 практичних занять. Кожне заняття підсумовує вивчений розділ, сприяє відпрацюванню умінь і навичок вирішення завдань, аналізу практичних ситуацій, використання нормативно-правової та довідкової літератури.

Пропонуємо розробку практичного заняття «Розв'язання правових ситуацій з адміністративного та кримінального права», яке є підсумком тем «Адміністративне право» та «Кримінальне право».

Практичне заняття: «Розв'язання правових ситуацій з адміністративного і кримінального права».

Мета уроку: поглибити і закріпити набуті учнями теоретичні знання з теми «Адміністративне та кримінальне право»; сприяти накопиченню первинного досвіду самостійної організації пізнавального процесу та використанню отриманих знань на практиці при вирішенні правових проблем; формувати вміння аналізувати і оцінювати правові ситуації, використовуючи нормативно-правові акти; розвивати критичне мислення, інтелектуальні вміння; виховувати правову культуру, відповідальність за вчинки.

Тип уроку: урок практичного застосування знань, умінь та навичок(урок-розслідування).

Комплексно-методичне забезпечення: витяги з ККУ, КУпАП, дидактичний матеріал, мультимедійний супровід уроку:

- слайди «Діаграма Вена», «Алгоритм розв'язання задачі»;
- презентація «Правознавчі вітрила»;
- нарізка мультфільмів для розслідування «Буква закону в мультфільмах»

Фрагмент відеоматеріалу брифінгу керівника поліції Вінниччини(www.youtube.com/watch?v=MF6vprj5Qzo).

Хід уроку

І. Організаційний момент. Прийом стратегії формування віри в успіх.

Доброго дня! Перед тим, як розпочати наше заняття, пропоную кожному подивитися один на одного. Подаруймо один одному посмішку! У нас всіх гарний настрій! У своєму житті ми вже багато чого досягли. У нас є певний досвід. Ми багато чого навчилися. А попереду нас очікують нові знання, нові можливості для розвитку творчих здібностей. Кожен урок – це відкриття, розслідування, переконання. Відкриття нового у собі, своїх товаришах, відкриття нового у світі.

ІІ. Повідомлення теми і завдань уроку. Мотивація навчальної діяльності.

Жити в суспільстві і бути вільними від нього неможливо: у будь-яких життєвих ситуаціях людина повинна погоджувати свої вчинки з існуючими у суспільстві нормами. Діючи згідно з ними, вона діє відповідально. У свою ж чергу, суспільство постійно контролює діяльність людини, адекватно реагуючи на різні варіанти поведінки (заохочуючи людину чи караючи порушника). Як поєднати «хочу» і «повинен» у своєму житті? Як, проаналізувавши неправомірні вчинки інших людей, не схибити? Відповідь на ці запитання ми продовжимо шукати сьогодні.

Епіграфом нашого уроку будуть слова давньоримського філософа і політичного діяча Цицерона: «Замало опанувати премудрість, слід також уміти користуватися нею».

Тому сьогодні ми всі отримані знання спрямуємо на практичне розв'язання цілком реальних життєвих ситуацій. Отже, тема нашого уроку: «Розв'язання правових ситуацій з адміністративного і кримінального права». Ми навчимося аналізувати ситуації, що відбуваються в суспільстві та давати їм правову оцінку, розв'язувати юридичні задачі.

Перед вами на робочих столах розміщені бланки із завданнями, прошу ознайомитися з ними та підписати їх.

ІІІ. Актуалізація опорних знань, умінь та навиків.

1. Робота з діаграмою Венна.

Протиправна поведінка людини у всі часи переслідувалася законом, але сьогодні рівень розвитку права дозволяє розмежовувати відповідальність за ступенем небезпеки. У Кримінальному Кодексі та Кодексі України про адміністративні правопорушення описують дублюючі один одного склади караних діянь, але на практиці є істотні відмінності. Вони, в першу чергу, стосуються розміру відповідальності: не можна судити, наприклад, людину за перехід вулиці у недозволеному місці так само, як за зґвалтування або вбивство. Розмежувати окремі правопорушення часом буває дуже важко навіть фахівцеві. Питання це не лише теоретичне: той або інший вид правопорушень тягне за собою різну за суворістю відповідальність, різні обмеження для особи, яка його вчинила. Тому правильне визначення виду правопорушення має велике практичне значення не лише для охорони суспільних відносин, але й для захисту прав осіб, що їх вчинили. Повторимо, що ви запам'ятали з попередніх уроків.

1. Які основні нормативно-правові акти регламентують відносини в галузях «Кримінальне право» та «Адміністративне право»?

2. У яких випадках правопорушення або протиправна винна дія чи бездіяльність є злочином, а в яких проступком?

3. Хто виступає суб'єктом злочину та проступку?

4. Які особливості адміністративної та кримінальної відповідальності?

5. Що спільного є в призначенні покарання за вчинене адміністративне правопорушення і злочин?

Отже,давайте коротенько підсумуємо: будь-яке правопорушення обов'язково тягне за собою юридичну відповідальність.

2. Вікторина «Правознавчі вітрила».

При призначенні покарання суд враховує особу винного, ступінь важкості вчиненого та обставини, які пом'якшують чи, навпаки, обтяжують відповідальність. Бо саме вони – додаткові можливості скоротити чи збільшити міру відповідальності для обвинувачуваного. А від цього часом залежить доля людини. Перед вами таблиця, 3 колонки. Вам необхідно вказати – дана обставина пом'якшує відповідальність чи обтяжує, поставивши навпроти варіанта відповіді галочку.

Перевіряємо правильність виконання завдання:

Обставина	Пом'якшує	Обтяжує
Вчинення правопорушення (злочину) неповнолітнім	+	

Вчинення правопорушення (злочину) особою, що перебуває у стану алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних або інших одурманюючих засобів		+
Вчинення злочину особою повторно та рецидив злочинів		+
З'явлення із зізнанням, щире каяття у вчиненому	+	
Втягнення неповнолітнього в правопорушення (злочин)		+
Вчинення злочину жінкою в стані вагітності	+	
Тяжкі наслідки, завдані злочином		+
Вчинення правопорушення (злочину) групою осіб		+

Отже, ми повторили теоретичний матеріал, з яким можна вирушати в подорож морем життєвих ситуацій. І зараз спробуємо скористатися ним на практиці.

3. Презентація розслідування «Буква закону в мультфільмах».

Вам пропонувалося провести самостійне розслідування «Буква закону в мультфільмах», яке полягало в дослідженні наявності правопорушень в улюблених нами з дитинства мультфільмах. Запрошую учнів презентувати результати.

Презентація мультфільмів («нарізка»).

IV. Осмислення змісту й послідовності розв'язання правових ситуацій.

Сьогодні інформаційний простір, на жаль, насичений фактами неправомірної поведінки серед дітей і дорослих, тому наш обов'язок – уміти отримані на уроках правознавства знання використовувати в повсякденному житті, щоб не допустити вчинення правопорушення чи злочину, бо незнання закону не звільняє від відповідальності.

Пропоную уважно переглянути відеоматеріал із брифінгу керівника поліції Вінниччини про шокуючі події, які відбулися в селі Сапіжанка Шаргородського району у вересні 2017 року.

1. Перегляд відеоматеріалу брифінгу керівника поліції Вінниччини.

2. Аналіз і оцінювання правової ситуації згідно з алгоритмом. Робота з витягами Кримінального кодексу України.

Спробуємо розібратися у сказаному Юрієм Володимировичем.

Що нам відомо? Знайдено 2 тіла вбитих людей, експертизою доведено, що сталися вбивства, люди померли від нанесення тяжких тілесних ушкоджень. Підозрюється раніше судимий за умисні злочини 25-річний чоловік, який напередодні вживав алкогольні та наркотичні речовини, захотів мати сенсорний телефон, на який у нього власних коштів не було, і які він вирішив дістати у потерпілих. Вони йому відмовили, що і призвело до того, що він їм наніс тяжкі тілесні ушкодження, а потім задушив.

Використовуючи витяги з ККУ, які є на ваших столах, проаналізуйте даний злочин. Обговорення згідно з алгоритмом:

1. Якою галуззю права регулюються ці відносини?
2. Дайте кваліфікацію злочину.
3. Проаналізуйте склад злочину: суб'єкт, об'єкт, суб'єктивна сторона, об'єктивна сторона.
4. Які пом'якшуючі та обтяжуючі обставини?
5. Зробити висновки або дати відповіді на поставлені питання в юридичній задачі.

V. Самостійне виконання учнями завдань і теоретичне обґрунтування отриманих результатів. Робота в парах.

Зараз ми спробуємо провести власне розслідування ситуацій, які можуть відбуватися в реальному житті. У бланках є запропоновані вам юридичні задачі. За поданим алгоритмом,

використовуючи витяги з ККУ, КУпАП, розв'яжіть їх. На виконання даного завдання у вас 5 хвилин.

1. Розв'язання юридичних задач за поданим алгоритмом. Робота з нормативно-правовими актами.

Задача 1.

20-річні Іваненко та Петренко, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, напали на свого однолітка Федоренка з метою заволодіння його особистим майном, били його кулаками по голові і спині, відібрали мобільний телефон і 500 гривень.

Дайте правову оцінку діям Іваненка та Петренка.

Задача 2.

14-річний Петро перебігав вулицю в невстановленому для цього місці. Дорогою в цей час рухався автомобіль «Шкода» зі швидкістю, яка була максимально допустима в межах міста. У той момент, коли Петро опинився на лінії руху лівого колеса, відстань між ним і автомобілем становила 4 м5 см,а гальмівний шлях автомобіля – 3 м80 см. Однак відбувся наїзд на пішохода. Через тиждень Петро помер у лікарні.

Кваліфікуйте дії водія.

Задача 3.

Неповнолітній Назаренко Г. О., 17 років, учень професійно-технічного навчального закладу, вживав алкогольні напої у групі дорослих чоловіків і був затриманий у громадському місці у стані алкогольного сп'яніння за те, що ображав людську гідність.

Дайте правову оцінку діям Назаренка.

Задача 4.

Третьокурсник, якому виповнилося 17 років, відмовляється отримувати паспорт громадянина України. При цьому він посилається на те, що не має потреби в отриманні документа, а отже, й наміру отримати громадянство іншої держави, але не може пояснити, якої саме.

Дайте правову оцінку діям хлопця.

2. Складення сенканів.

правопорушення	***покарання***

VI. Підбиття підсумків. Оцінювання навчальних досягнень учнів. Повідомлення домашнього завдання.

Отже, на сьогоднішньому уроці ми повторили теоретичний матеріал із теми «Адміністративне та кримінальне право», аналізували ситуації, що відбуваються в суспільстві, та давали їм правову оцінку, розв'язували юридичні задачі. Урок-розслідування допоміг нам зрозуміти важливість правових знань задля власної безпеки, і слова Цицерона про вміння користуватися ними дуже актуальні й нині.

Оцінювання. Мотивація оцінок.

Домашнє завдання. Підготуватися до контрольної роботи (розділ «Основи публічного права», повторити теоретичний матеріал (підр. ред. Гавриш – §20,21), виконати юридичну задачу (ст. 294).

Рефлексія.

Бажаю позитивного настрою та очікування особистого успіху на наступному уроці.

Висновок. Практичні заняття з правознавства поглиблюють і закріплюють набуті учнями теоретичні знання; формують уміння аналізувати й оцінювати правові ситуації, використовуючи нормативно-правові акти; розвивають критичне мислення, інтелектуальні вміння; сприяють

накопиченню первинного досвіду самостійної організації пізнавального процесу та використанню отриманих знань у реальному житті при вирішенні правових проблем.

Література:

1.Навчальна програма з громадянської освіти (інтегрований курс) для 10 класів загальноосвітніх шкіл, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України № 1407 від 23 жовтня 2017 року.

2.Навчальна програма з правознавства для 10 класів загальноосвітніх шкіл, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 14.07.2016 №826.

3. Пометун О. І. Практичні заняття – нова форма організації навчання / Пометун О. І., Гупан Н. М. // Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2012 рік : наукове видання. – К.: Інститут педагогіки, 2013. – С. 197-198.

4. Ремех Т. О. Практичні заняття з правознавства: методичний аспект// Український педагогічний журнал. – №4, 2016. – С.48.

С.Г. Корженко, Т.П. Кобилянська

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У ВИКЛАДАННІ ПРЕДМЕТІВ ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ

Відомий педагог В.О. Сухомлинський писав: «Викладання – мистецтво. Як художник, музикант зазнає мук творчості і найвищої насолоди в процесі своєї праці, так і вчитель мучиться, якщо йому не вдається спаяти роботу класу, поставити на певні рейки, заразити дітей своїм інтересом до справи. Звичайно, вчитель тоді тільки може досягти дружної колективної роботи класу, якщо він любить і знає свій предмет».

На сьогодні, готуючись до уроку, перед викладачем постає питання: «Яким повинен бути сучасний урок, як організувати й провести його, щоб він був цікавим, і можна було б отримати максимальну віддачу від учнів?», адже з кожним роком зростає потреба в знаходженні ефективних засобів навчання, які допомогли б підвищити зацікавленість учнів, їх мотивацію до вивчення предметів природничого циклу, стимулювати розумову діяльність і розвивати творчий потенціал.

У сучасному суспільстві гостро постають екологічні проблеми, у вирішенні яких нам допоможуть не лише знання з хімії, біології, географії, а мають бути сформовані в учнів мислення та поведінка. Формуючи в них ключові та предметні компетентності, ми даємо учням не просто знання, а можливість застосовувати їх як у повсякденному житті, так і в професійній діяльності.

Тому, задля досягнення гарного результату, з метою виховання гідного покоління, що зможе застосувати отримані знання у житті, при викладанні природничих дисциплін викладач має іти в ногу з часом та використовувати на уроках новітні інформаційні технології.

Мета статті: показати, як використання інноваційних технологій в освітньому процесі сприяє кращому сприйняттю матеріалу, підвищенню в учнів інтересу до предметів природничого циклу, впливає на якість формування практичних умінь і навичок, формує уміння самостійно працювати з джерелами інформації, дає змогу учню побачити результат та оцінку своєї праці, поглибити знання.

Поняття «інновація» – в перекладі з грецької означає «оновлення», «новизна», «зміна», з'явилося вперше в зарубіжних дослідженнях XIX ст., в техніці. В Україні на початку 90-х років XX ст. взято курс на розвиток інновацій.

Можна зазначити, що інновація в освіті – це:

˄˄ ***© С.Г. Корженко, Т.П. Кобилянська***

- вирішення різноманітних проблем в педагогіці, які потребують нестандартних, оригінальних рішень;
- оновлення та вдосконалення процесу взаємодії теорії й практики в освіті, який потребує оптимізації для досягнення її мети.

Провідними принципами освіти нового століття є вчитися:

- знати;
- діяти;
- бути;
- жити разом.

Дослідники проблем педагогічної інноватики (О. Арламов,М. Бургін В. Журавльов, Загв я-зинський, Н. Юсуфбекова, А. Ніколс та ін.) намагаються співвіднести поняття нового в педагогіці з такими характеристиками, як корисне, прогресивне, позитивне, сучасне, передове [1].

Адже ще видатний вчений Д. Менделєєв відзначав, що: «Тільки той учитель і буде впливати плідно на всю масу учнів, який сам сильний у науці, нею володіє та її любить».

Однією з домінуючих тенденцій розвитку людства є інноваційні педагогічні технології. Нині існує безліч новітніх інформаційних технологій, які ми використовуємо при викладанні.

Рис. 1. Інноваційні педагогічні технології

Інтерактивне навчання – це навчання, в процесі якого здійснюється діалог між викладачем та учнем. Воно передбачає створення умов, за яких учень підвищує свій інтелект, успішність, професійні навички та навчається ефективній роботі в колективі.

Провівши дослідження серед учнівської молоді, американські вчені дійшли висновків, що:

- 5 % всього матеріалу учень засвоює під час лекції;
- 10% матеріалу – під час читання;
- 50 % матеріалу – під час дискусії;
- 75 % матеріалу – під час практики, а 90 % матеріалу учень засвоює, коли навчає інших чи відразу застосовує отримані знання.

При проведенні уроків із використанням інтерактивних методів учні повинні знати, що:

- кожна їх думка важлива;
- не повинні боятися висловитись;
- всі вони – партнери;
- обговорюють свої думки, а не людину;
- обдумавши ідеї, повинні сформулювати їх і висловити;
- відповідати – чітко, ясно, красиво;
- вислухав, висловився, вислухав;
- наводити тільки обґрунтовані докази;

- вміти погоджуватись і не погоджуватись;
- їх роль важлива.

Також дані методи сприяють:

- активній роботі на уроках всіх учнів групи;
- набуванню навичок спілкування в учнівському колективі;
- набуванню навичок проведення дискусій та обговорення тем, запропонованих викладачем.

При впровадженні інтерактивних методів навчання учні будуть:

- набувати культури дискусії;
- виробляти у собі вміння приймати спільні рішення;
- навчатися умінню спілкування,
- замість слів «вивчити», «запам'ятати» основними словами стануть «обдумати», «застосувати».

На уроках хімії, біології, екології, географії ми використовуємо такі інтерактивні прийоми:

«Мікрофон» – ***прийом, який дозволяє в будь-якій послідовності висловити учням свою думку, позицію у доволі швидкому темпі (викладач проводить опитування, надаючи слово у бажаній для нього послідовності).*** Ми застосовуємо даний прийом на етапі актуалізації опорних знань, або на етапі узагальнення, систематизації й контролю знань і вмінь учнів. Наприклад, вивчаючи тему «Вітаміни», на етапі узагальнення, систематизації й контролю знань учні дали відповідь на питання «Що ви знаєте про вітаміни?».

Прийом «Незакінчене речення» можна поєднувати з «Мікрофоном». За його допомогою учням дається можливість висловити власні ідеї та порівняти їх з іншими. Ми його застосовуємо, підводячи підсумки уроку. Учні, працюючи над відкритими реченнями, висловлюють свої думки, наприклад:

«На цьому уроці для мене найважливішим відкриттям було…»

«Урок важливий, тому що…»

«Я знаю…»

«Я вмію…»

«Мені сподобалось…»

«Мені не сподобалось…»

«Мозковий штурм» доцільно застосовувати при актуалізації опорних знань учнів. Він базується на використанні учнями знань, які вони здобули на попередніх уроків. На поставлені викладачем запитання учні дають коротку, точну швидку відповідь, яка вислуховується без обговорення. Наприклад, на уроці географії (тема: «Державний устрій країн. Політичні та економічні системи країни») учні чітко й коротко відповідають на поставлені викладачем питання:

1. Чим відрізняються поняття «країна», «держава»?
2. Виділіть основні періоди формування політичної карти світу.
3. Наведіть приклади політичних конфліктів, які відбуваються в сучасному світі.
4. Наведіть приклади військових конфліктів, які відбуваються в сучасному світі.

Метод «Прес» дає можливість учням проаналізувати та узагальнити певну інформацію, тим самим сформулювавши свою думку відносно спірного питання, а також висловити свою ідею у вигляді чіткої, логічної структури.

Даний метод використовуємо на етапі узагальнення і систематизації знань учнів. Наприклад, при вивченні теми «Структура сучасної екології» учням роблять повідомлення про погіршення екологічної ситуації, про екологічні катастрофи і необхідність охорони природи і

задають питання: «Як ви вважаєте, чому ситуація і далі не змінюється на краще, а в деяких регіонах навіть погіршується?». Учні повинні знайти вагомі аргументи і сформулювати свою думку відносно даного питання.

Використовуючи прийом «Ланцюжок», викладач ставить питання учневі. Він дає коротку відповідь й запитує свого товариша, продовжуючи ланцюжок. При розриві ланцюжка на допомогу приходять учні-консультанти, яких на початку уроку визначає викладач.

Даний метод застосовуємо на етапі перевірки домашнього завдання. Наприклад, при перевірці домашнього завдання з хімії (тема: «Жири») викладач задає початкове запитання: «Які сполуки називаються жирами?».

Проектна технологія:

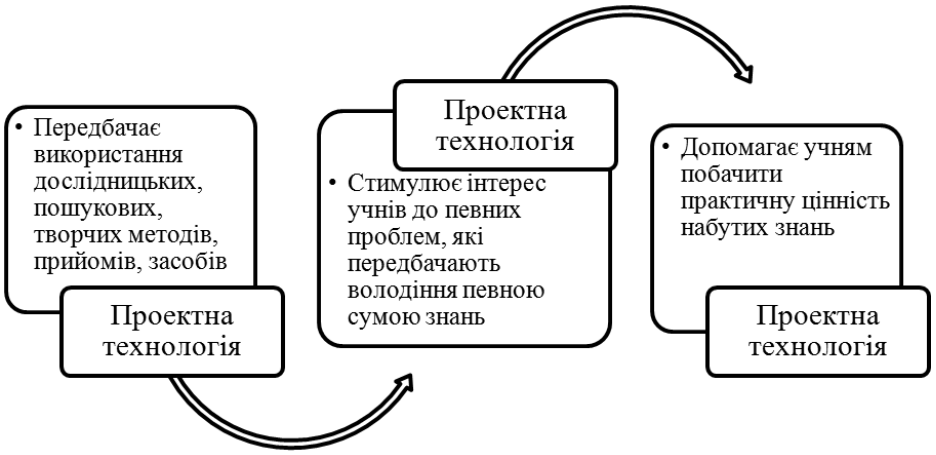

Рис. 2. Проектна технологія

Робота над проектом може тривати довгий час. Це дає змогу учням використовувати різні джерела інформації, які вони застосовують при дослідженні. Наприклад, виконуючи проект «Дослідження забруднення повітря м. Вінниці вихлопними газами автотранспорту», учні:

- проаналізували екологічний стан прилеглої території ДПТНЗ «ВМВПУ»;
- визначили завантаженість окремих ділянок вулиць міста Вінниці автомобільним транспортом;
- оцінили ступень забрудненості атмосферного повітря відпрацьованими газами на ділянці вулиці Стрілецька (за концентрацією СО);
- запропонували заходи щодо покращення стану навколишнього середовища в даному регіоні.

А насамперед вони хотіли привернути увагу учнів та громадськості міста до екологічних проблем навколишнього середовища, зокрема до стану повітряного середовища регіону, а також інформувати учнів та їхніх батьків про стан прилеглої території навчального закладу.

ДЕРЖАВНИЙ ПРОФЕСІЙНО – ТЕХНІЧНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ВІННИЦЬКЕ МІЖРЕГІОНАЛЬНЕ ВИЩЕ ПРОФЕСІЙНЕ УЧИЛИЩЕ»

ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАБРУДНЕННЯ
ПОВІТРЯ
м. ВІННИЦЯ ВИХЛОПНИМИ ГАЗАМИ
АВТОТРАНСПОРТУ

Керівники проекту:
Кобилянська Тетяна Павлівна
Чорба Тетяна Олегівна

Виконали:
Іваніщев Ярослав
Голубенко Юлія
Галайчук Надія
Голубович Любов

Рис. 3. Дослідницький проект

Комп'ютерно-інформаційна технологія:

- відкриває учням доступ до нетрадиційних джерел інформації;
- підвищує ефективність самостійної роботи;
- дає цілком нові можливості для творчості, знаходження й закріплення професійних навичок;
- допомагає реалізувати принципово нові форми і методи навчання.

Протягом багатьох років ми працюємо над створенням електронних навчально-методичних комплексів (ЕНМК) із предметів «Біологія», «Екологія», «Географія».

ЕНМК представляє собою сукупність навчальних ресурсів, необхідних для аудиторної, самостійної та індивідуальної роботи учнів і містить:

- назву та короткий опис предмета;
- навчальну програму;
- тексти тем, подані у електронному виді;
- інструкції для виконання лабораторних і практичних робіт;
- тестові завдання для підсумкового, поточного контролю та самоконтролю;
- мультимедійні елементи: ілюстрації теоретичних положень, імітація явищ тощо.

Рис. 4. ЕНМК з предмета «Екологія»

Використовуючи ЕНМК при викладанні предметів природничого циклу, викладач керує процесом навчання, а учень активно оволодіває і засвоює нові знання.

Застосування інноваційних технологій у навчанні легко пояснити правилом, виведеним педагогами античних часів:

- Те, що я чую, я забуваю;
- Те, що я бачу й чую, – я трохи пам'ятаю;
- Те, що я чую, бачу й обговорюю, – я починаю розуміти;
- Коли я чую, бачу, обговорюю й роблю – я набуваю навичок;
- Коли я передаю знання іншим – стаю майстром.

Отже, при використанні інноваційних технологій у навчальному процесі учні:

- підвищують свій інтерес до вивчення предметів природничого циклу;
- можуть самостійно здобувати знання, використовуючи різні джерела інформації;
- розвивають інтелект, пам'ять, спостережливість, асоціативне й аналітичне мислення;
- узагальнюють знання про закони природи, теорії й методи наукового пізнання світу.

Література:

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посіб. / – К., 2004.

І.В.Ластівка

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ТВОРЧЕ ЗРОСТАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Повноцінними є тільки ті знання,
які дитина здобула власною активністю.
Йоганн Песталоцці

Сучасний інформаційний етап розвитку людства збільшує роль творчої особистості, здатної до гнучкої адаптації в будь-яких умовах. Творча особистість – це такий тип людини, для якої характерні спрямованість на творчість, високий рівень креативних здібностей, творча активність, що дає їй змогу досягти високих результатів в одному чи декількох видах діяльності. Здатність до творчості – одна з найважливіших умов для успішного самовираження особистості, самореалізації в сучасному світі.

Творчі ресурси кожного учня величезні, тому завдання учителя мови й літератури – створити умови для їх реалізації, привчити до систематичного творчого осягнення дійсності засобами рідного слова. Учитель повинен намагатися відкрити в кожному учневі творця.

Творчість стимулює розвиток інтересів, мислення, дослідницьку активність, що є неодмінною умовою духовного та інтелектуального зростання людини. Завдання вчителя – вселити в учня віру у власні можливості, вивільнити його уяву, підтримати при найменших виявах творчого мислення [3, С.27]. Проблема організації навчально-творчої діяльності учнів у сучасних умовах організації освітнього процесу є однією з найбільш актуальних. Так, вона є предметом дослідження І.Беха, І.Зязюна, В.Моляко, В.Рибалки та ін. Педагогічні аспекти зростання творчої особистості учня висвітлені у роботах Р.Пильніка, Г.Полякової, С.Сисоєвої. Однак, незважаючи на дослідження цих та багатьох інших вчених, проблема формування творчої особистості учня залишається актуальною.

[**] ***© І.В.Ластівка***

Мета статті – з'ясувати педагогічні умови та особливості організації навчально-творчої діяльності учнів закладів професійно-технічної освіти.

Узагальнюючи підходи вчених (С.Бондаря, Г.Єльникової, О.Молчанюк, О.Лазарєвої, С.Сисоєвої, А.Сологуба та ін.), можна стверджувати, що організація навчально-творчої діяльності має забезпечувати:

- постановку і прийняття учнями цілей і завдань діяльності;
- постійне розширення змісту, методів, засобів та форм діяльності;
- становлення учня як суб'єкта діяльності з опанування змісту освіти;
- взаємодію всіх суб'єктів діяльності;
- стимулювання пізнавально-творчої активності;
- організацію предметних дій, своєчасне переведення учнів на вищий операційний рівень (опанування складніших вмінь для вирішення складніших завдань потребує співробітництва з поступовим наданням повної самостійності);
- коригування процесу і результату діяльності, зіставлення різноманітних прийомів, шляхів вирішення завдань, результатів, їх аналіз, оцінка; визначення перспектив подальшої діяльності, створення на уроці дослідницької творчої атмосфери, залучення кожного учня до активного пізнавального процесу на основі співробітництва з учителем та між собою.

У кожну особистість від народження буквально закладений механізм саморозвитку. Він сам запускається з раннього дитинства й може самопідтримуватися. Важливо, щоб застосовувані вчителем методи працювали на активізацію цього механізму, а не на гальмування [1, С.22].

Саме тому педагог ніколи не повинен забувати складові успішної сучасної молодої людини:

Рис.1. Складові успішної сучасної молодої людини

Тож особистісно зорієнтована навчальна діяльність відкриває період визволення прихованих можливостей особистості, перетворення та реалізації духовних сил.Головна мета діяльності вчителя на цьому етапі – створити умови для інтелектуально-творчого зростання, для розвитку особистості учня, дати можливість кожному вихованцю відчути радість досягнення, успіх, усвідомлення своїх здібностей, віри у власні сили.

Важливо не лише навчити чомусь учня, але й надати йому впевненості у своїх силах, сформувати уміння доводити власну думку, своє рішення. Особливо це стосується виконання творчих завдань, що, як правило, мають декілька варіантів розв`язання та не мають жорстких критеріїв оцінки «правильно – неправильно». Дуже важливо навчити дітей грати за певними правилами, дотримуватись «кодексу партнерських стосунків», досить складно привчити учнів

до сприймання інших думок, до висування нових ідей. Тож пропаганда інтелектуально-творчого зростання спонукає до «змін у самому собі» не лише учнів, а й учителя. Це дієвий елемент творчої співпраці та саморозвитку і педагога, і вихованців [2, С.37].

Рис.2. Модель «Сучасний вчитель в інноваційному просторі» (За Замковою І. І.)

Орієнтування учнів на осмислення себе, свого образу, своїх учинків залежить від уміння педагогів пов'язувати навчальний матеріал із проблемами, які хвилюють учнів.

Із метою створення творчої атмосфери духовної єдності з учнями, для того, щоб вони йшли на заняття з радістю та інтересом, почували себе активно й вільно, вчитель має:

• демонструвати повну довіру до вихованців, будувати відкриті, емоційно насичені взаємовідносини із ними;

• допомагати учням у формулюванні, уточненні цілей і завдань діяльності, не підвищуватися над ними, а разом із ними в спільній діяльності проходити шлях до відкриття істини;

• бути джерелом різноманітного досвіду, до якого можна звертатися з труднощами, вчити учнів міркувати, обговорювати, виявляти власне ставлення;

• виявляти і підтримувати інтереси, ідеї та творчі задуми учнів, допомагати реалізовувати потенціал їхніх індивідуальних можливостей;

• допомагати учням зберегти живий інтерес, допитливість до навколишнього світу і самого себе, забезпечувати надходження таких матеріалів, які були б цікавими, відповідали різним нахилам і здібностям учнів, могли б забезпечити їх вільний вибір, навчання із задоволенням;

• створювати атмосферу взаємоповаги і свободи самовираження, поважати право учнів на власну думку;

• сприяти досягненню успіху, заохочувати прагнення учнів до вирішення складних завдань, допомагати їм перевершувати самих себе, самовдосконалюватись.

Реалізація означених положень сприятиме подоланню суперечностей особистісного і людського факторів, максимальній активізації всіх сфер особистості учня професійно-технічного навчального закладу.

Таким чином, організація навчально-творчої діяльності учнів є цілеспрямованою взаємодією їх із учителем на засадах діалогу, співробітництва і співтворчості з метою активізації та розвитку мислення, почуттів, волі, творчого потенціалу, узгодження мотивів, цінностей, знань, умінь та рефлексивної поведінки учнів, поступового їх переведення на рівень самоорганізації власної діяльності завдяки створенню і розширенню творчого мікросередовища в навчальному процесі шляхом упорядкування мети, принципів, змісту, методів, засобів і форм спільної діяльності.

Розвиток творчих здібностей в учнів потребує продуманої системи роботи, її треба проводити систематично, послідовно – тільки тоді вона даватиме результати.

Рис.3. Складові творчої особистості

На нашу думку, найважливішими для стимулювання творчої активності учнів є такі методи й прийоми: підтримування зацікавленості, творчого інтересу: наведення цікавих прикладів, епізодів із життя письменників, героїв твору, крилатих висловів; створення ситуацій емоційного переживання: здивування, захоплення, недовіри; метод відкриття, який виховує незалежність поглядів, підвищує зацікавленість; використання запитань, що стимулюють процес мислення; метод колективного пошуку оригінальних ідей, що дає змогу використати інтуїцію; метод розвивальних ігор тощо.

Уроки української літератури, збагачуючи емоційний світ учнів, розвивають образну пам'ять, уяву, естетичні смаки, здібності художньо мислити, збільшують потребу творчої праці. Щоб збудити творчу думку, навчити образно мислити, необхідно використовувати сучасні освітні технології, інтерактивні методи, нову структуру й нові типи уроків. Нестандартні уроки – це свято творчої праці вчителя, вияв його індивідуальності, вони часто запам'ятовуються на все життя [6, С.44].

Наведемо приклади таких уроків:

– інтегрований урок (українська література – біологія – екологія) в 11 класі на тему: «Вчення про біосферу. Екологічні проблеми людства. Їхнє відображення у творчості Ліни Костенко»;

– урок – філософське дослідження «Ніяка туга краси перемагати не повинна!» (за творчістю Лесі Українки);

– урок – психолого-літературознавче дослідження «Іван Франко «Сойчине крило» Оновлення душі відлюдька»;

– урок-диспут «Чи можна виправдати Чіпку?» (за романом Панаса Мирного);

– урок поетичного перевтілення «Добридень! – я світу сказав» (за творчістю Павла Тичини).

Це можуть бути також рольові ігри, інсценізації, вікторини, уроки-концерти тощо.

Педагогічний процес на уроках потрібно будувати за методами діалогу та полілогу, щоб він був багатий на імпровізації. Учні часто запитують думку вчителя, що він почуває, як ставиться до проблеми, яка обговорюється. Інколи питання бувають незвичайні, потребують відвертої відповіді, змушують задуматися вчителя або навіть змінити свою думку. Цього не треба боятися: учні не люблять людей, які не сумніваються, не перебувають у пошуку, їх приваблюють особистості, які розмірковують разом із ними, працюють, творять.

Учні повинні доходити своєї правди шляхом внутрішнього зусилля. Кожен має знати, що його думка становить певну цінність і не буде відкинута вчителем чи одногрупниками.

Молода людина часом ставить перед собою питання: хто я, для чого прийшла у цей світ, яке моє місце в ньому, у чому полягає сенс життя, на основі яких цінностей я маю робити вибір. З огляду на це, тему уроку можна сформулювати у вигляді проблемного питання:

– Що важливіше: громадська справа чи особистий інтерес? Чи можна пожертвувати життям рідної людини заради врятування багатьох?

– Чи вміємо жити для інших?

– Що красить людину: ім'я чи її вчинки? Наскільки ім'я чи прізвище допомагає в житті?

– Що ти хочеш записати у свою книгу життя?

– Чи можна вносити в життя поправки?

– Навіщо нам життя і чи так ми в ньому живемо? тощо.

Такі питання передбачають не однослівну відповідь, а висловлення різних думок, обґрунтування їх учнями; вони змушують думати, аналізувати, знаходити потрібні слова, образи, сприяють формуванню інформаційно-комунікативної компетентності.

За основу створення проблемних ситуацій треба брати питання, які найбільше цікавлять учнів. Для цього можна запитати в них, про що вони хотіли б поговорити під час вивчення того чи іншого твору. Найбільш значущими виявляються такі проблеми:

– Чим наповнити своє життя?

– Що означає «шукати істину»? (за творчістю Панаса Мирного);

– Чи схожі сучасні дівчата на Марусю Чурай?

– Чи здатні такі люди, як В.Стус, впливати на долю людей?

– Так хто ж ми: «нарід чи чернь»? (за творчістю У.Самчука).

Як зазначав Г.Альтмуллер, творчості, як і будь-якої діяльності, можна вчитися. Тому потрібно обирати моделі завдань, спрямовані на вироблення творчих здібностей учнів. Вони мають універсальний характер і можуть використовуватись на різних уроках. Це, зокрема:

– описування зорових, слухових образів після прочитання тексту (збірка «Сонячні кларнети» П.Тичини, колористика ліричного циклу «Подорож до моря» Лесі Українки);

– складання ланцюжка слів, пов'язаних із певними поняттями, сенканів, гронування;

– створення діалогів на запропоновану тему або з уявними людьми (видатними спортсменами, письменниками, артистами);

– складання текстів за опорною лексикою (різні частини мови, словосполучення, художні засоби);

– написання творів-перевтілень тощо.

Не менш цікавим для учнів є такий вид творчої роботи, як створення таблиць, карт, схем, символів, метафор.

Наприклад, це можуть бути такі завдання:

Дібрати слова-символи, що характеризують життя і творчість письменників:

– У.Самчук «Марія» – свічка, ікона;

– М.Коцюбинський «Intermezzo» – сонце;

– І.Драч – соняшник.

2. Графічно зобразити злети й падіння в житті Чіпки Варениченка.

3.Створити схему «Світ захоплень літературного героя» тощо.

Є чимало секретів проникнення у внутрішній світ учня з метою залучення його до активної пізнавальної та творчої роботи. Один із них – використання природного потягу до самостійної творчості. Учні мають увійти у світ мистецтва слова не лише спостерігачами, а й

творцями. Ось чому письмовим творчим роботам відводиться особлива роль. Для цього широко практикуємо написання есе, тому що такі твори мають довільну композицію, учні можуть відтворювати свої думки, враження, не хвилюючись, що не «вкладуться у форму».

Цьому сприяє і вибір тем для есе, наприклад:

– «Стояла я і слухала весну» (лірика Лесі Українки);

– «Милуюся-дивуюся, чого душі моїй так весело» (лірика Павла Тичини);

– Чи може О.Довженко бути моїм ідеалом? Чому?

Активізувати творчу думку допомагають творчі завдання, які виробляють уміння мислити нестандартно. Наприклад:

– опишіть одного героя твору очима іншого;

– опишіть одну і ту саму подію з погляду різних героїв твору;

– напишіть сторінку щоденника героя з роздумами про…;

– опишіть зовнішність героя з певною метою:

викликати жаль, співчуття, зневагу, повагу, захоплення;

– допомогою мови героя передайте його характер;

– станьте творцем афоризмів, закінчивши речення «Освічена людина…», «Найголовніше в житті…».

Рис.4. Сучасні варіації есе

Важливо навчити учнів добирати метафори, порівняння, епітети, використовувати інші художні засоби. І робити це треба на кожному уроці. Під час написання творчих робіт домінантна роль має відводитись не фактам, а емоціям, не однозначності, а асоціації. Цьому сприяють методи асоціативного диктанту, асоціативного ланцюжка, опорна лексика, словник афоризмів.

Величезну роль у розвитку творчих здібностей учнів відіграють інтелектуальні ігри, свята мови, вечори поезії, творчі конкурси. Істотне значення має також організація екскурсій до музеїв міста. Такі відвідування переносять учнів у духовний світ творчих людей, спонукають формувати свій ідеал.

Дуже важливим прийомом у вивченні будь-якої теми, на нашу думку, є створення «ситуації успіху». Естетичну чутливість, відчуття натхнення допомагає забезпечувати використання музики, кращих зразків живопису, створення ігрових ситуацій.

Творчість учня – це реалізація юною особистістю самої себе і водночас досягнення мети кожного вчителя-словесника, тією чи іншою мірою плід його творчих зусиль. Учнівську творчість потрібно підтримувати, стимулювати, розвивати. А для цього і вчителю потрібно бути творчою особистістю, здатною запалити вогник у душах своїх учнів. Креативність, на наш погляд, – основний показник педагогічних здібностей учителя. Це здатність педагога до творчого виконання своїх професійних обов'язків, до творення оригінальних ідей, відмова від стереотипних способів мислення, вміння ставити нові цілі й досягати їх, впроваджувати оригінальні засоби і способи навчання, співпраці з учнями для їх творчого розвитку. Вирішальний вплив здійснюється не через інформацію і слово педагога, а через його особистість.

Світ прекрасний тим, що його населяють люди з різними здібностями, інтересами, вподобаннями. Головне – навчити учнів бачити красу, яка їх оточує, збагатити їхній духовний світ, пам'ятаючи, що творчий пошук народжує в людині радість.

Література:

1. АнтошГ. Стимулюймо учнівську творчість / Дивослово. – 2005. – №4. – С. 21–28.
2. Донченко Т.К. Уроки літератури мають стати уроками словесності // Дивослово. – 2007. - № 4.- С. 36–38.
3. Куцевол О. Портрет творчого вчителя літератури // Дивослово. – 2007. – №1. – С. 24–30.
4. Методика навчання літератури в середніх навчальних закладах. За ред. М.І.Пентилюк та інш. - К.: Ленвіт, 2009.
5. Пентилюк М.І. Особливості технології уроку // Дивослово. – 1998. - №4. – С. 17–18.
6. ТокманьГ. Сучасні навчальні технології та методи викладання української літератури // Дивослово. – 2002. – №10. – С. 39-

О.Г. Мініна,Т.П. Маршалюк

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНИНА

Метою навчання інформатики є продовження формування в учнів *інформаційної культури* та *інформатичної компетентності* для реалізації їх творчого потенціалу та соціалізації у суспільстві завдяки здатності до ефективного використання засобів сучасних інформаційно-комунікаційних технологій [1].

Тобто кожний викладач повинен зрозуміти, що він не тільки готує своїх учнів до життя і продуктивної діяльності в умовах інформатизованого суспільства, але й формує їх світоглядну спрямованість.

Сьогодні ми спостерігаємо процес не завжди контрольованого захоплення учнів новими електронними пристроями, новими інформаційними технологіями, використання яких їм доводиться бачити у повсякденному житті, у засобах масової інформації, кіно- та відеофільмах. Самостійно визначити межу між позитивом та негативом від такого захоплення підліткам занадто важко. Тому викладачам інформатики, окрім основних результатів навчання, слід обов'язково планувати і реалізацію виховних завдань процесу навчання.

Патріотичне виховання в наші складні часи належить до пріоритетних напрямів національної системи виховання.

[^] ***© О.Г. Мініна,Т.П. Маршалюк***

Мета даної роботи – поділитись досвідом організації саме національно-патріотичного виховання під час проведення уроків та позаурочних заходів з інформатики в ДНЗ «Барський професійний будівельний ліцей».

«**Патріотичне виховання –** планомірна виховна діяльність, спрямована на формування у вихованців почуття патріотизму, тобто доброго відношення до Батьківщини та до представників спільної культури або країни. Таке виховання включатиме розвиток любові до Батьківщини, національної самосвідомості й гідності; дбайливе ставлення до рідної мови, культури, традицій; відповідальність за природу рідної країни; потребу зробити свій внесок у долю батьківщини; інтерес до міжнаціонального спілкування; прагнення праці на благо рідної країни, її народу» [2].

Розуміння того, що таке патріотизм, йде корінням у глибину століть. Багато мислителів – філософів, письменників, педагогів – розглядали його в своїх працях. Варто частіше наводити учням слова Бернарда Шоу, ірландського письменника і драматурга, творчість якого вони вивчають в курсі зарубіжної літератури: «Патріотизм – переконання, що твоя країна краща за інші тому, що саме ти в ній народився».

Теорію виховання в дітей і молоді патріотизму розробляли й українські педагоги: Іван Огієнко, перший ректор Кам'янець-Подільського державного українського університету(«Історія української культури»), професор Софія Русова («Сучасні течії в новій педагогіці»), Василь Олександрович Сухомлинський, чиї праці стали класикою навчання і виховання, та чиє століття з дня народження педагоги України відмітили цього вересня.

Формування духовно багатої, розвиненої, творчої особистості, справжнього громадянина України на уроках інформатики та під час проведення позаурочних свят, предметних тижнів досягається за допомогою поєднання інноваційних технологій із дидактичним матеріалом, що має зміст патріотичного характеру. Важливо лише, щоб усі виховні впливи були органічно пов'язані як зі змістом навчального предмета, так і з повсякденним життям учнів.

Добір дидактичного матеріалу виховної спрямованості, який можна використати на уроках

Під час вивчення предмета інформатики можливе використання фактичного матеріалу, що стосується різних галузей промисловості, будівництва, культури, історії розвитку інформатики в Україні тощо. Такий матеріал доцільно використовувати як набори даних, описи реальних об'єктів при вивченні тем, пов'язаних із побудовою моделей. Також в процесі формування та аналізу баз даних, роботи з електронними таблицями – практично для кожної з тем курсу інформатики можна підібрати відповідне фактичне наповнення, орієнтоване на виховання національної самосвідомості.

Вивчаючи тему «Текстовий процесор MSWord», пропонуємо учням такі вправи.

Наберіть із клавіатури вислів українського письменника, богослова Івана Огієнка. Відформатуйте його:

1-е речення –ArialBlack, «полужирный», 16 розмір, колір тексту червоний;

2-е речення – BookmanOldStyle, курсив, 14 розмір, колір тексту синій;

3-е речення – TimesNewRoman, «полужирныйкурсив», 12 розмір, колір тексту зелений.

4-е речення – MonotypeCorsiva, звичайний, 14 розмір, колір тексту чорний;

У 3, 4 реченнях виділіть словосполучення «рідної землі». Застосуйте до нього такі дії: «подчеркивание» – подвійне, «цвет подчеркивания» – червоний, «видоизменение»– всіпрописні.

«Немає в людини нічого милішого над свою рідну землю. Де хто народився, де провів свої дитячі роки, до тієї землі прив'язується він усією душею на ціле життя. А хто, буває, відірветься від своєї рідної землі, той мріє завжди про неї, як про святість найбільшу. І багато людей, помираючи на чужбині, просять накласти їм у домовину бодай грудочку рідної землі.

Записати слова вірша Миколи Сингаївського «Чорнобривці» строфами пісні, розташувати їх у дві колонки:

1.Чорнобрівців насіяла мати У своїм світанковім краю, Та й навчила веснянки співати Про квітучу надію свою. *Приспів*: Як на ті чорнобривці погляну, Бачу матір стареньку, Бачу руки твої, моя мамо, Твою ласку я чую, рідненька. 2.Я розлуки та зустрічі знаю, Бачив я у чужій стороні Чорнобривці із рідного краю, Що насіяла ти на весні. *Приспів*: Як на ті чорнобривці погляну, Бачу матір стареньку, Бачу руки твої, моя мамо, Твою ласку я чую, рідненька.3.Прилітають до нашого поля Із далеких країн журавлі. Розквітають і квіти і доля На моїй українській землі.

Використовуючи інструмент «Буфер обміну Offise…», набрати текст української народної пісні «Ти ж мене підманула…». Відформатуйте кожний день тижня у пісні іншим кольором за своїм смаком:

1.Ти казала, в понеділок – підем разом по барвінок.
Я прийшов, тебе нема, підманула, підвела.
Ти ж мене підманула, ти ж мене підвела.
Ти ж мене, молодого, з ума-розуму звела.
2.Ти казала, у вівторок – поцілуєш разів сорок.
3.Ти казала, у середу – поженем разом череду.
4.Ти казала, у четвер – підем разом на концерт.
5.Ти казала, у п'ятницю – підем разом по пшеницю.
6.Ти казала, у суботу – підем разом на роботу.
7.Ти казала, у неділю – підем разом на весілля.

Використовуючи підручник з української літератури, створити за зразком та заповнити таблицю «Письменники України та їх твори»:

Письменник	Назва творів	Рік створення
Іван Нечуй-Левицький (1838-1918)	«Хмари»	1874
	«Микола Джеря»	1878
	«Кайдашева сім’я»	1879

Навчальна тема «Табличний процесор MSExcel», на перший погляд, не дає широкого простору в здійсненні виховних впливів на учнів. Тим ретельніше викладач повинен підібрати вправи і завдання, розв’язок яких не залишить учнів байдужими, пробудить інтерес до проблем в Україні, в місті, де народились. У змісті задач та завдань на уроці можна використовувати дані та таблиці з екології, економіки, матеріалознавства – усіх навчальних предметів для учнів певної професії.

Наш ліцей готує майбутніх будівельників, тому саме вони повинні розуміти, що потрібно раціонально використовувати природні ресурси, аналізувати та критично ставитись до економічних та суспільних явищ.

Створіть таблицю «Протяжність кордонів України» за зразком. Користуючись вбудованими формулами, обчисліть загальну протяжність кордонів із кожною з країн.

Протяжність кордонів України			
Відтинок кордону з країною	Довжина, км		Загальна протяжність
	Сухопутний кордон	Морський кордон	
Польща	542	0	
Словаччина	98	0	
Угорщина	137	0	
Румунія	581	33	
Молдова	1222	0	
Росія	1974	321	

Створіть таблицю «Річки України». Користуючись пошуковими системами Interet, введіть дані ще п'яти назв річок за власним вибором. Відсортуйте дані: а) за назвами річок; б) за загальною довжиною; в) за довжиною в Україні:

Річки України			
Назва річки	**Площа басейну, тис. км^2**	**Загальна довжина, км**	**Довжина в Україні,км**
Дністер	72,1	1362	1001
Прут	27,5	910	285
Тиса	153,2	966	285
Дніпро	503,5	2285	1205
Сейм	27,5	717	232
Дунай	817	2850	164

За статистичними даними перепису населення України 2010 року створіть таблицю. Побудуйте діаграми: *а) гістограму етнічного складу населення за всі роки; б) кругову діаграму населення у 2010 році.*

Етнічні групи	1897 — 1900 роки	1926 — 1930 роки	1959 рік	1989 рік	2010 рік
Українці	72,0%	74,8%	76,8%	72,7%	77,8%
Росіяни	8,8%	8,1%	16,9%	22,1%	17,3%
Євреї	9,0%	6,5%	2,0%	0,9%	0,2%
Поляки	4,4%	5,4%	0,9%	0,4%	0,3%
Німці	2,1%	1,5%	0,1%	0,1%	0,1%
Молдовани/румуни	1,0%	1,1%	0,8%	0,9%	0,8%
Усе населення	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Необмежене поле для вправ та практичних завдань національно-патріотичної тематики мають також прикладні програми MSPowerPoint, MSPublisher: мультимедійні презентації всього спектру – від родин учнів до проблем ліцею, Держави та світу; вітальні листівки з побажаннями друзям-українцям і однолітам-іноземцям, батькам і викладачам, адміністрації міста і Президенту країни.

На жаль, наші учні не завжди вміють красиво і літературно висловитись, і завдання педагога на таких уроках – допомогти їм сформувати думку, що наша країна варта любові і вірності. Що попри все ми усвідомлюємо її велич і славу, що кожен із нас прагне берегти її честь і гідність, віддано служити своїй Батьківщині як у добру, так і лиху годину.

Виконання учнями творчої самостійної домашньої роботи

Наявність комп'ютерної техніки та смартфонів із підключенням до мережі Інтернет у значної частини учнів дає можливість викладачам інформатики залучати учнів до пошуку і добору фактичних даних, таблиць, інфографіки з тематики, яка може їх зацікавити. Безумовно, не всі учні виконають таку роботу, тому викладачі усвідомлюють, наскільки цінною і вагомою вона є для творчого розвитку підлітка, наскільки потребує схвалення і заохочення. Викладач ретельно вивчає підібраний учнем матеріал, вносить необхідні корективи, визначає, під час вивчення якої навчальної теми можна його використати. І на самому уроці учень демонструє

власну творчу роботу, вказує сайт, де знайдено фактичний матеріал, дає пояснення відносно знайдених даних. Таким чином учнями підібрано матеріали з тем міграції працездатного населення України в останні роки, коливання цін на долар та бензин, порівняльна вартість будівельних матеріалів у Києві та Барі, таблиця стану питної води в Україні та країнах ЄС тощо.

Така співпраця педагога і вихованця з підготовки та проведення уроку значною мірою підвищує його самооцінку, зміцнює його авторитет серед підлітків. Фактичний табличний та інфографічний матеріал, який добирається до уроку, не може не сприяти колективному емоціональному обговоренню. Викладачі розуміють, що дебати на уроці інформатики дещо забирають час, проте свідомо йдуть на цей крок, тому що розуміють – небайдуже ставлення учнів до проблем в Україні і в світі формує в них справжнього громадянина, сприяє різнобічному гармонійному розвитку їх особистості.

Використання методу проектів з тем, обраних учнями

Наприкінці вивчення курсу, коли учні вже обізнані майже з усіма прикладними офісними програмами, викладачі інформатики ліцею пропонують дітям взяти участь у групових проектах. Працюючи в парах та командах, виконуючи завдання соціальних проектів, учні розвивають свої комунікативні вміння – уміння спілкуватися і розв'язувати конфліктні ситуації через діалог, такт, уміння відстоювати свою точку зору, уміння встановлювати контакти, виступати перед аудиторією, розробляють шляхи подолання певної проблеми тощо.

До проектної діяльності учні ліцею залучаються під час вивчення різних предметів: фізика, географія, спеціальна технологія тощо. Але саме інформаційні технології надають можливість мультимедійного супроводження теоретичного матеріалу, коли можна поєднати фактичні дані теми дослідження з відеорядом, музичним супроводженням.

Тематику проектів у курсі інформатики розроблено викладачами заздалегідь, її продумано з метою поглибленого вивчення історії, культури, духовності і державності рідного народу, знань про Батьківщину, адже така наукова система має найбільший пізнавально-виховний потенціал, як вважав український педагог К.Д.Ушинський.

Традиційними напрямами тематик проектів, які обирають учні, є:

- історичні постаті, що вплинули на державотворення України;
- географічні місця України, які знаходяться під егідою ЮНЕСКО;
- внесок вітчизняних учених у розвиток світової науки;
- найвідоміші в світі українські письменники, музиканти, спортсмени;
- елементи українознавства – культура, побут, звичаї, традиції, обряди, свята, збагачені тисячолітнім досвідом мудрості народу.

Учні ліцею вправі обрати для себе власну тему, але педагогами ставиться умова – тема проекту повинна мати наукове, професійне або соціальне забарвлення. Таким чином, з'явились проекти, присвячені нашим землякам – воїнам АТО, проектам очистки річки Рів та міського ставка, проблемам навчання та працевлаштування молоді в Україні тощо. Ми раді проявам самостійності учнів у виборі власної теми проекту – вони свідчать про те, що наші діти небайдужі, що вони прагнуть кращого майбутнього для себе, своїх близьких, для кожної людини та суспільства в цілому.

Позакласна робота – тиждень інформатики та інформаційних технологій

Кожний вчитель прагне, щоб учні з бажанням йшли до нього на урок, були зацікавленні у вивченні предмета. Але навчальне заняття має свої освітні цілі, воно встановлює певні дисциплінарні відносини «викладач – учень», воно знаходиться в рамках розкладу. Тому урок дещо обмежує викладача у використанні різноманітних активних форм, методів і прийомів роботи. Правильно продумана і організована позаурочна робота дозволяє викладачу

поєднувати ігрові і навчальні моменти, поглянути на учнів зовсім з іншого боку, а учням – розкритись у неформальній діяльності, продемонструвати свої організаторські та креативні здібності, проявити приховані таланти, які на звичайному уроці часто залишаються непомітними.

Як показує досвід роботи, найбільшу зацікавленість учнів викликають різноманітні змагання – ігри, вікторини, конкурси, які в ліцеї традиційно проводяться в рамках предметного тижня з інформаційних технологій.

В організації та проведенні в ліцеї предметних тижнів викладачам допомагають кілька найсерйозніших, найвідповідальніших учнів, на яких покладається наукова складова тижня. Для проведення виховних годин вони готують короткі повідомлення та презентації про досягнення українських вчених у розробці електронної обчислювальної техніки, літакобудування, суднобудування, а також машинобудування. Доповідачі наголошують, що на певних історичних етапах вітчизняна наука та індустрія були на найвищих позиціях, на рівні світових досягнень.

У програмі тижнів з інформатики традиційно проводяться випуски стіннівок груп; виставки найкращих робіт учнів на комп'ютері: комп'ютерних газет, презентацій, графіків і малюнків, музичних фрагментів, рефератів, а також конкурс малюнків, кросвордів, ребусів, літературних творів з тем: «Мій погляд на інформатику», «Комп'ютери майбутнього» тощо.

Необхідність проведення позаурочної роботи, зокрема тижня інформатики полягає в тому, що даний захід вдало поєднує різні форми і прийоми виховного впливу на учнів. Разом з тим, виховні впливи здійснюються не тільки в напрямі викладач – учень, але й, що головне, від учня до учня. Поряд з науковим підтвердженням значущості й ролі інформатики в сучасному динамічному суспільстві, ми виконуємо важливі виховні завдання: сприяємо розвитку творчої фантазії та логічного мислення учнів, їх вмінню орієнтуватися в інформаційному просторі, формуємо навички обов'язковості, відповідальності, креативності.

У світі до продуктивної праці та професійної діяльності приступило нове покоління людей, які народились у вік персональних комп'ютерів та інформаційних технологій. Учні, які приходять до нас в ліцей, вже не уявляють собі ні промисловості, ні будівництва, ні побуту без SMART-технологій, які постійно змінюються. Тому одним із завдань, які виконують викладачі інформатики – підготовка учнів до безпечної та продуктивної взаємодії як з комп'ютерним, так і соціальним середовищем, до самореалізації їх як особистостей через засвоєння свідомого сприйняття громадянсько-національних ідеалів та справжніх ціннісних орієнтацій у їхньому житті.

Література:

1. Інформатика. Навчальна програма вибірково-обов'язкового предмету для учнів 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів (рівень стандарту). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF

2. Концепція національно-патріотичного виховання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/other/5397/.

Р.В.Моргун

ФІЗИЧНЕ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ШЛЯХОМ САМОКОНТРОЛЮ І САМОРОЗВИТКУ

В умовах сьогодення актуальною темою є саморозвиток і постійне самовдосконалення особистості у різних сферах діяльності. Так, фізичне самовдосконалення людини неминуче призводить до поступового становлення її як повноцінної й сильної особистості, що здатна принести користь собі та суспільству.

Тому фізичне виховання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти повинно спрямовуватись на удосконалення фізичних і вольових якостей, які необхідні для успішного освоєння обраної професії [1].

Разом з тим, особливості спорту ґрунтуються вже на націленому результаті самоконтролю та в упевненості щодо досягнення результату. В першу чергу, людина повинна починати спортивну діяльність зі слів «треба». Але, іноді, спорт стає для певних осіб сенсом їхнього існування, що згубно впливає на близьких людей, які їх оточують. Причина такої ситуації полягає у відсутності контролю і системи в заняттях.

Тому, щоб заняття фізичними вправами приносили користь, необхідно учням стежити за станом свого організму, контролювати самопочуття. Для цього важливо знати прийоми самоконтролю.

Мета статті: розкрити підходи щодо розвитку в учнів інтересу до процесу фізичного самовдосконалення і самоконтролю, до регулярних і систематичних занять фізичними вправами, які забезпечать саморозвиток майбутніх кваліфікованих робітників.

У сучасному житті спорт тісно пов'язаний із самоконтролем. Бурхливий розвиток не тільки інформаційних технологій, а й зміни у суспільному житті вносять в ці поняття постійні коригування.

Так самоконтроль – це регулярне спостереження за своїм здоров'ям, фізичним розвитком, функціональним станом та тренувальними і змагальними навантаженнями. Він включає в себе спостереження й аналіз станів організму [3, 5].

Отже, самоконтроль – це фундамент всієї діяльності людини, який спрямований на вдосконалення особистості.

Наразі змінюється не лише спорт, а й самі люди, які для підтримки фізичного і навіть емоційного стану, більш активно починають займатися спортом. Для когось необхідно в сучасному світі бути сильним у плані бодібілдингу або силової гімнастики, хтось використовує спортивний напрям, щоб підвищити загальну фізичну підготовку. Мотивуючи себе, ми досить часто йдемо на тренування зі словами: «Треба, щоб було краще». Через деякий час шляхом системного самоконтролю ми добиваємося результатів, змінюємося та розвиваємося. Термін «самоконтроль» повинен, у першу чергу, починатися з питань: «Чи треба це мені?», «Що я можу змінити в собі для досягнення мети?», «Що я отримаю в кінцевому результаті шляхом самоконтролю і періодизації моєї спортивної діяльності, і як зміниться моє життя не тільки в родині, а й в інших сферах діяльності?»

Самоконтроль включає в себе прості загальнодоступні спостереження, облік суб'єктивних показників (сон, апетит, настрій, пітливість, бажання тренуватися та ін.) і дані об'єктивних досліджень (пульс, маса тіла, частота дихання, кистьова і станова динамометрія та ін.) Навчити учнів прийомам і методам самоконтролю може сам викладач, але найбільш доцільно приділити цьому спеціальні заняття та провести їх за допомогою лікаря або медичної сестри [1, 2, 4].

Ефективність використання самоконтролю залежить від того, як добре учні володіють його методами і чи дотримуються двох основних правил:

- всі виміри необхідно проводити в один і той самий час, в одних умовах і одними і тими ж інструментами;

- дані самоконтролю фіксувати в щоденнику (табл. 1).

Таблиця 1

Щоденник самоконтролю

Показники			
	Вранці після сну	Перед заняттями	Після занять
Суб'єктивні			
Настрій	Добрий	Добрий	Добрий
Самопочуття	Добре	добре	Невелика втома
Бажання займатися	Велике	Велике	Немає
Витривалість на заняттях			Добре
Больові відчуття	Немає	Немає	Немає
Сон (кількість годин)	8,5		
Аппетит	Добрий	Добрий	Спрага
Об'єктивні			
Зміст тренувань: біг 800 м.			
Частота дихання	18	21	29
Пульс (ЧСС)	68	74	92
Маса тіла (кг)	62,4	62,5	61,7
Довжина тіла (см)	168	167	167
Ручна динамометрія	36	42	38
Порушення режиму	Не було	Не було	Не було

Форма щоденника може бути довільною; вона залежить від тривалості, кількості та інтенсивності занять, а також рівня спортивної кваліфікації учня. Щоденник заповнюють в день заняття і наступного дня. В якості показників самоконтролю використовують суб'єктивні та об'єктивні ознаки зміни функціонального стану організму під впливом фізичних навантажень.

До суб'єктивних показників самоконтролю належать: настрій, самопочуття, бажання займатися, здатність переносити фізичні навантаження, больові відчуття, сон, апетит.

***До об'єктивних показників самоконтролю належать*:** тілобудова, дихання, життєва ємкість легень (ЖЄЛ), частота серцевих скорочень (ЧСС), артеріальний тиск (АТ), довжина тіла, окружність грудної клітки (грудей), маса тіла, динамометрія, станометрія.

Тілобудова. Одним із критеріїв фізичного розвитку є тип **тілобудови,** тобто розміри тіла і його частин, їх пропорції і форми.

*Дихання.*В людському організмі відбувається постійний обмін речовин, у якому беруть участь білки, жири, вуглеводи. Для їх окислення необхідний кисень, при м'язовій роботі потреба в ньому особливо зростає. Кисень надходить до організму через легені, в альвеолах легень він проникає в кров і з нею розноситься до тканин. У зворотному напрямку від тканин у кров поступає вуглекислота, яка потім виділяється легенями в процесі дихання.

Життєва ємкість легень (ЖЄЛ) – показник, що свідчить про функціональні можливості системи дихання, визначається за допомогою спірометра. Учень, стоячи, робить повний вдих, затискає ніс і, обхопивши губами мундштук приладу, робить рівномірний максимально глибокий видих, намагаючись триматись при цьому прямо, не горблячись. Робляться 2-3 вимірювання, фіксується найкращий результат із точністю в межах 100 $см^3$.

Частота серцевих скорочень (ЧСС).Цей показник дає важливу інформацію про діяльність серцево-судинної системи. В нормі у учнів12-18 років – 80-66 уд./хв. В положенні лежачи пульс в середньому на 10 уд./хв. менший, ніж стоячи. У дівчаток і жінок пульс на 4-10 уд./хв. частіший, ніж у хлопчиків і чоловіків.

Довжина тіла – суттєвий показник фізичного розвитку. Як відомо, ріст людини триває до 17-19 років у дівчат і до 19-22 років у юнаків.

Визначати довжину тіла потрібно не рідше двох разів на рік. Найбільша величина довжини тіла реєструється вранці, увечері вона може зменшуватись на 1-2 см.

Окружність грудної клітки (грудей) – один із важливих показників фізичного розвитку, який із віком збільшується (переважно до 20 років у хлопчиків і до 18 років у дівчаток). Приріст цього показника дещо знижується після 13 років у дівчаток і 16 років у хлопчиків.

Маса тіла. Зважувати треба без одягу і взуття, з точністю до 50 г. Не можна зважувати одразу після вживання їжі.

Динамометрія. Силу м'язів кисті визначають ручним динамометром. Для цього треба взяти динамометр у руку, витягнути її в бік і стиснути кисть. Показники знімають на шкалі.

Станова сила. Силу м'язів-розгиначів спини визначають становим динамометром. Ручка динамометра повинна бути на рівні колін. Руки і ноги прямі, розгинати спину треба з максимальним фізичним зусиллям без ривків, не згинаючи ніг. Вимірювання повторюють 2-3 рази і записують максимальний результат.

В ДПТНЗ «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище» учні з вадами здоров'я відвідують заняття спеціальної медичної групи, ведуть щоденник самоконтролю.

ЩОДЕННИК САМОКОНТРОЛЮ
Прізвище_____Ім'я_____
Група_____Курс _____
Діагноз_____

Під час проведення навчальних занять спеціальних медичних груп має місце реалізація принципів систематичності, доступності й індивідуальності, дозування навантаження та поступове його підвищення.

Періодично викладач вивчає щоденники самоконтролю, що дозволяє робити певні висновки про стан здоров'я та фізичну підготовленість учнів.

Особливе значення в оцінюванні функціональних можливостей організму ми приділяємо самоконтролю, який дає викладачу інформацію, котра дозволяє точніше дозувати навантаження. Крім того, учень, який виконує всі вимоги самоконтролю, набуває необхідних знань, навичок контролю за станом власного здоров'я, ступенем фізичної підготовленості.

Самоконтроль – безсумнівний фактор стимулювання свідомого ставлення учнів до занять фізичною культурою.

Ми використовуємо, як суб'єктивні, так і об'єктивні методи самоконтролю. Всі дані регулярно заносяться учнями до щоденника і періодично перевіряються викладачем.

Головною метою ведення щоденника самоконтролю є навчити учнів проводити самоаналіз власного фізичного стану та самостійно складати програму щоденних фізичних навантажень, формувати в них позитивну мотивацію до здорового способу життя.

На основі отриманих результатів наповнюється електронна система моніторингу та скоригованої оцінки фізичного стану на кожного учня, яка містить карту фізичного розвитку і

здоров'я. Ведення електронного паспорта здоров’я дозволяє кожному учню самостійно проводити оцінювання особистого фізичного зростання шляхом порівняння власних навчальних досягнень. Цей процес стимулює прагнення до самовдосконалення, створює умови для позитивної мотивації навчальної діяльності дитини.

Запровадження щоденника полегшило вирішення певних завдань, а саме:

- надання оперативної інформації для медичних працівників, вчасне реагування на погіршення показників здоров’я;
- фіксування антропометричних даних, серцево-судинної і нервової систем, що дає можливість відстежити їх динаміку і систематизувати дані спостережень та на цій основі точніше вирішувати завдання індивідуального підходу до кожного учня;
- підвищення та підтримка розумової і фізичної працездатності, психоемоційної стійкості;
- формування вольових якостей особистості та інтересу до регулярних занять фізичною культурою;
- забезпечення загальної та професійно-прикладної фізичної підготовленості до майбутньої професії;
- стимулювання активності учнів до занять спортом із відстеженням динаміки своїх результатів.

Зрештою, створення здоров’язберігаючого освітнього середовища для учасників освітнього процесу передбачає створення здорового середовища для розвитку учнівської молоді. Всі складові освітнього процесу підпорядковані головному – росту дорослої особистості, яка сьогодні має бути здоровою, соціально адаптованою людиною, професійно зорієнтованою, здатною до саморозвитку і самореалізації, активної ролі у суспільстві як громадянина і спеціаліста [2,3].

Висновок. Кращою формою самоконтролю є ведення щоденника. Форма ведення щоденника залежить від уподобань і може бути різною. Рекомендується фіксувати обсяг та інтенсивність тренувальних навантажень, а також суб'єктивні і об'єктивні показники стану організму в період занять фізичними вправами. Також можна оцінювати ступінь впливу різних навантажень на організм, що допоможе учню зрозуміти ступінь своєї підготовленості.

Заняття фізичною культурою відіграють важливу роль у житті людини і дозволяють підтримувати здоров'я на належному рівні. Рівень навантажень на заняттях фізичною культурою індивідуальний. Учні мають різний ступінь підготовленості, тому вони можуть за допомогою простих дій самостійно контролювати свій організм і його реакцію на фізичне навантаження. Самоконтроль не замінить обстеження у лікаря, але допоможе уникнути неприємних наслідків після фізичних навантажень. Завдяки веденню щоденника учень має більш реальні можливості для творчого підходу до особистого здоров’я та професійно-прикладної фізичної підготовленості до майбутньої професії.

Література:

1. Навчальна програма з фізичної культури для професійно-технічних навчальних закладів. – Київ, 2013р. —104 с.
2. Андросюк В. М. Фізична підготовка студентів в умовахгнучких педагогічних технологій навчання: Автореф. дис. … канд. пед. наук. – Харків, 1992. – 25 с.
3. Щоденник здоров’я: Навч. Посібник / Під ред. О. Д. Дубогай. – К.: НПУ, 2003. – 12 с.
4. Мейксон Г.Б., Шаулин Е.Б. Самостоятельные занятия учащихся по физической культуре. – М., 1986.
5. Шиян Б.М. Методика фізичного виховання школярів. – Львів: ЛОНМІО, 1996. – 232 с.

Ж.Г.Нарожна

[^] ***© Ж.Г.Нарожна***

УСНІ ВПРАВИ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УРОКУ МАТЕМАТИКИ

Світ стрімко крокує вперед, висуваючи перед людством усе нові завдання інтелектуального спрямування. Вимоги, які висуває суспільство до освітнього рівня випускника закладу освіти достатньо високі, тому й виникає нагальна потреба інноваційного оновлення процесу навчання. На сучасному етапі модифікується сама система освіти. Різні дослідження й практика педагогів за останні десятиліття показують, що освіта не зводиться до передачі і засвоєння знань, умінь і навичок. На перший план виступає процес навчання, який виражається в характері, підході, особистісному ставленні учня до досвіду, що набувається. Тому сучасний педагог має вирішити низку питань, спрямованих на підвищення якості послуг, які він надає. Це, чи не в першу чергу, стосується викладання математики як науки.

У зв'язку з тим, що математика є однією з найважливіших наук, з якою людина постійно зустрічається в повсякденному житті, раз у раз стикаючись із проблемою здійснення обчислень, перед вчителем (викладачем) математики постають вимоги забезпечити майбутнього громадянина необхідними знаннями. Оскільки учням не завжди легко опановувати цю складну науку, педагогові необхідно подбати про те, щоб розвинути інтерес до неї, забезпечити учнів такими знаннями, уміннями й навичками, які б полегшили сам процес навчання, а відтак сприяли б міцному засвоєнню програмового матеріалу. А для цього педагогу необхідно віднайти найдоцільніші форми та прийоми роботи на уроці, які сприяли б активізації пізнавальної діяльності учнів.

Використання комп`ютерної техніки в усіх галузях життя «відгукнулося» погіршенням пам`яті та обчислювальних навичок учнів. Актуальна ця проблема і в зв`язку з тим, що при виконанні завдань зовнішнього незалежного оцінювання учні припускаються помилок саме в обчисленнях. На нашу думку, ефективним методом є систематичне виконання усних вправ на уроках математики.

Одне із завдань математики – формування в учнів свідомих та стійких обчислювальних навичок. Обчислювальна культура є тим необхідним запасом знань та вмінь, без якого не можливо розв'язати жодної математичної задачі, а вміння та навички, щоб швидко й точно виконувати обчислення,– це фундамент вивчення математики та інших навчальних дисциплін.

Мета статті: проаналізувати та обґрунтувати результативність використання усних вправ для підвищення ефективності уроку математики.

Усна робота на уроках математики має велике значення – це і бесіди викладача з групою або окремими учнями, і міркування учнів при виконанні тих чи інших завдань тощо. Серед цих видів усної роботи можна виділити так звані усні вправи. Раніше вони зводилися в основному до обчислень, тому за ними закріпилася назва «усний рахунок». Це призводить до деяких незручностей, так як термін «усний рахунок» використовується, крім того, і в своєму природному сенсі, тобто обчислення, вироблені усно, без записів. У зв'язку з цим замість терміна«усний рахунок», зручніше користуватися терміном «усні вправи».

Як пише досвідчений педагог О.Зайцева у своїй статті «Роль усного рахунку у формуванні обчислювальних навичок та розвитку особистості дитини»[6]: важливість і необхідність усних вправ доводити не доводитися. Значення їх велике у формуванні обчислювальних навичок і в удосконаленні знань із нумерації, і в розвитку особистісних якостей дитини. Усні обчислення не можуть бути випадковим етапом уроку, а повинні перебувати в методичному зв'язку з основною темою і носити проблемний характер[6].

Усні вправи є одним із випробуваних засобів, які сприяють кращому засвоєнню математики. Вони розвивають в учнів уважність, спостережливість, ініціативу, підвищують дисципліну і збуджують інтерес до роботи. За їх допомогою викладач встановлює на уроці оперативний і ефективний зворотний зв'язок, який дозволяє своєчасно контролювати процес оволодіння учнями геометричними знаннями і уміннями. Такі вправи дають можливість без великих затрат часу багаторазово «програвати» типові ситуації і прийоми міркувань, систематично підвищувати рівень просторових уявлень учнів, проводити роботу з формування їх логічної і мовної культури.

Добір вправ до уроку потрібно здійснювати, виходячи з навчально-виховної мети, яку ставить перед собою викладач, з урахуванням реальних можливостей учнів і наявності часу для цього.

На уроках необхідно урізноманітнювати форми використання задачного матеріалу. Виправдовують себе, зокрема, такі прийоми: усне повідомлення змісту вправи; постановка задачі на моделях або предметах навколишнього оточення;використання завдання на картках або таблицях; математичний диктант та ін. На усні вправи на уроці потрібно відводити в середньому 6-8 хвилин. Деякі із запитань можна використовувати для домашнього завдання, а також при проведенні короткочасних усних контрольних робіт з окремих тем. У всіх випадках треба максимально стимулювати мислення учнів, підводити їх до необхідності зіставляти, порівнювати, класифікувати, узагальнювати, конкретизувати, критично відноситися до тверджень і їх формулювань.

Усні вправи з математики є одним із засобів активізації навчання та розумової діяльності. Вони мають бути органічно пов'язані з різними видами робіт на уроці, розв'язуванням задач, вимірювальними роботами, пов'язаними з обчисленням площ, об'ємів тіл, допомагати учням засвоїти велику кількість понять і термінів.

Усні вправи важливі ще й тим, що вони активізують розумову діяльність учнів; при їх виконанні активізується, розвивається пам'ять, мова, увага, здатність сприймати сказане на слух, швидкість реакції.

Усні вправи проводяться у формі «питання – відповідь», всі учні групи одночасно виконують одні й ті ж вправи.

У поєднанні з іншими формами роботи, усні вправи дозволяють створити умови, за яких активізуються різні види діяльності учнів: мислення, мова, моторика. Й усні вправи в цьому комплекті мають велике значення.

Усні вправи як етап уроку мають свої завдання:

1) відтворення та коригування певних навичок учнів, необхідних для їх самостійної діяльності на уроці чи усвідомленого сприйняття пояснення викладача;

2) контроль викладача за станом знань учнів;

3) психологічна підготовка учнів до сприйняття нового матеріалу[2].

Уроки математики мають крім основного завдання, пов'язаного з вивченням поточного матеріалу, ще ряд завдань, які відносяться до закріплення пройденого матеріалу і підготовки до нових тем, а в нашому випадку – до підвищення пізнавального інтересу, то з цієї точки зору і підбираються вправи до уроку, продумується вид усних вправ.

Для ефективного використання усних вправ потрібно правильно визначити їх місце в системі формування понять і навичок.

Навички усних обчислень формуються в процесі виконання учнями різноманітних вправ. Розглянемо основні їх види [1].

1) Знаходження значень математичних виразів.

Пропонується в тій чи іншій формі математичний вираз, потрібно знайти його значення. Ці вправи мають багато варіантів. Можна пропонувати числові математичні вирази і літерні (вираз зі змінною), при цьому буквам надають числові значення і знаходять числове значення отриманого виразу.

Вирази можуть пропонуватися в різній словесній формі. Вирази можуть включати одну і більше дій. Вирази з декількома діями можуть включати дії одного ступеню або різних ступенів.

Основне значення вправ на знаходження значень виразів – виробити в учнів тверді обчислювальні навички, а також вони сприяють засвоєнню питань теорії арифметичних дій.

2) Порівняння математичних виразів.

Ці вправи мають ряд варіантів. Можуть бути дані два вирази, і треба встановити, чи рівні їхні значення, а якщо не рівні, то яке з них більше або менше.

Можуть пропонуватися вправи, у яких вже є знак рівності і один із виразів, а інший вираз треба знайти або доповнити.

Головна роль таких вправ – сприяти засвоєнню теоретичних знань, допомагати виробленню обчислювальних навичок.

3) Розв'язування рівнянь.

Призначення таких вправ – виробити вміння розв'язувати рівняння, допомогти учням засвоїти зв'язки між компонентами і результатами арифметичних дій.

4) Розв'язування задач.

Для усної роботи пропонуються прості і складні задачі.

Ці вправи включаються з метою вироблення умінь розв'язувати задачі, вони допомагають засвоєнню теоретичних знань та виробленню обчислювальних навичок.

Різноманітність вправ збуджує інтерес у учнів, активізує їхню розумову діяльність.

Розрізняють такі форми сприйняття усного рахунку[2]:

1) побіжний слуховий (читається викладачем, учнем) –при сприйнятті завдання на слух велике навантаження припадає на пам'ять,тому учні швидко втомлюються. Такі вправи дуже корисні: вони розвивають слухову пам'ять;

2) зоровий (таблиці, плакати, записи на дошці, рахунки) – запис завдання полегшує обчислення (не треба запам'ятовувати числа). Іноді без запису важко і навіть неможливо виконати завдання. Наприклад, треба виконати дію з величинами, вираженими в одиницях двох найменувань, заповнити таблицю або виконати дії при порівнянні виразів;

3) комбінований, а також: зворотний зв'язок (показ відповідей за допомогою карток); завдання за варіантами (забезпечують самостійність); вправи у формі гри.

Для того, щоб навички усних обчислень постійно вдосконалювалися, необхідно встановити правильне співвідношення в застосуванні усних та письмових прийомів обчислень, а саме: обчислювати письмово тільки тоді, коли усно обчислювати важко.

Вправи з усних обчисленнях повинні пронизувати весь урок. Їх можна поєднувати з перевіркою домашніх завдань, закріпленням вивченого матеріалу, пропонувати при опитуванні. Матеріал для цього можна підібрати з підручника або спеціальних збірників.

Усні вправи мають відповідати темі і меті уроку та допомагати засвоєнню матеріалу, що вивчається на даному уроці, або раніше пройденого матеріалу. Залежно від цього викладач визначає місце усного рахунку на уроці. Якщо усні вправи призначаються для повторення матеріалу, формуванню обчислювальних навичок і готують до вивчення нового матеріалу, то краще їх провести на початку уроку до вивчення нового матеріалу.

Якщо усні вправи мають за мету закріпити вивчене на даному уроці, то треба провести усний рахунок після вивчення нового матеріалу. Не слід проводити його наприкінці уроку, тому

що учні вже стомлені, а усний рахунок вимагає великої уваги, пам'яті та мислення. Кількість вправ має бути такою, щоб їх виконання не перевтомлювало дітей і не перевищувало відведеного на це часу уроку.

При підборі вправ для уроку слід враховувати, що підготовчі вправи і перші вправи для закріплення, як правило, мають формуватися простіше і прямолінійно. Тут непотрібно прагнути до особливого розмаїття в формулюваннях і прийомах роботи.

Усні вправи для відпрацювання знань і навичок, а особливо для застосування їх в різних умовах, навпаки повинні бути одноманітними. Формулювання завдань, по можливості, повинні бути розраховані на те, щоб вони легко сприймалися на слух. Для цього вони повинні бути чіткими і лаконічними, сформульовані легко і виразно, не допускати різного тлумачення. У випадках, коли завдання все-таки важкі для засвоєння на слух, необхідно вдаватися до записів чи малюнків на дошці.

Усні вправи можна розділити на такі види:

1) умова вправи сприймається на слух, і після її виконання учні, нічого не записуючи, повідомляють результат;

2)учні читають умову вправи (з підручника або дошки), а розв'язують задачу усно;

3)учні, розглянувши рисунок і коротку умову задачі з геометрії, усно знаходять усі необхідні співвідношення між елементами зображеної фігури й надають відповідь;

4)за умовою задачі учні складають відповідний схематичний рисунок геометричної фігури або графіка функції або стислу умову текстової задачі, а розв'язання виконують без записів [2].

Учням із початковим рівнем навчальних досягнень можна запропонувати повторити розв'язання завдань, що попередньо були розглянуті. Такий диференційований підхід сприяє мобілізації уваги й спонукає до активної участі в роботі не тільки сильних, але й слабких, неуважних учнів.

Таким чином, усні вправи мають різне дидактичне призначення, їх можна поділити на такі групи.

1) Вправи для актуалізації опорних знань. Вправи цієї групи викладач може використовувати перед поясненням нового матеріалу, їх можна вважати підготовкою до сприйняття теоретичного матеріалу, вони полегшують вивчення нових понять, тверджень, властивостей.

2) *Вправи для сприйняття й свідомого осмислення матеріалу*. Такі вправи сприяють глибокому усвідомленню вивченого матеріалу, допомагають учням засвоїти тему. Такі вправи доцільно використовувати після пояснення нового матеріалу, коли учень утомився й можна попрацювати усно. Одночасно викладач має можливість перевірити глибину засвоєння нового матеріалу.

3) *Вправи на застосування набутих знань*. Вправи цієї групи дають можливість застосовувати набуті знання. Виконання таких вправ сприяє формуванню вмінь і навичок, розвиває логічне мислення, творчі здібності[6].

Наведу кілька прикладів усного рахунку, які використовую на уроках.

*Приклад №1.*Виконання усних вправ при вивчені теми «Показникова функція»[5].

1. Чи є серед значень функції $y = 2^x$:а) найбільше; б) найменше?

2. Порівняйте значення виразів:

а) $2^{\sqrt{3}}$ і $2^{\sqrt{5}}$; б) 2^{-3} і 2^{-4}; в) $2^{-\sqrt{2}}$ і $2^{-\sqrt{3}}$.

3. Розташуйте числа $2^{\sqrt{2}}$; $2^{\frac{1}{2}}$; $2^{\sqrt{3}}$; $2^{-\pi}$; 2^{π} у порядку зростання.

4. Порівняйте x і y, якщо відомо, що правильна нерівність:а) $2^x > 2^y$; б) $2^x < 2^y$.

Приклад №2.

Математичний диктант для перевірки знань учнів з теми «Піраміда»[7].

Дано правильну зрізану піраміду, бічне ребро якої дорівнює 5 см, а в основах лежать:

варіант I – трикутники (рис. 1);

варіант II – квадрати (рис. 2)

зі сторонами 1 см і 9 см.

Знайдіть:

а) апофему зрізаної піраміди;

б) площу бічної грані;

в) площу бічної поверхні зрізаної піраміди;

г) площу меншої основи;

д) площу більшої основи;

е) площу поверхні зрізаної піраміди.

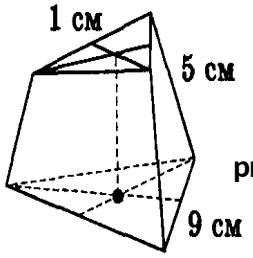

рис.1

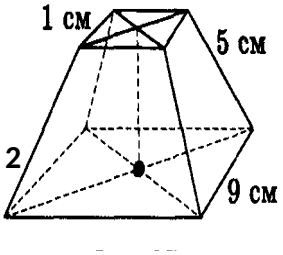

рис. 2

Математичний диктант для перевірки знань учнів з теми«Корінь n-го степеня»[8].

1.Вставте пропущені слова так, щоб дістати правильне твердження:

а) число 4 є арифметичним квадратним коренем із числа 16, оскільки 4…0 і квадрат … дорівнює …;

б)число 13 … арифметичним квадратним коренем із числа 169, оскільки число 13…0 і його квадрат…;

в)число -3 … арифметичним квадратним коренем із числа 9, оскільки число -3…0;

г) число 0,3 … арифметичним квадратним коренем із числа 0,9, оскільки квадрат числа 0,3…0,9.

2. Поставте знак ¿ біля тих рівностей, які є правильними:

а) $\sqrt{25}$ =5; б) - $\sqrt{25}$ =-5; в) $\sqrt{-16}$ =-4; г) $\sqrt{49}$ =7; д) $\sqrt{49}$ = -7.

3. Обчисліть значення виразу:

а) $\sqrt{18} \cdot \sqrt{2}$; б) $\frac{\sqrt{40}}{\sqrt{10}}$; в) $\sqrt{12^2}$.

Приклад 3.

Таблиця усних вправ при вивчені теми «Логарифмічна функція»[5].

Обчислити:

	1	2	3	4
1	$\log_2 8$	$\log_4 16$	$\log_6 216$	$\log_4 64$
2	$\log_2 \frac{1}{8}$	$\log_4 \frac{1}{16}$	$\log_6 \frac{1}{216}$	$\log_4 \frac{1}{64}$
4	$\log_{\frac{1}{4}} 4$	$\log_7 1$	$2^{\log_2 7}$	$\log_3 3$
5	$\log_5 \frac{1}{25}$	$\log_2 \sqrt{2}$	$\log_9 3$	$\log_4 \sqrt[3]{4}$

Висновок. Отже, усний рахунок на уроках математики сприяє розвитку і формуванню міцних обчислювальних навичок і вмінь, він також відіграє важливу роль у прищепленні учням

інтересу до уроків математики, як одного з найважливіших мотивів навчально-пізнавальної діяльності, розвитку логічного мислення і розвитку особистісних якостей дитини.

Викликаючи інтерес і прищеплюючи любов до математики за допомогою різних видів усних вправ, викладач буде допомагати учням активно діяти з навчальним матеріалом, пробуджувати у них прагнення удосконалювати способи обчислень і вирішення задач.

Література:

1. З.І.Слєпкань Психолого-педагогічні та методичні основи розвивального навчання математики. - Тернопіль, 2004

2.Н.Г.Ліпатнікова Роль усних вправ на уроках математики. Н.ш. 1998 №2

4. Г.П.Бевз, В.Г.Бевз Математика 10кл. -К.Генеза, 2010.

5. Г.П.Бевз, В.Г.Бевз Математика 11кл. -К.Генеза, 2010.

6.Математика в школі / Під ред. Тамари Хмари. -К.: Педагогічна преса, 2003 –2004.

7.О.М.Роганін Геометрія 11 кл. – Х. Ранок, 2004.

8.Л.Г.Стадник Алгебра і початки аналізу 11 кл. - Х. Ранок, 2006.

Г.М.Перевертана

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ФІЗИКИ

Актуальність теми. Сьогодні у всьому світі відзначається підвищений інтерес до однієї з центральних соціальних проблем – пошуку шляхів розвитку системи освіти. Сучасна освіта визначає майбутнє, яким буде людство третього тисячоліття, його економічний, інтелектуальний, особистісний, культурний, моральний потенціал. Перехід від індустріального суспільства і простих технологічних операцій до постіндустріального типу економіки вимагає значного обсягу людей, які можуть працювати із сучасними технологіями в мінливих зовнішніх умовах. Новий тип економіки висуває нові вимоги до учнів, серед яких пріоритетними є системно організовані інтелектуальні, комунікативні, самоорганізуючі, моральні засади, що дозволяють успішно організувати діяльність в широкому соціальному, економічному, культурному контекстах. У доповіді ЮНЕСКО зазначається, що підприємцям частіше потрібна не кваліфікація, яка з їх точки зору дуже часто асоціюється з умінням здійснювати ті чи інші операції матеріального характеру, а компетентність, яка розглядається як свого роду «коктейль» навичок, властивих кожному індивіду, в якому поєднуються кваліфікація в строгому сенсі цього слова, соціальна поведінка, здатність працювати в групі, ініціативність і любов до ризику [1]. Саме з формуванням компетентності майбутнього фахівця пов'язують сьогодні якість професійної освіти, що забезпечує конкурентоспроможність випускника на ринку праці.

Метою освіти є не тільки передача учневі сукупності знань, умінь і навичок у певній сфері, а й розвиток кругозору, міждисциплінарного чуття, здатність до індивідуальних креативних рішень, до самонавчання, а також формування гуманістичних цінностей. Все це і становить специфіку компетентного підходу. Його реалізація передбачає перенесення акцентів на виховну, розвиваючу функції освіти, на становлення в процесі навчання особистості майбутнього фахівця, його гармонійний, духовний і моральний розвиток, високу психологічну стійкість і готовність до корисної праці [3].

Перехід на компетентнісно-орієнтовану освіту є закономірним етапом модернізації системи професійної освіти, що дозволяє вирішити протиріччя між вимогами до його якості, які

[**] ***© Г.М.Перевертана***

висуваються державою, суспільством, роботодавцем, а також ринком праці, і його актуальними освітніми результатами.

Аналіз попередніх досліджень. Проблемами розвитку компетентнісно-орієнтованої професійної освіти займаються Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю., Клюєв Ф.Н., Кустов Л.М., Костик Г.З., Новіков А.М., Зеєр Е.Ф.

Метою статті є формування професійних компетентностей учнів на уроках фізики шляхом використання інноваційних методів навчання.

Освітня спільнота сьогодні ставить перед собою нове завдання – сформувати в учня уміння учитись. Тому виховання такої соціально-активної особистості вимагає від учителя застосування нових методів, прийомів і форм роботи, щоб сформувати компетентного випускника в усіх потенційно важливих сферах життєдіяльності.

Професійна компетенція учнів – це здатність успішно діяти на основі практичного досвіду, вміння і знань при вирішенні завдань професійного роду, приймати ефективні рішення при здійсненні професійної діяльності. В основу цієї компетенції можуть бути покладені характеристики актуальної і потенційної діяльності вчителя [4].

Внаслідок цього професійна компетентність і професійна діяльність виявляються взаємопов'язаними категоріями: професійна компетентність формується в результаті освоєння конкретних форм (видів) професійної діяльності та в її предметному полі, а зміст діяльності, в свою чергу, визначає структуру і склад компетентності як комплекс професійних компетенцій. При цьому компетенція розглядається як певна сфера застосування знань, умінь і навичок, які в комплексі допомагають учневі діяти в різних, в тому числі, і нових для нього ситуаціях при здійсненні конкретного виду професійної діяльності. Професійні вміння і навички формуються в процесі діяльності. Щоб виробити той чи інший навик, необхідно багаторазове повторення дій, вправа, тренування. Суть активних методів, спрямованих на формування умінь і навичок, якраз і полягає в тому, щоб забезпечити виконання учнями таких завдань, в процесі вирішення яких вони опановували б способом діяльності.

Компетентнісно-орієнтований підхід на уроках фізики передбачає:

- ✓ уміння учнів бачити та застосовувати фізику у реальному житті;
- ✓ уміння будувати та досліджувати фізичну модель;
- ✓ проводити досліди та експерименти з фізичними явищами та процесами;
- ✓ аналізувати отримані результати;
- ✓ розв'язувати теоретичні та прикладні проблеми, пов'язані із реальними ситуаціями в житті.

Шляхи реалізації компетенції на уроках фізики:

1.Постановка експерименту (зацікавленість через здивування).

2.Задачі із професійним змістом.

3.Зв'язок фізики з життям.

4.Інтерактивні методи та нетрадиційні уроки.

5.Метод проектів.

6.Застосування ІК.

7.Розгляд проблемних ситуацій.

Впровадження компетентнісного підходу створює умови для реалізації компетенцій на уроках фізики. При цьому чинниками, які позитивно впливають на формування професійної компетенції учня, є:

- ✓ практична спрямованість мети уроку як особисто значущої, важливої для кожного;
- ✓ використання в процесі навчання наявного життєвого досвіду учнів, їхніх повсякденних спостережень, досвіду практичної діяльності;

- ✓ зв'язок навчального матеріалу з повсякденним життям людини, явищами, які відбуваються в довкіллі;
- ✓ використання результатів навчання в практичній діяльності людини.

Організації навчання з фізики сприяють використання перевірених практикою лекційно-семінарської системи, групової роботи, проблемного навчання, дидактичних ігор, складання навчальних схем та опорних конспектів тощо. Із цією метою будуємо уроки, використовуючи інтерактивні методи, зокрема метод проектів, інформаційні технології, проведення практикумів на основі статистичних матеріалів, а також семінарів, конференцій, ділових ігор, що спрямовані на розвиток аналітико-синтетичної діяльності учнів. На уроках привчаємо учнів робити висновки й узагальнення.

Великого значення надаємо методу проблемного навчання. Проблемність починається з особливої конструкції запитань:

- Чому…? (Яка причина…?);
- Що змінилося…від…?;
- Чим відрізняється…від…?;
- Які умови необхідні для того, щоб…?;
- Який висновок треба зробити? і т.д.

У відповідях на ці запитання пропонуємо учням обґрунтовувати свою точку зору. Приклади проблемних завдань, можуть бути:

- ✓ сформулювати завдання;
- ✓ поставити запитання з теми;
- ✓ спланувати діяльність;
- ✓ висунути гіпотезу і визначити план її перевірки;
- ✓ сформулювати спосіб дій у змінених умовах;
- ✓ визначити власну позицію;
- ✓ оцінити попередні результати;
- ✓ уявити інакше і зобразити;
- ✓ порівняти і обрати необхідний варіант;
- ✓ порівняти з еталоном;
- ✓ знайти підстави для класифікації й виконати її;
- ✓ перейти від загальної моделі до конкретнішої;
- ✓ визначити межі застосування закону тощо.

Цінність проблемного навчання полягає в тому, що воно робить пояснення більш доказовим, а знання усвідомленими; вчить учнів мислити діалектично, ознайомлює їх з методами пізнання, підносить емоційність викладу, а тому й підвищує інтерес учнів до вивчення предмета[2].

Розглянемо приклад реалізації професійної компетентності під час проведення уроку-гри з теми«Основи молекулярно-кінетичної теорії». На даному уроці учні ознайомляться з основними фізичними поняттями, сталими величинами, формулами, розв'язуванням кількісних, якісних та графічних задач.

Тема уроку: ***«Основи молекулярно-кінетичної теорії»***

Мета уроку:

– ***навчальна****:* узагальнити і систематизувати знання з теми «Основи молекулярно-кінетичної теорії», навчити застосовувати отримані знання в нестандартних ситуаціях розв'язування графічних та аналітичних задач;

– ***розвиваюча****:* розвивати навички роботи в колективі, активізувати розумову діяльність, формувати алгоритмічне мислення, розвивати вміння порівнювати, виявляти закономірності, узагальнювати, логічно мислити;

– ***виховна****:* виховувати інтерес до предмета, вміння слухати один одного.

Тип уроку: узагальнюючий.

Вид уроку: урок-гра.

Обладнання: проектор, ноутбук, презентація в програмі PowerPoint, підручники, картки-завдання, девіз уроку, квітка з пелюстками, таблиця Менделєєва.

*Девіз уроку:*Думати – колективно,

Діяти – оперативно,

Сперечатись – доказово,

Це для всіх обов'язково.

Хід уроку:

І. Організаційний момент(Інтерактивна гра *«Промінчик сонця»)*.

Сьогодні ми будемо вчитись виробляти в собі гнучкість мислення, тому нам не завадить «прочистити» наш мозок. Закрийте очі. Уявіть собі, що тоненький промінчик сонця пробився крізь вікно, увійшов в одне ваше вухо і вийшов з іншого. Він натягнувся, як золота ниточка об дротик. Візьміть двома руками його кінчики, що виглядають із ваших вух, і рухайте промінчик вліво-вправо швидко-швидко.

ІІ. Мотивація навчальної діяльності.

Познайомившись із термодинамічними параметрами (P,V,T), основним рівнянням МКТ, рівнянням стану ідеального газу, можна дослідити процеси, під час перебігу яких маса газу і один із параметрів залишаються незмінними. Такий перебіг називається ***ізопроцесом***, а рівняння його закономірності – ***газовим законом.*** Газових законів, як і ізопроцесів, – три. Використовуючи рівняння стану ідеального газу, можна вивести всі три закони за 10 хвилин. Але в історії фізики ці відкриття були зроблені у зворотному порядку: спочатку експериментально було отримано газові закони, і лише потім вони були узагальнені в рівняння стану. Цей шлях зайняв майже 200 років: перший газовий закон було отримано у 1662 році фізиками Бойлем та Маріоттом, рівняння стану – в 1834 році Клапейроном, а більш загальна форма рівняння – в 1874 році Менделєєвим.

Сьогодні ми маємо повторити отримані знання із даної теми, узагальнити їх, знайти їм застосування при вирішенні деяких цікавих завдань, побачити, що за «сухою» теорією стоїть багато незвичайного і цікавого. Для цього потрібні не тільки ваші знання, а й ваші допитливість, спостережливість, а головне – бажання думати.

Кожен із вас не просто учень на уроці, а й учасник команди. Колективізм, вміння слухати один одного, бажання допомогти своїй команді –ось ті якості, які допоможуть вам вийти вперед. Кожному учаснику команди-переможниці додається один бал при виставленні оцінок.

Представляю команди:

1) команда «Ізотерма»;

2) команда «Ізобара»;

3) команда «Ізохора».

Ізотерма – лінія, яка графічно зображує залежність між фізичними величинами при постійній температурі.

Ізобара – лінія, яка графічно зображує залежність між фізичними величинами при постійному тиску.

Ізохора – лінія, яка графічно зображує залежність між фізичними величинами при постійному об'ємі.

ІІІ. Актуалізація раніше вивченого матеріалу.

1. Усне фронтальне опитування з використанням різних видів тестів: метод «Мікрофон».

Інструктаж:

• говорити має тільки той, у кого символічний «мікрофон»;

• подані відповіді не коментуються і не оцінюються;

• коли хтось висловлюється, інші не мають права перебивати, щось говорити, викрикувати з місця.

(Синій колір – нескладні питання, зелений – питання середньої складності, червоний – складні питання).

ПРИКЛАД 1:

1. Скільки основних положень в МКТ? *(3)*

2. Одиниця вимірювання температури.*(Кельвін)*

3. Прилад для вимірювання температури. *(Термометр)*

ПРИКЛАД 2:

1.Хто сформулював закон ізобарного процесу?*(Гей-Люссак)*

2. Хто сформулював закон ізохоричного процесу?*(Шарль)*

3. Хто сформулював закон ізотермічного процесу? *(Бойль та Маріотт)*

ПРИКЛАД 3:

1. Що таке дифузія? *(Проникнення молекул однієї речовини в міжмолекулярний простір іншої речовини)*

2. Що таке броунівський рух? *(Це безладний і безперервний рух найдрібніших частинок)*

3. Основоположник молекулярно-кінетичної теорії? *(М. В. Ломоносов)*

2. Гра.

Команди трохи зігрілися і готові до подальших конкурсів. Наступний конкурс «Вустами дитини».

Кожна команда отримує по одному питанню, написаному на аркушах. Якщо команда не дає відповіді, то відповідати можуть учасники інших команд.

ПРИКЛАДИ:

Без нього люди помирають, рослини теж, у дітей виникає грип. Коли його багато, хочеться в душ. Нагорі його завжди більше, ніж внизу. Тварини і рослини отримують його від Сонця. *(Тепло.)*

Вона потрібна всім. Коли працюють, її втрачають. *(Енергія.)*

Навколо носа в'ється, а в руки не дається. *(Запах.)*

3. Конкурс «Хто швидше».

1)Питання: Про які сталітреба пам'ятати, що використовуються в МКТ?

$k = 1{,}38 \cdot 10^{-23}\ \frac{Дж}{К}$ – Л. Больцмана;

$N_A = 6{,}022 \cdot 10^{23}\ \frac{1}{моль}$ – А. Авогадро;

R = 8.31 Дж/Кмоль – універсальна газова стала.

2)Питання: Яке рівняння лежить в основі молекулярно-кінетичної теорії? *(Записати на дошці.)*

Відповідь: Основне рівняння молекулярно-кінетичної теорії:

$P=1/3mnV^2$

3)Питання: Яка формула пов'язує температуру і середню кінетичну енергію поступального руху молекул?

Відповідь: $E = \frac{3}{2} \cdot k \cdot T$

4)Питання: У якому вигляді треба запам'ятати рівняння Менделєєва-Клапейрона?

Відповідь: $p \cdot V = \frac{m}{M} \cdot R \cdot T$

IV.Теорію ти знай та практику не забувай.

Визначити у кельвінах наступні значення температур шкали Цельсія:

59^0C=…..К

108^0C=….К

205^0C=….К

ГРА «Доміно».

Показати відповідність.

1	Тиск	V, $м^3$
2	Об’єм	N
3	Температура	k=1,38 Дж/К
4	Швидкість	v, моль
5	Маса	N_A=6,02*10^{23}моль$^{-1}$
6	Густина	P, Па
7	Кількість речовини	M, кг/моль
8	Число молекул	m, кг
9	Молярна маса	v, м/с
10	Стала Больцмана	P, $кг/м^3$
11	Стала Авогадро	R=8,31 Дж/К*моль
12	Універсальна газова стала	T, К

Кількісні задачі на застосування газових законів.

1.За нормальних умов деяка маса повітря займає об’єм 8 $м^3$. Який об’єм займе ця сама маса повітря при ізотермічному стисканні до 3, 04 10^6 Па.

2.Деяку масу газу закрито в посудині при 273^0C і тиску 1,01 10^7Па. Який буде тиск газу, якщо його ізохорно нагріти до 819^0C.

3. Який об’єм займає газ при температурі 7^0C, якщо при 27^0C його об’єм був 20 л?

Розв’язати завдання, правильно заповнити таблицю.

Фізична величина	**1 група**	**2 група**	**3 група**
Маса	600 г		0,2 кг
Молярна маса	Алюміній	Азот	Ртуть
Кількість речовини		28 моль	

Графічні задачі.

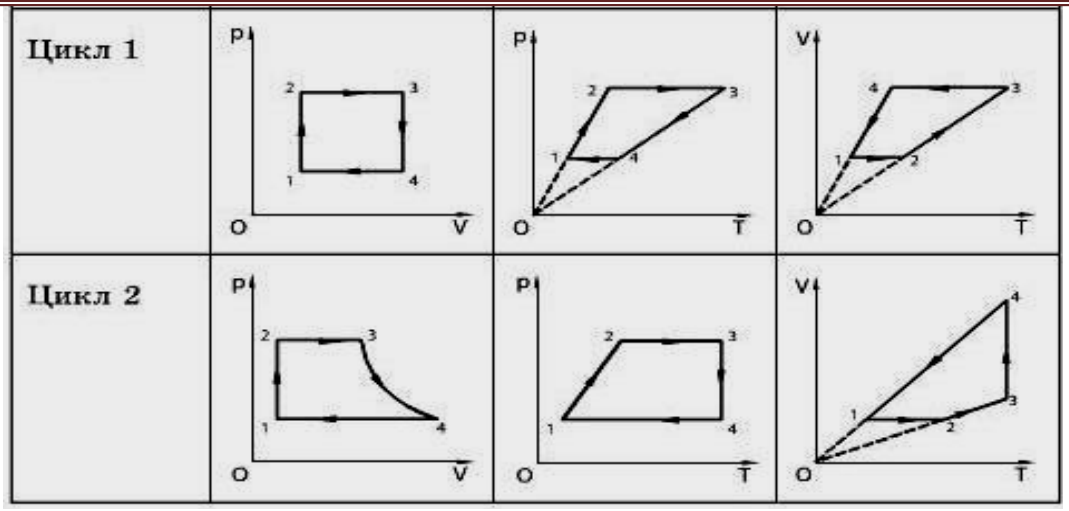

Якісні задачі – «мозковий штурм».

Чому проколений м'ячик не підскакує при ударі об підлогу?

Де більша вірогідність виникнення осінніх ранкових заморозків – на височині, чи у долинах?

Смачним продуктом взимку в нашій місцевості є квашена капуста і огірки. На якому явищі фізики ґрунтується їх засолювання?

Чому нагріта медична банка «присмоктується» до тіла людини?

Балони електричних ламп заповнюють криптоновим газом при низькому тискові. Чому?

На Святий вечір на Україні є традиція готувати кутю. Яку кутю легше підсолодити: гарячу чи холодну? Чому?

Традиційно на Україні варять на Різдво узвар (компот) із сушених яблук, груш, слив, вишень. Яке явище відбувається при варінні узвару?

Відомо, що чай з ягід калини добре регулює високий тиск у людей. Який чай: холодний чи гарячий, на вашу думку, дасть швидше бажаний результат і чому?

V. Представлення домашнього завдання командами.

Прошу презентувати свої міні-проекти біля дошки. Після виконання завдання групи будуть оцінені за оригінальність, новизну, дизайн.

VI. ГРА «Ерудити».

З відповідей на питання взяти літери із них скласти слово:

Одиниця виміру маси в СІ *(КІЛОГРА**М**)*

Одиниця виміру кількості речовини в СІ *(М**О**ЛЬ)*

- Закон ізохоричного процесу *(ШАР**Л**Ь)*
- Прилад для вимірювання температури *(ТЕРМ**О**МЕТР)*
- Одиниця виміру енергії *(**Д**ЖОУЛЬ)*
- Ізобарний ….*(ПРО**Ц**ЕС)*
- Процеси, при постійній термодинамічній величині*(**І**ЗОПРОЦЕСИ)*

8	**2**	**4**	**5**	**1**	**4**	**1**

м	**о**	**л**	**о**	**д**	**ц**	**і**
8	**2**	**4**	**5**	**1**	**4**	**1**

VII. Рефлексія.

*Учитель:*Що ж, наш урок підходить до завершення. У тій атмосфері, в якій ми сьогодні працювали, кожен із вас відчував себе по-різному. І зараз мені хотілося б, щоб ви оцінили, наскільки внутрішньо комфортно відчували себе на цьому уроці, кожен із вас, всі разом як група, і чи сподобалася вам та справа, якою ми з вами сьогодні займалися?

Нехай кожен із вас візьме пелюстку квітки, на якій напише прикметники, що дають характеристику нашому уроку, та прикріпить до серцевини, в якій написано слово «урок».

VIII. Підсумки уроку.

*Учитель:*Мені дуже сподобалося з вами працювати. А тепер давайте підведемо підсумки вашої роботи на сьогоднішньому уроці. *(ОЦІНКИ)*

IX. Домашнє завдання.

*Учитель:*Повторити визначення;фізичні поняття;фізичні величини;

формули.

На уроці учні представили свої міні-проекти, працюючи над якими використали здобуті знання та вміння працювати в команді.

Учням пропонувалися завдання,в яких розглядалися проблеми, що турбують суспільство сьогодні. Завдання полягали у розробці проекту для досягнення певної мети. Від учнів вимагалося обґрунтувати причини виникнення даної проблеми, з'ясувати, які рішення цієї проблеми сьогодні існують, знайти і обґрунтувати альтернативні варіанти рішення.

У процесі виконання завдань учні використовували: каталоги, довідники, журнали, Інтернет-ресурси тощо.

Оцінювання робіт учнів здійснювалося на основі спостереження за їх діяльністю. Продуктом діяльності учнів була презентація, проект, звіт.

Висновки. Формування професійної компетентності учнів відбувається в процесі навчання, яке забезпечує трансформацію одного виду діяльності (пізнавального) в іншій (професійний). Реалізація такого процесу вимагає нового змісту професійної освіти і нової організації навчально-професійного простору. Одним із шляхів оновлення змісту освіти й узгодження його із сучасними потребами, інтеграцією до європейського та світового просторів є орієнтація на формування компетентностей та створення ефективних механізмів їх упровадження [1]. Компетентність є тим індикатором, який дає змогу визначити готовність учня ЗП(ПТ)О до життя, його подальшого особистого і суспільного розвитку.

Розвиток компетентнісно-орієнтованих технологій відкриває для навчання принципово нові дидактичні можливості.

Література:

1. Гонєєв А.Д., Пашков А.Г. и др. Педагогика профессионального образования // Профессиональное образование как педагогическая система. Учебное пособие. – М., 2004. – С. 20-33.

2. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю., Шевченко Л.С. Навчання у телекомунікаційних освітніх проектах (з досвіду роботи). За редакцією професора Р.С.Гуревича.Навчально-методичнийпосібник,дляпедагогічнихпрацівниківПТНЗ,загальноосвітніхшкіл,ВНЗіслухачівінститутівпіслядипломноїосвіти.–Вінниця, 2007. – С. 36-40.

3. Ничкало, Н. Г. Трансформація професійно-технічної освіти України: монографія / Н. Г. Ничкало. – К. : Педагогічна думка, 2008. – 200 с.

4. Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. – К.: «К.І.С.», 2003. – С. 111-125.

В.О. Петренко

© В.О. Петренко

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ У ДНЗ «ВІННИЦЬКИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ»

Інтенсивний розвиток виробництва вимагає якісного виконання складних професійних завдань, що стоять перед випускниками закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Виконати їх можуть лише спеціалісти, які мають глибокі знання з базових предметів, зокрема з математики. Сьогодні суттєво вдосконалюються та широко впроваджуються новітні досягнення науки і техніки. Підготовка кваліфікованих робітників вимагає високого рівня теоретичних знань та практичних навичок.

Конкретизація основних наукових положень, залучення фактичного матеріалу, використання завдань із професійним змістом дає змогу органічно поєднати загальноосвітню і професійну підготовку в єдиний освітній процес. Заняття математикою, розв'язування математичних задач розвиває особистість, робить її цілеспрямованою, активнішою, самостійною.

Сучасний викладач повинен зацікавити учнів у вивченні математики, дати їм знання зі свого предмета, навчити застосовувати їх у майбутній професії. Важливо учнів переконати, що здобуті знання з математики повинні допомогти їм стати висококваліфікованими, конкурентоспроможними робітниками на ринку праці. Уроки викладача математики повинні сприяти розвитку професійних навичок майбутнього фахівця.

Як відомо, в закладах професійної (професійно-технічної) освіти навчання із загальноосвітніх предметів здійснюється одночасно з професійно-теоретичною та професійно-практичною підготовками. І тому дуже важливо, щоб ці види навчання не суперечили один одному, а поєднували свої цілі та завдання. В кожній із професій у тій чи іншій мірі використовуються математичні обчислення, застосовуються різноманітні формули та математичні прийоми. Предметні зв'язки з такими спеціальними дисциплінами, як «Технологія приготування їжі з основами товарознавства», «Спеціальна технологія», «Облік, калькуляція та звітність», «Організація обслуговування в барах і ресторанах», «Технологія приготування напоїв і коктейлів та їх характеристика» тощо, дозволяють учням безпосередньо використовувати свої знання і навики на практиці. Головним завданням викладача математики в закладі професійної (професійно-технічної) освіти є створення умов для розвитку творчих здібностей учнів на своїх уроках через професійну спрямованість навчання. Суть такого підходу полягає в тому, щоб учні на практиці змогли використовувати знання, набуті на уроках математики[1].

Мета статті: доцільність використання професійно зорієнтованих завдань для підвищення якості професійних знань, умінь та навичок пізнавальної і практичної активності учнів на уроках математики.

Сутність принципу професійної спрямованості викладання математики в ЗП(ПТ)О полягає в такій організації навчання, яка, не порушуючи систематичності викладання предмета, а також логіки його подання, забезпечує більш детальну проробку професійно значущого навчального матеріалу, ілюструючи практичне значення даного предмета для розвитку тієї чи іншої галузі виробництва. Тобто, основними принципами викладання математики є забезпечення зв'язку зі змістом професійної освіти, відповідності вимогам кваліфікаційної характеристики і задоволення потреб предметів професійно-технічного циклу щодо аналізу технологічних процесів, які вивчаються. Досягнення цієї загальної мети у практиці викладання курсу математики можна здійснювати різними шляхами:

- конкретизацією теорій, явищ і процесів під час вивчення курсу математики та закріплення знань, використовуючи навчальний матеріал спеціальних предметів;

- показом практичного використання в даній професійній діяльності знань, отриманих під час вивчення курсу математики;

- складання задач професійно спрямованого змісту, виконанням розрахунків, пов'язаних із майбутньою професійною діяльністю учнів;

- використання ІКТ із загальноосвітніх предметів з ілюстрацією в них наступності та взаємозв'язку основ математики і професійних знань відповідно до профілю навчального закладу [3].

Для учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти професійно значущими є, в першу чергу, знання та навички розрахункового характеру, вміння виконувати дії з числами різних знаків, оперувати звичайними і десятковими дробами, в тому числі наближеними, вміння оперувати відсотками, що вимагає до того ж впевненого володіння навичками роботи на калькуляторі. У технічному побуті активно використовуються такі математичні поняття, як співвідношення величин, пропорції, пряма і зворотна пропорційні залежності, степінь числа, розв'язування рівнянь.

Принцип професійної спрямованості викладання курсу математики в закладах по суті полягає в тому, щоб викладач при систематичності викладення матеріалу забезпечив більш детальну проробку професійно значущого навчального матеріалу, ілюструючи практичне значення предмета для тієї чи іншої галузі. Тобто, основними принципами викладання є забезпечення зв'язку із змістом професійної освіти, відповідності вимогам кваліфікаційної характеристики і задоволення потреб предметів професійно-теоретичного циклу. Задача з професійним спрямуванням повинна задовольняти такі умови:

- питання задачі формулюється так, як воно зазвичай ставиться у житті;

- розв'язок задачі має практичну значимість;

- дані та шукані величини задачі мають бути реальними, взятими із життя [2].

Задача з професійним спрямуванням – це задача, що виникла поза математикою, але розв'язується математичним засобом. Кожна задача з професійним спрямуванням виконує різні функції, що за певних умов виступають явно або приховано. Деякі задачі ілюструють запозичений у природи принцип оптимізації трудової діяльності (діставати найбільший ефект із найменшими затратами), інші – розвивають здібності учнів до технічної творчості (геометричні задачі на побудову тощо). Розв'язування задач з професійним спрямуванням сприяє ознайомленню учнів з роботою підприємств і галузей харчового напряму, що є умовою орієнтації інтересу учнів до певних професій. Використання таких задач дозволяє вдало створювати проблемні ситуації на уроці. Такі задачі стимулюють учнів до здобуття нових знань, збагачують їх теоретичними знаннями з технічних та інших дисциплін. На уроках математики викладач повинен приділяти значну увагу підбору задач і вправ у відповідності до професії. Пропонуємо деякі завдання.

Наприклад, під час вивчення теми «Тіла обертання» пропонуються такі задачі [4]:

1. Яка повинна бути висота циліндричної каструлі з діаметром дна 26 см, щоб у ній можна було приготувати 0,75 л плодово-ягідного киселю?

2. Необхідно розлити 1 л фруктового мусу в конічні келихи висотою 9 см і діаметром підстави 8 см. Скільки келихів потрібно?

3. У циліндричної каструлі діаметром 20 см і висотою 12 см готують суфле. Після приготування його потрібно розлити в циліндричні форми діаметром 8 см і заввишки 5 см. Скільки форм потрібно?

4. Визначте обсяг наповнювача для вафельного ріжка конічної форми, діаметр основи якого 6 см, а твірна 15 см. Скільки літрів наповнювача потрібно для приготування 20 таких ріжків?

5. Циліндрична форма має діаметр 20 см і висоту 6 см. У неї виливають 1,2 л суміші для пудингу, обсяг якої при кип'ятінні збільшується в 1,5 рази. Чи не буде пудинг переливатися через край форми?

6. Для приготування триколірного желе склади червоного, зеленого і жовтого кольору виливають пошарово в стакани усіченої конічної форми так, щоб товщина кожного шару була однаковою. Який обсяг кожного шару, якщо діаметри склянки 10 см і 4 см, а висота 9 см?

7. Скільки повних порцій супу міститься в каструлі з висотою 40см, діаметр 0,3м. Норму порцій супу учні знають з предмета «Технологія приготування їжі».

8. Скільки меду можна вмістити в емальоване відро, якщо діаметри його основ 31см і 22см, а висота 25см. В цій задачі учні повинні пригадати густину меду, яку вони вивчають на заняттях з предмета «Технологія приготування їжі».

Під час вивчення теми «Відсотки» розв'язуємо задачі на їх знаходження:

1. Взято для очищення 80 кг картоплі. Визначте, якою має бути маса відходів, якщо норма відходів встановлена 30% маси брутто.

2. Маса сухого молока становить 3/7 маси випеченого хліба. Скільки молока потрібно для виготовлення 700 г хліба?

3. Для випічки хліба взяли 450 г борошна, що склало 9/14 маси отриманого батона. Визначити масу батона.

4. Маса рослинного масла становить 11/35 маси випеченого хліба. Скільки масла потрібно для приготування 1050 г хліба?

5. Житнє борошно дає 40% припічки, а пшеничне - 35%. Скільки буде потрібно борошна, щоб спекти 1 тонну житнього хліба і 1 тонну пшеничного хліба (відповідь дати з точністю до 1 кг)?

Вивчаючи тему «Многогранники», можна запропонувати учням такі задачі:

1. Господиня має продукти для пирога, що випікається в круглій формі діаметром 23 см і має висоту 5 см. Їй необхідно з цих продуктів виготовити пиріг в квадратній формі висотою 5 см. Квадратна форма яких розмірів для цього необхідна?

2. У їдальню завезли ящик масла розмірами 50×35×20 см і розрізали його на кубики з ребром - 2,5 см. На яку кількість учнів вистачить масла, якщо на сніданок подають на 1 учня −1 кубик.

3. Дівчата спекли торт у вигляді будиночка. Знайдіть його об'єм, якщо довжина торта 35 см, ширина 20 см, висота стін 10 см, а схили даху становлять кут 90°.

Висновки. Отже, уроки професійного спрямування є важливою складовою професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійно-технічної освіти. Такі уроки не лише забезпечують необхідний мінімум знань учнів із предметів згідно з вимогами Державного стандарту про повну загальну середню освіту, а й сприяють успішному засвоєнню спеціальних предметів.

При проведенні професійно-спрямованих уроків в учнів розширюється кругозір, розвивається логічне мислення, активізується увага, зростає зацікавленість до предметів, в тому числі математики, допомагає їм застосувати здобуті знання на практиці, сприяє виробленню вміння знаходити загальні закономірності і відмінності при розгляді різноманітних процесів. Підвищується якість професійних знань, умінь та навичок, пізнавальна і практична активність

учнів. Зменшується ймовірність механічного заучування матеріалу, спрощується шлях до засвоєння нового матеріалу. Все це підвищує ефективність освітнього процесу.

Література:

1. Вінник Л. Міжпредметні зв'язки як умова підвищення ефективності навчально-виховного процесу// Професійно-технічна освіта. – 2003. - №2. – 43с.

2. Волошина Л. Інтеграція змісту загальноосвітньої та професійної підготовки // Професійно-технічна освіта. – 2008. - № 1. – 21с.

3. Євтушенко О. Професійне спрямування вивчення математики// Професійно-технічна освіта. – 2008. - № 3. – 30с.

4. Режим доступу: https://infourok.ru/metodicheskaya-razrabotka-uroka-reshenie-zadach-prakticheskogo-soderzhaniya-dlya-professii-povar-konditer-1718275.html

Н.В.Телячук, В.В.Брицова

БІНАРНИЙ УРОК ЯК ПРАКТИЧНЕ ВІДОБРАЖЕННЯ ІНТЕГРАЛЬНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Мовна освіта є найважливішим інструментом життєдіяльності людини в полікультурній і мультилінгвальній спільнотах. Це основний засіб, який формує свідомість особистості, соціальну мобільність її у суспільстві й можливість вільно реалізувати себе у будь-якій ситуації. Тому основною практичною метою вивчення іноземної мови є формування комунікативної компетенції, яка передбачає здатність до міжкультурної взаємодії та міжпредметної інтеграції. Реалізації цьому слугують бінарні уроки, в яких раціонально організована робота двох педагогів переростає у творчий процес учнів та формує в останніх креативну компетентність, дає змогу розкрити себе як особистість, сприяє самоствердженню та самореалізації.

Метою статті є обмін досвідом щодо впровадження бінарних уроків, доведення їх доцільності в навчально-виховному процесі як засобу практичного відображення інтегральної технології навчання.

Англійська мова володіє широким діапазоном міжпредметних зв'язків та сприяє стрімкому розвитку полілінгвального світогляду ліцеїстів. А реалізується це в рамках бінарного уроку – імпровізованого навчального заняття, що має нетрадиційну структуру, спрямованого на активізацію навчально-пізнавальної діяльності учнів. Оскільки через міжпредметні зв'язки та інтеграцію матеріалу здійснюється особистісно зорієнтований підхід до навчання, ліцеїст сам у змозі обирати «опорні» знання з різних предметів. Таким чином створюються комфортні умови, за яких кожна молода людина відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність. Бінарні уроки впливають на емоційно-мотиваційну сферу, сприяють духу змагальності, збуджують творчі сили та розвивають творче мислення. Водночас, вони формують мотивацію майбутньої професійної діяльності.

Ефективність бінарних уроків залежить від дотримання таких педагогічних умов: правильного виділення міжпредметних багатопланових об'єктів за допомогою аналізу навчальних програм; раціонально організованої спільної роботи викладачів із підготовки уроку, узгодженості дій усіх учасників навчального процесу.

Такі заняття вимагають великої підготовки, як викладачів, так і ліцеїстів.

Першим етапом у підготовці бінарного уроку є аналіз навчальних програм із предметів, далі визначається тип і мета заняття.

** ***© Н.В.Телячук, В.В.Брицова***

Другий етап – спільна робота викладачів щодо розробки перебігу заняття та підготовки матеріалів.

Третій етап – коригувальний. На цьому етапі ми об'єднали свої розробки, які включали ситуативну новизну навчального матеріалу та використання методу пізнавальних ігор, моделювали реальні життєві ситуації.

Пропонуємо вашій увазі конспект бінарного уроку.

План-конспект уроку

Предмети: «**Правознавство**»,«**Англійська мова**».

Тема уроку: «Права і свободи громадян України».

Theme of the lesson:«Rights and freedoms the citizens of Ukraine».

Мета уроку:

- навчальна: сформувати поняття «права і свободи людини», їх види, міжнародні документи з прав людини; пояснити значущість і актуальність документів із прав людини для забезпечення сучасного захисту прав і свобод особистості, основних правових документів у галузі прав людини;

- розвиваюча: розвивати уміння коментувати, аналізувати юридичні тексти, аргументовано висловлювати свою точку зору,шукати необхідну інформацію;

- виховна: виховувати пріоритет загальнолюдських цінностей, активну життєву позицію, патріотизм, гуманізм, гендерну толерантність, виховувати повагу до Законів України та любов до Батьківщини, вміння захищати свої права цивілізованим шляхом.

Objectives:

- To develop students' language skills;
- To develop students' communicative skills using active lexics on the topic;
- To widen students' knowledge on the topic;
- To develop students' ability to listen effectively;
- To develop critical thinking, creative abilities and imagination;
- To develop learners' socio-linguistic competence;
- To teach children how to use the knowledge about rights and duties to protect themselves in the democratic independent society;
- To form students' outlook.

Role-play: two short role-played actions with students about human rights and freedoms.

Equipment: cards with topical vocabulary for group work, the electronic presentation, the quotation on the board, the mind-map.

Тип уроку: комбінований.

Вид уроку: бінарний.

Форма роботи на уроці: робота в парах, фронтальне опитування, flippinglearning.

Методи та прийоми: «Відкритий мікрофон», випереджувальне завдання, відеоряд, робота з правовою термінологією, вправи «Синтез думок», «Продовжіть речення», «Кластер» евристична бесіда, вправа «У мене є права на…», робота з підручником, міні-диспут, прийом «Ідентифікація», розповідь.

Дидактичне забезпечення: підручники, Конституція України, нормативно-правові документи, відеоряд, ІКТ, витяги нормативно-правових актів, ватмани, фарби, картки, схеми, таблиці, конспект уроку.

Матеріально-технічне забезпечення: мультимедійний проектор, екран, ноутбук.

Міжпредметні зв'язки: з предметами «Історія України», «Всесвітня історія», «Українська література».

Компетенції, на формування яких направлений урок:

- **навчально-пізнавальна компетенція** – знаходження, переробка, використання інформації для вирішення навчальних завдань;
- **комунікативна компетенція** – усна і письмова комунікації;
- **інформаційна компетенція** – обробка інформації;
- **компетентність самоосвіти та саморозвитку** – порівняльний аналіз понять, юридичних термінів, встановлення та аналіз причинно-наслідкових зв'язків, визначення головного та другорядного;
- **соціальна компетенція** – організація спільної праці, проведення роботи в групах, використання конкретних життєвих ситуацій для навчання.

Методична мета: реалізація міжпредметних зв'язків на уроці.

ПЕРЕБІГ УРОКУ

1. Організаційний момент.

Викладач англійської мови:

- Good morning children!
- How are you today?
- Who is on duty today?
- Who is absent?
- What date is it today?
- Thank you very much.

2. Введення в іншомовну сферу.

Викладач правознавства:

- Сьогодні наш урок присвячений досить серйозній, проте актуальній темі.

Викладач англійської мови:

- Where are you from? – I am from Ukraine
- What country do you live in? – I live in Ukraine.
- Of course, all of us are citizens of Ukraine, we live in a wonderful country. Ukrainians are happy to live in such democratic and independent society.

Викладач правознавства:

- Ми всі живемо в суспільстві, в якому діють певні закони, права та обов'язки. Давайте згадаємо, яке поняття ми вкладаємо в слово «суспільство»? Перегляньте це відео і сформулюйте основні складові суспільства.(Відео 2 хв.)

Викладач англійської мови:

- Brain storm your ideas that come to your mind when you think about society. Make a word map and explain your ideas are connected with this word.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Викладач правознавства:

Перегляньте театральні мініатюри і вдумайтесь у зміст розмови дійових осіб. Це допоможе вам розкрити тему сьогоднішнього уроку.

The first action:

- Зустрічаються два учні-«мушкетери», кидають під ноги шкіряну рукавичку та виймають шпаги:
- Учень 1:
- Sir, I challenge you! You have the right to protect your honor and dignity!
- Учень 2:

- I accept it! Defend yourself! And, God, my witness, will punish you!(схрещують шпаги)

The second action:

Проаналізуйте вчинки та поведінку героїв сценки: Саша любив прогулюватися в парку, до нього підійшли молоді юнаки та розпочали конфлікт.

Youhavetherighttoremainsilenceandeverythingyousaywillbeusedagainstyou!

Викладач правознавства:

- Як ви вважаєте, на які питання ми будемо шукати відповіді сьогодні на уроці?

Очікувані відповіді учнів:

Питання, що стосуються прав і свобод людини в суспільстві (слайд 1).

Викладач правознавства:

Проблемне питання: «Чи є наявність прав і свобод основним чинником визначення розвитку будь-якої держави?»

Викладач англійської мови:

- The topic of our lesson is human rights and freedoms. Our task will be to acquaint with them and learn them well. They belong to everybody and nobody from, the very beginning of the person, deprives them out.

- **Епіграф до уроку:**
- Let's see: Freedom is the right to do everything is allowed by this right.

Свобода є правом робити все, що дозволено законом.
(Ш. Монтеск'є)

- **Викладач правознавства:**
- Питання прав і свобод людини посідає чи не найважливіше місце як у світі, так і в Україні.

2. Вправа «Продовжіть речення ...».

Права – це ...

Свободилюдини – це ...

Очікувані відповіді:

Права – це соціальна спроможність людини вільно діяти, самостійно обирати вид та міру своєї поведінки з метою задоволення різнобічних матеріальних та духовних потреб шляхом користування певними соціальними благами в межах, визначених законодавчими актами держави.

Свободи людини – це обсяг міри тих благ, які держава зобов'язалась гарантувати особі і суспільству (слайд 2).

Кількість таких прав досить велика, тому права людини можна класифікувати. Існують:

- особисті права і свободи громадян;
- економічні права і свободи громадян;
- політичні права і свободи громадян;
- соціальні права і свободи громадян;
- культурні права і свободи громадян;
- екологічні права і свободи громадян;
- інформаційні права і свободи громадян.
- А зараз давайте згрупуємо права і свободи людини.

3.Побудова правового сонця методом «Синтез думок».

Викладач англійської мови:

- Let's imagine that you've discovered a new country where nobody has lived before. This country doesn't have any rights and laws. You are the first settlements. How do you think what laws and rights people need there? Discuss in your team 5 top- rights for people and build mind map «The sun of rights and laws».Don't forget that English – is an international language in the word. And people who live in this country only speak English.

Викладач англійської мови:

You have envelopes with the cards of right sand freedoms:

- The right to develop your personality;
- The right to an inalienable life;
- The right to liberty and personal integrity;
- The right to in violabitity of housing ;
- The right to secret correspondence, telephone conversations;
- The right to freedom of movement choice of place of residence;
- The right to freedom of thought and speech;
- The right to freedom of belief in religion;
- The right to unite in political parties and public organizations;
- The right to take part in the management of public affairs to elect and be elected;
- The right to own a possession of property;
- The right to entrepreneurial activity;
- The right to work;
- The right to hold meeting of rallies;
- The right to rest;
- The right to social protection;
- The right to housing;
- The right to health care, medical aid;
- The right to a safe environment;
- The right to education;
- The right to legal aid;
- The right to use the native language.
- Let's complete the «The Sun of the rights» and read them. The opposite team has to up the equivalents in Ukrainian and read them. You have 2 min.

Відповіді учнів :

The first team: - As you see the people of my country have the rights to…..., we think they must have equal rights.

The second team: - We consider that people must live happily in our country. They have rights to… They are so necessary for them.

Well done! I think all of us would like to live in such country.

Викладач правознавства:

- Ви створили країни із законами та правами. Назвіть, будь ласка, державний документ, в якому записані права громадян.

Очікувані відповіді: У Конституції.

Викладач правознавства:

- Кожна країна має свою конституцію. Назвіть міжнародну організацію, яка захищає наші права.

Очікувані відповіді: Організація Об'єднаних Націй.

Презентація про виникнення ООН.

Викладач правознавства:

- А чи знаєте ви історію виникнення ООН? Ця організація з'явилася в 1945 році, після Другої Світової війни, в результаті якої загинуло 50 мільйонів людей. Було зруйновано багато міст і сіл. Люди всього світу зрозуміли, до яких наслідків може призвести порушення прав людей, найголовнішого права –права на життя. Сьогодні людство володіє занадто сильною зброєю, тому третя світова війна не вирішить жодної проблеми, знищить людство, призведе до глобальної катастрофи. Тому народи і нації об'єднались в Організацію Об'єднання Націй, головне завдання якої – забезпечити права людей у всьому світі.

(Показ слайдів під час розповіді. Слайд 10.)

5. Презентація викладача англійської мови.

Викладач англійської мови:

- Now listen to and watch some information about the United Nation Organization.(Учні переглядають коротке відео.)

- (Показ відео – 1:56 хв. How does the United Nations work? | RMIT University. https://www.youtube.com/watch?v=QoIafzc0k74)

- Let's check if you have understood the text?(слайд 11).

- Well-done!You are very attentive.

6. Ознайомлення з символами ООН.

Викладач правознавства:

- ООН має свої символи (показ слайдів із малюнками: прапор, штаб-квартира, рада безпеки ООН).Що означають ці символи? (показ слайдів і відповіді учнів під час показу) Зображення на прапорі ООН – це всі материки на планеті (слайд 12).

- Пістолет із перев'язаним дулом перед будівлею Генеральної асамблеї ООН означає: «Ні» – війні!» (слайд 13).

- Круглий стіл в залі Ради Безпеки – символ встановлення рівноправності між державами, де всі учасники засідання можуть бачити один одного і знаходяться в рівному положенні відповідно до інших (слайд 14).

- Отже, основні завдання ООН такі: збереження миру на планеті, мирна співпраця держав, надання допомоги державам, які потребують цього, захист рівних прав кожного мешканця Землі.

7. Практикум «Попрацюй з ООН».

Викладач англійської мови:

- Let's imagine, that you are the representatives of the permanent members of the UNO and today your task is to answer the only one question: what does your country do for peace? (слайд 15)

- The representative of Great Britain: «Our country tries to fight against selling non-legal weapons».

- The representative of Ukraine: «Our country tries to have friendly, relationship with partner-countries having the aim to stop fighting in the Eastern Ukraine in the Anti-Teroristic operation.»

- Well-done! You are the real citizens of your own countries and try to built democratic independent state.

Викладач правознавства:

- Щоб мати уявлення про обсяги міжнародної діяльності, пов'язаної із захистом прав людини, достатньо зазначити, що основними актами, які регулюють цивільні і політичні права на міжнародному рівні є:
- Загальна декларація прав людини від 10.12. 1948;
- Пакт про цивільні і політичні права від 09.12.1966;
- Конвенція про попередження злочину геноциду і покарання за нього від 09.12.1948;
- Конвенція проти катувань та інших жорстоких нелюдських чи таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10.12.1984
- Європейська конвенція про захист прав людини й основних свобод від 04.11.1950 (слайд 16).

8.Перелік основних прав та свобод людини. Перегляд презентації.

Викладач англійської мови:

- Everyone has rights, including you. To protect children rights the United Nations has worked out an international agreement called the United Nations Convention on the rights of the child. According to this Convention: all children have the right to non-discrimination.
- What articles from the UN Convention on the Rights of the Child do you know?
- **Article 6:** All children have the right to life
- **Article 7:**All children have the right to name and nationality at birth.
- **Article 12:** Children have the right express these views.
- **Article 15:** Children have the right to meet other people and make friends.
- **Article 16:** Children have the right to privacy.
- **Article 17:** You have the right to collect information from radios newspapers, television, books etc from all around the world.
- **Article 19, 32:** No one should hurt you in any way.
- **Article 23:** Disabled children have the right to take a full and active part in everyday life.
- **Article 24:** You have the right to good health.
- **Article 27:** You have the right to food, clothes and a place to live.
- **Article 28, 29:** Children have the right to education and development
- **Article 3:** Children have the right to play.
- **Article 37:** You should not be put in prison (слайд 17).

Вчитель правознавства:

- Зараз ми переглянемо невеликий відеоряд, який так чи інакше пов'язаний із правами. Ваше завдання – встановити, про яке право або порушення йде мова:

«Гидке каченя» (Article 19, 32: No one should hurt you in any way.)

- **«Попелюшка» (Article 28, 29:** Children have the right to education. **Article 3:** Children have the right to play.)
- **«Малий та Карлсон» (Article 15:** Children have the right to meet other people and make friends.)

9. Проблемне питання.

Викладач правознавства:

- Наш урок підходить до завершення, ми успішно виконали всі поставлені перед нами завдання.

А зараз давайте повернемось до нашого проблемного питання: «Чи є наявність прав і свобод основним критерієм визначення розвитку будь-якої держави?»

Очікувані відповіді:

Держава,яка має відсутність утисків,обмежень у чомусь, дає можливість вибору моделі поведінки, створює всі блага та зобов'язується гарантувати, є правовою демократичною державою.

ІІІ. Заключна частина.

1.Підведення підсумку уроку.

- Підводячи підсумок нашого уроку,скажіть,яким правом ви скористалися зараз, перебуваючи на уроці?

Очікувані відповіді:

- Правом на освіту.

Викладач правознавства:

- Отже, право на освіту дозволяє вам познайомитися з правами і свободами людини в суспільстві. Підручники та інші джерела інформації допоможуть вам краще зрозуміти їх. Отож, сумлінно працюйте на заняттях і ви отримаєте знання, які згодяться вам в різних життєвих ситуаціях.

Викладач англійської мови:

- Let`s make the conclusion of our conversation. Things aren`t easy nowadays even for adults; but for teenagers who have to find this own place in society it`s very difficult. You should know your rights and freedoms.

I wish you to know what to do in very difficult situation. Be ready to help people around you, be kind, patient and thoughtful.Our government always takes care about people. And there is a programme in our local Vinnytsia region which gives us an opportunity to find out our rights and how to defend them (слайд18). You can copy these phone numbers and get some information.

2.Виставлення оцінок.

Виставлення оцінок та їх короткий коментар.

3. Вправа «Ідентифікація».

Викладач англійської мови:

- Did you like the lesson? Going out you can see 3 glasses of points: blue, yellow and red.

Blue colour –the lesson is excellent.

Yellow – the lesson is good.

Red –the lesson is bad.

Put your finger into glasses of points if you like or dislike something.

Thank you very much. (слайд 19)

4. Домашнє завдання.

Викладач правознавства:

- Проаналізуйте статті 65-68 КУ, об'єднайте в групи права людини.

Викладач англійської мови:

- Find some information about the Constitution of Ukraine and the activity of Human Rights Watch. Write a short essay «How does our state help me to realize my rights and freedoms?» I wish you good luck (слайд 21).

Висновок. Отже, проведення бінарних уроків дає можливість сформувати у ліцеїстів багатогранні знання про об'єкт вивчення,вміння переносити засвоєний матеріал з однієї площини в іншу, стимулює аналітико-синтетичну діяльність і цілісне сприйняття дійсності, сприяє розвитку широти мислення. Даний вид уроків дозволяє інтегрувати знання з різних областей для рішення однієї проблеми, дає можливість застосовувати отриманні знання на практиці. Бінарні уроки роблять навчальний процес цікавим, новим і творчим. Для учнів – це

можливість творчого, креативного мислення та пошукової діяльності, а для викладача – цікавий урок та високі знання вихованців у результаті довгого кропіткого процесу підготовки.

Л.О.Щербанюк

РЕАЛІЗАЦІЯ МОДЕЛІ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ «ПЕРЕВЕРНУТИЙ КЛАС» НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Ми позбавляємо дітей майбутнього,
якщо продовжуємо вчити сьогодні так, як вчили цьому вчора.
Джон Дьюї

У зв'язку зі збільшенням інформаційного сектора на міжнародному ринку праці, необхідно готувати фахівців, які будуть пристосовані до різноманітних видів діяльності, пов'язаних з обробкою інформації. Сьогодні в традиційну схему «учитель – учень – підручник» вводиться нова ланка – «комп'ютер», а в навчальне середовище – «комп'ютерне навчання».

Концепція Нової української школи вимагає активних дієвих технологій для формування особистісних, метапредметних і предметних результатів. Сучасні технічні засоби і засоби комунікації надають величезні можливості для спілкування поза аудиторією викладача з учнями, учнів між собою, самостійного пошуку інформації. Сьогодні майже в кожній сім'ї є цифровий ґаджет із доступом до Інтернету. Кожен учень може, у зручний для себе час,з дому отримати доступ до сучасних якісних навчальних матеріалів.

У зв’язку з цим навчання можна побудувати так, що вивчивши теоретичний матеріал дома, учень приходить до училища, щоб з’ясувати незрозумілі питання, які залишилися після домашньої підготовки та закріпити пройдене. При цьому важливо не тільки опановувати існуючі матеріали, але й вміти «вирішувати проблеми шляхом створення нових рішень». Під час вивчення матеріалу учень повинен мислити критично.

Найбільш ефективно реалізувати ці вимоги дозволяє модель «перевернутого класу».

«Перевернутий клас» – це така педагогічна модель, в якій типова подача лекцій і організація домашнього завдання міняються місцями.

При застосуванні моделі навчання «Перевернутий клас», віддаючи на домашнє вивчення нову тему, мотивація учнів до оволодіння новим матеріалом підвищується, адже засвоєння значної частини навчальної інформації відбувається вдома. Під час традиційних уроків учні можуть упускати важливі моменти, а використання відео та інших інформаційних носіїв дозволяє їм повністю контролювати зміст нової теми: вони можуть дивитися матеріал, зупиняти та перемотувати його назад або вперед за потребою. Доступ до відеоуроків мають і ті учні, що за певних обставин не відвідують навчальний заклад. Особливо цей спосіб корисний для вразливих учнів, які відстають під час звичайного уроку [2].

Саме «Перевернутий клас» може стати тією моделлю, яка допоможе організувати процес навчання з більш індивідуальним підходом. Дозволить відійти від фронтальної форми роботи в класі і реалізувати інтерактивні форми навчання на уроці [1].

Модель «Перевернутий клас» дає можливість викладачу вивільнити час для спілкування з учнями на уроці. З’являється можливість працювати з учнем один на один. Учні, як це буває в традиційній системі, вже не ігнорують виконання домашнього завдання, тому що не зрозуміли пояснення нового матеріалу на уроці. Тепер вони не відчувають незручності або зніяковілості,

‸ ***© Л.О.Щербанюк***

переглядаючи один і той же матеріал в Інтернет-ресурсах, поки не зрозуміють його. Викладач приділяє більше уваги тим учням, яким важко дається навчальний предмет, або в яких виникають проблеми з виконанням домашніх робіт. Учні з ознаками обдарованості мають більше свободи для того, щоб навчатися у власному темпі, що сприяє реалізації компетентнісного підходу.

Підвищується мотивація, відповідальність і самостійність учнів. Вони отримують навички самостійної та групової роботи з інформацією. Разом з тим, є недоліки: учень не може безпосередньо задавати питання викладачеві, якщо воно в нього виникло, та не кожний учень виконує домашнє завдання.

Розглянемо, як модель змішаного навчання «Перевернутий клас» може бути реалізована на уроках математики. Опишемо послідовність дій викладача під час реалізації даної моделі, вивчаючи тему «Основні поняття стереометрії. Аксіоми стереометрії».

Найперше, що потрібно зробити, – це зареєструвати свою віртуальну кімнату, в якій будуть розміщенні матеріали.

Для цього можна використати веб-сервіс Classroom. У ньому необхідно створити віртуальний клас і запросити учнів (рис.1).

Наступний етап – визначення мети і завдань теми, предметних і міжпредметних результатів.

Мета: ознайомити учнів зі змістом курсу стереометрія; вивчити аксіоми про взаємне розміщення точок, прямих і площин у просторі.

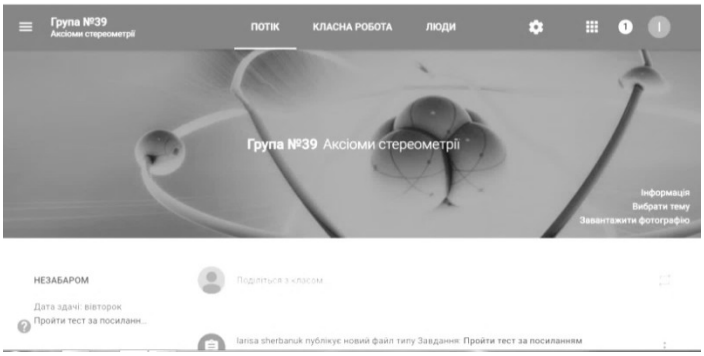

Рис. 1. Зразок віртуального класу

Завдання: познайомитися з предметом стереометрії як розділом евклідової геометрії, вивчити аксіоми стереометрії та вміти їх застосовувати до розв'язування задач, розвинути просторову уяву, навчитися критично мислити, вміти аналізувати, виділяти головне, порівнювати, ставити запитання, оцінювати, навчитися працювати в парі, в групі, вміти слухати, приймати рішення, тобто формувати комунікативні компетентності.

Далі необхідно створити контент уроку, який буде містити створені викладачем або підібрані Інтернет-ресурси з матеріалом теми, для самостійного опрацювання учнями дома чи під час проведення очної форми заняття. Також можна створювати або використовувати розміщені в Інтернеті відеоуроки або презентації.

Для створення інтерактивних вправ зручно використовувати онлайн- сервіс learningapps.org (рис. 2).

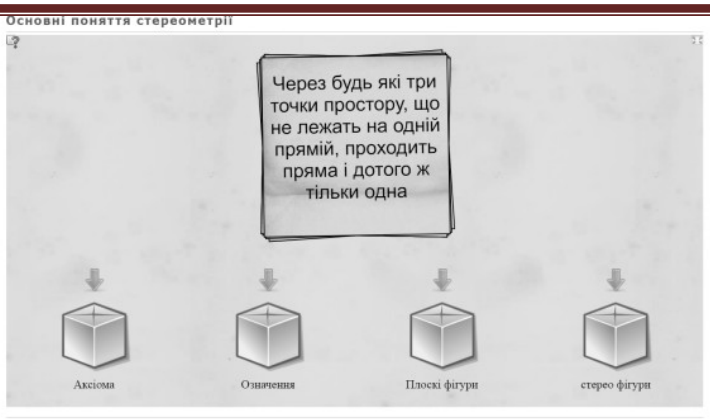

Рис. 2. Зразок інтерактивної вправи

Для створення миттєвих тестів можна використати онлайн-помічник учителя, платформу GoPollock (Classtime) (рис. 3).

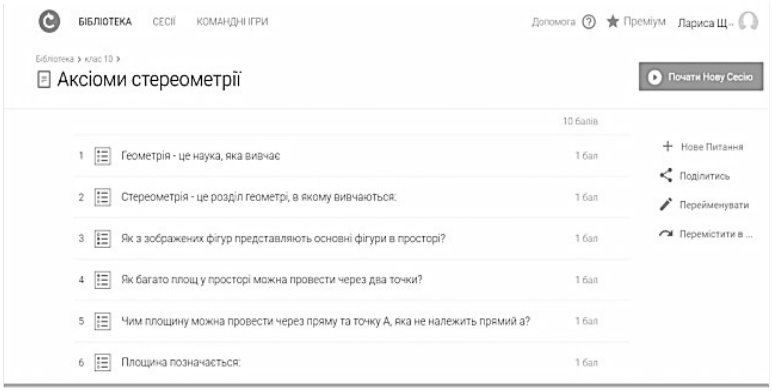

Рис.3. Зразок тесту

Розміщуючи відеоуроки або посилання на них у віртуальному класі, варто пам'ятати, що відео необхідно супроводити невеликим завданням, де учень зможе застосувати ті знання, які він здобув під час перегляду; так само слід запропонувати учням скласти кілька питань до відео. Потрібно залучати учнів до написання конспектів або невеликих заміток щодо переглянутого відео. Для цього можна додати інструкцію. Наприклад:

1. Перегляньте пояснення нової теми за посиланням – (https://www.youtube.com/playlist?list=PLwQFD9Tkbc9qQG0X6CaxkpvxEgj9lmpe5)

2. Запишіть у зошит основні поняття.

3. Виконайте тренувальну вправу (https://learningapps.org/display?v=phwtw152k18).

4. Наведіть приклад застосування аксіом стереометрії в життєвих ситуаціях, який запропонуйте своєму одногрупнику.

5. Виконайте тест за посиланням: https://www.classtime.com/library/question-sets/7c157bdf-9fb1-4598-ba83-4dfc98d63cbb.

6. Запишіть запитання, які виникли після знайомства за даною темою.

Відповідно, учень повинен подивитися відео урок, виписати собі в зошит тему та задати викладачу питання, на які не знає відповіді.

Навчальне заняття починається з мотивації учнів до діяльності, при цьому використовується усне діагностичне оцінювання. Викладачу обов'язково необхідно поцікавитися, яких труднощів зазнали учні при підготовці домашнього завдання. Наступним етапом є активізація вже наявних знань із самостійно вивченої теми шляхом складання «карти розуму» (рис. 4). При цьому потрібно розглянути питання, які були не зрозумілі учням під час самостійного опрацювання матеріалу.

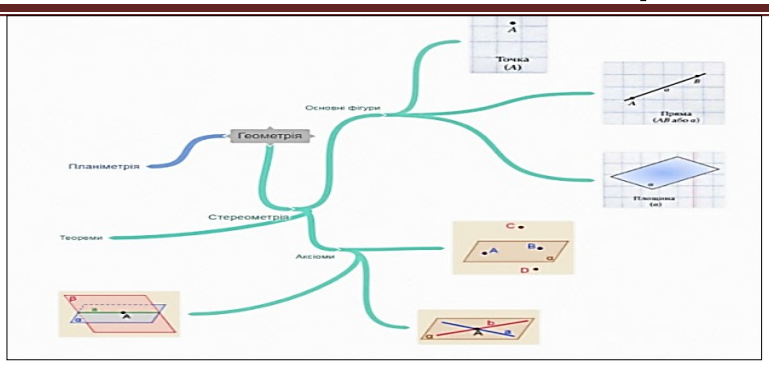

Рис. 4. Зразок карти знань

У подальшому виконуються вправи з теми та розв'язуються задачі практичного характеру.

По закінченню уроку викладач організовує рефлексію та самооцінку результатів роботи учнів. На домашнє завдання можна запропонувати учням створити міні-проекти на тему «Геометрія навколо нас».

Таким чином, час на пояснення матеріалу скорочується, а кількість вирішених задач значно збільшується.

Можна зробити висновок, що викладання за методикою «Перевернутий клас» підвищує мотивацію учнів і покращує якість їх знань, сприяє формуванню і розвитку особистісних якостей учнів. Посилюється інтерес учнів до освітнього процесу, підвищується їх відповідальність за своє навчання, формуються такі якості, як самостійне вміння планувати свою роботу, що можна охарактеризувати як вміння вчитися. А значить, модель перевернутого класу дозволяє ефективно досягати результатів навчання.

Література:

1. Андрєєва Н.В., Різдвяна Л.В., Ярмахов Б.Б. Крок школи в змішане навчання / Відкрита школа, Рибаков фонд.р – Москва, 2016.- с.280.

2. Безрукова Л.В. «Впровадження методики перевернутого навчання на уроках математики» [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://naurok.com.ua/prezentaciya-vprovadzhennya-metodiki-686.html

3. Курвітс Марина «Майстерня Марини Курвітс» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://marinakurvits.com/flipped_classroom.

4. Курвітс Марина «Що таке перевернутий клас і в чому його зміст?» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=TGrWBrva5ks

Т.Л.Яцюк

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Навчання без міркування – марна праця.
Конфуцій.

Фундаментальними особливостями сучасного світу, до якого входить випускник закладу професійної (професійно-технічної) освіти, є постійні зміни. Інформація швидко примножується, оновлюється, ідеї переосмислюються. У такому мінливому середовищі здатні орієнтуватися та активно діяти лише ті особистості, які вміють адаптуватися до постійних швидких змін, вирішувати складні проблеми, критично ставитися до обставин, порівнювати альтернативні точки зору та приймати зважені рішення. Це повинні бути комунікативні особистості, які здатні генерувати оригінальні ідеї. З особистого досвіду роботи в ЗП(ПТ)О переконалася, що більшість учнів не вміють висловлювати свої думки, обстоювати власну позицію, приймати самостійні рішення. Тому виникає потреба постійно вдосконалювати форми організації навчання,

© *Т.Л.Яцюк*

створювати необхідні умови для розвитку та самореалізації особистості з метою підвищення ефективності навчального процесу. Для цього потрібно обирати такі методи та прийоми роботи, які допомагають максимально активізувати діяльність учнів, сприяють формуванню критичного мислення.

Зважаючи на те, що урок залишається основною формою організації навчального процесу, то для вирішення цього кола питань пропонуємо планувати такі уроки, які організаційно та методологічно забезпечать процес формування і розвитку критичного мислення учнів. Розвиток критичного мислення стає найактуальнішим за часів інтенсивних соціальних змін, коли неможливо діяти без постійного пристосування до нових політичних, економічних або інших обставин, без ефективного вирішення проблем, значна частина яких не передбачувана. У цьому сенсі є очевидною життєва необхідність формування критичного мислення для вітчизняної системи освіти. Критичне мислення починається як перехід від навчання, орієнтованого переважно на запам'ятовування, до навчання, спрямованого на розвиток свідомого самостійного мислення учнів [1].

Метою статті є: обґрунтування ефективності впровадження технології критичного мислення на уроках математики як засобу формування компетентності майбутнього кваліфікованого робітника.

Технологія критичного мислення – це педагогічна система, спрямована на формування в учнів аналітичного мислення, оскільки критичне мислення допомагає учням навчатися через те, що ми бачимо, чуємо, відчуваємо на смак, до чого торкаємося, що робимо. Воно допомагає вдумливо читати, висловлювати свої думки і в голос, і на папері. Воно формує самооцінку й самоповагу, вчить самостійно міркувати, адже ще Конфуцій стверджував: «Навчання без міркування – марна праця» [2]. Мета цієї технології – розвивати розумові навички учнів, необхідні не тільки в навчанні, але й у звичайному житті (уміння приймати зважені рішення, працювати з інформацією, аналізувати різні сторони явищ тощо) [2].

Розробці технології розвитку критичного мислення присвятили свої наукові дослідження такі видатні вчені, як Л. Брунер, Д. Вертч, Л.Виготський, Дж. Дьюї, М. Коул. В Україні вперше проблема розвитку критичного мислення була порушена харківським дослідником О. Тягло, її також досліджували українські вчені О. Бєлкіна, М. Красовицький, Ю.Стежко.

Основними принципами критичного мислення є: *принцип мінімалізму*, згідно з яким, завдяки критичному мисленню можна досягнути максимальних успіхів за умови мінімальної кількості засобів; *принцип універсалізму*, тобто алгоритм критичного мислення є актуальним для будь-якої сфери діяльності [3].

Працюючи за технологією розвитку критичного мислення, намагаюся створити такі умови для розвитку особистості, за яких розкриваються унікальні здібності, властиві кожній дитині. Прагну, щоб учні на уроках і у позаурочній роботі спілкувалися, думали і творили, щоб навчання в училищі було радісним процесом самопізнання й саморозвитку: *«Сперечайтесь, помиляйтесь, але заради Бога, розмірковуйте, хоч криво, але самостійно»*, – *стверджував Г.Є.Лессінг*. Уроки математики створюють плідні умови для формування та розвитку критичного мислення. На кожному уроці важливим є опанування матеріалу, що неможливо без спеціальних прийомів роботи та розвитку компетентності учня, без поєднання предметного матеріалу з продуктивними технологіями.

На наш погляд, найголовніше на уроках – створення «ситуації успіху», щоб дати змогу кожному учневі розкритися повністю. Для цього необхідно:

1. Зняти страх («Це просто», «Це легко», «Не вийшло – нічого страшного, попрацюєш і обов'язково вийде»).
2. Надати приховану допомогу («Я вважаю, що краще було б почати з цього…», «Мені здається, що основне тут…»).
3. Уміти авансувати особу («У тебе все вийде»).
4. Використовувати прийом персональної винятковості («Саме ти…»).

5. Зробити педагогічну оцінку результату («Ти це добре зробив», «Ось тепер вийшло чудово»).

Урок критичного мислення має певну структуру та складається з п'яти основних етапів:

1.Розминка.

Замінює так звані організаційні моменти класичного уроку. Головна функція – створення сприятливого психологічного клімату на уроці.

Актуальність етапу.

Теплий психологічний клімат сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу, підвищенню авторитету вчителя, психологічному розвантаженню учнів.

Приклади розминки:

Учні готують презентації до теми під рубриками: «Дивовижна математика», «З історії математики», « Геометрія в архітектурі», «Математика в моїй професії».

«Куточки»

Приклад використання прийому на уроці алгебри під час вивчення теми: «Логарифмічні вирази».

У клітинках записані вирази та їх значення в довільному порядку. Потрібно встановити зв'язок між виразами та їх значеннями (табл.1)

Таблиця 1

$\log_2 16$ 1	$\log_6 2+\log_6 3$ 2	$2^{\log_2 3+1}$ 3	***1*** 4	***2*** 5
$\log_2 \frac{1}{8}$ 6	$\log_2 12-\log_2 3$ 7	$10^{\lg 6}$ 8	***4*** 9	***-3*** 10
$\log_2 1$ 11	$\log_{\frac{1}{2}} \frac{1}{4}$ 12	***5*** 13	***-6*** 14	***-2*** 15
$10^{\lg 5}$ 16	$\log_{\frac{1}{2}} 32$ 17	***6*** 18	***0*** 19	***-5*** 20

Приклад використання прийому на уроці алгебри під час вивчення теми «Похідна»(табл.2).

Таблиця 2

x^3 6	$\sqrt{x}$ 7	$\sin x$ 8	$5x^4$ 9	$-3x^{-4}$ 10
$-60x^{-6}$ 11	-3 12	$-\sin x$ 13	$-\frac{2}{x^3}$ 14	ax 15
a 16	$\cos x$ 17	$\frac{1}{2\sqrt{x}}$ 18	0 19	$12x^{-5}$ 20

2.Обґрунтування навчання.

Етап передбачає постановку мети уроку, розвиток внутрішньої мотивації до вивчення конкретної теми та предмета в цілому.

Актуальність етапу.

Навчальний матеріал засвоюється краще, якщо учні розуміють його конкретну практичну значущість, чітко знають, що вимагатиметься від них на уроці.

Метод «Знаю – хочу дізнатися – навчаюсь».

Даний метод слід застосовувати в роботі зі знайомими темами. Важливість його в тому, що він охоплює всі етапи уроку:

Застосування:

1.Учитель повідомляє учням тему для вивчення.

2.Учні розбиваються на пари і протягом 4-5 хвилин обговорюють одне з одним усе, що знають про тему.

3.В цей час учитель креслить на дошці таблицю, надає слово кожній парі і з її слів заповнює першу графу таблиці *(табл.3)*

Таблиця 3

Знаємо	Хочемо дізнатися	Що ми вивчили?	

При цьому він може редагувати інформацію. В тих випадках, коли учні не дуже впевнені у своїх знаннях, учитель записує інформацію в другу графу.

4.Учитель пропонує учням разом шукати відповіді на запитання другої графи.

5.Коли відповідь знайдено, її записують у третю графу.

6.Учні читають текст (підручник, інше джерело) і формулюють відповіді на запитання або просто оповіщають нову інформацію. Це також записують у третю графу.

7.Учитель звертає увагу учнів на запитання з другої графи: в тому випадку, якщо відповіді не знайдено, педагог пропонує інші джерела інформації.

3. Актуалізація.

Девіз етапу: «Пробудіть, викличте зацікавленість, схвилюйте, спровокуйте учнів згадати те, що вони знають». На цьому етапі відтворюються знання, вміння, потрібні для наступних етапів уроку, встановлюється рівень досягнень із теми.

Актуальність етапу.

Оскільки знання, пов'язані з досвідом учня, запам'ятовуються краще та швидше, то створюються умови для «відкриття» самостійного добування знань, і за цих умов підвищується роль учня на уроці.

Етап передбачає усвідомлення того, що було зроблено на уроці, демонстрацію знань, та як можна застосувати знання, можливість замислитись над підвищенням якості роботи, визначення необхідності корекції.

«Концептуальна таблиця».

Таблиця 4

Вид функції	Область визначення	Область значень	Зростання спадання	Період	Парність	Нулі функції
$y = \cos x$						
$y = \cos 2x$						
$y = \cos \frac{1}{2} x$						
$y=2 \cos x$						

Приклад «Задача одного малюнка»

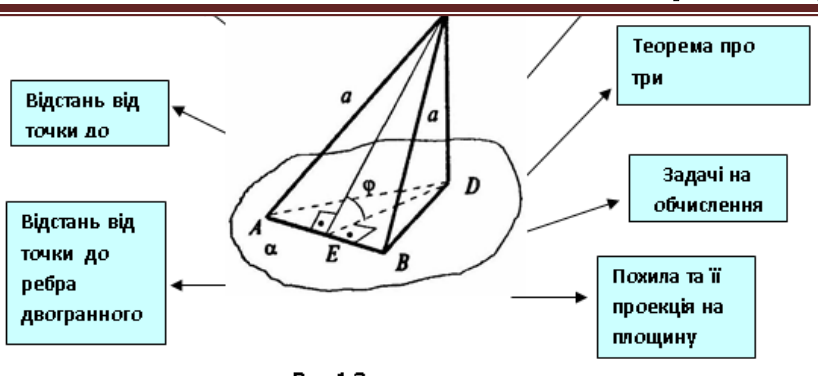

Рис.1 Задача одного малюнка

Приклад методичного прийому «Асоціативний кущ».

Завдання до уроку на тему: Сфера

Запишіть в пусті кола слова асоціювання, які вам спадають щодо даної фігури, використовуючи усі наявні знання з теми.

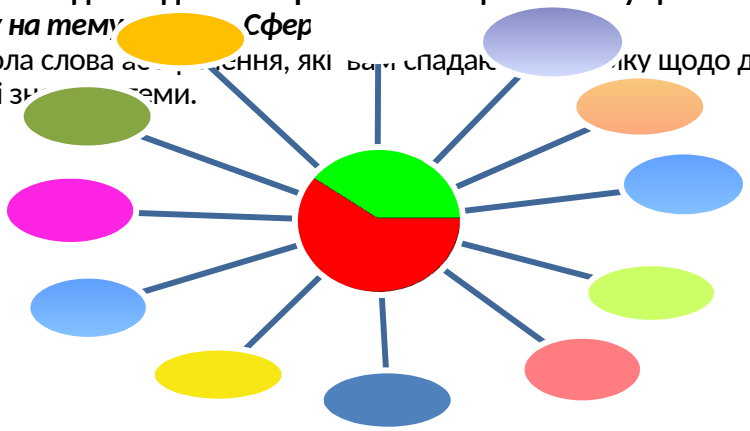

Рис.2.Асоціативний кущ

Прийом «Інтелектуальної провокації».

Приклад використання прийому «Провокація помилки» на уроці алгебри під час вивчення теми «Логарифмічні рівняння» при встановленні кількості коренів рівняння: $\log_3 x^4 = 4\log_3 x$.

Також залучаємо учнів до створення завдань-провокацій. Знаючи, що їх може очікувати несподіванка, учні особливо уважні.

4.Усвідомлення змісту.

На цьому етапі учень знайомиться з новою інформацією, аналізує, визначає особисте її розуміння, викладач має найменший вплив на учня.

Актуальність етапу.

Етап передбачає розвиток уміння працювати з інформацією, працювати самостійно, виділяти головне, суттєве, формування компетентності учнів із предмета.

Приклад «Наведи порядок».

Тема: «Тригонометричні рівняння» *(табл.5).*

Таблиця 5

cosx = 1	cosx = 0	sinx = 1	sinx = 0	tgx = 1
sinx = -1	cosx = -1	tgx = -1	ctgx = -1	sinx = 2
$\frac{-\pi}{2}+2\pi n$, n€ z	π + 2πn, n€ z	$\frac{-\pi}{4}+\pi n$, n€ z	$\frac{3\pi}{4}+\pi n$, n€ z	Не має розв'язків
2πn,n€ z	$\frac{\pi}{2}+\pi n$, n€ z	$\frac{\pi}{2}+2\pi n$, n€ z	πn, n€ z	$\frac{\pi}{4}+\pi n$, n€ z

5. Рефлексія.

Учень стає власником ідеї, інформації, знань, отримує можливість використання та обміну знаннями з іншими учнями, дає оцінку та самооцінку діяльності.

Актуальність етапу.

Етап передбачає усвідомлення того, що було зроблено на уроці, демонстрацію знань та того, як можна застосувати знання, можливість замислитись над підвищенням якості роботи, визначення необхідності корекції.

Приклад. Сенкан – короткий неримований вірш із 5 рядків, винайдений американською поетесою Аделаїдою Крепм під впливом японської поезії. Техніка цього вірша ідеально підходить для розвитку образного мислення, концентрації знань, переосмислення отриманої інформації.

1-й рядок – 1 слово – головна тема, об'єкт обговорень (іменник чи займенник).

2-й рядок – 2 слова, що описують властивості, ознаки,характеристики об'єкта (прикметники, дієприкметники).

3-й рядок – 3 слова, що описують дії, характерні для об'єкта (дієслова, дієприкметники).

4-й рядок – фраза з 4 слів, де автор висловлює особисте ставлення до теми.

5-й рядок – слово-резюме, ключова характеристика або нова інтерпретація об'єкта.

Учні під час уроку склали сенкан за темою «Прямі в просторі».

ПРЯМІ

Паралельні, перпендикулярні.

Не перетинаються, співпадають, перетинаються.

Не мають ні початку, ні кінця.

Нескінченні.

«Картки настрою». Дані картки, за бажанням вчителя, можна використовувати на початку уроку або вкінці.

Рис. 3. «Картки настрою» Найдієвіші методичні прийоми критичного мислення.

Перелік методів розвитку критичного мислення достатньо великий. Добирати їх слід з огляду на мету, завдання, зміст уроку. Крім того, слід зважати на особливості цих методів, адже на певних етапах уроку вони є ефективнішими, а отже, доречнішими. Найпоширеніші методичні прийоми розвитку критичного мислення:

Висновки. Застосування педагогічної технології з розвитку критичного мислення: сприяє розвитку навичок критичного мислення як компонента майбутньої професійності; формує позитивні цінності, навички і вміння під час прийняття рішення піклуватись не лише про себе; формує вміння організовувати самостійну роботу; вчить самостійно шукати потрібну інформацію, критично її «обробляти» і застосовувати в певних ситуаціях та за певних умов; формує високу мотивацію до неперервної освіти; створює атмосферу співпраці; сприяє постійній, активній професійній взаємодії; вчить робити власний вибір; приймати відповідальні рішення; бути позитивним лідером колективу.

Отже, застосовуючи на уроках дану технологію, можна досягти кінцевої мети – формування особистості, готової до життя у світі, що постійно змінюється, здатної до навчання та самовдосконалення, до прийняття ефективних рішень.

Література:

1. Технології розвитку критичного мислення учнів/ Кроуфорд А., Саул В., Метьюз С., Макінстер Д.; наук. ред., передм. О.І.Пометун. – К. : Плеяда, 2006. – 220 с.

2. Сиротенко Г.О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання.// «Управління школою» – Х.: «Основа»; Вип. 3., 2003.

3. Чарльз Темпл, Джінні Стіл, Курт Мередіт. Методична система "Розвиток критичного мислення у навчанні різних предметів" (Підготовлено для розвитку критичного мислення) / Посібник I-IV, Науково-методичний Центр розвитку критичного та образного мислення: Інтелект, 1998. – 32 с.

РОЗДІЛ 5. ВИХОВНА РОБОТА ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІЯЛЬНОСТІ ЗП(ПТ)О

Н.М.Вістяк, С.А.Чегорський

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Патріотизм як національна ідея – це дійсно шлях до подальшого розвитку держави. Нав'язати патріотизм неможливо, людина сама повинна сформувати в собі патріота, звичайно, це відбувається під дією таких соціальних інститутів, як сім'я, освітні установи і держава.

Проблема патріотичного виховання учнівської молоді в системі професійної (професійно-технічної) освіти не нова. Вона має свою давню історію, пов'язану з розвитком політики, культури, економіки, що формує зміст і спрямованість патріотичного виховання громадян.

Ми, народ України, повинні будувати своє майбутнє на міцному фундаменті. І такий фундамент – це патріотизм. Ми, як би довго не обговорювали, що може бути фундаментом, міцною моральною основою для нашої країни, нічого іншого все одно не придумаємо. Ця повага до своєї історії і традицій, духовних цінностей наших народів, нашої тисячолітньої культури та унікального досвіду співіснування сотень народів і мов на території України.

Доленосний, але повний протиріч і драматизму період переживає наша країна. Патріотичне виховання в сучасних умовах набуває особливої актуальності і значущості.

Мета статті – розкрити сутність патріотичного виховання учнівської молоді в умовах сьогодення.

Патріотичне виховання молоді – це частина державної молодіжної політики країни. Бути патріотом своєї країни – завжди велика честь для будь-якої людини, що має гордість і власну гідність. Але патріотами не народжуються, ними стають.

Перш ніж полюбити свою Батьківщину і викликати у себе готовність її захистити молоде покоління повинно знати все про свою країну, про її славне минуле, реальне сьогодення і прогнозоване майбутнє.

Патріотичне виховання учнівської молоді – невід'ємна складова діяльності ДНЗ «Центр професійно-технічної освіти № 1 м. Вінниці». Окрім кропіткої повсякденної праці, педагоги Центру активно беруть участь в організації та проведенні різноманітних патріотичних заходів на рівні закладу, міста і області, систематично займаються волонтерською діяльністю.

Почуття патріотизму неможливо прищепити в примусовому порядку. Тому робота педагогів спрямована на формування в учнів патріотичної свідомості шляхом залучення їх до спільної активної діяльності.

У рамках тижня професій будівельного напряму в сімейному колі учнів, викладачів і майстрів виробничого навчання, а також із запрошеними гостями було проведено відкритий захід до Дня українського добровольця«Я – доброволець!»*(вечір-реквієм присвячений пам'яті Героям захисникам-добровольцям).*

© Н.М.Вістяк, С.А.Чегорський

СЦЕНАРІЙ ЗАХОДУ

Мета заходу: вшанувати пам'ять героїв Небесної Сотні, бойових подвигів сучасних захисників Вітчизни – воїнів АТО; сформувати глибоке усвідомлення героїчних подій історії рідного краю; виховувати в учнів почуття патріотизму, національної свідомості, захоплення героїчними подвигами українських бійців, вшанування мужності й героїзму захисників незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, сприяння подальшому зміцненню патріотичного духу в суспільстві, посилення суспільної уваги й турботи до учасників добровольчих формувань.

Обладнання та оформлення: на столі – ікона Божої Матері, свічки, каски, прапор, проектор, комп'ютер, відеоролики з матеріалами щодо вшанування пам'яті Небесної Сотні, мультимедійна презентація.

Ведучий 1: Доброго дня, шановні гості, учні, педагоги! Сьогодні ми зібралися тут, щоб у скорботі низько схилити голови перед пам'яттю людей різного віку, які загинули, і багато добровольців, які продовжують захищати нас і тепер у мирний час XXI століття.

Ведучий 2: Тим, хто в боротьбі за волю і кращу долю України, хто не дожив до сьогоднішнього дня, сплять у знаних і безіменних могилах, розкиданих по рідній землі,– *ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ.*

Ведучий 1: Цвіту нашого народу, його славним синам і дочкам, що в розквіті своїх духовних і фізичних сил віддали молодість і найдорожче, що є в кожного з нас, – життя – *ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ.*

Ведучий 2: Тим, хто загинув під час Революції гідності, хто зараз боронить незалежність і цілісність нашої України, –*ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ.*

Ведучий 1: 14 березня в Україні відзначають День українського добровольця, вшановують подвиг українських добровольців, які брали участь у Революції гідності (листопад 2013 року – лютий 2014 року), а потім у березні просто з Майдану вирушили на схід боронити країну від ворога і стали основою нової української армії.

Ведучий 2: День українського добровольця – це свято справжніх патріотів. Людей, котрі свідомо, за покликом серця, в скрутний для своєї держави час стали на захист її суверенітету та територіальної цілісності.

З перших днів збройного опору загарбникам, пліч-о-пліч із силовими структурами держави стояли добровольчі батальйони і ворога було зупинено.

У цей день ми бажаємо всім здоров'я, життєвого благополуччя, витримки у складних ситуаціях, мудрих рішень та нових звершень.

Ведучий 1: Сьогодні більшість добровольців вже в одностроях українського війська продовжують боронити рідний край від загарбників. Своєю самовідданою службою та героїчними вчинками вони вкотре доводять, що неможливо здолати тих, хто готовий за Батьківщину віддати своє життя,це жителі Вінниці, які загинули на сході, всі були добровольцями. Це **–Олександр Захарчук, Сергій Зулінський, Тарас Сич, Роман Мельничук.**

(Звучить «Гей,пливе кача».) (Слайди: фото загиблих.)

Ведучий 2: Важка ця праця – захищати мир! Вихідці з нашого міста, села та нашого навчального закладу є учасниками АТО. Вони захищають свої домівки і нашу квітучу Подільську землю **–** її волю, її незалежність. Багато із наших земляків пішли на війну добровольцями. Їм болить те, що розривають на шматки нашу землю, і ми віримо, що вони відстоять цілісність нашої держави, її пісню, золоті українські жита і мир. Нам є що захищати, нам є що берегти! І цей святий обов'язок виконують воїни незалежної України.

Пишаюсь я козацьким духом,
Незламним, сильним та міцним,
Потужним волонтерським рухом,
Та, як народ наш,– вольовим.

Непереможним, нескоримим,
Несущим синьо-жовтий стяг,
Єдиним, як ніколи, вільним,
Твердим, немов сталевий цвях.
Тим, хто бере до рук не зброю,
І ризикуючи життям,
Везе солдатам гум-конвої,
Рідненькі, дякуємо вам.

Хто день і ніч плете та шиє,
Тушкує, смажить та пече,
Хто нагодує, обігріє –
Від Бога волонтером є.

Ведучий 1: Сьогодні в нашому залі присутні:голова волонтерської громадської організації «Мольфар»Юлія Вотчер та її помічник, відома волонтер Ольга Пінаєва.

Громадська організація «Мольфар»–це Центр підтримки учасників АТО та їхніх сімей. Тут демобілізовані військові отримують консультації та допомогу в оформленні будь-яких документів. У приміщенні Центру працюють юристи та психологи, а також call-центр, організовуються проекти для дітей воїнів АТО. Крім того, у Центрі постійно відбувається збір гуманітарної допомоги для військових та її відправка у зону АТО.

Ведучий 2: Ми пишаємося тим, що наша Батьківщина мала славні періоди історії, справді легендарних героїв, мужньо переживає найважчі випробування і не скорилася.

Ведучий 1: В прагненні підтримати наших відважних воїнів єднаються і дорослі, і діти. Тому сьогодні у цьому затишному залі ми раді теплій зустрічі із своїми героями – земляками, випускниками:

1.Павло Мигун, 4.Олександ Осадчук,
2.Валерій Прокопчук, 5. Юрій Шевчук,
3. Олександр Чегорський, 6. Сергій Прилипко.

Тож сьогодні ми їх вітаємо і запросили, щоб висловити найщиріші слова вдячності за їх відвагу, мужність, героїзм, за те, що вони справжні українці.

Ведучий 1: Нам невідомі мрії й здобуття,
Всі їхні рани, всі слова прощання,
Вони – солдати, що кладуть життя,
Заради нас і мирного світання.

Ведучий 2: І без імен помолимось за них,
За трішки вдачі світлої, простої.
В час зрад страшних і втрат таких гірких,
І без імен вони для нас герої.

Ведучий 1: Героїв, які віддали своє життя за волю та краще майбутнє України, всіх солдатів-добровольців, які загинули на війні, захищаючи нас, і які назавжди в нашій пам'яті залишаться героями, – просимо вшанувати хвилиною мовчання.

(Хвилина мовчання.)

Ведучий 2: Запрошуємо до слова наших гостей. Ця тендітна жінка народилася в селі Малорусово Томашпільського району Вінницької області в 1951році.Вона посміхається навіть тоді, коли дуже важко, і підтримує бійців не тільки своїм бойовим духом, але й важкою працею. Вона приймає дзвінки, шукає, що і де можна придбати, носить, возить, складає з витривалістю справжнього чоловіка.

Ведучий 1: І при цьому вона залишається тією жінкою, до якої телефонують хлопці після атаки і просять: «Просто поспілкуйтесь, будь ласка, з моїм другом, йому дуже потрібна допомога…». До слова запрошується Юлія Вотчер.

(Промова ЮліїВотчер.)

Ведучий 2:А на моїй землі іде війна,
Стріляють танки і ревуть гармати.
Сповита горем, в чорному вбранні,
Сльозами вмилась не одна вже мати.
Найкращі з кращих падають від куль,
Грудьми своїми землю прикривають.
Сумним набатом в селах і містах,
Звучать слова: «Герої не вмирають!»

Ведучий 1:Вони живуть навіки у серцях
І в пам'яті народу України,
І не дозволять нашим ворогам
Перетворить Вітчизну на руїни.
Ми вистоїм. Здолаємо катів,
Як маків – цвіт розквітне Україна!
На тих місцях, де йдуть тепер бої,
В земнім поклоні схилиться калина.

Ведучий 2: З одного боку нас охоплюють глибокі переживання, з іншого боку – почуття гордості за наших героїв. Ми особистим прикладом можемо продемонструвати всім учням та педагогам нашого закладу дієву допомогу, небайдуже ставлення до подій, які відбуваються у нашій державі.

Ведучий 1:Слово надається директору ДНЗ «ЦПТО № 1м.Вінниці» Дякову Валерію Васильовичу.

(Промова директора.)

Ведучий 2: Дорогі наші хлопці, наші герої,
Ми слідкуємо за вами щодня,
Молимо Бога, щоб вас не здолати,
Щоб скоріше скінчилась війна.

Ведучий 1: За нашу рідну Україну,
Щоб зберегли ви на віки –
Низький уклін і тричі «СЛАВА!»,
герої наші-захисники!

Ведучий 2:Дорогі наші захисники, надаємо Вам слово. Запрошуємо ветерана, командира бойової машини піхоти – 2 сімдесят другої бригади Павла Мигуна.

Ведучий 1: Запрошуємо ветерана, старшину 128-ї горно-піхотної бригади, який був захисником у населених пунктах Чорнухине, Дебальцеве (2014 рік), Прокопчука Валерія Миколайовича.

(Промова гостей.)

Ведучий 2:

Молюсь я за Тебе, моя Україно,
За кожного батька, за кожного сина,
За кожну матір, за кожну дитину
Ми у Бога просимо – зберегти Україну!
Страшною порою не дай їм загинуть!
Хай наші молитви до Бога полинуть!
Нехай Він злобу у серцях наших спинить!
Молюсь, щоб людина почула людину,
Щоб син пожалів батька іншого сина,
Щоб мирною знову стала країна –
Я Бога прошу – збережи Україну!

Ведучий 1: Ми, підростаюче покоління, обіцяємо бути добрими та милосердними, рівнятись на вас і стати справжніми патріотами своєї держави, боротися за волю, честь і за народ. Дякуємо всім вам за мирне небо над нашими домівками і бажаємо якнайшвидше повертатись додому з перемогою! Прийміть наше вітання.

Дівчина-Україна:Ми є. Були. Ми будемо вічно жити
І прославляти український рід,
З якого всі ми, звідки є ми діти –
Вкраїни - неньки найдорожчий цвіт.
Козак:Ми є. Були. Ми завжди будемо.
Не малороси ми, а нація, народ,
Наш гордий дух і волю не прогнути
Ніяким «градам» й армії заброд.
Дівчина-Україна:Ми є. Були. І будемо вічно жити,
І з нами Україна – рідний край –
Розквітне в мирі й злагоді велично,
Немов весняний сонячний розмай.

Ведучий 1:На завершення хочеться сказати : «Люди, бережіть серця свої, щоб не стали каменем! Розбудуйте в душах Божий храм, щоб не повторити великий гріх! ».Слава Україні!

Отже, у тому океані бездуховності й аморальності, який сьогодні оточує юнаків і дівчат, виховання любові до Вітчизни є чистим джерелом, яке живить їх моральні і духовні сили.

Педагогічний колектив ДНЗ «ЦПТО № 1 м. Вінниці» розглядає значущість системи патріотичного виховання як один із головних засобів формування людини, що правильно виконує всі соціальні ролі в суспільстві, що дуже важливо для розвитку держави.

Н.С.Кульчиєвська

^^ ***© Н.С.Кульчиєвська***

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ З ПИТАННЯ ВИБОРУ МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЇ

В умовах сьогодення виникає гостра проблема у виборі професії не тільки учням загальноосвітніх закладів, але в більшій мірі дітям з особливими освітніми потребами, які навчаються у спеціальних загальноосвітніх школах-інтернатах. Актуальним залишається питання підготовки випускників спеціальних загальноосвітніх шкіл-інтернатів до трудової діяльності та самостійного життя. Саме працівники спеціальних освітніх закладів повинні допомогти кожному учню обрати подальший життєвий шлях,що стосується, насамперед, вибору професії та працевлаштування.

Наразі провідним у вирішенні проблеми вибору майбутньої професії є Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг», який набув чинності 13 жовтня 2018 року. Документ передбачає внесення змін до Законів України «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про професійно-технічну освіту». Так у статті 5 Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг» зазначено про те , що «держава створює умови для здобуття професійної (професійно-технічної) освіти особам з особливими освітніми потребами з урахуванням їхніх індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів, а також забезпечує виявлення та усунення факторів, що перешкоджають реалізації прав і задоволенню потреб таких осіб у сфері освіти» [1].

Разом з тим, існує ряд перепон, які заважають випускникам спеціальних загальноосвітніх шкіл-інтернатів зорієнтуватися на ринку праці, а саме: психологічна неготовність до переходу від навчання до сфери професійної праці; відсутність чіткої життєвої перспективи, однією з причин якої є почуття соціальної незахищеності; занижена самооцінка і недостатньо сформовані здібності щодо визначення профілю і змісту професії; нездатність адекватно враховувати вплив виробничого мікроклімату на людину і неготовність до подолання певних професійних труднощів тощо.

Відтак, виникає необхідність у створенні більш ефективних методів профорієнтаційної діяльності шляхом впровадження психологічного супроводу, який сприяв би забезпеченню свідомого вибору професії учнями з особливими освітніми потребами (ООП).

Зрозуміло, що професійний вибір у підлітків з ООП ускладнено через недостатність життєвого досвіду, обмеженість знань про професії, неточність понять, уявлень, незрілість почуттів, інтересів тощо. Учні не здатні чітко розмежувати професії на промислові, сільськогосподарські, творчі та інші. Учні не мають достатньо чітких, конкретних уявлень про ті галузі народного господарства, в яких вони могли б працювати. Випускникам не відомі власні можливості і дані про професійну придатність до того чи іншого виду праці. Наприклад, багато учнів не виявляють стійкого інтересу до запропонованих професій, а навпаки, претендують на професії, пов'язані з інтелектуальною працею, що говорить про надто завищену самооцінку. Як результат, доволі часто, професійні наміри не відповідають можливостями оволодіння професією. Однак, при цьому, учні розуміють необхідність праці, висловлюють бажання працювати і стати корисними членами суспільства.

Вибір професії для дітей з ООП в значній мірі залежить від психологічного супроводу змісту й організації профорієнтаційної роботи та можливостей учнів перебувати в соціумі. Як зазначає Н.Зіру, профорієнтація – це науково обґрунтована система соціально економічних, психолого-педагогічних, медико-біологічних і виробничо-технічних заходів із надання молоді особистісно-орієнтованої допомоги у виявленні та розвитку здібностей і схильностей,

професійних і пізнавальних інтересів у виборі професії, а також формування потреби і готовності до праці в умовах ринку, різних форм власності та підприємництва.

Адже професія сьогодні вибирається не тільки як вид занять, а й як певний образ, стиль життя, можливість отримати певний статус у суспільстві. Престижність тих чи інших професій змінюється з плином часу разом зі змінами суспільної свідомості, і це не завжди збігається з вимогами ринку праці. Існують престижні, але незатребувані професії, а саме: робітничі, молодший обслуговуючий персонал, ті, що насправді потрібні суспільству, але у сучасної молоді не користуються попитом.

Разом з тим, дослідження трудової діяльності дітей з особливими освітніми потребами (М.Д. Ярмаченко, В.В. Засенко) засвідчують, що вони можуть успішно опановувати досить широке коло спеціальностей та плідно працювати в багатьох галузях народного господарства. Проблемі вдосконалення професійно-трудового навчання з метою більш якісної підготовки підлітків з особливими потребами до самостійного життя та трудової діяльності також присвятив свої дослідження В.І. Бондар.

Отже, аналізуючи структуру профорієнтації у всіх дослідників, можна стверджувати, що жоден автор не заперечує необхідності проведення професійної освіти учнів. Одні це називають профорієнтацією, інші – профінформацією, треті – повідомленням знань про професії, четверті – ознайомленням учнів із професіями, п'яті –профінформаційною діяльністю. Під професійною освітою розуміється ознайомлення учнів із різними видами праці в нашому суспільстві, з умовами та особливостями професій, виховання у них поваги до розумової і фізичної праці, до різних професій.

Тому **мета статті** полягає в розкритті особливостей психологічного супроводу та організації профорієнтаційної роботи в спеціальних загальноосвітніх школах-інтернатах.

Як відомо, одним із основних завдань психолога у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами є сприяння їхньої інтеграції у суспільне життя.

Отже, психологічний аспект супроводу полягає у:

- вивченні структури особистості, формуванні професійної спрямованості (здатність до усвідомленого вибору професії);

- врахуванні в процесі психологічного супроводу вікових особливостей особистості, що впливає на вибір професії;

- формування психологічної готовності до вибору професії;

- наданні психолого-педагогічної підтримки вихованцям;

- формуванні у них потреби в цілеспрямованому усвідомленому виборі професії;

-моніторингу та оцінки ситуації на ринку праці та перспектив подальшого професійного самовизначення вихованців;

-впровадженні в освітнє середовище навчального закладу інноваційних психологічних технологій, які забезпечують формування уявлень про «ринок праці»;

- виробленні у школярів свідомого ставлення до праці;

- професійному самовизначенні вихованців у відповідності зі своїми можливостями, здібностями і з урахуванням вимог ринку праці;

-наданні профорієнтаційної підтримки вихованцям у процесі вибору профілю навчання і сфери майбутньої професійної діяльності.

Професійна орієнтація як комплекс психолого-педагогічних заходів, спрямованих на формування у підростаючого покоління професійних інтересів і схильностей відповідно з особистими здібностями, є органічною частиною виховної роботи навчальних закладів.

Поняття «схильності», «інтереси», «професійна спрямованість» слід розглядати у взаємозв'язку з іншими властивостями особистості учнів і особливостями їх психофізичного розвитку. Своєрідність інтелектуального і фізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами не дозволяє ставити питання про вільний вибір професії самим учнем, як це робиться в масовій школі. Спеціальні школи стоять перед нагальною необхідністю ретельного відбору найбільш доступних для учнів спеціальностей.

Сфера можливого застосування праці учнів з ООП носить відносно обмежений характер. Однак це не означає, що спеціальна школа не може виконати свого основного соціального завдання – підготувати учнів до самостійного трудового життя. Зміст професійного вибору учнів має відповідати їх схильностям і можливостям[6].

При здійсненні профвідбору та професійної підготовки учнів з ООП слід враховувати не тільки їхній фізичний стан, а й особливості психічного розвитку (пам'ять, увага, мова, мислення, емоційно-вольову сферу і т. д.)[4].

У науковій літературі диференціюються компоненти профорієнтації наступним чином: за Д. Тхоржевським (етапи профорієнтації) – профосвіта, профконсультація, працевлаштування; за Б. Федоришиним («логікозмістовна підсистема»)– професійне просвітництво учнів, розвиток їхніх інтересів і схильностей, максимально наближених до професії; професійна консультація, фаховий відбір, соціально-професійна адаптація; за В. Васильковим («підсистеми») – професійна освіта, професійне виховання, професійна активізація, професійна психодіагностика, професійна консультація, професійний відбір, професійна адаптація та інші[2,3,5].

Так, механізм профорієнтації є першим етапом професійної реабілітації, і відсутність єдиної системи кваліфікованої профорієнтації та недостатня розробленість методики профорієнтації в рамках комплексної реабілітації та цілеспрямованого працевлаштування осіб з ООП призводить до незатребуваності даної категорії громадян, а також різко знижує їх соціальну захищеність.

Отже, профорієнтація передбачає широкий, що виходить за рамки педагогіки і психології, комплекс заходів із надання допомоги у виборі професії. А науково-теоретичну основу професійного визначення людини розробляє наука «Психологія праці», яка вивчає психологічні особливості різних видів трудової діяльності в залежності від суспільно-історичних і конкретних виробничих умов, від знарядь праці, методів трудового навчання і від психологічних якостей учнів.

У процесі вирішення проблеми свідомого вибору професії дітьми з обмеженими можливостями здоров'я виключно важливим є вирішення питання діагностики здібностей, особистісних якостей, інтересів і схильностей, які залежать як від питань виховання і навчання, так і від природних задатків.

З досвіду роботи можна зробити висновок, що оптимальний підбір методичного інструментарію такої діагностики з урахуванням специфіки дітей з обмеженими можливостями здоров'я, дозволяє дати точну оцінку психофізичного стану учня і його можливостей, завдяки чому з ним будується подальша групова або індивідуальна робота.

Психологічний супровід профорієнтаційної роботи з учнями спеціальних загальноосвітніх шкіл-інтернатів в певній мірі повинен визначатись на основі аналізу факторів здоров’я. Значний відсоток захворюваності серед таких учнів вказує на низький рівень компенсаторно-пристосувальних здібностей організму та має значення для попередження напруги та виснаження адаптаційних механізмів організму. Внаслідок значної напруги функціональних систем, спричинених основним дефектом (олігофренією, деменцією) і

супроводжуючими захворюваннями, відбувається зниження резервних можливостей організму. Під час вибору виду діяльності без урахування факторів стану здоров'я патологічний стан погіршується. Діяльність психолога, як важлива складова в профорієнтаційній роботі, повинна передбачати та враховувати не тільки діагностику наявності чи відсутності захворювання, але й психологічний стан дитини.

Комплексний аналіз та проведення системної роботи з учнями вказує на те, що існує тенденція щодо невизначеності в бажаннях та відношеннях дітей з особливими потребами до праці, нестійкість інтересів, неусвідомленість мотивів вибору професії, завищена оцінка своїх можливостей в освоєнні тих чи інших професій, обумовлена як особливостями їх розвитку, так і відсутністю необхідного психологічного супроводу у процесі організації профорієнтації у період навчання в школі-інтернаті. Можемо впевнено стверджувати, що відсоток учнів із нестійкими показниками поступово знижується під впливом системного психологічного супроводу профорієнтаційної роботи у школі-інтернаті.

У дітей з особливими потребами недостатньо сформовані інтереси до професій, які затребувані в регіоні їх проживання, а на вибір професії безпосередньо впливають випадкові фактори. Вибір професії серед таких учнів більшою мірою мотивується емоційним задоволенням, гарною заробітною платою або наслідуванням, без розуміння сутності професії. Рівень вимог у таких учнів досить високий, проте слід зазначити, що ступінь помилкових суджень про свої потенційні можливості майбутньої трудової діяльності також висока.

Вибір професії базується на «трьох китах»: ХОЧУ! МОЖУ! ТРЕБА!

Мрія й реальність – як їх поєднати? Тож необхідно користуватися словом обережно та влучно, бо воно є великою силою та цінністю! Психолог, коли працює з дітьми з ООП, не повинен протиставляти, що одна професія хороша, інша погана, а навпаки, наголошувати, що кожна професія унікальна і неповторна, і обов'язково всі вони пов'язані між собою.

Для дітей з ООП вибір професії звужується до працевлаштування за обмеженою кількістю доступних їм спеціальностей. Тому головним напрямом профорієнтаційної роботи в школі-інтернаті є виховання в учнів інтересів і схильностей до рекомендованих видів праці при обліку їх потенційних можливостей.

Таким чином, в системі психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами чітко виявилися протиріччя між:

- сформованою системою їхньої професійно-трудової підготовки і сучасними соціально-економічними умовами, що унеможливлюють їх працевлаштування;

- завищеними кваліфікаційними вимогами до підготовки фахівців та особливостями розумового та психофізичного розвитку учнів, які ускладнюють їм оволодіння професіями,навіть доступними за їх можливостями.

Так психологічний супровід передбачає не тільки надання інформації про світ професій і дає основу професійної орієнтації, а й сприяє особистісному розвитку учнів, формуванню у них здатності співвідносити свої індивідуально-психологічні особливості з можливістю вибору професії.

Перш ніж зробити вибір майбутньої професії, дітей необхідно ознайомити з різними професіями. Кращий спосіб оглядового ознайомлення – організація зустрічей із представниками різних сфер діяльності, майстер-класи, екскурсії на підприємства. Наш принцип: «Де народився – там і знадобився!».

Необхідно виявити задатки, схильності і здібності кожного вихованця. З цією метою розробляються інформаційні блоки, практичні психологічні вправи, заняття з елементами

тренінгу. Такі заняття сприяють розвитку особистості, пізнавального інтересу учнів, виховуються почуття відповідальності, самостійності, впевненості в собі.

Система профорієнтаційної роботи в спеціальній загальноосвітній школі-інтернаті має такі напрями:

- професійна освіта – знайомство з доступними професіями;
- профдіагностика – формування умінь і уявлень про себе як суб'єкта професійної діяльності;
- профконсультація – надання допомоги у виборі професії згідно з індивідуальними особливостями підлітка;
- профвідбір – визначення конкретної галузі застосування професійних знань та умінь;
- професійна адаптація – початковий ступінь оволодіння навичками обраної професії.

Відповідно, процес психологічного супроводу дітей з особливими потребами передбачає ряд наступних завдань: формування розуміння соціальної привабливості робітничих професій; спільна робота з психологами закладів професійної (професійно-технічної) освіти; робота з учнями спеціальної школи-інтернату; робота з батьками учнів школи-інтернату; системна психологічна та соціальна підтримка; спостереження, інформаційно-аналітична діяльність щодо визначення результатів психологічних підходів у напрямі профорієнтаційної роботи.

У систему психологічного супроводу профорієнтаційної діяльності спеціальної школи-інтернату входить також і робота з батьками щодо підготовки їх дітей до вибору професії.

Психологічні спостереження показують, що роль батьків у професійному самовизначенні учнів в останні роки помітно зросла. Цьому сприяло ряд заходів: проведення батьківського всеобучу, індивідуального і групового консультування, класних зборів на тему «Відповідальне ставлення батьків до майбутнього дитини – реальна оцінка її та своїх (батьківських) можливостей при виборі професії». Також для учнів і їх батьків проводяться тематичні виставки і зустрічі на теми: «Твоє професійне майбутнє», «Типи професій», «Куди піти вчитися». Ці заходи викликають інтерес дітей до трудової професійної діяльності, підвищують мотивацію учнів до уроків трудового навчання.

Також для професійного самовизначення учнів проводяться зустрічі з представниками різних професій з серії «Моя мрія про майбутню професію». Метою таких заходів є не тільки знайомство учнів зі специфікою діяльності робітників різних спеціальностей, але й формування особистої зацікавленості в тому чи іншому виді праці. Особливо важливо, що в ході цих зустрічей діти отримують можливість живого спілкування з робітниками, можуть задавати свої питання, оволодіти деякими азами професійної термінології, що, безумовно, позитивно позначиться на виборі ними свого професійного майбутнього.

З метою розширення уявлень та поінформованості учнів випускних класів щодо особливостей робітничих професій і можливостей професійного навчання проводяться спільні профорієнтаційні заходи із закладами професійно-технічної освіти шляхом Skype-консультацій. Презентації для учнів з особливими освітніми потребами відбуваються у програмі Skype і проводяться у форматі майстер-класу.

Варто наголосити на необхідності цілеспрямованого психологічного супроводу як одного з пріоритетних напрямів професійної орієнтації дітей з особливими освітніми потребами. Професійне орієнтування дітей з ООП необхідно здійснювати комплексно, із залученням до цього процесу різних фахівців і батьків. Систематична робота в цьому напрямі, безсумнівно, принесе свої позитивні результати.

Для успішної адаптації учнів у професії, робочому колективі психологу необхідно розвивати у дітей такі вміння: усвідомлювати вимоги до отриманої професії; встановлювати

міжособистісні відносини в колективі; приймати і дотримуватися правил поведінки в колективі; спілкуватись та гідно поводитись з одногрупниками.

Ґрунтуючись на всьому вищесказаному, можна зробити висновок, про те, що в силу деяких психофізичних особливостей дітей із порушенням інтелекту,їм важко самостійно здійснювати вибір майбутньої професії і адекватно оцінювати власні можливості щодо засвоєння тих чи інших професійних навичок. Тому психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами повинен здійснюватись спільно зі школою, сім'єю, суспільством.

Література:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг» [Електронний ресурс] / Закон – Режим доступу до ресурсу: zakon.rada.gov.ua/laws/main/df20181013.

2. Васильков В. І. Соціально-психологічні питання професійного самовизначення старшокласників у сучасних умовах / В. І. Васильков // Педагогіка і психологія. - 1999. - №3. - С.59-66.

3. Куліненко Л. Б. Педагогічні засади формування готовності старшокласників до свідомого вибору майбутньої професії типу «людина-техніка».: Монографія. - Ізмаїл, 2011. - 230 с.

4. Попов Ю.І., Плахова І.М. З досвіду роботу по соціальній і трудовій реабілітації підлітків з інтелектуальною недостатністю / Ю.І. Попов, І.М. Плахова // Дефектологія. - 1995. - №1.- С.32-38.

5. Федоришин Б. О. Психолого-педагогічні основи професійної орієнтації: автореф. дис.на здобуття наук, ступеня д. пед. н. / Федоришин Б. О. - К., 1996. - 38 с.

6. Шинкаренко В.А. Система трудового навчання учнів з розумовою відсталістю у республіці Беларусь / В.А. Шинкаренко // Дефектологія. - 2008. - №1. - С. 47-52

Л. О. Кучук, Г. С. Муравська

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ТА ПАТРІОТИЗМУ ЗАСОБАМИ НАРОДНИХ ТРАДИЦІЙ У ВХПТУ №5 м. ВІННИЦІ

Виховання не треба вигадувати,
бо воно існує в народі стільки,
скільки існує народ; з ним народився і зріс,
відобразив у собі всю його історію.
Ні педагогіка, і ні педагоги,
а сам народ та його великі люди
прокладають шлях у майбутнє:
виховання тільки йде цим шляхом.
К. Д. Ушинський

Сьогодні в Україні дуже складна ситуація. Завтрашній день України, її остаточне воскресіння залежать чималою мірою від того, наскільки високою буде національна свідомість її громадян. Тому проблема формування національної свідомості та патріотизму в учнів є незаперечною.

То що ж таке національна свідомість? Національна свідомість – це визнання себе представником певного народу, носієм його культури, знавцем минулого та сучасного народу, діяльність якого спрямована в майбутнє.

Формування національної свідомості молодого покоління може бути успішним лише тоді, коли воно буде справою не окремих ентузіастів, а педагогічних колективів, усіх освітян України.

^^ ***© Л. О. Кучук, Г. С. Муравська***

Мета статті – поширити серед працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти заходи з формування у вихованців уявлення про народні обереги, традиційні родинні реліквії та українську символіку.

Щоб виховати справжніх синів і дочок свого народу, палких патріотів держави, відданих своїй Батьківщині, Україні слід цілеспрямовано й систематично формувати у виховному процесі елементи національної свідомості учнів на основі традицій, звичаїв, обрядів.

Сценарій виховного заходу «А на тих рушниках - Україна моя…»

Мета заходу: викликати в учнів інтерес до історичного минулого. Пробуджувати пізнавальні інтереси до вивчення традиційних художніх промислів українського народу; формувати в учнів пізнавальну активність, культуру ділового мовлення, розвиток ораторських здібностей, вмінь і навичок працювати колективно; виховувати національну самосвідомість, інтерес до народних традицій, культурної спадщини українського народу.

Обладнання: рушники, хліб-сіль, калина, аудіозаписи українських пісень: «Пісня про рушник», «Два кольори», «Квітка-душа»; виставка «Вишивала мати пісню»; мультимедійна презентація, ноутбук, проектор.

1 Ведучий

Україно-мамо, сестро, жінко,
в'ється блискавицею твій стан.
Ти ж бо, Україно, українка,
склала серденьком свої вуста.
Ти ж бо українка, Україно,
стрічкою в косах твоїх – Дніпро.
Ти моє безсмертя солов'їне,
плоть моя калинова і кров.
Україно-жінко, мамо, сестро!…
Сонце – мов дитя біля грудей –
ти несеш і завше будеш нести,
вірячи у свій грядущий день.
Україно-жінко, сестро, мамо,
у блакитному вінку небес,
так,як матір,обійму тебе.
Ти ж бо українка, Україно,
як твої лелеки й журавлі,
у твоїх очах співа барвінок,
і калини гілка на чолі…

Євген Гуцало

Звучить пісня «Квітка-душа» (Н. Матвієнко).

2 Ведучий

Народне мистецтво вишивання, яке передавалось із покоління в покоління,століттями завжди є джерелом пізнання історії, культури.

З далекого минулого прийшла до нас вишиванка. І виникла вона з любові до рідної землі і батьківської оселі, з потреби бачити красу і творити її власними руками.

Вишивання як вид мистецтва існує з давніх часів. Про нього згадується в Біблії, та «Іліаді» Гомера. Вишивкою,за свідченнями Геродота, був вишитий одяг скіфів.

Чудово вміла вишивати Прекрасна Олена, винуватиця Троянської війни. Дар вишивання греки пов'язували з ім'ям мудрої богині Афіни. У середні віки вишивали королеви, принцеси, придворні дами, черниці. У добу Відродження малюнки для вишивок робив Рафаель.

Розквітала вишивка і в селянській хаті. Ще «Домострой» радив жінкам займатися вишиванням. А що ми сьогодні знаємо про цей давній вид мистецтва? Чи дотримуємось ми тих канонів, за якими жили наші прабабусі?

Тож запрошуємо всіх у царину народної вишивки. Ми познайомимо вас з оберегом української родини – рушником.

3 Ведучий

«І на тім рушникові оживе все знайоме до болю:
І дитинство, й розлука, й твоя материнська любов…»

Пропонуємо доторкнутися сьогодні до минулого,щоб краще зрозуміти сучасне і, можливо, передбачити майбутнє.

1. Український рушник….. З вишитими квітами, зірками, птахами…Відсивої давнини і до наших днів, у радості й горі він був і є невід'ємною часткою нашого життя та побуту. Його порівнюють з піснею, вишитою нитками на полотні.

2. Хліб і рушник – одвічні людські символи.

Хліб-сіль на вишитому рушникові – то висока ознака гостинності українського народу.

Гостей годиться хлібом-сіллю зустрічати,
Привітним гожим словом віншувати.
Прийміть же хліб на мальовничім рушникові,
Про цей рушник сьогодні йтиме мова.

4 Ведучий

На рушнику, який бабуся вишивала,
Хлібину запашну я покладу.
На вишиванці квітка вже прив'яла,
А хліб – живий, його безсмертний дух.
Узор я перейму,й на чистій полотнині
Знов птахи оживуть і квіти розцвітуть.
Рушник я збережу.
Наступні покоління –
Хлібину хай на ньому покладуть.

1 Ведучий

Рушник цей не прикраса, не для свята,
Він крилами вже сотні літ білів,
Коли біда приходила у хату,
То він зціляв від муки і болінь.
Такий узор на ньому незбагненний!
Як не мудруй, не втямиш, в чому річ:
І папороть цвіте вогнем зеленим,
І стрілки блискавиць висять крізь ніч…

2 Ведучий

А, може,просто Доля-Берегиня
Над білим світом руки простягла,
Щоб вберегти ще й наше покоління
Від Кари, Мари і від усього Зла.
Зелене, жовте,чорне і червоне…
Це пам'ять роду, вічна, як ріка,
Записана язичницьким узором
На крилах талісмана-рушника.

3 Ведучий

Дивлюся мовчки на рушник,
Що мати вишивала,

І чую: гуси зняли крик,
Зозуля закувала.
Знову чорнобривці зацвітали.
Запахла рута-м'ята,
Десь тихо бджоли загули,
Всміхнулась люба мати.
І біль із серця раптом зник –
Так тепло, тепло стало.
Цілую мовчки той рушник,
Що мати вишивала.

4 Ведучий

Де використовують рушники тепер?

Ними прикрашають кімнати, стелять під ноги нареченим, прикрашають весільні машини, на рушнику завжди лежить коровай.

У кого у вас є вдома вишиті рушники?

Рушники бувають вишивані, ткані, мальовані. Подивіться, які складні, дивовижні візерунки. Адже не віриться, що своїми руками можна таке диво створити.

1 Ведучий

«Пісня про рушник» написана 1959 року до кінофільму «Літа молоді».Музика Платона Майбороди, слова Андрія Малишка.

Простий, скромно оздоблений рушник висів у кожній хаті. В різних куточках України він називався по-різному: утирач, утиральник, стирач, витирач, набожники, покутники, плечовики. Приміром, рушник для витирання рук і обличчя – утирач, для посуду, стола, й лави –стирач, або стирок, для пов'язування сватів – плечовий, плечовик, для ікон –набожник.

Відповідно до призначення, рушники різнились і технікою виконання. Утирачі й стерники (стирачі) найчастіше ткали із цупких ниток. Покутники, подарункові – із тонкого, гарно вибитого полотна (для пов'язування сватів).

Цікава деталь: коли ткали обрядові та весільні рушники, чоловікам забороняли заходити до хати. Жінки починали ткати рушники тільки в середу, п'ятницю або суботу, у так звані жіночі дні.

Перший витканий рушник призначався для гостей. Він завжди висів на видному місці. Рушник використовували і в будівництві хати. Коли будували хату, то на рушниках піднімали сволоки, а потім ці рушники дарували майстрам(сволок – виступ, який робили по середині стелі. До нього прикріплювали залізний гачок,щоб вішати одяг чи колиску).

2 Ведучий

Найбільше обрядових сюжетів, пов'язаних з рушником,збереглися у весільному обряді. Спробуємо дізнатись, як готувати рушники до весілля. У весільних обрядах ХХ ст. дослідники нараховують близько двадцяти рушників. Сучасний обряд звужує це коло. Основний стелять молодим під ноги. Стоячи на ньому, молодята отримують благословення. Він є найдавнішим і найбагатшим від інших. Його вишиванню приділяли особливу увагу, отже він ставав оберегом майбутньої родини.

Ще один рушник кладуть під коровай, наступний під Євангеліє в церкві, два рушники – на ікони Ісуса Христа та Богоматері, яким благословляють молодих, а ще є рушники для перев'язування старостів.

3 Ведучий

У давнину в Україні дівчата мали вишивати весільний рушник особисто, нікому не показувати його. На сучасному етапі є така традиція – весільний рушник вишиває мати або хрещена мати.

Отож, дівчата, наступну інформацію про рушники ви прослухаєте з розповіді вихователя.

Вихователь

Перш ніж приступати до вишивання потрібно помитися і вимити руки, тобто, повністю очистити себе від негативної енергії.

У жодному разі під час роботи не думати про погане, не сваритися. У подружнє життя потрібно нести світлі та радісні думки.

Для вишивання краще брати м'яку тканину, можна використовувати спеціальне домоткане полотно – воно є у продажу. Зверніть увагу: весільний рушник має бути не вузьким – від 45 см та досить довгим – на довге подружнє життя. Традиційно їх довжина сягає від 2-х до 5-ти метрів.

Важливо, що рушник ні в якому разі не можна зшивати з двох частин, оскільки сім'я повинна бути єдиним цілим.

Для вишивання використовують одну голку. Вважається поганою прикметою згубити чи зламати голку під час роботи.

Традиційно використовують червоного та чорного кольорів нитки. Найкраще зберігають енергетику шовкові та вовняні нитки.

Вишивати весільний рушник потрібно охайно, не можна робити вузликів виворотного боку, довгих протягувань нитки чи перехресних протягувань.

Вважається, що лицьовий бік – для людей, а виворотній для – Бога. Перший відображає те,що ми робимо, а другий те, що ми думаємо. Тож,якщо виворот не охайний, то й життя подружньої пари буде лише на показ.

Дрібні огріхи не випорюють, оскільки життя не можна прожити без помилок.

Рушник вишивають із двох сторін, залишаючи центр білий. Це, по-перше, символізує потік Божого благословення на чисте, світле життя, а по-друге, не можна ставати ногами на вишиванку, особливо на райських птахів, якщо вони є на рушникові. Сам візерунок продумайте ретельно, адже вишиваючи рушник – вишиваєте свою долю. Першим вишивають правий кінець рушника. Це головна сторона і вона має енергетичний заряд «плюс». На цю сторону в майбутньому має стати наречений. Відповідно протилежний кінець – жіночий, вишивається останній і носить знак «мінус». На нього стає наречена.

Тож обидві сторони рушника – ніколи не були однакові, на них завжди можна було знайти декілька розбіжностей. На весільний рушник у давнину ставали навколішки. Сьогодні традиції дещо змінились: сучасні молодята стають на рушник ногами.

Погодьтесь, в цю справу потрібно вкласти любов та добрі думки. Щоб і молодята були терплячими, поблажливими один до одного та оберігали один одного в житті.

4 Ведучий

Про оберіг – український рушник – писав не один поет і письменник. Іван Цюпа: «Рушник від бабусі».

Як добру пам'ять про матір я збираю плахти і рушники. Добре, що дещо вціліло. Нещодавно рушники передала мені письменниця Катерина, дочка найстаршої сестри Одарки, а Маруся, її старша дочка, обдарувала мене плахтою. Та ще й якою….. А рушників на базарі продавалося чимало….. На щастя, серед вишиванок траплялися і старовинні рушники, на яких миготіла червона калина з темними листками, красувався буйним променем хміль. Побачивши один рушник з білого полотна, вишитий мережаними суровими нитками, я неабияк зрадів. Це

було своєрідне чудо. Кожна ниточка любовно заплетена, і з того вирізування просвічувалися лапасте дубове гілля, жолуді з мисочками.

Коли глянули на той рушник на світло, здається, то не витвір людських рук, а зимової днини мороз створив таке диво на шибках…. Старенька жінка подякувала за увагу до її рушників, що не доведеться їй довго стояти, а я щиро подякував бабусі за покупку.

Звучить пісня «Палала» (Н. Валевська).

1 Ведучий

Уявімо собі руки і обличчя тих людей, які вишивали, творили ці неповторні малюнки. Перш за все, скільки тут праці, вигадки! І, мабуть, кожний, хто вишивав цю красу, знаходив у своєму рушникові щось близьке його душі, серцю. Він нагадував вишиванкою про якісь події з життя.

З вечора тривожного аж до ранку
Вишивала дівчина вишиванку.
Вишивала дівчина, вишивала,
Чорну і червону нитку клала.
А то чорна нитка – то страждання,
А червона нитка – то кохання.
А то чорна нитка часто рвалась,
А червона нитка легко слалась…

Як тут не згадати поетичний образ із відомої пісні Дмитра Павличка: «Два кольори мої,два кольори:червоне – то любов, а чорне – то журба».

Звучить пісня «Два кольори» (сл. Д. Павличка).

2 Ведучий

Вшановуючи пам’ять Великого Кобзаря, його щиру любов до народного мистецтва, Леся Українка, вперше відвідавши могилу в Каневі, принесла в дарунок рушник, що вишила власноручно. Зараз його відновлено майстринями Черкащини, і він зберігається в музеї Т.Г.Шевченка на Тарасовій горі.

3 Ведучий

У своєму вірші «Пісня про матір» Борис Олійник говорить про рушник, як про життя, сповідь,історію своєї сім’ї, своєї красивої і сивої, як доля матусі: Вишивала мати, вишивала

До листка листочок прикладала,
А між ними цвіт голубуватий.
Постилавсь барвіночок хрещатий,
Виростав барвінок зелененький
І дивились з нього очі неньки
Усміхався цвіт її рушникові
Світом материнської любові.

Ось перед вами узори, якими вишивають рушники.
Що ж вони означають?
Червоний – сонечко.
Коричневий – щаслива дорога.
Зелений – зустріч з добрими людьми.
Синій – блакитне небо.
Жовтий – символ здоров’я, успіху.

4 Ведучий

Орнаментальні мотиви українських вишивок сягають своїм корінням у місцеву флору та фауну, в історичну традицію. У давнину основні орнаментальні мотиви відображали елементи символіки різних стародавніх культів. За мотивами орнаменти вишиванок розділяють на три групи: геометричні, рослинні, зооморфні (тваринні), антропоморфні (зображення людей).

Геометричні орнаменти притаманні всій слов’янській міфології. Вони дуже прості: кружальця, трикутники, ромби, кривульки, лінії, хрести.

В основі рослинного орнаменту лежить перенесення у вишивку красу природи. В українській вишивці часто використовують такі мотиви,як «виноград», «хміль», «дубове листя», «барвінок» тощо. Деякі з них несуть на собі відбиток стародавніх символічних уявлень народу.

1 Ведучий

Легенда про барвінок

У давнину жила собі закохана пара. Хлопець на ім'я Бар, і дівчина – Вінка. Інша дівчина закохалась у Бара. Але він не відповів їй взаємністю. Мати другої дівчини присяглась розлучити молодят на користь своєї доньки. В день весілля Бара і Вінки вона підсипала під ноги молодятам на рушник «щастя» отрути. Вони загинули разом,на тому місці виросла голубенька квітка. Так квітка барвінку є символом немеркнучого життя.

Калина – дерево нашого українського роду. Колись у сиву давнину вона пов'язувалась із народженням Всесвіту,вогняної трійці:Сонця, Місяця і Зорі. Тому і назву свою має від давньої назви Сонця – Коло. А оскільки ягоди калини червоні,то й стали вони символом крові та невмирущого роду. Ось через це весільні рушники,дівочі, навіть парубочі сорочки тяжкі тими могутніми гронами. Міцний український ланцюжок:крапелька крові – жінка – народження – Україна – Відродження.

Берегиня – дорогий нам символ, поширений по всій Україні. Вона і життєтворча Мати-природа, і жінка-Мати,і Дерево життя.

4 Ведучий

Дуб і калина – мотиви, що найчастіше поєднують у собі символи сили й краси,але сили незвичайної, краси невмирущої. Дуб – священне дерево, що уособлювало Перуна, бога сонячної чоловічої енергії,розвитку, життя. Про калину ми вже говорили як про дерево роду.

Символіка винограду розкриває нам радість, красу створення сім'ї. Сад, виноград – це життєва нива,на якій чоловік є сіячем,а жінка має обов'язок продовжити й плекати дерево їхнього роду.

З давніх-давен на Україні святили мак і ним обсівали людей і худобу, бо вірили, що мак має чарівну силу,яка захищає від усякого зла. А ще вірили,що її поле після битви навесні вкривається маками. Ніжна, трепетна квітка несе в собі незнищенну пам'ять роду. Дівчата, в сім'ї яких був загиблий, з любов'ю і сумом вишивали узор маків на сорочках, а на голову клали віночки з семи маків, присягаючи цим зберегти й продовжувати свій рід.

1 Ведучий

Таємницю життя приховує в собі квітка лілеї. В легендах квітка лілеї – то символ дівочих чарів, чистоти та цноти. Вишита квітка лілеї допоможе розгадати таємницю тих чарів. Та чому ж саме лілея є жіночим символом?А тому, що вона сама є суттю вологої енергії. Це підтверджує й давня назва квітки – крин, – порівняємо цю назву з однокореневим словом «криниця».

В орнаменті лілію неодмінно доповнює знак, що нагадує собою хрест. Він – магічний, тому й благословляє пару на утворення сім'ї. Адже, хрест є прадавнім символом поєднання сонячної, батьківської, та вологої – материнської енергії.

Іноді над квіткою вишиті краплі роси, які також означають запліднення.

2 Ведучий

Ну хто не знає, що в кожному українському обійсті має рости ружа й шавлія, любисток і м'ята, чорнобривці й нагідки. Милують вони наше око,лікують наше тіло,а тому й просяться на біле поле рушника чи сорочки,які заплітаються радісною й красивою хвилею, такою ж, як наша природа.

Особливо багаті рушники на символіку птахів. Різні птахи виспівують на них,залежно від того,з якої нагоди вишитий рушник.

Соловей і зозуля полюбляють дівочі рушники, вони сумують, якщо їх вишити не парно, але все ще попереду. Бо «Соловей щебече, собі пару кличе». А про зозулю співають: «До Петра зозулі кувать, кувать. До осені дівці да гулять, гулять». Цих пташок найчастіше зображують на гілці калини, що символізує продовження роду.

Пави – птахи дуже поважні,бо завжди розсідаються на весільних рушниках і здебільшого мають над собою Боже благословення чи вінок. Пава – це жар-птиця, що несе в собі сонячну енергію розвитку,тому вона є птахом сімейного щастя. Недаремно ж дівчата у весільний віночок вплітали пір'я.

«Соловей щебече, собі пару кличе». Шлюбну пару символізують соколи, голуби, півні. Характерною ознакою весільного рушника є розташування птахів один до одного голівками. Вони або тримають у дзьобику ягідку калини, або сидять в основі дерева, символу нової сім'ї.

З великою любов'ю наш народ ставиться до ластівки – вірної супутниці людської оселі. Ця пташка завжди несе добру звістку.

Саме вона турбується, щоб людина не пропустила благословенної пори для створення сім'ї та зміцнення господарства.

Птахи – то символи людських душ. На родинних рушниках, де виросте розлоге Дерево життя з присутнім філософським розумінням минулого, сучасного і майбутнього,птахів вишивали фантастичними, розташовували їх при корені,в середині стовбура і віттях з обох боків дерева. Це свідчило про міцність та незнищенність роду.

3 Ведучий

Троянди

Покладені в систему геометричного узору. Це не просто квіти – це квіти-зорі, що уособлюють уявлення народу про Всесвіт, як систему. Ви, мабуть, помітили,що зорі з'єднані ланцюжками. Це також свідчить про непорушний закон об'єднаного космосу.

Троянди – це квіти-зорі.

Узори,що нагадують листя хмелю, відносимо до молодіжної символіки. «Хміль» дуже близький до символіки води й винограду, бо несе в собі значення розвитку, молодого буяння та любові. Можна сказати,що узор хмелю – це весільна символіка. Народна пісня підказує, що «витися» для хлопця означає бути готовим до одруження (а за нею Іванко, як барвінок в'ється…). Так для дівчини заміж іти – це «пучечки в'язати».

Вишиванням споконвіку займалися жінки, які з покоління в покоління передавали найтиповіші, найяскравіші зразки орнаменту,кольору, техніку вишивки, передаючи характерні ознаки місцевості, які різняться між собою орнаментом, технікою виконання, гамою кольорів.

Вишивка може бути однобарвна і багатобарвна. В багатобарвних українських вишивках завжди переважає який-небудь один чи два кольори, які визначають загальне забарвлення і стають основними. Інші кольори тільки доповнюють кольорову гаму.

4 Ведучий

«Два кольори мої, два кольори…»

Чи знаєте ви, що кожен день має своє забарвлення?Що кожен колір має свою силу і лікувальне значення?Так, понеділок – зелений, вівторок – червоний, середа – рожева, четвер – фіолетовий, п'ятниця – синя, субота – коричнева і чорна, а неділя – жовта.

Якщо ви знаєте, в який день народилися, то колір буде служити вам як оберег. Червоний колір – від сонця, чорний – від землі, зелений – від трав і листя, жовтий – від місяця і зір,синій – від неосяжного неба. Ви вже чули, що кожен день тижня має свій колір. Тож почнемо з понеділка (зелений).

Зелений колір – це найспокійніший колір. Це задоволення собою,око і душа спочивають у ньому. Цей колір «охолоджує» як фізично, так і морально, позитивно діє на нервову систему, знімає напругу, знижує тиск, розширює капіляри, омолоджує, знімає нерішучість.

Зелений колір – провісник надії, миру, спокою, родючості. Світлий його тон – радісний,веселий, теплий. Темний – холодний.

Зелений колір лікує: порушення хребта, хвороби серця печінки, дихальних шляхів, нервові звуження, безсоння.

Фіолетовий колір – це поєднання синього і червоного кольорів. Вважають,що четвер – «фіолетовий».Цей колір лікує хвороби кісток, нервові розлади,ревматизм,хвороби шкіри, очищує кров, забезпечує баланс калію і натрію в організмі.

Червоний – колір літа. Більшу силу він має ввечері. Його день – вівторок. Червоний колір корисний для вен та артерій, лікує нирки, легені, шлунок.

1 Ведучий

А зараз спробуємо читати зображення на рушниках.

З глибини минувшини дійшли в орнаментах українських вишивок ці символи – Земля і Сонце,що в поєднанні з Водою складають життєдайну трійцю. Це знаки тих сил,без яких неможливе життя. Ромбічні знаки – це символи родючості Землі-матері,щедро засіяної,зігрітої сонцем, щоб буяло життя наше. Але і сама Земля – складова Всесвіту з безліччю зоряних систем і Сонцем,що уособлювало для пращурів священний космічний вогонь.

Геометричний орнамент – це уявлення про структуру Всесвіту, що вже є не хаотичним і безладним, а упорядкованим і гармонійним,і знову засіяним, щоб нести нові й нові паростки життя у далекі світи.

Вишитий узор, що в народі зветься «ламана гілка» зображує створення із хаотичного космосу окремих зірок цілісної життєтворчої системи,нашої Галактики. Про це свідчать знаки плоду, передані у вишивці квадратиками,закладеними Всесвітом у пам’ять квітки-зірки.

Знаючи символічні знаки, можна розшифрувати зображення на наших рушниках, все те, що хотіли передати нам майстрині минулих століть.

2 Ведучий

Вишитий рушник – це символ здоров’я, краси, щасливої долі, родової пам’яті, любові, святості. Це – оберіг.

Наш оберіг, наша свята вишивка вбирає очі й впадає в душу. Пам’ятайте, що завжди цінуватимуть людину,яка творить красу й передає цю красу нащадкам. Цінуйте гарне, творіть красу самі та примножуйте славу України!

«Рушник єдності», «Рушник, благословенний Богом» – так називають «Рушник національної єдності» його творці. Положення про його вишивання було розроблено у лютому 2007 р. До створення цього дива мистецтва залучили людей різних національностей. Цим було продемонстровано етику відносин, засновану на відчутті краси.

Це чудова нагода показати світові нашу єдність,незалежно від того, де проживають українці. Всеукраїнський рушник, створений людьми різного віку, різної статі, різних політичних поглядів потрібен народу як символ єднання, якого так прагне українство всього світу.

Хай цей народний Рушник – «Віри, Надії, Любові» розквітає квіткою Великої Єдиної родини – так побажали моївські вишивальниці від імені всіх жителів Вінниччини.

Цей рушник має паспорт, домівку - скриню і подорожує по всій Україні. І всюди його супроводжує високий національний дух, який вселяє натхнення.

3 Ведучий

Єдина Україна
Нехай ніхто не половинить,
Твоїх земель не розтина,
Бо ти на всіх у нас одна.
Одна від Заходу й до Сходу
Володарка земель і вод –
Ніхто не ділить хай народу,
Бо не поділиться народ.
І козаки, й стрільці січові
За тебе гинули в полях,
У небесах сузір'я Лева
Нам світить на Чумацький шлях.
Стражденна чаєчко-небого,
Єдині два твої крила.
Виходим, нене,у дорогу,
Аби ти вільною була.
Нехай ніхто не половинить,
Твоїх земель, не розтина,
Бо ти єдина, Україно,
Бо ти на світі в нас одна.
Рушникове обличчя веселе
обпліта коровай на столі,
закликає гостей до оселі,
випромінює щедрість землі.
Рушничок на стіні, давній звичай,
ним шлюбують дітей матері,
він додому із далечі кличе,
де в калині живуть солов'ї.
Хай висить завжди він
в хаті над дверима,
хай він захистить вас,
дасть удачу й силу.
Він простелений тим, в кого серце
не черствіє й дарує тепло.

Звучить пісня: «Пісня про Україну» (Наталія Май).

Висновок. Патріотизм не закладено в генах, це явище соціальне, тому не успадковується, а формується. Із урахуванням подій, що історично склалися в Україні, більша увага приділяється вихованню в учнів почуття патріотизму. Азбука патріотичного виховання полягає в тому, щоб утвердити в душі дитини багате, яскраве, незабутнє дитинство, закарбувати в ньому образи рідної природи, які хвилювали б усе життя.

Формування в учнів підліткового віку національної свідомості, готовності служити Україні, захищати її кордони – вимога часу. Результатом такої роботи є сформована особистість громадянина України з ґрунтовною громадянською відповідальністю, високими духовними якостями, родинними та патріотичними почуттями. Лише за таких умов можна сподіватися, що в майбутньому кожен вихованець стане справжнім патріотом нашої України, посяде гідне місце в суспільному житті і принесе якнайбільше користі родині, державі та суспільству.

А. В. Палій, Т. С. Івацко

ЕКОЛОГІЧНЕ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

Прогрес нових технологій супроводжує розвиток людського суспільства в XXI сторіччі. З одного боку – це дає змогу людині значно перебороти залежність від природи й забезпечити власні потреби, а з іншого – різко збільшити вплив на природне середовище.

Водночас, у навколишнє середовище надходить усе більше й більше різних шкідливих речовин, що руйнують екологію. Сучасне людське суспільство стало потужною творчою силою, котра поряд з прогресивністю здатна завдати незворотної шкоди подальшому існуванню всього живого на землі[4,с.2].

Людина – це частина природи. І саме природі ми зобов'язані своїм життям, своєю досконалістю і могутністю. Якщо загине природа, загине й людство. А тому актуальним для

*** ***© А. В. Палій, Т. С. Івацко***

сучасності є вивчення глобальних екологічних проблем, що набувають все більшого пріоритетного значення. Із розвитком цивілізації та науково-технічного прогресу довкілля не може повністю самовідновитися, тому нинішні й майбутні покоління повинні добре розуміти екологічні проблеми та прикласти максимум зусиль, щоб прогнози щодо екологічної катастрофи не стали реальними[6,с.28]. У Державному навчальному закладі «Вище професійне училище №7 м. Вінниці» проводиться успішна продуктивна робота щодо боротьби із забрудненням навколишнього середовища, а саме: учнями досліджуються джерела питної води як в навчальному закладі, так і на його території, вивчається забруднення атмосфери викидними газами автомобілів навколо училища, досліджується вплив шуму на організм людини у виробничих майстернях закладу та реалізується проект з утилізації побутових відходів. Упродовж 2016-2018рр. проведено низку заходів та досліджень, спрямованих на формування в учнів та педагогічного колективу училища екологічної культури.

Забруднення навколишнього середовища – це проблема номер один не тільки нашого навчального закладу, а й всього людства в цілому. Вчені б'ють на сполох, попереджаючи населення планети про неминучість страшних екологічних катастроф[3,с.32]. Вивченню проблеми розвитку екологічної культури молоді присвятили своїпраці такі науковці, як Грицик В.Ю. (мол.) [3. с.3], Клименко М.О. [4, с.2], Мислюк О.О. [5,с.3], Мягченко О.П. [6,с.2]. Вони розглядали питання проблем екології у світі, в Україні, її регіонах, як результати діяльності людини, що викликані кризою у природному навколишньому середовищі, та визначали необхідність екологічного навчання та виховання підростаючого покоління.

На відміну від названих напрямів дослідження загальної екологічної ситуації в Україні й світі, автори статті представили дослідницьку діяльність із питань екології в межах території навчального закладу та на прикладі реалізації учнівського екологічного проекту.

Мета роботи – довести важливість екологічного навчання й виховання молоді та розкрити особливості розвитку креативного мислення учнів Державного навчального закладу «Вищого професійного училища №7 м. Вінниці».

Учнями нашого училища у період з жовтня 2017 по квітень 2018 рр. здійснювалися ряд досліджень та заходів щодо визначення масштабів екологічної проблеми стосовно переробки та утилізації відходів на території навчального закладу.

В основі роботи над проектом лежить пункт «б» частини першої статті 9 редакції Закону № 254-IV від 28.11.2002 [1], згідно з яким кожний громадянин України має право на:

а) безпечне для його життя та здоров'я навколишнє природне середовище;

б) участь в обговоренні та внесення пропозицій до проектів нормативно-правових актів, матеріалів щодо розміщення, будівництва і реконструкції об'єктів, які можуть негативно впливати на стан навколишнього природного середовища, внесення пропозицій до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, юридичних осіб, що беруть участь в прийнятті рішень із цих питань. Відповідно до рішення Вінницької міської ради від 08.06.2017 року № 1376 «Про внесення доповнень до Програми охорони навколишнього природного середовища м. Вінниці на 2017-2020 роки, затвердженої рішенням міської ради від 28.10.2016 р. № 435 зі змінами»[2].

На початковому етапі роботи над проектом керівниками та учнями було сформовано низку перспектив:

- покращення стану навколишнього природного середовища шляхом зменшення відходів (забруднюючих речовин);
- безпечне поводження з промисловими та побутовими відходами, забезпечення екологічної безпеки;

- формування безпечних умов життєдіяльності учнів та педагогічного колективу, очищення території, де розміщено навчальний заклад;
- забезпечення ефективності утилізації сміття;
- формування екологічної культури учнів, педагогічного колективу, покращення екологічної ситуації регіону;
- спрямування та мотивація учнів та працівників навчального закладу на раціональне використання природних ресурсів, захист навколишнього середовища, і тим самим покращувати умови свого життя.

Визначено соціальну значущість проекту, реалізація якого дає змогу дотриматись основних напрямів екологізації у навчальному закладі; проведення відкритих заходів, що сприяють розширенню кругозору в учнів та працівників нашого училища; виховання шанобливого ставлення до навколишнього середовища; економія часу технічних працівників професійних (професійно – технічних) навчальних закладів на виконання не менш важливих справ.

Практична значущість проекту – очищення навколишнього середовища; визначення причин та зменшення показників викидів побутових відходів із пластику, полімеру, залишків побутової хімії. Визначення оптимально допустимих норм добового навантаження на довкілля при викиданні чи утилізації побутових відходів.

Окреслено ряд завдань проекту:

- зміна стану біосфери під впливом людської діяльності;
- знищення різного виду відходів у призначених для цього місцях;
- методи впровадження сучасних технологій безвідходного виробництва;
- застосування рециклінгу;
- збереження життя для життя.

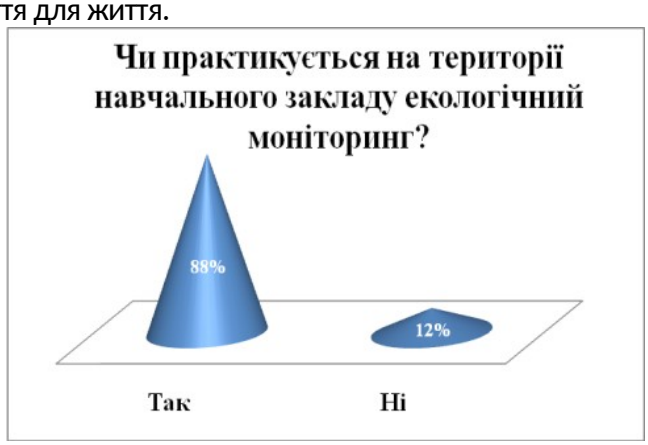

Рисунок 1. Соціальне опитування учнів ДНЗ «ВПУ -7 м. Вінниці»

Етапи реалізації проекту:

1. Моніторинг проблеми екологічного забруднення території навчального закладу побутовими відходами (Рис.1).
2. Учні І-го курсу за професією «Кухар»

під керівництвом керівників проекту Івацко Тетяни Сергіївни та викладача біології, екології Палій Алли Василівни залучають учнів усіх груп та педагогів до вивчення стану та змін навколишнього середовища в залежності від об'єктів викиду протягом жовтня 2017р. по квітень 2018 р.

3. Визначення джерела антропогенного впливу.

4. Висвітлення інструкції інгредієнтного, параметричного, біоценотичного, стадіально-деструкційного забруднення.

5. Розробка електронної газети «Вміст складової навколишнього природного середовища екологічного моніторингу».

6. Створення презентації та захист електронних газет, виконаних у програмі MicrosoftOffise Publisher 2007.

7. Впровадження спостереження за факторами антропогенного впливу.

8. Учнями ведеться спостереження дій сумарного впливу деяких факторів, наприклад, деяких хімічних сполук, або ж деяких фізичних факторів загального впливу на стан природи.

9. Визначення основних видів відходів та процесу і часу розкладання їх у ґрунті.

10. Розроблення таблиці поділу відходів (промислових, побутових) за видами сміття та часом розкладання у ґрунті (Рис.2).

Вид сміття	Час розкладання в грунті
Папір	3 місяці
Шкірка від фруктів	6 місяців
Газета	1 рік
Сигаретний фільтр	2 роки
Жувальна гумка	5 років
Консервна банка	від 10 до 100 років
Підгузник	500 років
Пластик	від 100 до 1000 років
Пластикова картка (телефонна, банківська)	1000 років
Скло	4000 років

Рисунок 2. Час розкладання в ґрунті твердих побутових

11. Наклеювання на сміттєві баки написів з їх призначенням (Рис.3).

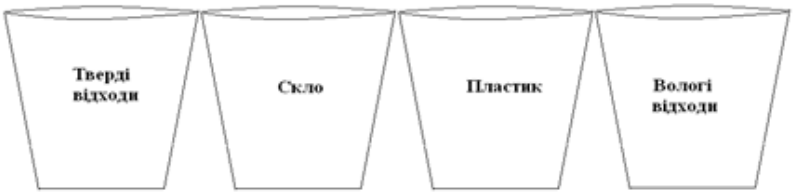

Рисунок 3. Розміщення наклейок із призначенням баків для сортування сміття

12. Заміна та збільшення кількості сміттєвих баків сучасними модернізованими контейнерами (до 8 штук).

Перед юними дослідниками було поставлено ключове запитання проекту: «Чи може змінити людина стан біосфери своєю діяльністю?»,відповідь на яке учні отримали, здійснивши покроково низку досліджень та підрахунків.

Державний навчальний заклад «Вище професійне училище №7 міста Вінниці» розташований на двох гектарах території по вулиці Київській, 118. В навчальному закладі навчається 633 учні. Якщо врахувати статистичні дані, що кожен учень за одну добу насичує планету різними видами відходів від 200 до 600 грамів, та помножити їх на кількість учнів, що

навчаються у нашому навчальному закладі, то будемо мати результат: щоденно територія навчального закладу забруднюється побутовими відходами в кількості 126 кілограмів та шістсот грамів.

Для порівняння було досліджено загальну цифру побутових відходів на території закладів професійної (професійно-технічної) освіти міста та області. Визначено результати їх діяльності (Рис. 4).

Рисунок 4. Порівняльна шкала забруднення побутовими

Закладів професійної (професійно-технічної) освіти у місті Вінниці дев'ять, що зумовлює зростання кількості твердих відходів.

За підрахунками учнів, на одну добу з одного навчального закладу здійснюється приблизно 126,6 кг викидів побутових відходів,із ЗП (ПТ)О міста Вінниці обсяг побутових відходів збільшиться та складатиме приблизно до 1139,4 кілограмів, обсяг побутових відходів у Вінницькій області, враховуючи кількість ЗП (ПТ)О сягне 3038,8 кг.

За даними показниками, для такої кількості побутових відходів необхідне забезпечення комплексами для утилізації (Таб.1)

Найменування	ДНЗ «ВПУ – 7 м. Вінниці»	Професійно - технічні навчальні заклади м. Вінниці	Професійно - технічні навчальні заклади Вінницької області
Територія комплексу	2 га	18 га	48 га
Кількість сміттєвих баків	8 шт.	72 шт.	192 шт.
Загальний об'єм сміття	126, 6 кг	1139, 4 кг	3038, 4 кг

Таблиця 1. Порівняльна таблиця кількості ПТНЗ та побутових відходів їх діяльності

Необхідними ресурсами для реалізації проекту є:новітні контейнери для сміття.

Саме вони відрізняються великою універсальністю, високою якістю, тривалим терміном служби.

Рисунок 5. Сміттєві баки старого та нового зразка

Основні особливості і переваги контейнерів для твердих побутових відходів: якісне зварювання металу як зсередини, так і ззовні сміттєвого бака; кути в місцях стикування у верхній частині сміттєвого контейнера мають якісне зварювання, щоб уникнути руйнування бака; наявність додаткових ребер жорсткості, що подовжують термін служби контейнерів; бічні стінки посилені куточком 40х40 мм, щоб уникнути згинання бака в процесі експлуатації; є обмежувальні упори для сміттєвозів із фронтальним завантаженням; наявність спеціальних водостоків у днищі бака для сміття, що збільшує терміни його експлуатації; наявність ніжок на днищі сміттєвого бака запобігає передчасній корозії і, як наслідок, «загниванню» контейнера для ТБО; фарбування якісним антикорозійним ґрунтом збільшує терміни експлуатації сміттєвих контейнерів (Рис.6).

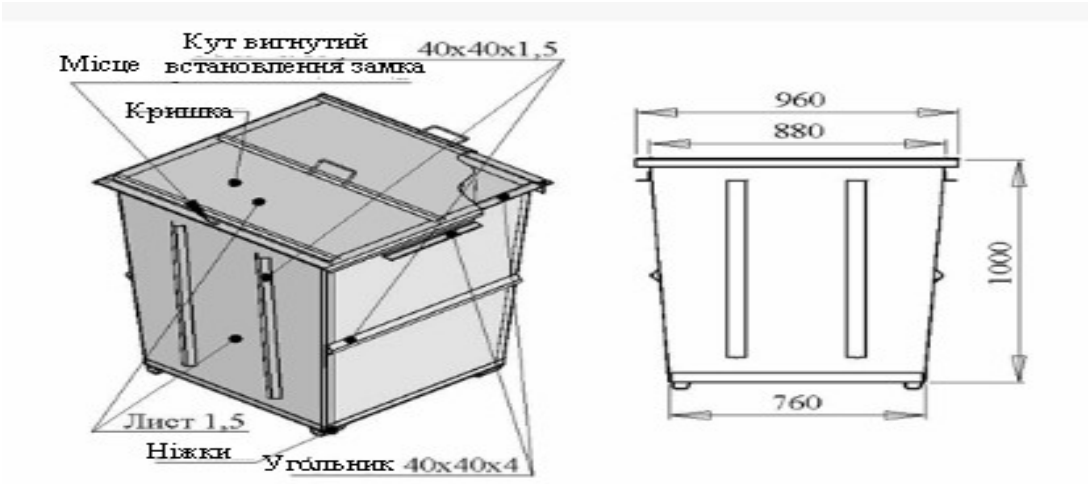

Рисунок 6. Схематичне зображення конструкції сміттєвого бака

Багатостороннє використання контейнерів з їх маркуванням дозволяє вирішити питання утилізації: використаних батарейок; ганчір'я; скла; паперу; картону; органічних відходів; відходів підвищеної небезпеки; домашнього сміття та інше.

Перевагою контейнерає підтримка у нашому регіоні санітарного стану не тільки навчального закладу, а й міста та області в цілому і, здавалося б, така

непомітна, процедура як збирання і вивезення сміття, будь то звичайні побутові відходи, будівельні відходи або відходи іншого виду.

Саме забезпечення умов для сортування сміття та його переробки дає можливість ефективно покращити стан біосфери за допомогою людської свідомості, а особливо її діяльності.

Практичність проекту полягає у забезпеченні санітарного очищення міста та області. В основі проблеми лежить не завдання зробити побутові відходи непомітними для ока, а навчитися свідомо їх сортувати, відправляючи на подальшу переробку[5,с.102]. Безвідходне виробництво являє собою ряд взаємопов'язаних між собою технологічних процесів і операцій, коли відходи відсутні, а вся сировина використовується в замкненому циклі і переробляється на готову продукцію.

Оптимальним рішенням для запровадження замкнених циклів, як одного з видів безвідходного виробництва, за умови максимально повного використання основних матеріалів, може стати міжгалузева кооперація і комплексний зв'язок усіх технологічних циклів.

Очікуваними результатами проекту є: виконання рішення Вінницької міської ради від 08.06.2017 року № 1376 «Про внесення доповнень до Програми охорони навколишнього природного середовища м. Вінниці на 2017-2020 роки, затвердженої рішенням міської ради від 28.10.2016 р. № 435 зі змінами»[2]; скорочення обсягів відходів, які вивозяться на полігон, призведе до значного скорочення шкідливих викидів в атмосферне повітря, що відбувається при самозайманні відходів на сміттєзвалищі, та до зменшення забруднення отруйним фільтратом; збільшення ефективності робочого часу технічних працівників.

1. Створення комфортних та безпечних умов життя учнів, використовуючи природоохоронні технології; здійснення друку проекту у вигляді буклетакожному учневі ДНЗ «Вище професійне училище №7 м. Вінниці» для подальшої його презентації кожній родині; ефективний вибір інструментів комунікації для реалізації проекту, видів, розрахунків, що є ефективними, комунікативними інструментами(Таб.2); навчитися визначати соціальний ефект від методів та результатів екологічного дослідження; дизайн і виготовлення наклейок із маркуванням для сміттєвих баків; виготовлення інформаційних буклетів тиражем 750 шт;

№ з/п	Найменування необхідних матеріалів	Кількість (шт)	Ціна од. товару	Сума (грн)
1	Сміттєвий контейнер	8	1750	14000
2	Наклейки з маркуванням	10	50	500
3	Інформативні буклети	750	4	3000
4	Одяг із спеціальним логотипом	6	150	900
Всього				18400

Таблиця 2. Орієнтовний кошторис проекту

З урахуванням підрахунків орієнтовного кошторису проекту, головним його результатом є: вміння учнів обчислювати економічний ефект екологічного проекту за позитивними чи негативними результати економічних показників, а також рентабельністю, що дозволяє покращити екологічну ситуацію та стан біосфери в навчальному закладі, місті, області. Створений учнівський проект є здобутком творчих прагнень, ініціативної молоді нашого навчального закладу,бажанням глибше зазирнути у глобальні проблеми людства, застосовуючи сучасні технології та знаходячи істину.

Перспективи щодо подальшої реалізації проекту полягають у закупівлі для побутових відходів у навчальному закладі сміттєвих контейнерів, повній заміні сміттєвих контейнерів для значного скорочення шкідливих викидів у атмосферне повітря, постійному контролі за станом

обслуговування,контролі за результатами просвітницької роботи серед учнів закладів професійної (професійно-технічної)освіти та членів педагогічного колективу.

Отже, даний проект дозволяє дотриматись основних напрямів екологізації у навчальному закладі, сприяє проведенню відкритих заходів, що розширюють екологічний кругозір учнів та працівників навчального закладу; виховує шанобливе ставлення до навколишнього середовища; вчить економити час технічних працівників закладів професійної (професійно-технічної)освіти на не менш важливі справи.

Література:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України».– № 254-IV.– 28.11.2002
2. Виконання рішення Вінницької міської ради від 08.06.2017 року № 1376 «Про внесення доповнень до Програми охорони навколишнього природного середовища м. Вінниці на 2017-2020 роки, затвердженої рішенням міської ради від 28.10.2016 р. № 435 зі змінами».
3.Грицик В.Ю. (мол.). Екологія довкілля. Охорона природи: навчальний посібник для студентів вузів /В. Грицик, Ю. Канарський, Я. Бедрій. – К.: Кондор,2011. – 290 с.
4. Клименко М.О. Екологія міських систем: підручник / Микола Клименко, Юрій Пилипенко, Олександр Мороз. - Херсон: ОЛДІ-плюс, 2010. – 292 с.
5. Мислюк О. О. Основи хімічної екології: навчальний посібник /Ольга Мислюк. - К.: Кондор, 2012. – 659 с.
6. Мягченко О.П. Основи екології: підручник /Олександр Мягченко. – К.: Центр учбової літератури, 2010. - 310 с.

.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

О.І.Ільїна, В.В.Тихоненко

ВИКОРИСТАННЯ GOOGLE-СПІЛЬНОТ НА УРОКАХ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ.....3

Г.П.Олексієнко

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ЗА ДОПОМОГОЮ РЕСУРСІВ ІНТЕРНЕТУ ТА ІНТЕРАКТИВНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ.....6

Н. В.Педоренко

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....11

РОЗДІЛ 2. МОДЕРНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В.С. Дорош

КУЛЬТУРА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ.....14

РОЗДІЛ 3. НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

С.А.Баюра, О.П.Лоєвська

МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ ЯК РЕСУРС РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ПІДГОТОВЦІ СЛЮСАРІВ-РЕМОНТНИКІВ.....18

С.М.Варшавська, Л.М.Шиндилюк

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОЗДОБЛЕННІ БУДІВЕЛЬ ЯК НЕОБХІДНА ВИМОГА У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ШТУКАТУРІВ, ЛИЦЮВАЛЬНИКІВ-ПЛИТОЧНИКІВ.....24

В.В.Гаврилюк

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУКЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ КАРТОК НА УРОКАХ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ З ПРОФЕСІЇ «СЛЮСАР-ЕЛЕКТРОМОНТАЖНИК».....31

Т.А.Гайдей

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ПЛАКАТІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЇ ПРИГОТУВАННЯ ЇЖІ З ОСНОВАМИ ТОВАРОЗНАВСТВА.....38

Н.В. Гуменюк, В.А. Пайчук

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ІЗ ПРОФЕСІЇ «КУХАР».....45

Н.В. Гуменюк, К.О. Самборська

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ПРИ ФОРМУВАННІ СКЛАДНИХ ПРОФЕСІЙНИХ ВМІНЬ У МАЙБУТНІХ ШВАЧОК, КРАВЦІВ.....51

К.В. Колісник

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ОХОРОНИ ПРАЦІ.....58

Н.М. Колосінська, Т.Я.Краснюк
МАЙСТЕР-КЛАС–ЕФЕКТИВНА ФОРМА ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ПЕДАГОГІВ ……64
А.М. Пеньковий
ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ ТЕОРЕТИЧНОГО ТА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ З ОПОРЯДЖУВАЛЬНИХ ПРОФЕСІЙ……68
Л.В.Русіна
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ ІЗ ПРОФЕСІЇ «ОЗДОБЛЮВАЛЬНИК» ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ БІНАРНИХ УРОКІВ……76
Г.В. Червоняк
ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ПРОГРАМНИХ ЗАСОБІВ УЧНЯМИ, ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ ЗА ПРОФЕСІЄЮ «ПРОВІДНИК ПАСАЖИРСЬКОГО ВАГОНА; КАСИР КВИТКОВИЙ; КАСИР БАГАЖНИЙ; ПРИЙОМО-ЗДАВАЛЬНИК ВАНТАЖУ ТА БАГАЖУ»……83
Т.М.Черниш
ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН……89
В.І.Шулик
ПРОФЕСІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ НА УРОКАХ КРЕСЛЕННЯ……92
Н.С.Якубівська, З.Г.Волинець
РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ……101

РОЗДІЛ 4. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЗАГАЛЬОНООСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

О.М.Біжан
ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО- ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ……107
В.А.Григорук
НАПИСАННЯ ЕСЕ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЯК ЗАСІБ ВИРАЖЕННЯ АВТОРСЬКОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ……112
Т.М. Демченко
ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ……117
Е.П.Зав'ялова
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ ТА ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ АСТРОНОМІЇ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ……122
В.О.Капітанчук
ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-СЕРВІСУ ONLINETESTPAD ДЛЯ КОНТРОЛЮ ТА ДІАГНОСТИКИ ЗНАНЬ УЧНІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ……129

Л.А. Корба
ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ З ПРАВОЗНАВСТВА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ УМІННЯ АНАЛІЗУВАТИ Й ОЦІНЮВАТИ ПРАВОВІ СИТУАЦІЇ.....135
С.Г. Корженко, Т.П. Кобилянська
ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У ВИКЛАДАННІ ПРЕДМЕТІВ ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ.....140
І.В.Ластівка
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ТВОРЧЕ ЗРОСТАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....145
О.Г. Мініна,Т.П. Маршалюк
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНИНА.....151
Р.В.Моргун
ФІЗИЧНЕ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ШЛЯХОМ САМОКОНТРОЛЮ І САМОРОЗВИТКУ.....157
В.О. Петренко
РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ У ДНЗ «ВІННИЦЬКИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ».....174
Н.В.Телячук, В.В.Брицова
БІНАРНИЙ УРОК ЯК ПРАКТИЧНЕ ВІДОБРАЖЕННЯ ІНТЕГРАЛЬНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ.....177
Л.О.Щербанюк
РЕАЛІЗАЦІЯ МОДЕЛІ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ «ПЕРЕВЕРНУТИЙ КЛАС» НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ.....185
Т.Л.Яцюк
ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ.....188

РОЗДІЛ 5. ВИХОВНА РОБОТА ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІЯЛЬНОСТІ ЗП(ПТ)О

Н.М.Вістяк, С.А.Чегорський
ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІСИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ.....195
Н.С.Кульчиєвська
ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ З ПИТАННЯ ВИБОРУ МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЇ.....199
Л. О. Кучук, Г. С. Муравська
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ТА ПАТРІОТИЗМУ ЗАСОБАМИ НАРОДНИХ ТРАДИЦІЙ У ВХПТУ №5 м. ВІННИЦІ.....205
А. В. Палій, Т. С. Івацко

ЕКОЛОГІЧНЕ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ……214

Баюра Світлана Анатоліївна – викладач спеціальних предметів, спеціаліст вищої категорії Державного навчального закладу «Центр професійно-технічної освіти №1 м. Вінниці», викладач-методист.

Біжан Оксана Михайлівна – викладач української мови та літератури, спеціаліст вищої категорії Комаргородського вищого професійного училища.

Брицова Вікторія Василівна – викладач історії і правознавства, спеціаліст першої категорії Державного професійно-технічного навчального закладу «Гніванський професійний ліцей імені двічі героя Радянського Союзу Р.Я.Малиновського».

Варшавська Світлана Миколаївна – майстер виробничого навчання другої категорії Барського професійного будівельного ліцею Вінницької області.

Вістяк Наталія Михайлівна – викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст вищої категорії Державного навчального закладу «Центр професійно-технічної освіти №1 м. Вінниці», старший викладач.

Волинець Зоя Григорівна – методист Вищого художнього професійно-технічного училища №5 м.Вінниці,спеціаліст вищої категорії, старший викладач.

Гаврилюк Володимир Васильович – майстер виробничого навчання першої категорії Державного навчального закладу «Браїлівський професійний ліцей».

Гайдей Тетяна Анатоліївна – викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст вищої категорії Комаргородського вищого професійного училища.

Григорук Валентина Ананіївна – викладач зарубіжної літератури, спеціаліст вищої категорії Державного професійно-технічного навчального закладу «Гніванський професійний ліцей імені двічі героя Радянського Союзу Р.Я.Малиновського».

Гуменюк Наталія Володимирівна – викладач історії, спеціаліст першої категорії Державного навчального закладу «Вище професійне училище №7 м.Вінниці».

Демченко Тетяна Миколаївна – викладач іноземної мови, спеціаліст першої категорії Державного навчального закладу «Вінницький центр професійно-технічної освіти переробної промисловості».

Дорош Василь Степанович – кандидат юридичних наук, доцент, виконуючий обов'язки директора Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Вінницькій області.

Зав'ялова Емілія Пилипівна – заступник директора з навчальної роботи Вищого професійного училища № 41 м. Тульчина, викладач математики та астрономії, спеціаліст вищої категорії.

Івацко Тетяна Сергіївна – викладач інформатики, інформаційних технологій, технологій, спеціаліст вищої категорії Державного навчального закладу «Вище професійне училище №7 м. Вінниці», старший викладач.

Ільїна Олександра Ігорівна – майстер виробничого навчання одинадцятого тарифного розряду Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище».

Капітанчук Валентина Олександрівна – викладач математики, спеціаліст вищої категорії Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище», викладач-методист.

Кобилянська Тетяна Павлівна – викладач хімії, біології, спеціаліст вищої категорії Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище», старший викладач.

Колісник Катерина Вікторівна – викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст першої категорії Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище».

Колосінська Наталія Миколаївна – викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст вищої категорії Державного навчального закладу «Центр професійно-технічної освіти №1 м. Вінниці».

Корба Лариса Анатоліївна – викладач правознавства, спеціаліст першої категорії Державного професійно-технічного навчального закладу «Мазурівський аграрний центр професійно-технічної освіти».

Корженко Світлана Гаврилівна – заступник директора з навчальної роботи Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище», викладач географії, біології, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, «Відмінник освіти України».

Краснюк Тетяна Яківна – майстер виробничого навчання першої категорії чотирнадцятого тарифного розряду Державного навчального закладу «Центр професійно-технічної освіти №1 м. Вінниці».

Кучук Любов Олексіївна – вихователь гуртожитку, спеціаліст вищої категорії Вищого художнього професійно-технічного училища №5 м. Вінниці, старший вихователь.

Кульчиєвська Нелла Степанівна – практичний психолог вищої категорії Староприлуцької спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату.

Ластівка Ірина Володимирівна – викладач української мови та літератури, спеціаліст вищої категорії Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище».

Лоєвська Оксана Петрівна – викладач спеціальних предметів, спеціаліст вищої категорії Державного навчального закладу «Центр професійно-технічної освіти №1 м. Вінниці».

Маршалюк Таїса Павлівна – викладач математики, інформатики, спеціаліст вищої категорії Державного навчального закладу «Барський професійний будівельний ліцей».

Мініна Ольга Григорівна – викладач інформатики, спеціаліст вищої категорії Державного навчального закладу «Барський професійний будівельний ліцей».

Нарожна Жанна Григорівна – викладач математики, спеціаліст вищої категорії Державного навчального закладу «Вище професійне училище №7 м.Вінниці», старший викладач.

Моргун Роман Володимирович – викладач фізичної культури, спеціаліст першої категорії Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище».

Муравська Галина Степанівна – викладач української мови та літератури, спеціаліст вищої категорії Вищого художнього професійно-технічного училища №5 м. Вінниці, викладач-методист.

Олексієнко Галина Петрівна – майстер виробничого навчання другої категорії тринадцятого тарифного розряду Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище».

Пайчук Валентина Андріївна – майстер виробничого навчання першої категорії чотирнадцятого тарифного розряду Державного навчального закладу «Вище професійне училище №7 м. Вінниці».

Палій Алла Василівна – викладач екології та біології,спеціаліст вищої категорії Державного навчального закладу «Вище професійне училище №7
м. Вінниці», старший викладач.

Педоренко Наталія Василівна – перший заступник директора Бердичівського медичного коледжу, викладач культурології.

Пеньковий Андрій Миколайович – викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст вищої категорії Вищого художнього професійно-технічного училища №5 м. Вінниці.

Перевертана Галина Миколаївна – викладач фізики, спеціаліст вищої категорії Державного навчального закладу «Крижопільський професійний будівельний ліцей».

Петренко Вікторія Олексіївна – викладач математики, спеціаліст першої категорії Державного навчального закладу «Вінницький центр професійно-технічної освіти переробної промисловості».

Русіна Людмила Володимирівна – викладач спеціальних дисциплін,спеціаліст вищої категорії Державного навчального закладу «Крижопільський професійний ліцей».

Самборська Катерина Олександрівна – майстер виробничого навчання першої категорії чотирнадцятого тарифного розряду Державного навчального закладу «Вище професійне училище №7 м. Вінниці».

Телячук Наталія Володимирівна – викладач англійської мови, спеціаліст першої категорії Державного професійно-технічного навчального закладу «Гніванський професійний ліцей імені двічі героя Радянського Союзу Р.Я.Малиновського».

Тихоненко Володимир Васильович – майстер виробничого навчання другої категорії чотирнадцятого тарифного розряду Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище».

Чегорський Сергій Анатолійович – майстер виробничого навчання другої категорії чотирнадцятого тарифного розряду Державного навчального закладу «Центр професійно-технічної освіти №1 м. Вінниці».

Червоняк Галина Володимирівна – викладач інформатики та інформаційних технологій, спеціаліст вищої категорії Державного професійно-технічного навчального закладу «Жмеринське вище професійне училище», старший викладач.

Черниш Тамара Миколаївна – викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст вищої категорії Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище», викладач-методист.

Шиндилюк Любов Михайлівна – майстер виробничого навчання другої категорії Барського професійного будівельного ліцею Вінницької області.

Шулик Володимир Іванович – викладач спеціальних дисциплін,спеціаліст вищої категорії Державного навчального закладу «Крижопільський професійний ліцей».

Щербанюк Лариса Олександрівна – викладач математики, спеціаліст вищої категорії Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»,старший викладач.

Якубівська Надія Степанівна – заступник директора з навчально-виховної роботи Вищого художнього професійно-технічного училища №5 м. Вінниці, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Яцюк Тетяна Леонідівна – викладач математики, фізики, спеціаліст вищої категорії Комаргородського вищого професійного училища, старший викладач.

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

ВІСНИК ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ВІННИЧЧИНИ

Збірник науково-методичних праць

Випуск чотирнадцятий

УДК 377.36(045)

В 53 Вісник професійно-технічної освіти Вінниччини: збірник науково-методичних праць. - Вип. 14. / Навч.-метод. центр проф.-техн. освіти у Вінниц. обл.; ред. колегія: В.С. Дорош (голова) та ін.; Вінниця: ТОВ «Планер», 2018. - 228 с.

Відповідальний за випуск ***Н.В. Латуша***

Технічний редактор ***О.М. Мартинюк***

Комп'ютерний набір ***О.М. Мартинюк***

Дизайн обкладинки ***А.В.Джуринська***

Збірник науково-методичних праць «Вісник професійно-технічної освіти Вінниччини» затверджено наказом НМЦ ПТО у Вінницькій області 30 листопада 2011 р. №49. Засновник Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Вінницькій області.

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації-серія ВЦ № 845-203-Р, видане 30.03.2012 р.

Виходить двічі нарік.

Видається з червня 2012 року.

Підписано до друку листопад 2018 р.
Формат 60х84/8.
Папір офсетний. Друк різографічний.
Гарнітура Calibri. Ум. др. арк. 13,4
Наклад примірників 70
Видавець і виготівник ТОВ «Фірма «Планер»
Реєстраційне свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців серія ДК № 3506 від 25.06.2009 р.
21050, м. Вінниця, вул. Визволення, 2
Тел.: (0432) 52-08-64; 52-08-65
http://www.planer.com.ua E-mail: sale@planer.com.ua